

АЙЗЪК АЗИМОВ

ФАНТАСТИЧНО ПЪТЕШЕСТВИЕ

КНИГА ВТОРА

БАРД

ДВАДЕСЕТ години след „Фантастично пътешествие I“, Айзък Азимов предложи съвсем нов, невероятен фантастичен трилър, който вече е класика в света на научната фантастика. До момента в света са продадени над 3 000 000 екземпляра.

АЙЗЪК АЗИМОВ
ФАНТАСТИЧНО
ПЪТЕШЕСТВИЕ II:
НАПРАВЛЕНИЕ
МОЗЪКА

Превод: Радослав Христов

chitanka.info

Някъде в Русия известният в цял свят учен Пьотр Шапиров лежи в кома. Мозъкът му съдържа знания, които могат да осъществят гигантски напредък за науката. Само един човек може да обработи тези знания — д-р Албърт Джонс Морисън. Морисън трябва да бъде миниатюризиран до големината на молекула и с помощта на също толкова миниатюрен апарат да проникне в тялото на Шапиров и да достигне неговия мозък...

*На Дик Малина и Скот Мередит, които го направиха
възможно.*

ОТ АВТОРА

През 1966 година беше публикуван моя роман „Фантастично пътешествие“. Всъщност, той беше новелизиран филм, написан от други. Следвах очертания сюжет, доколкото мога. Изключение правят промените поради някои научни противоречия.

Въпреки че имаше успех и все още се издава с твърди и меки корици, не останах напълно доволен от романа, просто защото не можах да го почувствам напълно мой.

Когато се появи възможност да напиша друг роман на същата тема — миниатюризиран кораб с екипаж, в тялото на жив човек — аз се съгласих само при условие, че ще го направя изцяло по мое виждане.

И ето, пред вас е „Фантастично пътешествие II: Направление мозъка“. Възможно е да бъде направен филм по него. Ако това се случи, този роман няма да му дължи нищо. За добро или лошо, този роман е мой.

ГЛАВА 1

НЕОБХОДИМ

Този, който е необходим, трябва да се научи да понася ласкателства.

Дежньов-старши

1.

— Извинете. Говорите ли руски? — каза на ухото му нисък глас, определено контраалт.

Албърт Джонас Морисън застина в креслото си. Залата беше затъмнена, а екранът на компютъра настойчиво показваше графики, които никой не гледаше.

Вероятно се беше унесъл в дрямка. Когато седна, от дясната му страна със сигурност имаше някакъв мъж. Кога се беше превърнал в жена? Или беше станал и жената беше седнала на мястото му?

Морисън се изкашля и запитва:

— Казахте ли нещо, госпожо?

Не можеше да я види ясно в мрачната зала, а трепкащата светлина от компютърния екран по-скоро замъгляваше образа ѝ. Забеляза, че е с права, черна коса, изпъната гладко, покриваща ушите — без украшения.

— Попитах дали говорите руски.

— Да, говоря. Защо се интересувате?

— Защото това ще ме улесни. Моят английски понякога ми изневерява. Вие ли сте д-р Морисън? А.Дж.Морисън? Не съм сигурна в тази тъмнина. Простете ако съм сгрешила.

— Аз съм А.Дж.Морисън. Познавам ли ви?

— Не, но аз ви познавам.

Ръката ѝ се протегна и докосна леко ръкава на сакото му.

— Имам голяма нужда от вас. Слушате ли какво говорят? Струва ми се, че не.

Разбира се и двамата шепнеха.

Морисън неволно се огледа. Залата беше полупразна и никой не седеше наблизо. Шепотът му се сниши до нивото на нейния глас.

— Дори и така да е? Какво от това?

Стана любопитен просто от скука. Изказването беше го приспало.

— Ще дойдете ли с мене? Казвам се Наталия Боранова.

— Къде да дойда с вас, мис Боранова?

— В кафето, за да можем да поговорим. Много е важно.

Така започна цялата история. По-късно Морисън реши, че присъствието му в определена зала, факта, че не беше нащрек и че беше достатъчно заинтригуван и поласкан, за да поиска да тръгне с жената, която му каза, че се нуждае от него, нямат значение.

В края на краищата, тя щеше да го открие където и да беше, щеше да сграбчи и да го накара да я изслуша. Може би нямаше да бъде толкова лесно при други условия, но щеше да доведе до същото. Със сигурност.

Нямаше начин да се измъкне.

2.

Сега можеше ясно да я разгледа на нормална светлина. Не беше толкова млада, колкото си мислеше. Трийсет и шест? Може би четиридесет?

Тъмна коса. Без никакво сиво. Ясни черти. Гъсти вежди. Силна челюст. Приятен нос. Силно тяло, но не дебело. Висока почти колкото него, въпреки че носеше обувки с нисък ток. Като цяло — жена, която беше привлекателна, без да е красива. Човек може да привикне към такава жена, реши той.

Въздъхна, щом си представи своя образ в огледалото. Оредяваща пясъчноруса коса. Повехнали сини очи. Тясно лице, слабо, жилаво тяло. Остър нос, приятна усмивка. Поне така се надяваше. Но със сигурност, не беше лице, към което да привикнеш. На Бренда и беше омръзнало за малко повече от десет години. Четиридесетият му рожден ден щеше да е пет дни след петата годишнина, откакто разводът им беше оформен окончателно и официално.

Келнерката донесе кафетата. Седяха, без да говорят и се гледаха преценяващо. Накрая Морисън реши, че трябва да каже нещо.

— Никаква водка? — опита се да каже нещо, което да разсее напрежението.

Тя се усмихна и заприлича още повече на руския.

— Никаква Кока-Кола?

— Ако това е американския навик, тя поне е по-евтина.

— И има за какво.

— Толкова ли сте бърза и на руски? — засмя се Морисън.

— Да опитаме. Нека да поговорим на руски.

— Ще звучим като двойка шпиони.

Последното ѝ изречение беше казано на руски. Така ѝ отговори и Морисън. Промяната на езика не му направи впечатление. Можеше да го говори и разбира със същата лекота, с която и английския. Трябваше да бъде така. Ако един американец искаше да бъде учен и да следи литературата, трябваше да знае руски, както и един руски учен — да може да се справя с английския.

Например тази жена, Наталия Боранова, въпреки преструвката ѝ, че не владее добре английски, го говореше гладко и с едва доловим акцент.

— А защо ще изглеждаме като шпиони? В Съветския съюз има стотици хиляди американци, говорещи английски, както и стотици хиляди съветски граждани, които говорят руски в Съединените щати. Вече не живеем в лошите стари времена.

— Така е. Пошегувах се. Но, в такъв случай, защо искате да говорим на руски?

— Д-р Морисън, намираме се на ваша територия и това ви дава психологическо предимство, нали? Ако говорим на моя език, това донякъде ще балансира разликите.

Морисън отпи от кафето си.

— Както желаете.

— Кажете, д-р Морисън. Познавате ли ме?

— Не. Никога не съм ви срещал.

— А името ми? Наталия Боранова? Чували ли сте за мен?

— Простете ми. Ако работехте в моята област, щях да съм чувал за вас. Понеже не съм, допускам, че не сте в моята област. Трябва ли да ви познавам?

— Можеше да помогне, но няма значение. Аз, обаче, ви познавам. Всъщност, знам доста неща за вас. Кога и къде сте роден. Къде сте учил. Факта, че сте разведен и че имате две дъщери, които живеят с бившата ви жена. Знам каква е длъжността ви в университета и с какви изследвания се занимавате.

Морисън сви рамене.

— В нашето общество движено от компютри, не е трудно да се намери изброеното от вас. Раздразнен или поласкан ли трябва да бъда?

— Защо избрахте тези алтернативи?

— Зависи дали ми казвате, че съм известен в Съветския съюз, което би ме поласкало или че съм бил цел на разследване, което би могло да бъде дразнещо.

— Нямам намерение да бъда нечестна с вас. Аз ви проучих, поради причини, които са важни за мене.

— По какви причини? — хладно запитва Морисън.

— На първо място — че сте неврофизик.

Морисън беше привършил кафето си и разсеяно махна да му долеят още. Чашата на Боранова беше наполовина пълна, но тя очевидно беше изгубила интерес към кафето.

— Има и други неврофизици.

— Но не като вас.

— Несъмнено, опитвате се да ме ласкаете. Това е възможно, единствено защото не знаете нищо за мен. Нищо съществено.

— Че не сте успели? Че вашите методи за анализ на мозъчните вълни не са официално приети във вашата област?

— Щом знаете това, тогава защо ме преследвате?

— Защото в нашата страна имаме неврофизик, който познава вашите трудове и смята, че са блестящи. Скочили сте доста навътре в неизвестното, твърди той и може би грешите. Дори и така да е, вие грешите блестящо.

— Греша блестящо? Това доколко се отличава от обикновената грешка?

— Според него не е възможно да се греша блестящо, без изобщо да не се греша. Дори и да не сте прав в някои аспекти, повечето от онова, което твърдите ще се окаже полезно и може би вие ще сте напълно прав.

— Кой е този особняк, който има такова мнение за мене? Ще го спомена с благодарност в следващата си статия.

— Казва се Пьотр Леонидович Шапиров. Познавате ли го?

Морисън се отпусна назад. Не го очакваше.

— Дали го познавам? Срещал съм го. Наричах го Пийт Шапиро. Хората тук, в Съединените щати, мислят, че той е толкова луд, колкото и аз. Ако се разбере, че той ме поддържа, това ще е просто още един гвоздей в ковчегата ми. Слушайте, кажете на Пийт, че оценявам подкрепата му, но ако наистина иска да ми помогне, моля ви, помолете го да не казва на никого, че е на моя страна.

Боранова го изглежда неодобрително.

— Не сте много сериозен. Всичко ли е шега за вас?

— Не. Само аз. Аз съм шегата. Попаднах на нещо наистина голямо и не мога да убедя никого в правотата си. Освен Пийт, както разбрах току-що, но той не се брои. Напоследък дори не успявам да публикувам статиите си.

— Тогава елата в Съветския съюз. Можем да използваме вас и вашите идеи.

— Не, не. Няма да емигрирам.

— Кой ви кара да емигрирате? Ако искате да бъдете американец, никой няма да ви пречи. Но сте посещавали Съветския съюз и можете да го посетите още веднъж, и да останете за известно време. След това ще се върнете в родината си.

— Защо?

— Вие имате безумни идеи и ние имаме безумни идеи. Възможно е да успеете да ни помогнете.

— Какви безумни идеи? Вашите, имам предвид. Знам какви са моите.

— Не са подходящи за обсъждане, докато не разбере, че може би желаете да ни помогнете.

Морисън все още седеше отпуснат назад, осъзнавайки смътно шума около него от хората, които пиеха, ядяха, разговаряха — повечето от тях със сигурност от конференцията. Загледа се в жената, която допускаше, че лудите му идеи може и да са верни, и се зачуди какъв ли...

— Боранова! — викна Морисън, досещайки се внезапно. — Чувал съм за вас. Разбира се. Пийт Шапиро спомена името ви. Вие сте...

Във възбудата си беше заговорил на английски. Боранова протегна ръка към неговата и заби нокти в кожата му.

Морисън се задави и млъкна, а тя отдръпна ръката си.

— Извинявайте! Не исках да ви нараня.

Морисън се загледа в следите върху ръката си, едната от който вероятно щеше да посинее.

— Вие сте миниатюризатор — каза той тихо на руски.

3.

Боранова го изгледа с мълчаливо спокойствие.

— Предлагам да се поразходим и да седнем на някоя пейка край реката. Времето е прекрасно.

Морисън държеше слабо наранената си ръка в другата. Помисли си, че малцина погледнаха към тях, когато извика на английски, но сега вече никой не проявяваше интерес.

— Не желая — поклати отрицателно глава. — Трябва да присъствам на конференцията.

Боранова се усмихна, като че ли той се беше съгласил със забележката ѝ за времето.

— Не съм съгласна. Ще ви бъде по-интересно да поседите край реката.

За миг Морисън си помисли, че е възможно усмивката ѝ да крие съблазън. Едва ли се опитваше да загатне...

Отхвърли тази мисъл преди дори да си я помисли ясно. Тези неща бяха отминали дори и по холовизията — „Красива руска шпионка използва съблазнително си тяло, за да смае един наивен американец.“

На първо място, не беше красива, а тялото ѝ не беше съблазнително. Нито пък изглеждаше да има подобно нещо наум. Освен това, той не беше толкова наивен, нито дори заинтересуван.

И въпреки това, след малко я придружаваше през двора на университета в посока към реката.

Вървяха бавно и тя жизнерадостно разказваше за съпруга си Николай и сина си Александър, който ходел на училище и по някаква странна причина се интересувал от биология, въпреки че майка му се занимава с термодинамика. Нещо повече, Александър бил отворителен играч на шах, за разочарование на баща си, но показвал многообещаващи заложби на цигулка.

Морисън не я слушаше. Вместо това се опитваше да си припомни какво беше чувал за съветските интереси към

миниатюризацията и каква е възможната връзка между нея и неговата работа.

— Тази изглежда достатъчно чиста — посочи Боранова към една пейка.

Седнаха. Морисън се загледа към реката. От двете страни на реката се точеха върволици коли, а по повърхността ѝ като стоножки се носеха гребни лодки. Наблюдаваше ги, без напълно схваща какво гледа.

Продължи да мълчи и накрая Боранова, гледайки замислено към него, наруши тишината:

— Не сте ли заинтересуван?

— Какво да ме интересува?

— Предложението ми да дойдете в Съветския съюз.

— Не — отсече Морисън.

— Но защо? След като американските ви колеги не възприемат идеите ви и щом сте подтиснат от това, и търсите начин да се измъкнете от задънената улица, в която сте попаднал, защо не дойдете при нас?

— Като се имат предвид проучванията ви за моя живота, сигурен съм, че знаете, че моите идеи не се приемат. Но как е възможно да бъдете сигурна, че това ме подтиска?

— Всеки нормален човек би бил подтиснат. А с вас е достатъчно само да се поговори.

— Вие възприемате ли идеите ми?

— Аз ли? Аз не работя във вашата област. Не знам нищо или почти нищо за нервната система.

— Предполагам, че просто сте приели преценката на Шапиров за идеите ми.

— Да. Но дори да не беше така, безнадеждните проблеми изискват отчаяни средства. В такъв случай, каква вреда може да ни причини, ако опитаме да приложим като средство вашите идеи? Те няма да влошат положението ни.

— Но вие имате моите идеи. Те бяха публикувани.

Тя го загледа втренчено.

— Склонни сме да мислим, че не всичките ви идеи са били публикувани. Поради това ви потърсихме.

Морисън се засмя насила.

— С какво бих могъл да ви помогна във връзка с миниатюризацията? Аз знам по-малко за миниатюризацията, отколкото вие — за мозъка. Много по-малко.

— Знаете ли изобщо нещо за миниатюризацията?

— Само две неща. Първо, известно е, че Съветите я изследват и второ, че е невъзможна.

Боранова се загледа замислено към реката.

— Невъзможна ли? А ако ви кажа, че постигнахме целта си?

— Ще ви повярвам, колкото и ако ми кажете, че белите мечки могат да летят.

— Защо трябва да ви лъжа?

— Само посочих фактите. Не ме интересуват мотивите.

— И защо сте толкова сигурен, че миниатюризацията е невъзможна?

— Ако намалите човек до размерите на муха, тогава неговата маса ще бъде вкарана в обема на муха. Ще получите плътност, която ще бъде приблизително — Морисън се замисли за момент — сто и петдесет хиляди пъти по-голяма от тази на платината.

— Но ако масата се намалява пропорционално?

— Тогава ще получите по един атом в миниатюризирания човек на всеки три милиона в оригинала. Миниатюризираният човек ще има не само размерите на муха, но и мозъчните й способности.

— А ако и атомите също са смалени?

— Ако говорите за миниатюризирани атоми, тогава константата на Планк, която е абсолютно фундаментална величина в нашата Вселена, го забранява. Миниатюризираните атоми ще бъдат твърде малки, за да се впишат в структурата на Вселената.

— А ако ви кажа, че и константата на Планк също може да бъде редуцирана, така че миниатюризираният човек ще бъде затворен в поле, в което структурата на Вселената е многократно по-фина, отколкото при нормални условия?

— Тогава няма да ви повярвам.

— Без да сте проучили въпроса? Ще откажете да повярвате като резултат от предубеждението си, както вашите колеги отказват да ви повярват?

След тази фраза Морисън замълча за момент.

— Не е същото — смутолеви най-накрая.

— Не е същото ли? — Боранова отново се загледа замислено към реката. — И какво се различава?

— Колегите ми мислят, че греша. Според тяхното мнение идеите ми не са невъзможни теоретично, а само погрешни.

— Докато миниатюризацията е невъзможна?

— Да.

— Тогава елате и вижте. Ако се окаже, че миниатюризацията е невъзможна, както казвате, поне ще имате възможност да прекарате един месец в Съветския съюз като гост на съветското правителство. Ще поемем всички разноски. Ако имате приятел или приятелка, също можете да ги вземете с вас.

— Не, благодаря — поклати глава Морисън. — Не ми се иска. Дори и да е възможна, миниатюризацията не е в моята област. Няма да ми помогне, нито ще представлява някакъв интересен за мен.

— Откъде знаете? А ако миниатюризацията ви даде възможността да изучите неврофизиката така, както никога досега не сте го правили? Както никой никога досега не го е правил? И какво би било, ако междувременно успеете да ни помогнете? Това ще бъде нашата награда.

— Как е възможно да ми предлагате нов подход за изучаване в неврофизиката?

— Но, д-р Морисън, мислех, че говорим точно за това. Не можете да докажете на практика теорията си, защото не можете да изучите достатъчно детайлно отделна нервна клетка, без да я повредите. А какво би било, ако ви направим един неврон голям колкото Кремъл, може би дори още по-голям и получите възможността да го изучите молекула по молекула?

— Имате предвид, че можете да обърнете посоката на миниатюризацията и да направите неврона толкова голям, колкото пожелаете.

— Не, не можем да го увеличим, но можем да ви направим толкова малък, колкото пожелаете и това ще е равносилно, нали?

Морисън скочи и се загледа в нея.

— Не — каза той тихо. — Да не сте луда? Или мислите, че аз съм луд? Довиждане! Довиждане!

Обърна се и закрачи бързо.

— Д-р Морисън! — извика след него Боранова. — Изслушайте ме!

Морисън махна с ръка в знак, че не желае да слуша повече и се втурна през улицата, като с мъка избягна преминаващите коли.

Върна се запъхтян обратно в хотела и почти затанцува от нетърпение, докато чакаше асансьора.

„Луда жена, помисли си той. Искане да ме миниатюризира. Опитва се да ми предложи това невъзможно нещо. Или иска да опита дали е възможно върху мене, което би било безкрайно по-лошо.“

4.

Когато застана пред вратата на хотелската си стая, Морисън все още трепереше. Държеше в ръка пластмасовия правоъгълник на ключа, дишаше тежко и се чудеше дали Боранова знае номера на стаята му. Разбира се, би могла да го научи, ако е достатъчно решителна. Огледа коридора в двете посоки, като се страхуваше, че може да я види да тича към него с изкривено лице, разрошени коси и протегнати ръце.

Поклати глава. Това беше чиста лудост. Какво би могла да му направи? Не би могла да го отвлече. Не би могла да го накара да направи нещо, което не иска. Какъв беше този детски страх, който беше го обхванал?

Морисън пое дълбоко въздух и пъкна ключа в прореза на ключалката. Чу слабото щракване при наместването на ключа, след това го издърпа и вратата се отвори.

Мъжът, седящ в плетено кресло до прозореца се усмихна и каза:
— Влезте!

Морисън го погледна учудено и обърна глава, за да погледне номера на стаята.

— Не, не. Това е вашата стая. Влезте и затворете вратата след себе си!

Морисън се подчини на заповедта и се загледа в мъжа с нямо удивление.

Беше приятно закръглен, без да е съвсем дебел и изпълваше креслото от едната до другата облегалка. Носеше сако от тънък плат, а под него риза, която беше толкова бяла, че изглеждаше блестяща. Все още не беше онова, което хората наричат плешив, но беше на път, а остатъка от кафявата му коса беше къдрав. Не носеше очила, но очите му бяха малки и имаха късоглед вид, което може би беше подвеждащо или просто означаваше, че носи контактни лещи.

— Върнахте се тичешком, нали? — попита мъжът. — Наблюдавах ви — той посочи към прозореца — как седите на пейката,

след това станяхте и забързахте към хотела. Не ми се искаше да седя тук и да ви чакам цял ден.

— Били сте тук, за да ме наблюдавате от прозореца?

— Не, съвсем не. Това беше просто съвпадение. Току-що се разхождахте с дамата. Нищо необичайно, но беше непредвидимо. Все пак, няма нищо. Дори и да не гледах през прозореца, има и други наблюдатели.

Морисън вече беше успял да успокои дишането си и ума си до такава степен, че зададе въпроса, който трябваше да е пръв в разговора.

— Все пак, кой сте вие?

В отговор, мъжът се усмихна и извади малък портфейл от вътрешния джоб на самото си, и го отвори.

— Подпис, холограма, отпечатъци от пръстите, запис на гласа.

Морисън премести поглед от холограмата към усмихнатото лице. На холограмата също се усмихваше.

— Добре, вие сте от сигурността. Това все още не ви дава право да се вмъквате в стаята ми. Не се крия. Можете да ме извикате от фойето или да почукате на вратата.

— Разбира се, вие сте прав. Но помислих, че е най-добре да се срещнем колкото е възможно по-дискретно. Освен това, разчитах на старото познанство.

— Какво старо познанство?

— Преди две години. Не помните ли? На една международна конференция в Маями. Представяхте един доклад и последвахте тежки...

— Спомням си този случай. Спомням си и статията. Но вас просто не мога да си спомня.

— Може би това не е изненадващо. Срещнах ви след това. Задах ви няколко въпроса, а след това изпихме по няколко питиета.

— Не си спомням за тази среща. Френсис Родано?

— Да, това е името ми. Дори го произнесохте правилно. Ударението е върху втората сричка. Отворено а. Очевидно имате силна памет.

— Не, не си спомням за вас. Видях името върху служебната ви карта. Бих искал да напуснете.

— Искам да поговоря с вас като длъжностно лице.

— Явно всички искат да говорят с мен. За какво?

— За вашата работа.

— Вие неврофизик ли сте?

— Би трябвало да знаете, че не съм. Главната ми специалност са славянските езици. А втората — икономика.

— Тогава за какво можем да говорим? Знам добре руски, но вие вероятно сте по-добър. А за икономиката не знам нищо.

— Можем да поговорим за вашата работа. Както преди две години. Вижте, защо не седнете? Това е вашата стая и няма да ви отнема много време. Ако желаете да седнете на това кресло, ще ви го отстъпя с удоволствие.

Морисън седна на ръба на леглото.

— Нека да приключваме. Какво искате да знаете за моята работа?

— Същото, което исках да узная и преди две години. Според вас има ли в мозъка специфична структура, на която се дължат творческите мисли?

— Не е точно структура. Не е нещо, което бихте могли да отделите по обичайните начини. Представлява невронна мрежа. Да, мисля, че има такова нещо. Очевидно. Проблемът е там, че никой друг не мисли така, защото не могат да я локализируют и нямат никакви доказателства за съществуването ѝ.

— А вие локализирахте ли я?

— Не. Стигнах до изводите си от резултати си и от анализите на мозъчните вълни, но изглежда, че не съм много убедителен. Анализите ми са... не много ортодоксални.

Замълча и добави горчиво:

— Общоприетото в тази област ги е отвело в задънена улица, но не искат да се вслушат в неортодоксални предложения.

— Казаха ми, че във вашите електроенцефалографски анализи използвате математични методи, които не само са неортодоксални, но и напълно погрешни. Да се отделиш от общоприетото е едно, а да грешиш — съвсем друго.

— Единствената причина, поради която твърдят, че греша е, че не мога да докажа, че съм прав. Единствената причина, поради която не мога да докажа, че съм прав е, че не мога да изследвам в достатъчно големи детайли изолиран мозъчен неврон.

— Опитвал ли сте да ги изследвате? Ако работите с жив човешки мозък, не се ли излагате на опасност да попаднете под ударите на закона?

— Разбира се. Да не съм луд. Работя с животни. Длъжен съм.

— Казахте ми същото и преди две години. В такъв случай трябва да приема, че не сте направил никакви смайващи открития през последните две години.

— Никакви. Но все още съм убеден напълно.

— Вашата убеденост няма значение, ако не можете да убедите някой друг. Но сега искам да ви задам един друг въпрос. Направил ли сте нещо през последните две години, което е могло да убеди в правотата ви Съветите?

— Съветите ли?

— Да. Защо сте изненадан, д-р Морисън? Не прекарахте ли час или два в разговор с д-р Боранова? Не избягахте ли от нея току-що?

— Д-р Боранова ли?

В смущението си Морисън не успя да измисли нищо по-добро от папагалските повторения.

Лицето на Родано не изгуби нито капчица от доброжелателността си.

— Точно така. Познаваме я добре. Държим я под око, където и да се намира в Съединените щати.

— Прозвуча като в лошите стари дни — промърмори Морисън.

— Не, изобщо не е така — сви рамене Родано. — Сега не съществува опасност от ядрена война. Държим се учтиво едни към други, Съветският съюз и ние. Сътрудничим си в космоса. Имаме съвместна минна станция на Луната и свободен достъп до космическите колонии на другите. Това отличава добрите нови дни. Но, докторе, някои неща не са се променили напълно. Държим под око любезните си приятели, Съветите, за да сме сигурни, че остават добродетелни. И защо не? Те също ни държат под око.

— А изглежда, че и мене държите под око — каза Морисън.

— Но вие бяхте с д-р Боранова. Няма как да не бъдете видян.

— Уверявам ви, това повече няма да се случи. Доколкото зависи от мен, възнамерявам никога вече да не съм в близост до нея. Тя е луда.

— Имате предвид буквално?

— Повярвайте ми. Доколкото знам, нищо от онова, което си говорихме не е тайна. Чувствам се свободен да повтора онова, което тя каза. Тя е включена в проект по миниатюризация.

— Чухме за това — безгрижно каза Родано. — Имат специален град в Урал за провеждане на миниатюризационни експерименти.

— А знаете ли дали са постигнали нещо?

— Само предполагаме.

— Тя се опита да ме убеди, че са успели да постигнат истинска миниатюризация.

Родано не каза нищо.

Морисън, който го изчака, за да му даде възможност да каже нещо, продължи:

— Но това е невъзможно, уверявам ви. Невъзможно от научна гледна точка. Трябва да го разберете. Или, след като сте специалист в областта на славянските езици и икономиката, повярвайте на думите ми.

— Не е необходимо, приятелю. Има много други, които казват, че е невъзможно, но въпреки това се интересуваме. Щом желаят, Съветите са свободни да си играят с миниатюризацията, но всъщност не искаме да я притежават, ако ние я нямаме. В края на краищата, не знаем какво приложение би могла да има.

— Никакво! Никакво! — яростно викна Морисън. — Няма защо да се безпокоите за това. Ако нашето правителство наистина не желае Съветския съюз да напредне твърде много в технологиите, трябва да окуражи тази миниатюризационна лудост. Нека Съветите да прахосват пари за нея и време, и материали, и да концентрират всяка частица научен потенциал върху нея. Всичко ще бъде пропиляно.

— И все пак — вмъкна Родано, — не мисля, че д-р Боранова е по-луда или по-глупава от вас. Знаете ли какво си мислих, докато ви гледах как сериозно разговаряте на пейката в парка? Стори ми се, че тя иска вашата помощ. Може би тя смята, че вашите теории в неврофизиката по някакъв начин биха могли да помогнат на Съветите да напреднат в миниатюризацията. Може би вашите странни теории, обединени с техните, биха дали нещо, което изобщо не е странно. Или поне така си мисля.

Морисън стисна устни.

— Казах ви, че нямам тайни за криене, затова ще ви каже, че сте прав. Точно както казахте, тя ми предложи да отида в Съветския съюз и да им помогна за техния миниатюризационен проект. Няма да ви питам откъде го знаете, но не считам, че е било просто догадка и не се опитвайте да ме убедите в това.

Родано се усмихна, а Морисън продължи:

— Във всеки случай, аз казах не. Отказах категорично. Станах и веднага си тръгнах и то бързо. Видяхте ме да бързам. Това е цялата истина. Щях да го съобщя, ако ми бяхте дали време да го направя. Всъщност, в момента ви го казвам. И нямате повод да не ми повярвате, защото по какви причини бих взел участие в проект, който е напълно безсмислен. Дори и да исках да работя срещу страната си, което не е така, аз съм достатъчно добър физик, за да не се замесвам в нещо, толкова ненормално, като работата по безнадежден проект. Та те биха могли със същия успех да работят и върху вечен двигател, антигравитация или пътуване със скорост, по-голяма от тази на светлината, или...

Беше се изпотил обилно.

— Моля ви, д-р Морисън — каза спокойно Родано, — никой не се съмнява в лоялността ви. Аз определено не се съмнявам. Не съм тук, защото съм обезпокоен от разговора ви с жена от Русия. Тук съм, защото имахме причини да мислим, че тя ще се опита да влезе в контакт с вас и се страхувахме, че няма да я изслушате.

— Какво?

— А сега, разберете, д-р Морисън. Моля ви, разберете. Бихме предложили, всъщност много бихме искали, да отидете с д-р Боранова в Съветския съюз.

5.

Морисън се загледа в Родано с преbledняло лице и леко трепереща долна устна. Приглади косата си с дясната си ръка и попита:

— Защо искате да отида в Съветския съюз?

— Не аз, лично. Исква го правителството на Съединените щати.

— Защо?

— По една очевидна причина. Ако в Съветския съюз се провеждат миниатюризационни експерименти, ние бихме искали да знаем колкото е възможно повече за тях.

— Имате мадам Боранова. Вероятно тя знае много неща. Хванете я и го разберете от нея.

— А сега се шегувате — въздъхна Родано. — В наши дни не можем да го направим. Знаете го. Съветският съюз ще си отмъсти веднага по най-неприятен начин, а с тях ще е и световната общественост. Така че, нека не губим време с подобни шегии.

— Добре. Приемам, че не можем да направим нищо грубо. Предполагам, че имаме агенти, които се опитват да изровят повече подробности.

— „Опитват“ е правилната дума, д-р Морисън. Имаме агенти в Съветския съюз, точно както и те — тук. Да не говорим за сложната шпионска апаратура на Земята и в космоса. И ние, и те сме много добри в мълчаливото промъкване. Ние също сме много добри в пазенето на тайни. Но тук Съветският съюз е по-добър от нас. Въпреки че вече не живеем в лошите стари дни, както ги наричате вие, Съветският съюз все още не е напълно отворено общество по нашите разбирания. Те имат повече от един век опит в завоалиране на онова, което правят.

— Тогава какво очаквате да направя аз?

— Вашият случай е различен. Обикновеният агент се изпраща в Съветския съюз или в някой регион, където Съветите действат с определена степен на секретност, която може да бъде проникната. Той или тя трябва да се промъкнат в място, където не са добре дошли и

трябва да успеят да извлекат информация, която е секретна. Това не е лесно. Не винаги успяват, а понякога биват залавяни, което винаги е неприятно. Във вашият случай, те искат да отидете и се държат, като че ли се нуждаят от вас. Ще ви откарат в самото сърце на тяхната секретна инсталация. Каква възможност ви се предоставя!

— Но те ме попитаха точно преди два часа. Откъде знаете толкова много?

— Интересуват се от вас от доста време. Една от причините, поради които разговарях с вас преди две години беше, че те изглеждаха заинтересувани от вас дори и тогава. Бяхме учудени защо го правят. Така че, когато направиха своя ход, ние бяхме готови.

Морисън почука с пръсти по облегалката на креслото и ноктите му издадоха ритмичен звук.

— Нека го кажа направо. Трябва да се съглася да отида с Наталия Боранова в Съветския съюз, вероятно в района, където се предполага, че работят върху миниатюризацията. Трябва да се престоря, че искам да им помогна...

— Няма нужда да се преструвате — прекъсна го спокойно Родано. — Ако можете, помогнете им, особено ако по този начин ще опознаете по-добре процеса.

— Добре, трябва да им помогна. А след това, когато се върна, ще ви съобщя получената информация.

— Точно така.

— А ако нямам никаква информация? Ако цялата история е един гигантски блъф или те се самозаблуждават? Може би следват някакъв нов Лисенко?

— Тогава ще ни кажете точно това. Бихме се радвали да го научим, ако става дума за узнаване, а не за предположения. В края на краищата, сигурни сме, че Съветите са убедени, че ние имаме някакъв прогрес в антигравитацията. Може би е така, а може би — не. Те не го знаят със сигурност, а ние не възнамеряваме да им позволим да го разберат. Тъй като не искаме съветски учени да идват, за да ни помагат, те нямат лесен достъп до тази информация. Носят се слухове, например, че в Китай се работи върху движението със свръхсветлинна скорост. Звучи доста глупаво, понеже споменахте и двете теми като теоретично невъзможни. Обаче не съм чувал някой да работи върху вечен двигател.

— Това са глупавите държавни игри — рече Морисън. — Защо да не си сътрудничат в тези области? Не сме се променили от лошите стари времена.

— Не сте напълно прав. Животът в добрите нови времена не означава, че сме в рая. Все още има останки от подозрителността и все още се извършват опити да се направи гигантска крачка напред преди останалите. Може би дори е за добро. Възможно е да прогресираме по-бързо, ако се ръководим от егоистични подбуди за величие, които не водят към война. Спирането на опитите да изпреварим съседите и приятелите си може да означава леност и упадък.

— В такъв случай, ако аз евентуално успея достоверно да разбера дали Съветския съюз копае сух кладенец или, напротив, има някакъв прогрес от такъв и такъв характер, ще помогна не само на Съединените щати, но и на целия свят да остане енергичен и прогресивен, включително и на Съветите.

— Погледнато откъм добрата си страна, така е — кимна Родано.

— Трябва да призная, че добре си вършите работата. Обучен сте майсторски. Но не си падам по този бизнес. Привърженик съм на сътрудничеството между нациите и не възнамерявам да играя тази опасна игра от дваисети век в рационалния дваисет и първи. Казах на д-р Боранова, че няма да отида, а сега го повтарям и на вас.

— Разбирате ли, че тази задача ви се поставя от правителството?

— Разбирам, че вие ме карате да отида, а аз ви отказвам. Но ако се окаже, че наистина представлявате правителствените виждания по този въпрос, готов съм да откажа и на правителството.

6.

Морисън седеше зачервен, с навирена брадичка. Сърцето му биеше бързо и се чувстваше герой.

„Нищо не може да ме накара да променя решението си, помисли си той. Какво могат да направят? Да ме хвърлят в затвора? За какво? Трябва да предявят някакво обвинение.“

Очакваше изблик на гняв от Родано. Може би заплахи.

Родано просто го изгледа със спокоен израз.

— Д-р Морисън, защо отказвате? — попита той. — Нямате ли чувство за патриотизъм?

— Патриотизъм, да. Безумие, не.

— А защо безумие?

— Знаете ли какво планират да направят с мене?

— Кажете ми.

— Възнамеряват да ме миниатюризират и да ме поставят в човешко тяло, за да изследвам неврофизичното състояние на мозъчната клетка отвътре.

— А защо ще искат да направите това?

— Намекнаха, че това ще ми помогне в изследванията ми. Твърдят, че ще помогне и на тях, но аз със сигурност не възнамерявам да се подложа на такъв експеримент.

Родано почеса пухкавата си коса, така че тя застана в умерен безпорядък и бързо я приглади, като че ли се страхуваше да не покаже твърде много розова кожа.

— Невъзможно е да сте загрижен за това — възрази той. — Казахте ми, че миниатюризацията е напълно невъзможна. В такъв случай, те не могат да ви миниатюризират, каквито и да са намеренията им.

— Ще направят някакъв експеримент с мен. Казват, че владеят миниатюризацията, което означава, че или са лъжци, или луди. В нито един от тези случаи не възнамерявам да ги оставя да си играят с мене. Нито за да им доставя удоволствие, нито за да доставя удоволствие на вас или пък на цялото американско правителство.

— Те не са луди — каза Родано — и каквито и да са намеренията им, те знаят много добре, че ще ги държим отговорни за състоянието на американския гражданин, който е бил поканен в тяхната страна.

— Благодаря! Благодаря! Как възнамерявате да ги държите отговорни? Да заловите в отмъщение техни граждани? Или да им изпратите строга нота? Освен това, кой казва, че ще ме екзекутират публично на Червения площад? А какво ще стане, ако решат, че не искат да се върна и да говоря за тяхната работа по миниатюризацията? Ще получат каквото искат от мене, независимо какво е то и ще решат, че няма защо да позволяват на американското правителство да използва информацията, която съм узнал от тях. Така че ще уредят малка катастрофа. Колко съжالياваме! Колко съжالياваме! И, разбира се, ще платят обезщетение на опечаленото ми семейство и ще ме изпратят обратно в ковчег, покрит с националното знаме. Не, благодаря. Не съм годен за самоубийствени мисии.

— Драматизирате — каза Родано. — Ще бъдете гост. Ще им помогнете, ако можете. Не е необходимо демонстративно да се опитвате да научите нещо. Не ви караме да бъдете шпионин. Ще бъдем признателни, ако успеете да научите повече или по-малко от това, което неизбежно ще видите. Нещо повече. Ще имаме хора там, които ще ви наблюдават, ако могат. Възнамеряваме да се погрижим за безопасното ви завръщане...

— Ако можете — прекъсна го Морисън.

— Ако можем — съгласи се Родано. — Не можем да ви обещаем чудеса. Ако го направя, ще ми повярвате ли?

— Правете каквото искате, но това не е работа за мене. Не съм толкова смел. Не възнамерявам да ставам пешка в някаква налудничава шахматна партия, в която залогът е моя живот, само защото вие или правителството го иска.

— Страхувате се излишно.

— Не е така. Страхът има своето значение. Той държи човек нащрек и пази живота му. Има един номер, за да останеш жив в моето положение и той се нарича страхливост. Ако човек е мускулист и има ум на вол може би не е възхитително да бъде страхливец, но за слабак като мене не е престъпление. Обаче не съм чак толкова голям страхливец, че да бъда накаран да приема ролята на самоубиец, просто

защото ме е страх да покажа слабостта си. Разкривам я с удоволствие. Не съм достатъчно смел за подобна роля. А сега, моля, напуснете.

Родано въздъхна, сви рамене, усмихна се и стана бавно.

— Е, тогава, това е. Не можем да ви принудим да служите на страната си, щом не желаете.

Насочи се към вратата, влачейки леко краката си. Хвана дръжката на вратата, обърна се и каза:

— Все пак, малко съм разочарован. Боя се, че сгреших, а мразя да греша.

— Да грешите ли? Какво сте направили? Да не сте се обзаложили с някого за пет долара, че ще скоча при възможността да дам живота си за своята страна?

— Не, мислех, че ще скочите при възможността да придвижите напред кариерата си. В края на краищата, при сегашното положение нямате къде да отидете. Никой не се вслушва в идеите ви. Вашите статии вече не се публикуват. Договорът ви с университета вероятно няма да бъде подновен. Временно назначение? Забравете го! Държавни поръчки? Никога! Не и след като сте отказали нашето искане. Другата година няма да имате никакви доходи и никакво положение. И все пак не искате да отидете в Съветския съюз, при все че бях сигурен, че това е единствения начин да спасите кариерата си. В такъв случай, какво ще правите?

— Това си е мой проблем.

— Не. Наш проблем. Името на играта в нашия добър нов свят е технологичен напредък — престижа, въздействието, възможностите, които идват със способността да правиш нещо, което другите сили не могат. Играта се води между двамата главни състезатели и съответните им съюзници. Ние и те. Съединените щати и Съветския съюз. При цялото благоразумно приятелство, ние продължаваме да се съревноваваме. Жетоните в играта са учените и инженерите, а всеки недоволен жетон може да бъде използван от другата страна. Д-р Морисън, вие сте недоволен жетон. Разбирате ли какво искам да кажа?

— Разбирам, че започвате да ставате нахален.

— Твърдите, че д-р Боранова ви е поканила да посетите Съветския съюз. Наистина ли го направи? Дали не ви е накарала да останете в Съединените щати и да работите за Съветския съюз, в замяна на подкрепа за идеите ви?

— Бях прав. Вие сте нахален.

— Такава ми е работата. А ако съм прав и вие сте скочил при възможността да подобрите кариерата си? Но възнамерявате да го направите по този начин — да стоите тук и да взимате съветски пари или подкрепа в замяна на информацията, която искат.

— Грешите. Нямате доказателства, за да го предполагате и не можете да го докажете.

— Но мога да го подозирам, а също и останалите. В такъв случай ще се погрижим да сте под постоянен надзор. Няма да можете да се занимавате с наука. Свършено е с професионалния ви живот, напълно. Но можете да го избегнете, като просто направите онова, което ви помолихме и отидете в Съветския съюз.

Морисън сви устни и каза със сухо гърло:

— Заплашвате ме с груби опити за шантаж, но аз няма да капитулирам. Ще приема рисковете. Моята теория за мисленето е правилна и някой ден това ще бъде разбрано, независимо какво вие или някой друг прави.

— Може би няма да доживеете „някой ден“.

— Тогава ще умра. Може би съм страхлив физически, но не и морално. Довиждане.

Родано хвърли един последен, почти състрадателен, поглед и си тръгна.

А Морисън, треперейки от спазмите на страха и безнадешността, почувства как духа на непокорството го напуска, оставяйки след себе си само отчаяние.

ГЛАВА 2

ОТВЛЕЧЕН

*Ако учтивото искане се окаже безполезно,
просто вземи онова, което ти трябва.*

Дежньов-старши

7.

„В такъв случай аз ще умра“, помисли си Морисън.

Дори не се погрижи да заключи вратата след Родано. Остана в креслото си, потънал в мисли. Залязващото слънце светеше в прозореца, но не си направи труда да натисне бутона, който щеше да затъмни стъклото. Просто го остави да си свети. Всъщност, откри, че наблюдаването на танца на прашинките крие някакво хипнотично очарование.

Избяга изплашен от рускинята, но издържа пред американския агент. Издържа от смелост, а може би от отчаяние.

Всичко, което чувстваше сега беше отчаяние. В крайна сметка, казаното от Родано беше вярно. Договора му нямаше да бъде подновен за следващата година и всичките му сондажи за друга работа бяха неуспешни. Беше нежелан в академичните среди, а не притежаваше необходимия опит или по-точно връзките, за да си намери работа в частния сектор, дори и да не се взема предвид мълчаливата намеса на обиденото правителство.

Какво би могъл да направи? Да отиде в Канада?

Например, при Жанвие в университета „Макгил“. Преди време беше проявил интерес към идеите на Морисън. Преди време! Морисън не беше опитвал да си намери работа в „Макгил“, тъй като не възнамеряваше да напуска страната. Но сега плановите му нямаха никакво значение. Налагаше се.

Можеше да отиде в Латинска Америка, където поне дузина университети биха се зарадвали на идването на северняк, който може да говори испански или португалски добре, или поне до известна степен. Испанският му беше лош, а португалски не знаеше изобщо.

Какво имаше да губи? Не беше обвързан със семейство. Дори и дъщерите му вече му изглеждаха някак далечни, а очертаанията им се губеха, като на стара снимка. Нямаше приятели. Във всеки случай, след несполуките на изследванията му не остана нито един.

Разбира се, имаше програмата си, специално разработена от него. В началото беше написана по негови спецификации от малка

фирма. Оттогава непрекъснато я изменяше. Може би трябваше да я патентова, макар че беше малко вероятно някой друг да я използва. Щеше, разбира се, да я вземе със себе си където и да отиде. Дори в момента беше с него, във вътрешния джоб на сакото, издувайки го като голям портфейл.

Беше достатъчно тихо, за да чуе собственото си неравно дишане. Морисън разбра, че съзнанието му се мъчи да избяга в съня от повтарянето на едни и същи мисли. Как би могъл да привлече вниманието на другите, след като се отегчаваше от самия себе си?

Забеляза, че слънцето вече не свети в прозореца му и здрача в стаята се сгъстява. Толкова по-добре.

Дочу в просъница някакво слабо бръмчене. Досети се, че е телефона, но не се помръдна. Остана със затворени очи. Вероятно беше онзи човек, Родано, който се обаждаше, за да направи един последен опит. Нека си звъни.

Сънят надделя и главата на Морисън клюмна в толкова неудобно положение, че не можа да остане дълго време заспал.

Събуди се след около петнадесет минути. Небето все още синееше, но в стаята беше притъмняло. Помисли си с чувство на вина, че е изпуснал всичките следобедни доклади. А след това бунтовно си помисли, че така е още по-добре. Защо трябваше да ги слуша?

Бунтовническият импулс се засили. Всъщност, какво правеше на този конгрес? За три дни не успя да чуе нито един интересен доклад, нито пък срещна някой, който би могъл поне малко да помогне на пропадащата му кариера. Какво щеше да прави през останалите три дни, освен да се мъчи да избегне двамата, които срещна днес и в никакъв случай не искаше да вижда отново — Боранова и Родано.

Беше гладен. Не беше обядвал, а сега беше почти време за вечеря. Нямаше настроение да яде сам в плюшения хотелски ресторант, а още по-малко — да плаща надутите цени. Мисълта за чакане в кафетерията беше още по-малко апетитна.

Това решаваше всичко. Беше стоял достатъчно. Можеше да напусне хотела и да отиде пеша до гарата. Не беше далече, а студения вечерен въздух вероятно щеше да поразсее мрачните му мисли. Щяха да са му необходими пет минути, за да опакова багажа си, а след десет щеше да си е тръгнал.

Зае се с тази задача с мрачно изражение. Поне щеше да си спести половината хотелска сметка и да се махне от това място, което, беше убеден, му носеше само нещастия.

Разбира се, беше напълно прав. За съжаление алармената камбанка в ума му не звънна, за да го предупреди, че вече бе стоял прекалено дълго.

8.

Морисън бързо приключи с формалностите на регистратурата. Застана пред голямата стъклена врата на хотела, доволен, че е свободен, но все още неспокоен. Беше проучил внимателно фоайето, за да се убедил, че нито Боранова, нито Родано са наблизо. Сетне огледа редицата таксите и групичките хора, които влизаха и излизаха от хотела.

Изглежда, че всичко беше наред.

Всичко беше наред, с изключение на гневното правителство, незавършените изследвания и предстоящите безкрайни неприятности. Университета „Макгил“ изглеждаше все по-привлекателен, ако успееше да се уреди там.

Зави по тротоара и се насочи към железопътната гара, която беше достатъчно отдалечена, за да не се вижда. Пресметна, че ще се прибере в къщи доста след полунощ и няма да има възможност да спи във влака. Имаше книга с кръстословици, които щяха да му запълнят времето, ако светлината бъде достатъчна. Или...

Морисън се завъртя при произнасянето на името му. Направи го автоматично, въпреки че при сегашните условия трябваше да избърза напред. Тук нямаше никой, с когото би искал да разговаря.

— Ал! Ал Морисън! Мили Боже!

Гласът беше тънък и Морисън не успя да го познае.

Не успя да познае и лицето. Беше кръгло, на средна възраст, гладко избръснато и украсено с учила със стоманени рамки. Човекът, на когото принадлежеше това лице беше добре облечен.

Морисън веднага усети обичайното силното затруднение при опита да си спомни човек, който го помни и се държи, като че ли са добри приятели. Отвори уста, докато усилено се опитваше да прерови каталога в ума си.

Изглежда, че мъжът разбираше характера на притеснението на Морисън и това изобщо не го смути.

— Виждам, че не ме помните. Не сте длъжен. Аз съм Чарли Норбърт. Срецнахме се преди, ъ-ъ, няколко години на една

конференция в центъра „Гордън“. Задавахте въпроси на един от докладчиците по мозъчни функции. Добре го наредихте. Бяхте доста рязък. Така че не е чудно, че ви помня.

— А, да — промърмори Морисън, опитвайки се да си спомни кога за последен път е бил в центъра „Гордън“. Може би преди седем години? — Много мило от ваша страна.

— Същата вечер поговорихме доста, д-р Морисън. Спомням си, понеже бях силно впечатлен от вас. Разбира се, вие нямате причини да си спомняте. В мене няма нищо впечатляващо. Видях името ви в списъка на присъстващите. Вашето презиме, Джонас, ме накара веднага да си спомня за вас. Искях да поговорим. Обадох се в стаята ви преди около половин час, но никой не отговори.

Изглежда чак сега Норбърт видя куфара на Морисън и попита с очевидно смущение:

— Тръгвате ли си?

— Всъщност, бързам за влака. Съжалявам.

— Моля ви, дайте ми пет минути. Четох за вашите... идеи.

Морисън отстъпи малко назад. Дори интереса, проявен към идеите му не беше достатъчен. Освен това, силният одеколон на другия нарушаваше личното му пространство. Както и самият човек. Не си спомняше нищо, от онова което му е казал.

— Съжалявам — каза Морисън, — но ако четете публикациите ми, то вие сте единствения. Надявам се, че няма да възразите, ако...

— Напротив, възразявам — лицето на Норбърт стана сериозно.

— Направи ми впечатление, че не сте високо ценен във вашата област.

— Отдавна съм забелязал този факт, мистър Норбърт.

— Наричайте ме Чарли. Някога бяхме на малко име. Не би трябвало да останете неоценен, не е ли така?

— Не мога да ги принудя. Положението е такова и аз го приемам. Е... — Морисън понечи да си тръгне.

— Почакайте, Ал. Какво ще кажете, ако ви предложи нова работа с хора, които споделят вашия начин на мислене?

Морисън замълча за миг.

— Ще кажа, че сънувате.

— Ал, чуйте, толкова се радвам, че попаднах на вас. Искам да ви запозная с някого. Вижте, започваме работа в нова компания — „Дженетик Менталикс“. Имаме зад гърба си много пари, а също и

големи планове. Целта е да се подобри човешкия ум с помощта на генното инженерство. Всяка година подобряваме компютрите, така че защо да не подобрим и нашите собствени компютри? — Норбърт почука по челото си. — Къде ли е той? Оставих го в колата, когато ви видях да излизате от хотела. Знаете ли, не сте се променили, откакто ви видях за последен път.

Морисън не обърна внимание на думите му.

— Дали тази нова компания ще иска да работя за нея?

— Разбира се, че ще иска. Ние искаме да променим ума, да го направим по-интелигентен, по-творчески. Но какво трябва да променим за тази цел? Вие ще ни кажете.

— Страхувам се, че не съм стигнал толкова далече.

— Не очакваме готови отговори. Искामе просто да работите в тази насока. Каквато и да е заплатата ви сега, удвояваме я. Само ни кажете сегашната цифра и ние ще си направим малкия труд да я умножим по две. Достатъчно ли е? Освен това, сам ще си бъдете началник.

Морисън се намръщи.

— За първи път срещам Дядо Коледа в делови костюм. А освен това е и гладко избръснат. Прилича на измама.

— Няма никаква измама. Къде ли е той? А, преместил е колата, за да не пречи на движението. Вижте, това е шефа ми Крейг Левинсън. Ал, не ви правим услуга. Вие ще ни направите услуга. Елате с мене.

Морисън се поколеба за момент. Преди зазоряване винаги е най-тъмно. Когато си стигнал до дъното, всички пътища водят нагоре. Внезапно ги изпълниха стари спомени.

Остави се на другия да го води, като вървеше малко зад него.

Норбърт махна с ръка и извика.

— Открих го! Това е приятелят ми, за който ви споменах. Ал Морисън. Точно от него имаме нужда.

Сериозен мъж на средна възраст погледна към тях от кормилото на нов автомобил, чийто цвят беше трудно различим в сгъстяващия се мрак. Мъжът се усмихна и зъбите му се бялнаха.

— Великолепно!

Капакът на багажника се вдигна при приближаването им и Чарли Норбърт взе куфара на Морисън.

— Ето, нека ви помогна.

Мушна го в багажника и затвори капака.

— Почакайте! — извика изненадано Морисън.

— Не се безпокой, Ал. Ако изпуснете този влак, има друг. Ако искате, можем да ви наемем лимузина, която да ви отведе в къщи. Евентуално. Качвайте се.

— В колата ли?

— Разбира се.

Задната врата се отвори подканващо.

— Вижте — каза Норбърт, чийто глас изведнъж слезе с половин октава надолу и стана много по-мек. — Да не губим време. Качвайте се.

Морисън усети, че нещо твърдо се притиска в ребрата му и се опита да види какво е то.

Почувства, че каквото и да е то, го притиска. Гласът на Норбърт се превърна в шепот.

— Нека да бъдем тихи, Ал. Нека да не се суетим.

Морисън се качи в колата и внезапно почувства уплаха. Разбра, че това, което Норбърт държи, е пистолет.

9.

Морисън седна на задната седалка, чудейки се дали може да достигне до другата врата и да се измъкне. Дори и да имаше оръжие, Норбърт едва ли щеше да го използва на хотелския паркинг пред стотина човека, намиращи се само на трийсет метра. В крайна сметка, дори пистолетът да е със заглушител, внезапното му падане сигурно щеше да привлече нечие внимание.

За съжаление тази възможност изчезна бързо, тъй като от другата врата се качи трети човек, който изпъшка, докато се наместваше в колата и погледна към Морисън ако не злобно, то, със сигурност, без всякаква следа от приятелско отношение.

Морисън се озова притисна от двете страни и без всякаква възможност да помръдне. Колата потегли и веднага щом излезе на магистралата набра скорост.

— За какво беше всичко това? — попита задавено Морисън. — Къде отиваме? Какво смятате да правите?

Гласът на Норбърт звучеше мрачно без фалцета и престорената сърдечност.

— Няма нужда да се безпокоите, д-р Морисън. Нямаме намерение да ви причиним нещо лошо. Просто искаме да дойдете с нас.

— Но аз бях с вас там — опита се да посочи „там“, но мъжът от дясната му страна се притисна към него и Морисън не успя да измъкне ръката си.

— Ние искаме да дойдете с нас някъде другаде.

— Вижте — Морисън се опита да прозвучи заплашително. — Вие ме отвличате. Това е сериозно престъпление.

— Не, д-р Морисън, нека не го наричаме отвличане. Нека да кажем, че сме се държали приятелски по един малко по-принудителен начин.

— Както и да го наричате, това е незаконно. Може би сте от полицията? Ако е така, моля, легитимирайте се и ми кажете какво съм направил.

— Не ви обвиняваме в нищо. Казах ви. Просто искаме да дойдете с нас. Бих ви препоръчал да си седите тихо и да останете спокоен. Така ще е по-добре за вас.

— Не мога да съм спокоен, щом не знам какво става.

— Помъчете се — каза безчувствено Норбърт.

Морисън не успя да измисли нищо друго, което би могло да помогне и без в действителност да се е успокоил, замълча.

Небето беше обсипано със звезди. Нощта беше ясна също като деня. Потоците от хиляди автомобили се движеха, а във всяка една от тях зад кормилото седеше някой, насочил се мълчаливо към обичайната си работа, без да го е грижа, че в съседната кола се извършваше престъпление.

Сърцето на Морисън продължи да бие ускорено, а устните му трепереха. Не можеше да не бъде нервен. Казаха, че няма да му причинят болка, но доколко можеше да им се вярва? Досега всичко, което Норбърт му беше казал, беше лъжа.

Опита се да се отпусне, но на кой орган от тялото си трябваше да заповяда, за да се успокои? Затвори очи и се насили да диша дълбоко и бавно, и да мисли рационално. Беше учен. Следователно трябваше да мисли рационално.

Вероятно бяха колеги на Родано. Водеха го към щаба, където щяха да увеличат натиска да приеме мисията. Но няма да успеят. Той беше американец, а това означаваше, че към него трябва да се отнасят в съответствие с известни установени правила, официални процедури и обичайни начини на действие. Не би могло да има нищо произволно, нищо импровизирано.

Отново пое дълбоко дъх. Просто трябваше да продължи да казва не и щяха да го оставят на мира.

Усети слабо накланяне и отвори очи.

Колата зави от магистралата по тесен пращен път.

— Къде отиваме? — попитва автоматично.

Не получи отговор.

Автомобилът се друса още доста време по пътя, а след това зави към неясна и тъмна площадка. На светлината на фаровете Морисън видя хеликоптер, чиито перки бавно се въртяха, издавайки само слабо бръмчене.

Беше от нов тип, чиито звукови вълни се подтискаха, а гладката му повърхност по-скоро поглъщаше, отколкото да отразява лъчите на радарите. Популярното му име беше хъшикоптер^[1].

Дъхът на Морисън секна. Щом използват хъшикоптер, който е извънредно скъп и не се среща често, значи те не го смятат за обичайна плячка. Отнасяха се към него като към голяма риба.

„Но аз не съм голяма риба!“, помисли си той отчаяно.

Автомобилът спря и фаровете му загаснаха. Останаха само тихото бръмчене и няколко слаби виолетови светлинки, маркиращи мястото, където се намира хъшикоптера.

Здравеният от дясната страна на Морисън отвори вратата на колата, приведе глава и се измъкна навън, отново пъшкайки. Голямата му ръка се протегна към Морисън.

Морисън опита да се отдръпне.

— Къде ме водите?

Мъжът сграбчи рамото му.

— Излизайте. Стига приказки.

Морисън почувства, че го повдигат и издърпват от колата. Рамото го заболя, което не беше за чудене, като се вземе предвид, че почти го извадиха от ставата.

Но не обърна внимание на болката. За първи път чу здравеняка да говори. Думите бяха на английски, но акцента беше подчертано руски.

Морисън изстина. Беше заловен, но не от американци.

[1] От англ. hush — тишина, мълчание — Б. пр. ↑

10.

Морисън влезе в хъшикоптера, въпреки че това не беше точното описание на действието. Да влезеш означава доброволно действие, а той по-скоро беше набутан в превозното средство.

Щом седна между същите двама мъже, които го пазеха в колата, хъшикоптера излетя. Като че ли нищо не беше се променило, въпреки че шепота на перките беше по-хипнотизиращ от бръмченето на колата.

След около час, а може би по-малко, излязоха от тъмнината на въздуха над сушата и се насочиха към мрака на океана. Морисън разбра, че това е океана, защото можеше да го помирише, освен това усещаше мъглата от водни капчици във въздуха, а и защото успя да различи, макар и неясно, тъмния силует на кораб.

Как беше възможно хъшикоптера да се придвижи над океана до кораба, а Морисън беше сигурен, че това е търсения кораб. Дори и изпаднал в полуунес от отчаяние, умът на Морисън не спираше да търси решения. Несъмнено пилотът на хъшикоптера следваше защитен, псевдослучаен радиосигнал. Радиосигналът изглежда случаен, но ако притежавате ключа, може да се окаже, че в него има някаква логика и може да се разшифрова първоначалната информация. При подходящо кодиране, псевдослучайният сигнал не би могъл да бъде разшифрован дори и от доста мощен компютър.

Но корабът не беше нищо повече от междинна спирка. Позволиха му да използва тоалетната и му оставиха малко време за бърза вечеря, състоящата се от хляб и гъста супа, които той посрещна с голяма радост. След това беше набутан в средно голям самолет с безцеремонност, която беше започнал да възприема като част от живота. Имаше десет места, но освен двамата пилоти и двамата мъже, които го придружаваха в колата и хъшикоптера, беше сам в самолета.

Морисън погледна назад към стражите, които едва се забелязваха на мрачната светлина, изпълваща вътрешността на самолета. Имаше достатъчно място, за да не се бутат в него. Освен това, нямаше нужда да се страхуват, че би могъл да се измъкне и да избяга. Тук можеше да избяга само на палубата на кораба. След като самолетът се издигнеше,

можеше да избяга само в празния въздух, под който щеше да има вода с неизвестна дълбочина.

Тъкмо започна да се чуди защо самолета не излита, когато вратата се отвори, за да приемат още един пасажер. Въпреки сумрака, успя веднага да я познае.

Беше я срещнал за първи път само преди дванайсет часа, но колко неща се бяха случили оттогава?

Боранова седна на мястото до него и каза тихо на руски:

— Съжалявам, д-р Морисън.

Като че ли думите ѝ бяха сигнал за тръгване. Звукът на самолетните двигатели се засили и Морисън усети, че потъва назад в седалката, щом самолетът започна стръмно да се издига.

Морисън се загледа в Наталия Боранова, опитвайки се да събере мислите си. Почувства смътно желание да ѝ каже нещо учтиво и спокойно, но беше просто невъзможно.

Гласът му прозвуча като скърцане и даже след като си прочисти гърлото, всичко което успя да каже беше:

— Бях отвлечен.

— Д-р Морисън, нямахме друг избор. Много съжалявам. Повярвайте ми. Разбирате, че изпълнявах задълженията си. Трябваше да ви убедя, ако мога, да дойдете с мене. В противен случай... — тя не завърши думите си.

— Но вие не можете да постъпвате така. Не живеем в двайсети век — опита се да заглуши чувството на възмущение, за да може да говори разумно. — Не съм нито саможивец, нито прокажен. Отсъствието ми ще бъде забелязано, а американското разузнаване знае, че сме разговаряли и че вие сте поискали да дойда с вас в Съветския съюз. Ще разберат, че съм бил отвлечен, дори може би вече го знаят. Вашето правителство ще се озове в средата на международен инцидент, какъвто не би желало.

— Не е така — възрази сериозно Боранова, гледайки го втренчено с тъмните си очи. — Не е така. Разбира се, че вашето разузнаване знае какво се случи, но те нямаха нищо против. Д-р Морисън, операциите на съветското разузнаване се извършват с помощта на модерна техника. Освен това имаме повече от сто годишен опит в изучаването на американската психология. Не се съмнявам, че и американското разузнаването е също така съвременно. Именно това

равновесие във възможностите, които притежават няколко географски единици на планетата, ни позволява да поддържаме сътрудничеството. Всеки от нас е убеден, че другите сили не са много по-напред.

— Не разбирам накъде клоните — каза Морисън.

Самолетът се носеше като стрела в мрака към източната зора.

— Това, което в момента интересува най-много американското разузнаване са нашите опити в миниатюризацията.

— Опити! — възкликна Морисън с нотка на ирония.

— При това успешни опити. Американците не знаят, че те са успешни. Не знаят, дали миниатюризационния проект не е само прикритието на нещо друго, което правим. Знаят единствено, че правим нещо. Сигурна съм, че имат подробна карта на областта в Съветския съюз, където правим експериментите — на всяка сграда, на всеки камион, който преминава. Несъмнено имат агенти, които правят всичко възможно, за да проникнат в проекта. Естествено, ние правим всичко възможно, за да осуетим намеренията им. Техните действия не ни смущават ни най-малко. Знаем доста за американските опити в областта на антигравитацията. Би било наивно да приемем, че ние можем да експериментираме, а американците — не. Или че ние можем да имаме някакви успехи, а американците не могат.

Морисън потърка очи. Тихият, равен глас на Боранова му напомни, че обичайното му време за лягане е минало и вече му се спи.

— И какво общо има това с факта, че моята страна остро ще протестира срещу отвлечането ми?

— Д-р Морисън, изслушайте ме. Разберете ме. Защо ще протестират? Ние се нуждаем от вас, но те не могат да бъдат сигурни защо. Нямаат никакви причини да предполагат, че има нещо особено важно във вашите неврофизични идеи. Вероятно мислят, че сме тръгнали по лъжлива следа и няма да успеем да научим нищо от вас. Въпреки това няма да възразят, ако американец успее да се добере до миниатюризационния проект. Ако този американец разбере за какво става дума, тази информация вероятно ще е доста ценна за тях. Не мислите ли, че могат да се аргументират по този начин, д-р Морисън?

— Не знам как ще се аргументират — рече Морисън. — Това не ме интересува.

— Но вие разговаряхте с Френсис Родано, след като си тръгнахте толкова неочаквано. Виждате ли, ние знаем дори това. Нима ще се

опитате да ме убедите, че той не ви е предложил да ни сътрудничите и да дойдете в Съветския съюз, за да разберете каквото можете?

— Искате да кажете, че ми е предложил да играя ролята на шпионин?

— А нима не е така? Не ви ли направи такова предложение?

Морисън отново игнорира въпроса ѝ.

— И след като сте убедени, че съм шпионин, ще ме екзекутирате, след като направя онова, което искате от мене. Нали това се случва с шпионите?

— Гледали сте прекалено много стари филми, д-р Морисън. Първо, ще се погрижим да не разберете нищо важно, дори изобщо нищо. Второ, шпионите са твърде ценна стока, за да ги унищожаваме. Те са полезни като разменна единица срещу нашите агенти, които са попаднали в ръцете на американците или в чужди ръце, най-общо казано. Предполагам, че отношението на Съединените щати по този въпрос е сходно.

— Госпожо, на първо място аз не съм шпионин. И няма да бъда. Не знам нищо за американските разузнавателни операции. Освен това, не възнамерявам да направя нищо за вас.

— Не съм напълно сигурна, д-р Морисън. Мисля, че ще решите да работите с нас.

— Какво сте си намислили? Нима ще ме държите гладен, докато се съглася? Ще ме биете? Ще ме държите в единична килия? Или ще ме изпратите в трудов лагер?

Боранова се намръщи и бавно поклати глава в неподправено учудване.

— Докторе, как можете да предположите подобно нещо? Нима отново сме в старите дни, когато шумно разгласявахте, че сме империя на злото и съчинявахте ужасни истории за нас? Не мога да кажа, че няма да ни изкушите да използваме по-силни мерки, ако непрекъснато отказвате. Знаете, че понякога необходимостта принуждава. Но няма да се наложи. Убедена съм в това.

— И какво ви кара да се чувствате убедена? — попита с отпаднал глас Морисън.

— Вие сте учен. Вие сте смел мъж.

— Аз? Смел? Госпожо, госпожо, какво знаете за мене?

— Че имате странни възгледи. Че сте ги поддържали през цялото време. Че сте наблюдавали как кариерата ви се срутва. Че не сте успели да убедите никого. И, че въпреки това, твърдо поддържате мнението си и не отстъпвате от онова, което смятате за правилно. Това не са ли действия на смел човек.

— Да, да — кимна Морисън. — Това е своеобразна смелост. Все пак, в историята на науката има хиляди особняци, които са останали през целия си живот вкопчени в някаква глупава идея, въпреки логиката, въпреки доказателствата, въпреки своите собствени интереси. Може би аз съм още един от тях.

— В този случай, дори и да грешите, все пак оставете смел. Нима мислите, че смелостта е изцяло физическо противопоставяне?

— Знам, че не е. Има най-различни видове смелост и може би — гласът му прозвуча горчиво — всички те са признак на ненормалност или безумие.

— Вие със сигурност не се считате за страхливец, нали?

— А защо не? Лаская се, до известна степен, че съм нормален.

— Но луд в ината си да поддържате идеите си в областта на неврофизиката.

— Не бих се изненадал.

— И вероятно сте напълно убеден, че възгледите ви са правилни?

— Сигурен съм, д-р Боранова. Това също би могло да бъде част от моята лудост, нали?

Боранова поклати глава.

— Вие сте несериозен. Казах ви го и преди. Сънародникът ми Шапиров мисли, че сте прав или ако не сте прав, то поне гениален.

— Следващото най-добро нещо, разбира се. Това също е част от неговата лудост.

— Мнението на Шапиров е много специално.

— За вас. Вижте, госпожо, уморен съм. Толкова съм замаян, че не знам какво говоря. Не съм сигурен, че всичко, което става е истина. Надявам се, че не е. Нека само.. само да си почина малко.

Боранова въздъхна и в погледа ѝ се появи загриженост.

— Да, разбира се, бедни ми приятелю. Не искаме да ви нараним. Моля ви, повярвайте го.

Морисън отпусна глава на гърдите си. Очите му се затвориха. В просъница усети, че внимателно го накланят настрани и подпъхват под

главата му възглавница.

Мина доста време. Време, лишено от сънища.

Когато отвори очи, все още беше в самолета. Беше тъмно, но вън от всякакво съмнение, все още се намираше в самолета.

— Д-р Боранова?

— Да, д-р Морисън? — веднага отговори тя.

— Не ни преследват, нали?

— Не. Няколко наши самолета летят на известно разстояние, но нямат никаква работа. Вижте, приятелю мой, ние се нуждаем от вас, а вашето правителство иска да успеем.

— И все още ли настоявате, че владеее миниатюризацията? Че това не е лудост? Или измама?

— Ще видите сам. И ще видите какво чудо е тя, така че сам ще поискате да участвате в експериментите.

— И какво възнамерявате да правите с нея — замислено попита Морисън, — ако приемем, че не си правите никаква сложна шега с мене? Ще я използвате като оръжие? Ще превозвате армии в самолет като този? Ще разпръснете невидимите си хора навсякъде? Или нещо подобно?

— Колко отблъскващо! — Боранова се изкашля, като че ли възнамеряваше да се изплюе от отвращение. — Нима нямаме достатъчно земя? Или достатъчно хора? Или достатъчно ресурси? Нима нямаме своята част от космоса? Няма ли по-важни неща, за които би могла да се използва миниатюризацията? Нима е възможно да мислите толкова изопачено, че да не виждате какво изследователско средство би могла да бъде? Представете си какви изследвания на живите организми биха могли да бъдат възможни с нея. Изследвания в химията на кристалите и твърдотелните системи. Конструирането на ултраминиатюрни компютри и на други уреди. Представете си още какво бихме могли да научим в областта на физиката, ако успеем да променяме константата на Планк според нуждите си. Какво бихме могли да научим за космологията?

Морисън се надигна, за да седне по-удобно. Почувства се объркан. През прозорците се процеждаха първите лъчи на зората и Боранова се виждаше неясно.

— Такива ли са вашите цели? Благородни научни стремежи?

— Какво би направило вашето правителство, ако имаше миниатюризацията? Щеше ли да се опита да добие внезапно военно превъзходство и да ни върне в лошите стари времена?

— Не. Разбира се, че не.

— Значи само вие сте благородни, а ние сме ужасно лоши. Наистина ли вярвате в това? Разбира се възможно е ако миниатюризацията се развие достатъчно, Съветският съюз да стане водещата сила в изграждането на едно космическо общество. Представете си превозването на миниатюризирани материали от един свят до друг или пък изпращането на милиони заселници в кораб, който при нормални условия би побрал двама или трима човека. Космосът ще придобие съветска окраска, съветски нюанс, не защото съветските граждани ще доминират или ще бъдат господари, а защото съветското мислене ще спечели битката на идеите. И какво лошо има в това?

Морисън поклати глава в сумрака.

— В такъв случай, със сигурност няма да ви помогна. Защо ще очаквате подобно нещо от мен? Не бих помогнал на съветската мисъл да обхване космоса. Предпочитам американското мислене и традиции.

— Така си мислите и аз не ви обвинявам за това. Но ще ви убедим. Ще видите.

— Няма да успеете.

— Скъпи приятелю Албърт — каза Боранова, — ако ми позволите да ви наричам така. Ще видите, че ще оцените високо нашия прогрес. Но нека да оставим тази дискусия за друг път.

Тя посочи към прозореца на самолета, където току-що се беше показало сиво море.

— Сега сме над Средиземно море — поясни тя — и скоро ще бъдем на Черно море, а след това през Волга към Маленкий град — малкия град. Когато се приземяваме, слънцето ще изгрява. Това ще бъде символично. Нов ден. Нова светлина. Ще видите, че ще горите от желание да ни помогнете да ускорим идването на този нов ден и няма да се учудя, ако поискате никога вече да не напускате Съветския съюз.

— Без да ме принудите да стоя?

— Ще ви откараме в къщи, ако пожелаете. Веднага щом ни помогнете.

— Няма да ви помогна.

— Ще го направите.

— Освен това искам да бъда върнат веднага.

— Това не се брои — каза жизнерадостно Боранова.

А след това прелетяха оставащите няколкостотин километра до
Маленкий град.

ГЛАВА 3

МАЛЕНКИЙ ГРАД

Пешката е най-важната фигура на шахматната дъска... за другите пешки.

Дежньов-старши

11.

На следващата сутрин Френсис Родано отиде рано в офиса. Беше понеделник — началото на седмицата. Фактът, че беше работил в неделя не беше необичаен за него. Сънят през цялата нощ го компенсираше напълно.

Пристигна половин час преди началото на работното време, но Джонатан Уинтроп вече беше там. Това също не изненада Родано.

Две минути, след като Родано пристигна, Уинтроп влезе в офиса му. Облегна се на стената, обхванал с длани лактите си и кръстоса десния си крак върху левия, така че носът на обувката му се опря в килима.

— Имаш изморен вид, Френк — каза той и свъси вежди над тъмните си очи.

Родано погледна рошавата сива коса на Уинтроп, която изцяло го лишаваше от всякаква възможност да заяви, че има нещо на главата си.

— Чувствам се изморен, но се надявах да не ми личи.

Родано беше сигурен, че е преминал грижливо през всички сутрешни ритуали и доста време беше подбирал дрехите си.

— Все пак си личи. Лицето ти е огледало на твоята душа. Трябваше да изпратиш някой от агентите.

— Не всички сме подходящи за работа на открито.

— Знам. Нито пък всички сме подходящи за работа на бюро — Уинтроп потри големия си нос, като че ли се опитваше да го смали до нормални размери. — Предполагам, че се безпокоиш за твоя учен... как му беше името?

— Казва се Албърт Джонас Морисън — изморено отвърна Родано.

В отдела имаше тенденция да не си спомнят името на Морисън, като че ли искаха да подчертаят, че задачата не е тяхна.

— Добре. Нямам нищо против да споменаващ името му. Разбирам, че се безпокоиш за него.

— Да, обезпокоен съм за него, както и за ред други неща. Бих искал да съм по-наясно със ситуацията.

— А нима не е ясна? — Уинтроп седна. — Виж, няма причини за безпокойство. Занимаваш се с този случай от самото начало. Това беше моето желание, понеже знам, че си разбираш от работата. Напълно съм доволен от начина, по който се справяш. Едната от причините е, че разбираш руснаците.

Родано трепна.

— Не ги наричай така. Гледал си прекалено много филми от двайсети век. Не всички са руснаци, както и не всички ние сме англосаксонци. Те са съветски граждани. Ако искаш да ги опознаеш, опитай се да разбереш как мислят.

— Разбира се. Както кажеш. Успя ли да разбереш какво толкова важно има в нашия учен?

— Нищо, доколкото знам. Никой, освен Съветите, не го взима на сериозно.

— Мислиш ли, че Съветите знаят нещо, което не ни е известно?

— Сигурен съм, че знаят нещо, но нямам никаква идея какво виждат в Морисън. Всъщност, не са Съветите, а един руски учен, Шапиров, който се занимава с теоретична физика. Възможно е той да е човека, измислил метода за миниатюризация, ако изобщо е бил разработван подобен метод. Мненията на учените извън Съветския съюз за Шапиров се раздвояват. Той е странен или, да го кажем по-благозвучно, ексцентричен. Но Съветите го подкрепят, а той поддържа Морисън, което би могло да бъде просто още една от проявите на ексцентричността му. Докато наскоро интереса към Морисън премина от любопитство към отчаяние.

— А! И откъде знаеш това, Френк?

— Отчасти от контакти със Съветския съюз.

— Ешби?

— Отчасти.

— Добър агент.

— Но стои там твърде дълго. Трябва да бъде заменен.

— Не знам. Няма нужда да пенсионираме един победител.

— Във всеки случай — каза Родано, който не желаше да спори по този въпрос, — внезапно нарасна интереса към Морисън, когото наблюдавам от няколко години.

— Предполагам, че на онзи, Шапиров, внезапно му е хрумнала някаква идея за Морисън и е убедил Рус... Съветите, че се нуждае от

него.

— Възможно е, но най-забавното е, че Шапиров изчезна от последните новини.

— Да не е в немилост?

— Няма подобни признаци.

— Но е възможно, Френк. Ако се е оказало, че миниатюризацията е чист боклук, не бих искал да съм на негово място. Вярно е, че живеем в добрите нови времена, но Съветите не успяха да се научат да посрещат с чувство за хумор ситуациите, при които ги карат да изглеждат или да се чувстват като глупаци.

— Възможно е да е изчезнал за известно време, защото миниатюризационния проект набира скорост. А това също би могло да обясни неочаквания интерес към Морисън.

— Какво знае той за миниатюризацията?

— Единствено, че е невъзможна.

— Но това е пълна безсмислица, нали?

— Точно заради това оставихме да го отвлекат — внимателно каза Родано. — Съществува вероятност да размести парчетата на мозайката, така че да се наредят по нов начин, който има някакъв смисъл.

— Би трябвало вече да е там — Уинтроп погледна часовника си. — Маленкий град! Какво име! Няма информация за никакви самолетни катастрофи през последното денонощие, така че предполагам, че е там.

— Да. Освен това е най-неподходящия човек, когото можехме да изпратим там, с изключение на факта, че Съветите искат тъкмо него.

— Защо да е неподходящ? Да не е нестабилен идеологически?

— Съмнявам се, че има някаква идеология. Той е кръгла нула. Цяла нощ си мислих, че тази история е една голяма грешка. Липсва му кураж и не е особено умен, освен в академичен смисъл. Не мисля, че е способен да вземе самостоятелно решение, ако му се наложи. Няма да е достатъчно хитър, за да открие каквото и да е. Подозирам, че целият му престой, от начало до край, ще бъде една дълга паника. От няколко часа си мисля, че никога вече няма да го видим. Те ще го затворят или ще го убият, а аз го изпратих там.

— Френк, това са само среднощни кошмари. Независимо колко е изплашен, той ще ни каже дали е наблюдавал демонстрация на

миниатюризация, например, или какво са му направили. Няма нужда да бъде хитър наблюдател. Достатъчно е само да ни каже какво се е случило и ние ще се погрижим за необходимите разсъждения.

— Но, Джон, възможно е никога вече да не го видим.

Уинтроп сложи ръка на рамото на Родано.

— Не се примирявай с мисълта за поражение. Ще се погрижа да бъде изпратено съобщение на Ешби. Ако нещо може да бъде направено, то ще бъде направено. Сигурен съм, че Рус.. Съветите ще бъдат достатъчно благоразумни да го изпратят обратно, ако окажем достатъчно натиск, когато дойде подходящия момент. Не се притеснявай за него. Това е само един ход в сложна игра и ако не сполучим... Има хиляди други ходове върху дъската.

12.

Морисън се чувстваше изморен. Проспа по-голямата част от понеделника, надявайки се, че това ще му помогне да забрави най-лошия полет в живота си. Изяде с удоволствие храната, която му донесоха вечерта и с още по-голямо удоволствие взе душ. Дадоха му чисти дрехи, които не му бяха съвсем по мярка, но какво от това? Прекара нощта в последователно спане, четене и апатични размисли.

Колкото повече разсъждаваше, толкова повече се убеждаваше, че Наталия Боранова е права в преценката си, че е тук, защото Съединените щати са доволни от това. Родано го принуждаваше да отиде, като смътно го заплашваше с проблеми в по-нататъшната му кариера, ако не го направи. Какви ли по-големи неприятности би могъл да има? Защо, в такъв случай, трябва да възразяват срещу отвлечането му? Възможно е да възразят по принцип или да почувстват, че се създава опасен и нежелан прецедент. Очевидно нетърпението им да го изпратят тук беше надделяло.

Тогава, каква полза щеше да има, ако настоява да го отведат при най-близкия американски консул или ако ги заплашва с отмъщението на Щатите?

Всъщност, след като делото беше извършено и то с неявна американска помощ, щеше да бъде невъзможно Съединените щати да предприемат открити действия в негова полза или да изразят какъвто и да е протест. Неминуемо ще се появят въпроси как Съветите са успели да го отвлекат, но друг отговор, освен американска глупост или американско съдействие, няма да има.

Разбира се, беше ясно защо бяха го направили. Родано беше му обяснил. Американското правителство искаше информация, а той беше в идеалната позиция, за да им я набави.

Идеална ли? В какъв смисъл? Съветите не са глупаци за да му позволят да получи някаква информация, която не искат да узнае. Ако решат, че информацията, която е успял да получи или е било неизбежно да узнае, е прекалено много, няма да са чак такива наивници, че да го оставят да си тръгне.

Колкото повече мислеше, толкова повече нарастваше увереността му, че, жив или мъртъв, никога вече няма да види Съединените щати. Американското разузнаване ще свие колективно рамене и ще го опише като неизбежен пропуск — нищо не е спечелено, но и изгубеното не е много.

Опита се да направи преценка на самия себе си.

Албърт Джонас Морисън: доктор по физика; доцент по неврофизика; създател на теория за мисленето, която остана неприета, дори напълно игнорирана; провален съпруг, провален баща, провален учен, а сега и провалена пешка. Изгубеното не е много.

В тъмнината на нощта, в хотелската стая в град, чието местоположение не знаеше, в държава, която повече от век беше изглеждала естествения враг на неговата страна, въпреки духа на неохотно и подозрително сътрудничество, който доминираше през последните десетилетия, Морисън се разплака от самосъжаление и от най-обикновена детска безпомощност, заради пълното унижение, че никой няма и да помисли да се бори за спасението му или дори да си направи усилието да го съжали.

Но все пак се появи и малка искрица гордост — Съветите се нуждаеха от него. Бяха преодолели значителни трудности, за да се доберат до него. Щом не успяха с убеждение, не се поколебаха да използват сила. Не са могли да бъдат сигурни, че Съединените щати безучастно ще наблюдават събитията. Бяха рискували, макар и малък, международен инцидент, за да го отвлекат.

А сега имаха доста проблеми с безопасността му. Беше сам в стаята, но прозорецът имаше решетки. Вратата не беше заключена, но когато я отвори, отпред стояха двама униформени и въоръжени мъже, които го попитаха дали не се нуждае от нещо. Не му харесваше да бъде затворник, но това донякъде беше и показател за собствената му ценност. Поне за тях.

Колко ли ще продължи всичко? Очевидно бяха убедени, че теорията му за мисленето е вярна. Въпреки това, Морисън трябваше да признае пред самия себе си, че всички доказателства, които беше натрупал, бяха случайни и косвени. Никой не беше успял да потвърди най-важните му открития. Какво ще се случи, ако Съветите открият, че и те не могат да потвърдят теорията му или, при по-детайлно

разглеждане, решат, че е твърде мъглява, твърде неясна, за да се занимават с нея.

Боранова беше казала, че Шапиров цени високо предположенията на Морисън, но той беше прочут с необуздания си характер и с ежедневната смяна на мнението си.

И ако Шапиров повдигне рамене и се обърне, тогава какво ще направят Съветите? Ако американският им трофей не им вършеше работа, дали щяха да го върнат в Съединените щати, което в известен смисъл щеше да е още едно унижение или щяха да скрият собствената си глупост, като го затворят за неопределено време, а може би и по-лошо.

Всъщност решението за отвлечането му и поемането на риска от инцидент са били взети от някоя определена личност, от някой съветски функционер. Ако историята се размирише, какво ли би направил този функционер, за да спаси главата си, несъмнено с цената на главата на Морисън?

Призори във вторник, когато Морисън беше вече цяло денонощие в Съветския съюз, той беше стигнал до извода, че всеки път към бъдещето, всяка алтернатива, която можеше да бъде избрана, щеше да завърши с нещастия за него. Загледа се в изгрева на слънцето, но душата му остана потънала в тъмна нощ.

13.

В осем часа се разнесе безцеремонно чукане по вратата. Морисън я откряна малко, но войникът от другата страна я отвори напълно, като че ли искаше да покаже кой контролира вратата.

Войникът заяви с малко по-силен глас, отколкото бе необходимо:

— Госпожа Боранова ще бъде тук след половин час, за да ви отведе на закуска. Бъдете готови.

Докато се обличаше бързо и се бръснеше с електрическа самобръсначка, доста стар модел по американските стандарти, Морисън се изненада от удивлението си, когато чу войникът да говори за „госпожа Боранова“. Архаичното „другар“ отдавна беше излязло от употреба.

Почувства се раздразнен, защото какъв смисъл имаше да разсъждава над подобни дреболии, когато се намираше в средата на огромно тресавище?

Боранова се появи с десет минути закъснение. Почука по-учтиво от войника.

— Как се чувствате, д-р Морисън?

— Чувствам се отвлечен — решително отвърна той.

— Освен това. Наспахте ли се добре?

— Може би. Не мога да кажа. Честно казано, госпожо, не съм в настроение да го обсъждам. Какво искате от мене?

— В момента, нищо друго, освен да ви заведа на закуска. И, моля ви, д-р Морисън, разберете, че и аз действах принудително. Уверявам ви, че в момента бих предпочела да съм с моя малък Александър. В последните месеци го пренебрегвам, а Николай също не е очарован от отсъствието ми. Но когато се ожени за мене, знаеше, че аз имам своя кариера и продължавам да му го напомням.

— Доколкото разбирам, свободна сте да ме върнете обратно в родината ми и да прекарвате цялото си време с Александър и Николай.

— Ех, ако можеше да бъде така, но е невъзможно. Така че да вървим да закусим. Можехме да ядем и тук, но ще се чувствате като затворник. Нека да отидем в столовата и ще се почувствате по-добре.

— Мислите ли? Тези двама войници ще ни последват, нали?

— Такива са разпоредбите, д-р Морисън. Това е строго секретна зона. Те трябва да ви пазят, докато някой от началниците им не реши, че е безопасно да сте без охрана. Ще бъде трудно да убедите войниците в това. Тяхната работа е да не се поддават на уговорки.

— Убеден съм в това — каза Морисън, докато обличаше самото, което му бяха дали. Беше доста тясно под мишниците.

— По никакъв начин няма да ни пречат.

— Но ако неочаквано се втурна да бягам или просто тръгна в непозволена посока, предполагам, че ще ме застрелят.

— Не, това ще им навлече неприятности. Вие сте по-ценен жив, отколкото мъртъв. Те ще ви преследват и вероятно ще ви хванат. Сигурна съм, разбирате, че не трябва да правите нищо, което би предизвикало ненужни неприятности.

Морисън се намръщи, без да полага усилия да скрие гнева си.

— Кога ще получа багажа си? Моите собствени дрехи?

— Когато му дойде времето. Първото нещо, което ще направим е да се нахраним.

Столовата, до която достигнаха с асансьор и доста дълго ходене по пуст коридор, не беше много голяма. Имаше десетина маси, всяка с по шест места и нямаше много хора.

Боранова и Морисън бяха сами на тяхната маса и никой не изяви желание да седне при тях. Двамата войници седнаха на маса близо до вратата и макар всеки от тях да ядеше за двама, постоянно наблюдаваха Морисън и не откъсваха очи от него за повече от една или две секунди.

Нямаше меню. Просто донесоха храната. Морисън откри, че няма нужда да претендира за количеството. Имаше твърдо сварени яйца, варени картофи, зелева супа, хайвер и дебели резени черен хляб. Не бяха разделени на отделни порции, а стояха в средата на масата, така че всеки можеше сам да се обслужи.

„Може би, помисли си Морисън, донесената храна е за шестима, а тъй като сме само двама, трябва да изядем една трета.“ След известно време трябваше да признае, че с пълен стомах се чувства по-спокоен.

— Госпожа Боранова...

— Защо не ме наричате Наталия, д-р Морисън. Тук сме неофициално и вероятно ще бъдем колеги за доста време. От повтарянето на „госпожо“ ще ме заболи глава. Приятелите ми ме наричат Наташа. Можем дори да преминем към това име.

Тя се усмихна, но Морисън упорито не желаше да се покаже благоразположен.

— Госпожо, когато се почувствам приятелски настроен, определено ще се държа като приятел, но тъй като съм жертва и присъствам тук не по своя воля, предпочитам известна официалност.

Боранова въздъхна. Отхапа доста голямо парче хляб и го задъвка мрачно. След това, като преглътна, заговори отново:

— Нека бъде както желаете, но, моля ви, спестете ми поне обръщението „госпожо“. Нека да бъде професионалната ми титла и то не „академик“. Твърде е дълго. Но аз ви прекъснах.

— Д-р Боранова — продължи Морисън, дори още по-хладно от преди, — Все още не сте ми казали какво искате от мене. Споменахте миниатюризация, но и вие, и аз знаем, че е невъзможна. Мисля, че я споменахте само за да ме заблудите — мене или някой друг, който подслушва. В такъв случай, нека да я оставим настрана. Тук със сигурност нямаме нужда от преструвки. Кажете ми защо всъщност съм тук. В края на краищата ще трябва да го направите, защото очевидно очаквате от мене някаква помощ, а как бих могъл да го направя, ако съм в пълно неведение какво е искането ви.

Боранова поклати глава.

— Д-р Морисън, трудно е човек да ви убеди. Искрена съм с вас от самото начало. Проектът, с който се занимаваме е миниатюризацията.

— Не мога да го повярвам.

— Защо, в такъв случай, се намирате в Маленкий град?

— Малкият град? Мъничкият град? — каза Морисън, чувствайки удоволствие от звука на собствения си глас, който произнесе тези имена на английски. — Може би просто защото е малък град.

— Д-р Морисън, както вече няколко пъти имах възможността да спомена, вие сте несериозен. Все пак, няма да се съмнявате още дълго. Трябва да се срещнете с няколко човека. Единият от тях, всъщност, трябваше вече да е тук — тя се огледа раздражено. — Къде ли е той?

— Забелязах, че никой не се приближава към нас — вмъкна Морисън. — Повечето от хората поглеждат към мене, но щом срещнат погледа ми, извърщат очи.

— Всички бяха предупредени — каза разсеяно Боранова. — Не искаме да ви губим времето със странични неща, а почти всички хора тук нямат никакво отношение към вас. Но за някои положението е друго. Къде ли е той? — тя стана. — Д-р Морисън, извинете ме. Трябва да го открия. Ще се върна след малко.

— Дали е безопасно да ме оставяте сам? — попита иронично Морисън.

— Войниците ще останат тук. Моля ви, не им давайте причина да реагират. Интелектът не е най-голямата им сила, а те са обучени да следват заповедите, без болезнената необходимост да мислят, така че лесно могат да ви наранят.

— Не се безпокойте. Ще внимавам.

Боранова размени няколко думи с единия от войниците, след което бързо излезе от столовата.

Морисън хвърли поглед към излизащата Боранова, след това отегчено огледа столовата. Не видя нищо интересно. Загледа се в кръстосаните си върху масата ръце, а след това заби поглед във все още значителното количество храна пред себе си.

— Привършихте ли със закуската, другарю?

Морисън рязко вдигна очи. Нима обръщението „другарю“ не беше архаизъм?

До него стоеше жена, която го наблюдаваше, с небрежно поставена на хълбока ръка. Беше доста пълничка, облечена в бяла поизцапана престилка. Косата ѝ беше червеникаво-кафява, както и веждите ѝ, които бяха извити презрително.

— Коя сте вие? — намръщи се Морисън.

— Как се казвам ли? Валерия Палерон. Каква е длъжността ми? Сервитьорка, която работи много, но съм гражданка на Съветския съюз и част от колектива. Аз ви донесох тази храна. Не ме ли забелязахте? Може би съм недостойна за вниманието ви?

Морисън се изкашля.

— Извинявайте, госпожо. Бях се замислил. По-добре оставете храната. Мисля, че ще дойде още някой.

— А! А царицата? Предполагам, че ще се върне?

— Царицата ли?

— Вероятно мислите, че в Съветския съюз вече няма царици. Помислете пак, другарю. Сигурна съм, че тази Боранова, внучка на селянин и потомка на селски род, се счита за истинска дама — тя издаде с устни звук, който прозвуча като едно дълго „ш-ш-шт“, изпълнено с презрение и с лек мирис на херинга.

— Не я познавам добре — сви рамене Морисън.

— Вие сте американеца, нали?

— Защо питате? — остро каза Морисън.

— Поради начина, по който говорите руски. С този акцент какъв бихте могли да бъдете? Синът на цар Николай Тиранина.

— Какво не му харесвате на моя руски?

— Звучи, като че ли сте го учили в училище. Можете да познаете американеца от километър, като го чуете да казва: „Чаша водка, моля.“ Все пак американците не са толкова зле, колкото англичаните. Тях можете да ги познаете от два километра.

— Е, добре, аз съм американеца.

— И някой ден ще си тръгнете?

— Надявам се.

Сервитьорката кимна мълчаливо, извади един парцал и започна замислено да бърше масата.

— Бих искала да посетя Щатите някой ден.

— А защо не? — кимна Морисън.

— Нуждая се от паспорт.

— Разбира се.

— А как една обикновена, лоялна сервитьорка може да получи такъв?

— Предполагам, че трябва да го поискате.

— Да го поискам? Ако отида при служителя и му кажа: „Аз, Валерия Палерон, желая да посетя Съединените щати.“ той ще ме попита: „Защо?“.

— И защо искате да отидете?

— Да видя страната. Хората. Богаташите. Любопитна съм да видя как живеят. Но тези причини не са достатъчни.

— Кажете нещо друго — предложи Морисън. — Кажете, че искате да напишете книга за Съединените щати, предназначена за съветската младеж.

— Знаете ли колко книги...

Изведнъж се стегна и започна отново да бърше масата, неочаквано погълната от работата си.

Морисън вдигна глава. Боранова стоеше до тях с разгневен вид. Процеди дрезгаво някаква едносричкова дума, която Морисън не разбра, но можеше да се закълне, че е епитет и при това не много изискан.

Сервитьорката се изчерви. Боранова направи слаб жест и жената се обърна, и си тръгна.

Морисън забеляза, че зад Боранова стои мъж — нисък, с дебел врат, с приближени очи, големи уши, с широки рамене и мускулесто тяло. Косата му беше черна, по-дълга от обичайната за руснаците и беше в пълен безпорядък, като че ли умишлено я беше рошил дълго време.

Боранова не направи опит да го представи.

— Тази жена разговаря ли с вас? — попита тя.

— Да — отвърна Морисън.

— Разбрала е, че сте американец?

— Каза, че акцента ми го прави очевидно.

— И ви каза, че иска да посети Съединените щати?

— Да, каза го.

— А вие какво отговорихте? Предложихте ли ѝ да и помогнете?

— Посъветвах я да си извади паспорт, ако иска да отиде?

— И нищо повече?

— Нищо повече.

— Не трябва да ѝ обръщате внимание — каза недоволно Боранова. — Тя е невежа и некултурна жена. Позволете ми да ви представя моя приятел, Аркадий Висарионович Дежньов. Това е д-р Албърт Джонас Морисън, Аркадий?

Дежньов направи тромав поклон и каза:

— Чувал съм за вас, д-р Морисън. Академик Шапиров често говореше за вас.

— Поласкан съм — хладно отвърна Морисън. — Кажете ми, д-р Боранова, щом тази сервитьорка толкова ви дразни, вероятно лесно можете да я замените или да я изпратите другаде.

Дежньов се засмя дрезгаво.

— Никакъв шанс, другарю американец, както, предполагам, ви е нарекла.

— Всъщност, не.

— Щеше да го каже, рано или късно, ако не ви бяхме прекъснали. Подозирам, че тази жена е служител на разузнаването и е една от онези, които ни държат под око.

— Но защо...?

— Защото при подобни проекти, не може да се вярва напълно на никого. Когато в Америка се занимавате с нови разработки, не ви ли държат под око.

— Не знам — сухо отвърна Морисън. — Никога не съм бил зает с нови разработки, към които правителството да е проявявало дори минимален интерес. Но исках да попитам, защо тази жена се държи така, както би действала, ако е агент на разузнаването?

— Очевидно, за да ви провокира. За да може да подметне нещо скандално, което да ви предизвика да кажете нещо.

— Е, проблемът е ваш, а не мой — заяви Морисън.

— Както кажете — рече Дежньов, след което се обърна към Боранова. — Наташа, каза ли му вече?

— Моля те, Аркадий...

— Е, хайде де, Наташа. Както казваше баща ми: „Ако трябва да извадиш зъб, да го вадиш бавно не е проява на нежност.“ Нека да му кажем.

— Казах му, че се занимаваме с миниатюризация.

— И това ли е всичко? — попита Дежньов.

Седна, придърпа стола си до Морисън и се наклони към него. Морисън, чувствайки, че нарушават личното му пространство, автоматично се отдръпна. Дежньов се приближи отново и каза:

— Другарю американец, моята приятелка Наташа е романтик и е сигурна, че ще искате да ни помогнете от любов към науката. Тя чувства, че можем да ви убедим охотно да направите онова, което е нужно. Но тя греша. Няма да можем да ви убедим повече, отколкото ви убедихме да дойдете тук доброволно.

— Аркадий, държиш се невъзпитано — сопна се Боранова.

— Не, Наташа, просто съм честен, което понякога е същото. Д-р Морисън, или, Албърт, за да избегнем официалностите, които мразя — Дежньов драматично помръдна рамене, — тъй като не можахме да ви

убедим и понеже нямаме време, ще направите каквото е необходимо със сила, така както бяхте доведен тук.

— Аркадий, обеща, че няма... — намеси се Боранова.

— Не ми пука. Откакто обещах, размислих по въпроса и реших, че американецът трябва да знае какво го очаква. Ще бъде по-лесно за нас, а и за него.

Морисън погледна от Дежньов към Боранова и усети, че гърлото му се свива, така че му стана трудно да диша. Каквото и да планираха за него, знаеше, че няма да му дадат право на избор.

14.

Морисън остана безмълвен, докато Дежньов безгрижно продължи да закусва с охота.

Столовата беше почти празна и сервитьорката, Валерия Палерон, прибираще остатъците и почистваше масите и столовете.

Дежньов забеляза, че тя гледа към него и ѝ направи знак, че масата трябва да бъде почистена.

— В такъв случай, аз нямам избор — рече Морисън. — Но за какво нямам избор?

— Ха! Наташа не ви ли е казала все още? — отвърна Дежньов.

— Неколкократно ми спомена, че ще се занимавам с миниатюризационни проблеми. Но аз знам, а и вие знаете, че миниатюризационен проблем не съществува, освен ако не се опитваме да превърнем невъзможното във факт. Определено не мога да ви помогна за това. Онова, което искам да знам е какво наистина искате от мене?

— Защо мислите, че миниатюризацията е невъзможна? — развеселено попита Дежньов.

— Защото това е факт.

— А ако ви кажа, че я притежаваме.

— Тогава ще кажа: „Покажете я!“.

Дежньов се обърна към Боранова, която пое дълбоко въздух и кимна.

Дежньов се изправи и заяви:

— Елате. Ще ви отведем в Пещерата.

Морисън обезпокоено прехапа устна. Безпомощността му се увеличаваше.

— Не знам руската дума, която употребихте.

— Имаме подземна лаборатория — поясни Боранова. — Наричаме я Пещерата. Пещерата е мястото, където работим по нашия миниатюризационен проект.

15.

Отвън ги чакаше малък автомобил на въздушна възглавница. Морисън примигна няколко пъти, докато очите му се адаптираха към слънчевата светлина. Разгледа автомобила с любопитство. Липсваше му съвършенството на американските модели и приличаше на шейна с малки седалки и сложен двигател отпред. При студено или дъждовно време щеше да бъде напълно безполезен и Морисън се зачуди дали Съветите нямат закрити модели за лошо време. Може би този модел беше само за летни разходки.

Дежньов седна на кормилото, а Боранова посочи на Морисън мястото отдясно до водача, докато самата тя седна от дясната му страна. Обърна се към стражите и им каза:

— Върнете се в хотела и ни изчакайте там. От този момент ние поемаме отговорността за него.

Подаде им бланка, върху която надраска подписа си, датата, а след като погледна часовника си и часа.

Когато пристигнаха в Маленкий град, Морисън откри, че всъщност града наистина е малък, както твърдеше и името му. Състоеше се от редици къщи, всичките двуетажни и напълно еднакви. Очевидно градът беше изграден за участниците в проекта, каквото и да прикриваха зад приказката за миниатюризация, и беше построен без излишни разходи. Всяка къща имаше собствена зеленчукова гради, а улиците, макар и павирани, имаха незавършен вид.

Превозното средство, което се движеше върху струи въздух, задържащи го над земята, изхвърли малък облак прах, по-голямата част от който остана зад тях щом плавно тръгнаха напред. Морисън забеляза, че пешеходците не са очаровани от преминаването им и се опитват да се отдалечат при приближаването им.

Морисън усети неудобствата, възникващи при подобно пътуване, когато се разминаха с друг такъв автомобил, движещ се в обратна посока и потъна целия в прах.

Боранова го погледна развеселено. Изкашля се и каза:

— Не се безпокойте. Скоро ще бъдем почистени основно с вакуум.

— С вакуум ли? — любопитства Морисън, като също се разкашля.

— Да. Не заради самите нас, защото можем да преживеем малко прах, но в Пещерата не трябва да има никакъв.

— А също и в белите ми дробове. Не е ли по-добре тези превозни средства да са закрити.

— Обещаха ни доставка на по-усъвършенстван модел и сигурно някой ден ще пристигнат. Този град е нов и е построен в степта, където климатът е сух. Това има своите предимства и недостатъци. Заселниците отглеждат зеленчуци, както видяхте, а също и някои домашни животни, но мащабното отглеждане на селскостопански култури ще трябва да почака, докато градът стане по-голям и се прекарат напоителни инсталации. Засега това е без значение. Това, което ни занимава е миниатюризацията.

— Говорите за миниатюризацията толкова често и с такова открито лице, като че ли искате да ме накарате да ви повярвам.

— Повярвайте ми! Дежньов е организиран за вас демонстрация на миниатюризацията.

— Не беше лесно да го организирам — обади се Дежньов. — Трябваше още веднъж да говоря с Централния координационен комитет, дано онова, което е останало от косите им да окапе. Както казваше баща ми: „Маймуните са се появили, защото е имало нужда от политици.“ Как е възможно да седиш на две хиляди километра и да управляваш...

Автомобилът се плъзна гладко покрай доста неочаквания край на града към широкия нисък скалист масив, който внезапно се издигна пред тях.

— Пещерата се намира вътре — поясни Боранова. — Дава ни цялото пространство, от което се нуждаем, независима е от приумиците на времето, а освен това е непроницаема за въздушното разузнаване, дори и от шпионски спътници.

— Шпионските спътници са незаконни — каза възмутено Морисън.

— Просто е незаконно да ги наричате шпионски спътници — намеси се Дежньов.

Автомобилът направи завой, спря и се приземи в сянката на скален процеп, издълбан в тялото на хълма.

— Всички да слизат! — обяви Дежньов.

Насочи се напред, а останалите го последваха. В стената на хълма се появи врата. Морисън не успя да разбере как стана. Не приличаше на врата, а по-скоро на неразделна част от скалистата стена. Просто се отвори като пещерата в приказката за четиридесетте разбойници при думите „Сезам, отвори се.“

Дежньов отстъпи встрани и покани с жест Морисън и Боранова да влязат. Морисън премина от ярката слънчева утринна светлина в доста тъмна стая, към чието осветление очите му привикнаха след половин минута. Не беше пещерата на разбойниците, а доста сложна структура.

Морисън се почувства, като че ли е отишъл от Земята на Луната. Разбира се, никога не беше ходил на Луната, но беше запознат, както и всички други на Земята, с изграждането на „подземните“ лунни селища. Тази пещера имаше същия чуждоземен вид, но, разбира се, беше с нормалното земно притегляне.

ГЛАВА 4

ПЕЩЕРАТА

Малкото може да бъде красиво. Орелът може да е гладен понякога, но канарчето — никога.

Дежньов-старши

16.

В голямата и добре осветена баня Боранова и Дежньов започнаха да свалят горните си дрехи. Морисън се поколеба пред тази перспектива.

— Можете да задържите бельото си, д-р Морисън — усмихна се Боранова. — Просто свалете дрехите от себе си, а обувките поставете в този кош. Предполагам, че нямате нищо в джобовете си. Поставете обувките си на дъното на коша. Когато си тръгваме, ще бъдат почистени и готови за употреба.

Морисън направи както му казаха, като се опитваше да не гледа доста пищната фигура на Боранова, която изглеждаше напълно безразлична. Интересно, какво ли щеше да скрие бельото, след като не беше предназначено за показване.

След това започнаха да се мият — лицата и ръцете до лактите, а след това да решат косите си. Морисън отново се поколеба и Боранова, прочитайки мислите му, го успокои:

— Д-р Морисън, гребените се почистват след всяка употреба. Не знам какво сте чели за Съветския съюз, но някои от нас разбират какво означава хигиена.

— И всичко това само за да влезем в Пещерата? — попита Морисън. — Всеки път ли минавате през тези процедури?

— Всеки път. Поради това никой не влиза и излиза твърде често. Дори и когато стоим вътре, често се налага да се къпем. Може би следващата процедура ще ви се стори неприятна, д-р Морисън. Затворете очите си, поемете дълбоко въздух и го задръжете, ако можете. Ще отнеме около минута.

Морисън последва нарежданията и изведнъж се озова в силен, брулещ вятър. Залитна пиански и се сблъска с единия кош. Хвана се здраво за него. След това вятърът спря толкова неочаквано, както и започна.

Отвори очи. Дежньов и Боранова изглеждаха, като че ли са надянали уплашени перуки. Попипа косата си и установи, че и тя изглежда по същия начин. Посегна към гребена.

— Не си правете труда — намеси се Боранова. — Очакват ни и други процедури.

— И за какво е всичко това? — попита Морисън.

Оказа се, че трябва да се изкашля, преди да може да каже нещо.

— Споменах, че ще бъдем обезпращени с вакуум, но това беше само първата фаза от почистващия процес. През тази врата, моля.

Морисън влезе в тесен, но добре осветен коридор, чиито стени бяха фотолуминесцентни.

— Много приятно — промърмори той.

— Пести енергия — обади се Дежньов, — а това е много важно. Или имате предвид технологичния напредък? Изглежда, че американците, идващи в Съветския съюз, очакват да видят навсякъде газени лампи — изсмя се и добави — Трябва да призная, че не можем да се мерим с вас във всяко отношение. Нашите публични домове са примитивни в сравнение с вашите.

— Вие удряте в отговор, без да изчакате дори да ви нападнат — каза Морисън. — Това е признак на нечиста съвест. Ако искате да демонстрирате развита технология, най-лесно ще бъде да павирате пътя от Маленкий град до Пещерата и да използвате закрити превозни средства. Тогава щяхме да имаме нужда от по-малко подобни процедури.

Дежньов се навъси, но Боранова се намеси с остър глас:

— Д-р Морисън е напълно прав, Аркадий. Не ми харесва, че не можеш да бъдеш честен, без да бъдеш груб. Ако не можеш да бъдеш едновременно честен и учтив, дръж си езика зад зъбите.

— Какво толкова казах? — ухили се Дежньов, с очевидно неудобство. — Разбира се, че американецът е прав, но какво можем да направим, когато решенията се взимат в Москва от идиоти, които спестяват дребни суми, без да мислят за последиците? Както казваше старият ми баща: „Проблемът с икономии е, че могат да излязат много скъпи.“

— Това е напълно вярно — каза Боранова. — Можем да спестим доста пари, д-р Морисън, ако построим по-добър път и по-хубави автомобили, но не винаги е лесно да убедиш онези, които държат връвчицата на кесията. Вероятно в Америка имате същите проблеми.

Докато говореше, тя продължаваше да върви и Морисън я последва в малка камера. Щом врата зад тях се затвори, Дежньов

подаде на Морисън пластмасова гривна.

— Позволете да сложа това на дясната ви ръка. Когато вдигнем ръцете си и вие трябва да вдигнете вашата.

Морисън усети, че теглото му намалява, веднага щом пода на камера полетя надолу.

— Асансьор — каза той.

— Много умно предположение — отвърна Дежньов. След това сложи ръка на устата си и добави с приглушен глас — Не трябва да бъда груб.

Асансьорът спря плавно и вратата му се отвори.

— Идентификация! — каза безапелационен глас.

Дежньов и Боранова вдигаха ръце, и Морисън ги последва. Асансьорът неочаквано потъна в лилава светлина, която накара гривните да заблестят. Морисън забеляза, че шарките им не са еднакви.

Отправиха се по друг коридор към стая, която беше едновременно гореща и влажна.

— Д-р Морисън, трябва да изтърпим последната процедура от почистването — поясни Боранова. — Привикнали сме към нея и събличането е нещо обичайно за нас. По-лесно е и спестява време, ако го направим в група.

— Ако можете да го издържите — каза мрачно Морисън. — За мене е без значение.

— Това е дреболия — намеси се Дежньов. — Гледката няма да е нещо ново.

Дежньов смъкна бельото си и се насочи към стената, където светеше малък червен бутон. Постави десния си палец непосредствено над него. Част от стената се плъзна встрани и разкри бяло шкафче за дрехи със закачалка. Постави бельото си на дъното.

Не изглеждаше ни най-малко смутен от голотата си. Гърдите и раменете му бяха гъсто покрити с черни косми, а на десният му хълбок се виждаше дълъг белег. За миг Морисън се учуди от какво ли би могъл да бъде.

Боранова постъпи по същия начин като Дежньов.

— Натиснете светеция бутон, д-р Морисън — каза тя. — Ще се отвори от отпечатъка на вашия палец и когато го докоснете отново, ще се затвори. След това може да се отваря само от вашия отпечатък.

Моля ви, запомнете номера на шкафчето, за да не ви се налага да натискате подред всички бутони, докато откриете вашето.

Морисън постъпи според указанията.

— Можете първо да отидете до тоалетната, ако имате нужда — рече Боранова.

— Не е необходимо — отвърна Морисън.

Помещението се изпълни с мъгла от водни капчици.

— Затворете очите си — извика Боранова, но предупреждението не беше необходимо. Беше затворил очи още при първото жилване на водните струи.

Във водата имаше известно количество сапун, който залютя на очите му, предизвика горчивина в устата му и раздразни носа му.

— Вдигнете ръце — подвижна Дежньов. — Не е необходимо да се въртите. Водата идва от всички посоки.

Морисън вдигна ръце. Беше разбрал, че идва от всички посоки. Идваше дори и откъм пода, като предизвикваше неприятен натиск върху скротума му.

— Колко време ще трае това? — изпъшка той.

— Доста дълго — отговори Дежньов, — но е необходимо.

Морисън започна да брой наум. При 58 му се стори, че горчивина върху устните му отслабва. Отвори леко очи. Да, останалите бяха все още там. Продължи да брой и когато стигна до 126, водата спря. Обля го неприятно горещ и сух въздух.

Когато процедурата свърши откри, че беше сдържал дъха си.

— За какво беше всичко това? — попита той, като отклони от неудобство поглед от едрите, но стегнати гърди на Боранова и откри, че гледката на косматите гърди на Дежньов не е твърде приятна.

— Сега сме сухи — заяви Боранова. — Да се обличаме.

Морисън го очакваше с нетърпение, но вида на белите дрехи в шкафчето го разочарова. Състояха се от блуза и панталони от тънък памучен плат. Панталоните се държаха на тънък шнур. Освен това имаше кепе за покриване на косата и леки сандали. Въпреки, че дрехите бяха непрозрачни, на Морисън му се стори, че те оставят малко или почти нищо на въображението.

— Това ли е всичко, което ще облечем?

— Да — отговори Боранова. — Работим в чисто, спокойно обкръжение с постоянна температура. Не можем да очакваме много

нито като качество, нито като цена от дрехите за еднократна употреба. В действителност, ако не обръщаме внимание на разбираемото нежелание, лесно бихме могли да работим голи. Но стига по този въпрос. Да вървим.

Морисън веднага разбра, че най-накрая бяха влезли в основната част на Пещерата. Сводът ѝ се поддържаше от украсени колони, а погледът му не можеше да я обхване.

Оборудването му беше напълно непознато. И откъде ли би могъл да го познава? Беше теоретик, а когато работеше, използваше уреди, които сам беше създал и модифицирал. За момент усети носталгия по лабораторията си в университета, по книгите си, по мириса на клетките с животни, дори по глупавото упорство на колегите си.

Навсякъде имаше хора. Десетина работеха наблизко, а по-нататък се виждаха други. Приличаше на човешки мравуняк, гъмжащ от хора и машинарии.

Никой не обърна внимание на новодошлите. Вършеха мълчаливо работата си, а стъпките им се приглушаваха от меките сандали.

Боранова отново прочете мислите на Морисън и тихо му прошепна:

— Придържаме се към определени правила. Никой от нас не знае повече от онова, което е необходимо за работата му. По този начин се предпазваме от значително изтичане на информация.

— Но те неминуемо трябва да общуват.

— Само когато е неизбежно. Това намалява удоволствието от другарството, но е необходимо.

— Този начин на разделяне забавя прогреса — забеляза Морисън.

— Това е цената, която плащаме за сигурността — каза Боранова. — Ако никой не разговаря с вас, то не е на лична основа. Просто нямат причина да разговарят с вас.

— Вероятно са учудени от появата на непознат.

— Погрижих се да научат, че сте външен експерт. Това е всичко, което трябва да знаят.

— Как биха могли да очакват от един американец да дойде тук като експерт? — намръщи се Морисън.

— Те не знаят, че сте американец.

— Моят акцент ще ме издаде веднага, както в случая със сервитьорката.

— Но вие няма да разговаряте с никого, освен с онези, с които ви запозна.

— Както желаете — отвърна с безразличие Морисън.

Все още се оглеждаше наоколо. След като беше попаднал тук, трябваше да се опита да научи, каквото успее, въпреки че можеше да се окаже незначително. Когато, ако, се върнеше в Съединените щати, със сигурност щяха да го разпитват за всяка дреболия, която е видял.

— Изглежда, че това място ви струва доста пари — прошепна на ухото на Боранова. — Каква част от националния бюджет се изразходва тук?

— Скъпо е — каза Боранова, без да поясни нищо повече, — а правителството се стреми да намали разходите.

— Беше ми необходим цял час тази сутрин — каза кисело Дежньов, — за да ги убедя да позволят малък допълнителен експеримент във ваша чест, дано Комитета хване холера.

— Холерата вече не съществува дори в Индия — възрази Морисън.

— Дано да се появи пак заради Комитета.

— Аркадий — обади се Боранова, — ако тези предполагаемо хумористични изрази достигнат до Комитета, не те очаква нищо добро.

— Не се страхувам от тези свине, Наташа.

— Но аз се страхувам. Какво ще стане с бюджета за следващата година, ако ги разяриш.

Морисън се намеси с неочаквано нетърпение, но със спокоен глас:

— Не ме засяга нито Комитета, нито бюджета, а простия въпрос какво правя тук.

— Тук сте за да присъствате на експеримент по миниатюризация — поясни Дежньов — и за да ви обясним защо се нуждаем от вашата помощ. Това задоволява ли ви, другарю амер... другарю външен експерт?

17.

Морисън последва другите двама до превозно средство, което напомняше на старомодна вагонетка, разположена върху много тесни релси.

Боранова постави палец върху малък, гладък правоъгълник и вратата на вагонетката се плъзна встрани.

— Д-р Морисън, моля, качете се.

Морисън се отдръпна.

— Къде отиваме?

— Към миниатюризационната камера, разбира се.

— С влак? Колко голямо е това място?

— Голямо е, д-р Морисън, но не чак толкова. Това е само предпазна мярка. Само определени хора могат да използват вагонетката и само с нейна помощ може да се проникне в сърцето на Пещерата.

— Хората ви толкова ли са ненадеждни?

— Живеем в сложен свят, д-р Морисън. Можем да вярваме на хората си, но не желаем да ги подлагаме на излишни съблазни. А ако някой от нас бъде убеден да отиде някъде, както убедихме вас, безопасно ще бъде, ако знанията му са ограничени. Моля, качете се.

Морисън влезе в малкото превозно средство с известно затруднение. Дежньов го последва с подобни затруднения.

— Още един пример за безсмислени икономии. Защо трябва да е толкова малка? Защото бюрократите харчат милиарди рубли за един проект и се чувстват гениални ако успеят да спестят няколкостотин от такива подробности, които правят живота на трудовите хора нещастен.

Боранова зае предната седалка. По тази причина Морисън не успя да види как работи с уредите за управление, ако имаше такива. Вероятно се управляваше от компютър. Вагончето потегли неочаквано и от внезапния тласък Морисън политна назад.

От двете страни на височината на очите имаше тесни прозорчета, които бяха направени от не напълно прозрачно стъкло. През тях смътно се виждаха части от пещерата. Очевидно прозорчетата не бяха

направени за наблюдение, а за да намалят неприемливо тясното пространство за хората, които биха проявили клаустрофобични^[1] склонности.

Хората, които се виждаха през прозорците, не обръщаха внимание на преминаващата вагонетка. Всички, очевидно, бяха добре обучени. Всяка проява на интерес към дейност, която не беше свързана с пряката работа, вероятно се възприемаше като неучтивост или нещо по-лошо.

Очевидно приближаваха към стената на пещерата, защото вагонетката със слаб тласък забави движението си. Част от стената се плъзна встрани и вагонетката, като набра отново скорост, премина през отвора.

Почти незабавно стана тъмно. Слабата светлина на тавана на вагончето стигаше само, за да се превърне пълната тъмнина в здрач.

Намираха се в тесен тунел, който вагонетката изпълваше почти изцяло, освен от лявата страна. Като се взираше покрай Дежньов, на Морисън му се стори, че може да различи друга линия. Вероятно бяха поне две вагонетки, като в тунела имаше достатъчно място, за да се разминават.

Тунелът беше също така слабо осветен и постоянно правеше завои. Възможно беше да е прокопан през хълма в посоката на най-малкото съпротивление, за да се спестят пари или беше умишлено изкривен, като допълнителна мярка за сигурност. Вероятно тъмнината в тунела и във вагонетката имаше същата цел.

— Колко време е необходимо, за да... — започна Морисън.

Дежньов погледна към него, но в тъмнината изражението му беше неразлично.

— Виждам, че не знаете как да се обърнете към мене. Нямам академична титла, затова защо просто не ме наричате Аркадий? Както всички останали. Баща ми винаги казваше: „Важен е човека, а не името.“

— Много добре — кимна Морисън. — За колко време ще стигнем, Аркадий.

— Скоро, Албърт — отвърна бодро Дежньов.

Морисън не можа да възрази на обращението, след като беше подмамен да използва първото му име.

Откритието, че не желае да възрази, малко го изненада. Въпреки непрестанните афоризми на баща си, Дежньов не изглеждаше лош човек. При тези условия за Морисън беше добре дошла възможността да избегне непрекъснатата размяна на остри реплики, към които Боранова очевидно го подтикваше.

Вероятно вагонетката не се движеше по-бързо от скоростта на ленива разходка, но, въпреки това, при всяка промяна на посоката се усещаше леко накланяне. Очевидно дребнавите икономии бяха оставили линиите без насип.

След това, без никакъв преход, блесна светлина и вагонетката забави движението си.

Морисън примигна неуверено, докато излизаха отново на светло. Помещението, в което се намираха не беше толкова голямо, колкото онова, от което тръгнаха и беше практически празно. Единствено релсите завиваха в обратна посока в широка дъга към отвора в стената, през който бяха дошли. Видя друга вагонетка, която изчезна в отвора, а след нея стената се затвори. Вагончето, с което пристигнаха направи бавен завой и спря.

Морисън се огледа. Имаше много врати, а тавана беше относително нисък. Без да има очевидни доказателства, усети, че се намира в тримерна шахматна дъска, с голям брой стаи на различни нива.

Боранова го чакаше, като наблюдаваше неодобрително любопитството му.

— Готов ли сте, д-р Морисън.

— Не, д-р Боранова — отвърна Морисън. — Не съм готов, понеже не знам нито къде отивам, нито какво правя. Но съм готов да ви последвам.

— Това е достатъчно. Оттук, моля. Искам да ви представя на един човек.

Преминаха през една от вратите в друга малка стая. За разлика от предишната, тази беше добре осветена, а стените ѝ бяха опасани с дебели кабели.

В стаята се намираше млада жена, която при появата им отмести настрана лист, приличащ на технически доклад. Бледността и уязвимия ѝ вид я правеха доста приятна. Русата ѝ коса беше подстригана късо, но не чак толкова, че да ѝ придаде строг вид.

Носеше скромната памучна униформа, която явно беше универсална в Пещерата. Беше привлекателно слаба и добре оформена, но без пищността на Боранова. Лицето ѝ се загрозяваше или разкрасяваше, според вкуса, от малка бенка под левия ъгъл на устата. Скулите ѝ бяха изпъкнали, ръцете — изящни и с тънки пръсти, а изражението ѝ показваше, че няма навика често да се усмихва.

Морисън, обаче, се усмихна. За първи път, откакто беше отвлечен, му се стори, че може би нерадостната ситуация, в която беше въввлечен насила, има и хубава страна.

— Добър ден — каза той — За мен е удоволствие да се запозная с вас.

Опита се да придаде на руския си образовано звучене и усети онова, което сервитьорката му беше посочила като типично за американците.

Младата жена не му отговори. Обърна се към Боранова и попита с леко дрезгав глас:

— Това ли е американеца?

— Да — потвърди Боранова. — Това е д-р Албърт Джонас Морисън, професор по неврофизика.

— Доцент — поправи я Морисън.

Боранова не обърна внимание на забележката му.

— А това, д-р Морисън, е д-р София Калинина, която е нашия специалист по електромагнетизъм.

— Трудно е да се нарече стара — каза галантно Морисън.

Комплиментът не очарова младата жена.

— Може би изглеждам по-млада, отколкото съм в действителност — каза тя. — На трийсет и една години съм.

Морисън се смути и Боранова побърза да се намеси:

— Е, готови сме. Моля те, провери схемите и започвай. И побързо.

— Радвам се, че не харесва американците — ухили се Дежньов.

— Това ми спестява поне сто милиона потенциални съперници. А ако може да намрази и руснаците и да разбере най-накрая, че съм карелофин.

— Карелофин ли си? — Боранова се насили да се усмихне. — Кой би повярвал?

— Тя би повярвала, ако е в подходящо настроение?

— Такова настроение при нея е невъзможно — каза Боранова и се обърна към Морисън. — Д-р Морисън, не възприемайте поведението на София като нещо лично. Много от съгражданите ни преминават през свръхпатриотичен период и считат, че трябва да мразят американците. Това е по-скоро поза, отколкото действителност. Сигурна съм, че щом веднъж започнем да работим като един екип, тя ще изостави предразсъдъците си.

— Напълно разбирам. В родината ми има подобни тенденции. Например аз, в момента не съм изпълнен с любов към Съветите и това, мисля, е разбираемо. Но — Морисън се усмихна, — много лесно мога да направя изключение за д-р Калинина.

Боранова поклати глава.

— Американците като вас или руснаците като Аркадий имат особен мъжки начин на мислене, който лесно преодолява националните граници и културните различия.

— Не че ще работя с нея или с който и да било друг — продължи Морисън. — Д-р Боранова, уморих се да ви повтарям, че не вярвам в съществуването на миниатюризацията и че не мога и няма да ви окажа никаква помощ.

— Знаете ли, Албърт — разсмя се Дежньов, — човек почти може да ви повярва. Говорите толкова сериозно.

— Наблюдавайте внимателно, д-р Морисън — каза Боранова. — Това е Катюша.

Тя почука по една клетка, която Морисън видя чак сега. Досега вниманието му беше привлечено от д-р Калинина. Дори след като напусна, Морисън продължи разсеяно да наблюдава вратата в очакване на завръщането ѝ.

Съсредоточи се върху клетката от телена мрежа. Катюша беше бял заек, умерено голям и с невъзмутим вид. Беше заета с хрупане на зеленина, с присъщото на вида ѝ съсредоточение.

Усещаше се миризма на заек и се чуваше лек драскащ шум. Вероятно ги беше доловил и по-рано, но несъзнателно ги беше игнорирал.

— Да, виждам я. Заек — рече Морисън.

— Не е просто заек. Тя е най-необикновеното създание. Единствено по рода си. Историята ѝ е много по-забележителна от войните и нещастията, които обикновено се свързват с това име. Като

изключим чисто случайните създания от рода на червеи, бълхи и паразити, Катюша е първото живо същество, което бе миниатюризирано. На практика тя е била миниатюризирана три пъти и щеше да бъде миниатюризирана още поне десетина пъти повече, ако можехме да си го позволим. Приносът ѝ за нашите знания за миниатюризацията е изключителен. Както виждате, преживяванията не са ѝ се отразили неблагоприятно.

— Не искам да ви оскърбя — възрази Морисън, — но голото ви заявление, че е била миниатюризирана три пъти не е никакво доказателство, че това наистина се е случило. Не се съмнявам в честността ви, но в подобни случаи считам, че единствено присъствието ми при подобен експеримент ще бъде достатъчно убедително.

— Разбира се. И именно по тази причина, при това на значителна цена, Катюша сега ще бъде миниатюризирана за четвърти път.

[1] Страх от затворено пространство — Б. пр. ↑

18.

Веднага след влизането си, София Калинина се обърна към Морисън.

— Носите ли часовник или някакви други метални предмети?

— Нямам нищо, д-р Калинина. Нищо, освен дрехите, които нося. Джобовете ми са празни. Дори опознавателната гривна, която ми дадоха, като че ли е пластмасова.

— Просто питам, защото има силно електромагнитно поле, а метала ще пречи.

— А някакви физиологични ефекти? — попита Морисън.

— Никакви. Поне досега не сме забелязали.

Морисън се зачуди кога ли ще прекратят с преструвките си. С всяка измината минута ставаше все по-критично настроен към измамата им.

— Д-р Калинина, дали прекаленото излагане на въздействието й няма да предизвика проблеми, ако забременеете? — попита Морисън с едва забележима злобна нотка.

— Аз имам бебе — изчерви се Калинина. — Тя е напълно нормална.

— Облъчвана ли сте по време на бременността?

— Веднъж.

— Д-р Морисън — намеси се Боранова, — приключихте ли с инквизицията?

— Все още ли твърдите, че можете да миниатюризирате този заек?

— Разбира се.

— Тогава покажете ми!

Иронично си помисли, какви глупаци са. Скоро щяха да започнат да твърдят, че нещо не е наред, но какво щяха да направят след това? За какво беше цялата история?

— Д-р Морисън — каза Боранова, — като начало бихте ли вдигнали клетката?

Морисън не се помръдна. Огледа тримата руснаци подозрително и неуверено.

— По-смело — окуражи го Дежньов. — Няма да се нараните. Дори няма да се изцапате. В края на краищата, предполага се, че ръцете се цапат при работа.

Морисън хвана клетката с две ръце отстрани и я повдигна. Прецени, че тежи около десет килограма.

— Мога ли да я оставя? — изпъшка той.

— Разбира се — отвърна Боранова.

— Внимателно — намеси се Калинина. — Не плашете Катюша.

Морисън внимателно остави клетката. Заекът, който беше спрял да се храни при вдигането на клетката, подуши любопитно и предпазливо се върна към спокойното си дъвчене.

Боранова кимна и София се насочи към другия край на стаята, където зад кабелите се виждаше контролен пулт. Погледна към клетката, като че ли искаше да прецени позицията ѝ, след това се върна и леко я премести. Отиде отново при пулта и натисна един бутон.

Разнесе се виещ звук и клетката започна да блести, като че ли между нея и тях беше паднала невидима преграда. Блясъкът обхвана цялата клетка и я отдели от каменния плот на масата, върху която беше поставена.

— В момента клетката се обхваща от миниатюризационното поле — поясни Боранова. — Ще бъдат миниатюризирани само обектите в полето.

Червеят на съмнението започна да гризе Морисън. Дали не смятаха да му покажат някой хитроумен фокус и да го накарат да мисли, че е видял миниатюризация?

— И как точно генерирате така нареченото миниатюризационно поле?

— Не възнамеряваме да ви кажем — отвърна Боранова. — Предполагам, разбирате, че това е секретна информация. Продължавай, София.

Виенето стана по-пронизително и се засили. Звукът не допадна на Морисън, но останалите го понасяха стоически. Докато ги гледаше, беше откъснал поглед от клетката. Когато отново я погледна, тя му се стори по-малка.

Намръщи се и се приведе леко за да види на каква височина е ръбът на клетката спрямо кабелите върху отсрещната стена. Остана неподвижен, но ръбът се отмести от набеязания кабел. Нямаше грешка, клетката определено се смаляваше. Смутено примигна.

— Наистина се смалява, д-р Морисън — усмихна се леко Боранова. — Очите ви не ви лъжат.

Виенето продължаваше, а с него — и смаляването. Клетката беше достигнала приблизително една втора от първоначалните си размери.

С очевидно смущение Морисън каза:

— Съществуват оптични илюзии.

— София — извика Боранова, — спри за малко процеса.

Виенето спря и блясъка на миниатюризационното поле потъмня, и изчезна. Както и преди, клетката се намираше върху масата, но беше значително по-малка. В нея все още имаше заек — по-малък заек, който обаче имаше същите пропорциите като първоначалния. Заекът хрупаше малки листенца, а по пода на клетката се търкаляха малки парченца моркови.

— Наистина ли мислите, че това е оптична илюзия? — попита Боранова.

Морисън замълча.

— Хайде, Албърт — намеси се Дежньов, — приеете доказателствата на очите си. Този експеримент консумира доста енергия. Нашите хитри администратори ще са недоволни от нас, ако останете неубеден. Какво ще кажете?

— Не знам какво да кажа — отвърна Морисън, клатейки смутено глава.

— Д-р Морисън, бихте ли вдигнали клетката — предложи Боранова.

Морисън отново се поколеба и Боранова продължи:

— Миниатюризационното поле не е оставило никаква радиоактивност или нещо подобно върху нея. Докосването на неминиатюризираните ви ръце няма да й въздейства, нито пък нейното миниатюризирано състояние ще въздейства на вас. Виждате ли?

И тя постави внимателно ръка върху нея.

Морисън преодоля колебанието си. Предпазливо постави ръце от двете страни на клетката и я вдигна. Извика от учудване, защото

тежеше не повече от килограм. Клетката потрепна в ръцете му и миниатюризирания заек изплашено скочи в единия ъгъл и се сгуши.

Морисън внимателно остави клетката, като се опита да я върне в предишното ѝ положение, но Калинина се приближи и леко я донагласи.

— Какво е мнението ви, д-р Морисън? — обади се Боранова.

— Тежи значително по-малко. Дали не сте натиснали някакво копче?

— Да натиснем някакво копче ли? Имате предвид, че сме подменили по-големия обект с подобен, по-малък? Д-р Морисън, моля ви!

Морисън се изкашля и изостави темата. Дори на него му се стори неправдоподобно, че го мамат.

— Моля, забележете — продължи Боранова, — че не само размерите, но и масата е намаляла пропорционално. Атомите и молекулите, от които е изградена клетката, и съдържанието ѝ са намалили размерите и масата си. Константата на Планк е намаляла, така че вътре в нея нищо не се е променило. Храната и всичко останало в клетката изглеждат нормално на заека. За него външният свят е променил размерите си, но, разбира се, той не осъзнава това.

— Но миниатюризационното поле не съществува вече. Защо клетката и съдържанието ѝ не се върнат към първоначалните си размери?

— По две причини, д-р Морисън. Първо, миниатюризираното състояние е метастабилно. Това е едно от фундаменталните открития, които направиха възможни миниатюризацията. Независимо от точката, в която е прекратен процеса, необходима е много малко енергия, за да се поддържа достигнатото състояние. И второ, миниатюризационното поле не е напълно премахнато. Просто е с намалени размери, така че предпазва въздухът в клетката от дифузия навън и пречи на нормалните въздушни молекули да дифундират навътре. Освен това позволява докосването на клетката от неминиатюризирани ръце. Но все още не сме приключили, д-р Морисън. Да продължаваме ли?

Морисън, който беше обезпокоен и не беше в състояние да отрече очевидното, за миг се зачуди дали не беше под въздействието на наркотик, който го караше да вярва във всичко, което му казваха.

— Казахте ми доста неща — каза той с дрезгав глас.

— Да, но само повърхностно. Ако повторите всичко това в Америка, вероятно няма да ви повярват. Нищо, от онова което бихте казали, няма да подсказе ни най-малко къде се намира същността на миниатюризационния процес.

Боранова вдигна ръка и Калинина отново натисна бутона.

Виещият звук се появи отново и клетката наново започна да се смалява. Сега процесът беше по-бърз и Боранова, като че ли прочела мислите на Морисън, заяви:

— Колкото повече се смалява, толкова по-малко маса се премахва и скоростта нараства.

Морисън втрещено гледаше голямата един сантиметър клетка върху масата.

Боранова отново вдигна ръка и виенето спря.

— Внимавайте, д-р Морисън. Тежи само няколко милиграма и е доста крехка. Ето. Опитайте с това.

Подаде му лупа. Морисън, без да промълви дума, я взе и се наведе над клетката. Ако не беше предварителната му информация, вероятно нямаше да разпознае движещия се в нея обект, защото мозъкът му нямаше да възприеме съществуването на толкова малък заек.

Но това наистина беше заек и Морисън го наблюдаваше със смесица от смущение и очарование.

Погледна към Боранова и попита:

— Нима не сънувам?

— Подозирате, че сте жертва на оптична измама или хипноза, или на какво друго?

— Наркотици?

— Д-р Морисън, ако бяха наркотици, това щеше да е по-голямо постижение, отколкото миниатюризацията. Огледайте се. Нима всичко останало не изглежда нормално? Наистина би бил забележителен наркотик. Да промени възприятията ви към един-единствен обект в голяма стая, пълна с най-различни предмети. Д-р Морисън, онова, което видяхте е истина.

— Направете я по-голяма — каза Морисън с притаен дъх.

Дежньов се разсмя и прикри уста с длан.

— Ако се смея, вятърът може да отнесе Катюша, при което Наташа и София ще започнат да ме бият с каквото им попадне. Ако

желаете да се уголеми, ще трябва да почакате.

— Дежньов е прав — допълни Боранова. — Виждате ли, д-р Морисън, наблюдавахте научна демонстрация, а не магия. Ако беше магия, щях да щракна с пръсти и заекът щеше да стане с нормални размери. Тогава щяхте да разберете, че сте наблюдавали оптична илюзия. Обаче, за да се намали константата на Планк до малка част от нормалната ѝ стойност, дори и в относително малък обем от Вселената, е необходимо значително количество енергия. Именно това прави процеса толкова скъп. Възстановяването на константата на Планк ще произведе енергия, равна по големина на изконсумираното количество за намаляването ѝ, понеже законът за запазването на енергията остава в сила дори и при миниатюризацията. Следователно, не можем да деминиатюризираме със скорост по-голяма от скоростта, с която отвеждаме топлината, която се отделя. Така че, необходимо е доста време — значително повече, отколкото за миниатюризация.

Известно време Морисън не каза нищо. Обясненията, които се позоваваха на закона за запазване на енергията, му се сториха убедителни, отколкото самата демонстрация. Ако бяха шарлатани, едва ли щяха толкова внимателно да се придържат към законите на физиката.

— Струва ми се — каза Морисън, — че вашият миниатюризационен процес едва ли може да бъде приложен на практика. В най-добрия случай, ще послужи за разширяване на квантовата механика.

— Дори и това би било достатъчно — отвърна Боранова, — но не съдете за метода по началното му състояние. Надяваме се, че ще се научим да заобикаляме тези големи енергийни промени и че ще успеем да направим миниатюризацията и деминиатюризацията по-ефикасни. Необходимо ли е цялата тази енергия да преминава от електромагнитното поле на миниатюризацията в топлината на деминиатюризацията? Дали не е възможно да накараме деминиатюризацията да освобождава енергия отново под формата на електромагнитно поле? Може би с него ще успеем да се справим по-лесно.

— Да не възнамерявате да заобиколите втория закон на термодинамиката? — попита Морисън с подчертана деликатност.

— Ни най-малко. Не очакваме 100 процентово превръщане. Ако успеем да превърнем 75 процента от деминиатюризационната енергия в електромагнитно поле, а дори и само 25 процента, това ще подобри сегашната ситуация. Обаче, ние се надяваме да приложим много по-хитър метод и именно за това сте тук.

— Аз? — Морисън широко отвори очи. — Не знам нищо, което да ви помогне. Защо избрахте точно мен? Със същия успех можехте да вземете някое дете от детската градина.

— Не сте прав. Ние знаем какво правим. Елате, д-р Морисън. Ще отидем двамата в офиса ми, докато София и Аркадий се занимават с досадния процес на възстановяването на Катюша. Ще ви покажа, че знаете достатъчно, за да ни помогнете да направим миниатюризацията по-ефикасна и следователно — приложима в практиката. Всъщност, ще разберете, че вие сте единствения човек, който може да ни помогне.

ГЛАВА 5

КОМА

*Животът е приятен. Смъртта е спокойна.
Единствено преходът причинява неприятности.*
Дежньов-старши

19.

— Това — каза Наталия Боранова — е моята собствена част от Пещерата.

Тя се отпусна в доста разнебитено кресло, в което вероятно се чувстваше напълно удобно, след като през годините го беше оформила по тялото си.

Морисън седна на друго кресло, което беше по-малко и аскетично, покрито със сатен и по-неудобно, отколкото изглеждаше. Огледа се наоколо със силна носталгия. Донякъде напомняше собствения му офис. Имаше компютърен терминал с голям екран. Офисът на Боранова беше по-претрупан от неговия — съветският стил клонеше към помпозността и Морисън за миг се замисли за възможните причини, но след това изостави този въпрос, понеже му се стори незначителен.

А иначе се виждаха същите разхвърляни купчини от компютърни разпечатки, същата специфична миризма, същите случайни старомодни книги между филмовите касети. Морисън се опита да разчете заглавието на една от тях, която се намираше доста далече и изглеждаше доста употребявана. Книгите винаги имаха такъв вид, дори и когато бяха нови. Като че ли беше на английски, което не го изненада. Самият той имаше няколко книги от руската класика, които държеше в лабораторията, за опресняване на езика от време на време.

— Тук сме напълно сами — заяви Боранова. — Не могат да ни подслушват и няма да ни прекъсват. По-късно ще наредя да ни донесат обета.

— Благодаря! Много сте любезна — каза Морисън, като се опита да не звучи иронично.

Изглежда, че Боранова възприе буквално думите му.

— Няма за какво. Д-р Морисън, забелязах, че Аркадий се обръща към вас с малкото ви име. Разбира се, той донякъде е некултурен и си позволява прекалено много. И все пак, мога ли отново да ви помоля, въпреки условията, при които ви доведохме тук, да се опитаме да се държим любезно и неофициално един към друг?

Морисън се поколеба за миг.

— Е, наричайте ме Албърт. Но това ще бъде просто за удобство, а не знак за приятелство. Не съм склонен да забравя отвлечането си.

Боранова се изкашля.

— Опитах се да ви убедя да дойдете доброволно. Нямахте да стигнем толкова далеч, ако обстоятелствата не ни принуждаваха.

— Ако се смущавате от онова, което направихте, върнете ме в Съединените щати. Изпратете ме обратно веднага и ще се опитам да забравя случилото се, и няма да предявя жалба пред властите.

Боранова бавно поклати глава.

— Знаете, че това не може да бъде направено. Все още ни принуждават същите обстоятелства. След малко ще видите какво имам предвид. А междувременно, Албърт, нека да си говорим без недомлъвки, като част от семейството на учените, което е надраснало националните проблеми и други изкуствени разграничения между хората. Сигурна съм, че вече сте приели съществуването на миниатюризацията.

— Трябваше да го приема — Морисън поклати глава почти със съжаление.

— Разбрахте ли какъв е проблема ни?

— Да. Методът изразходва твърде много енергия.

— Представете си, обаче, че снижим многократно енергийните разходи. Представете си, че можем да получим миниатюризация като се включим в контакта и черпим енергия колкото един тостер.

— Мога да си представя, но това е неосъществимо. Или поне вашите хора не могат да го направят. В такъв случай, защо е цялата тази секретност? Защо просто не публикувате откритията си и не приветствате приноса на останалата част от семейството на учените? Секретността загатва за възможността Съветският съюз да планира използването на миниатюризацията като оръжие — достатъчно мощно, за да може вашата страна да си позволи да разруши взаимното разбирателство, което поддържаше мира и сътрудничеството в света през последните две поколения.

— Не е така. Съветският съюз не се опитва да установи световна хегемония.

— Надявам се. Все пак, ако Съветският съюз се стреми към пазене на тайна, останалите страни ще се чудят дали не се стреми към

някакво завоевание.

— А нима Съединените щати нямат тайни?

— Не знам. Американското правителство не обсъжда тези въпроси с мене. Ако има тайни, а предполагам, че всъщност е така, аз не го одобрявам. Кажете ми защо е необходимо да има тайни? Каква е разликата, ако вие създадете миниатюризацията или ние, или я създадем заедно, или пък, например, африканците? Ние, американците, сме изобретили самолета и телефона, но вие притежавате и двете. Първи достигнахме Луната, но вие също притежавате лунни станции. От друга страна, вие първи преодоляхте проблема с ядрения синтез и първи изградихте слънчева електроцентрала в космоса, а ние използваме и двете.

— Всичко, което казахте е вярно — съгласи се Боранова. — Въпреки това, повече от век се приема за дадено, че американската технология превъзхожда съветската. Това постоянно ни дразни. Ако успеем да поведем в нещо толкова основно и напълно революционно като миниатюризацията, това ще е от голямо значение за нас.

— А какво ще кажете за световното семейство на учените? Вие част от него ли сте или сте просто съветски учен?

— Аз съм и двете — отвърна Боранова с отсянка на гняв. — Ако зависеше от мене, вероятно щях да покажа откритията ни на света. Обаче решенията не ги взимам аз. Взима ги моето правителство, а аз съм напълно лоялна към него. А вие, американците, не ни улеснявате в тази насока. Постоянното ви шумно напомняне за американското превъзходство ни принуждава да преминем в отбранителна позиция.

— Няма ли да ви се накърни съветската гордост от факта, че сте извикали американец, за да ви помогне?

— Е, да, това е неприятно, но поне дава на Съединените щати част от достижението. Ние няма да скрием това, Албърт. Ще се покажете като голям патриот и ще подобрите репутацията си, ако ни помогнете.

— Това подкуп ли е? — усмихна се горчиво Морисън.

Боранова сви рамене.

— Не мога да ви попреча да го интерпретирате по този начин. Но нека да говорим приятелски и да видим какво ще се получи.

— В такъв случай, започнете с малко информация. След като ме принудихте да повярвам в съществуването на миниатюризацията, не

бихте ли ми казали какви са основните й физични принципи? Любопитен съм да ги чуя.

— Албърт, знаете достатъчно добре, че ще бъде опасно за вас, ако научите твърде много. Как бихме могли да ви върнем обратно? Освен това, въпреки, че мога да работя с миниатюризационната система, аз не знам принципа, на който работи. Ако знаех, нашето правителство едва ли щеше да рискува да ми позволи посещение в Съединените щати.

— Имате предвид, че можехме да ви отвлечем, както постъпихте вие? Мислите ли, че Съединените щати се занимават с отвлечения?

— Сигурна съм, че биха го направили, ако ги принудят обстоятелствата.

— И кои са хората, които знаят принципите на миниатюризацията?

— Това също е нещо, което, най-общо казано, не е безопасно да знаете. Обаче, аз мога да повдигна малко завесата в тази насока. Пьотр Шапиров е един от тях.

— Лудият Питър — усмихна се Морисън. — Това не ме изненадва.

— Не би трябвало да сте изненадан. Сигурна съм, че употребихте „луд“ само като една от вашите шеги. Първите разработки по миниатюризацията са негови. Разбира се — добави тя замислено, — възможно е за това да се изисква малко лудост или поне някакъв странен начин на мислене. Освен това Шапиров пръв предложи метод за използване на миниатюризацията с минимален разход на енергия.

— Как? Посредством превръщане на деминиатюризацията в електромагнитно поле?

Боранова направи гримаса.

— Просто ви давах пример. Методът на Шапиров е много по-хитър.

— Можете ли да го обясните?

— Само грубо. Шапиров посочва, че има два основни аспекта на обединената теория на Вселената — квантовия и релативистичния аспект — всеки от тях зависещ от константа, която поставя някакво ограничение. В квантовата механика това е константата на Планк, която е много малка, но не е нула. В теорията на относителността, това е скоростта на светлината, която е много голяма, но не е безкрайна.

Константата на Планк поставя долната граница на размера на енергийния обмен, а скоростта на светлината — горната граница на скоростта на обмена на информация. Шапиров твърди, че двете величини са свързани. Казано с други думи, ако намалим константата на Планк, скоростта на светлината би трябвало да нарастне. Ако константата на Планк стане нула, скоростта на светлината ще стане безкрайна.

— В такъв случай — добави веднага Морисън — Вселената ще се подчинява на законите на Нютон.

— Да — кимна Боранова. — Поради това, според Шапиров, причината за огромната консумация на енергия при миниатюризация е, че двете гранични величини не са свързани, т.е. че константата на Планк се намалява, без да се увеличава скоростта на светлината. Ако двете се свържат, тогава енергията ще преминава от границата на скоростта на светлината към константата на Планк при миниатюризация и в обратна посока при деминиатюризация. В такъв случай при миниатюризация скоростта на светлината ще нараства, а при деминиатюризация — ще намалява. Ефективността би трябвало да бъде почти сто процента. Ще се изисква много малко енергия за миниатюризация, а възстановяването ще се осъществява много бързо.

— Шапиров знае ли как миниатюризацията и деминиатюризацията могат да се осъществят като се свържат двете константи? — попита Морисън.

— Казваше, че знае.

— Казваше? В минало време? Това означава ли, че е променил мнението си?

— Не е точно така.

— Тогава какво е направил?

— Албърт — поколеба се Боранова, след което продължи почти умолително, — не бързайте толкова. Искам да помислите. Знаете, че миниатюризацията съществува. Знаете, че е възможна, но не е ефективна. Знаете какъв дар ще е за човечеството, а аз ви уверявам, че не възнамеряваме да я използваме за военни цели. Щом веднъж се убедим, че националното ни първенство е известно, което желаем само по психологични причини, сигурна съм, че ще споделим миниатюризацията с всички страни по земното кълбо.

— Наистина ли, Наталия? Щяхте ли вие и вашата нация да вярват на Съединените щати, ако позициите бяха разменени?

— Вяр! — каза Боранова и въздъхна тежко. — Тя не идва лесно при никого. За човечеството е присъщо да вижда най-лошото в останалите. Все пак вярата трябва да започне някъде, иначе крехкото разбирателство, на което се наслаждаваме толкова дълго, ще се разпадне и ще се върнем обратно в двайсети век с всичките му ужаси. След като Съединените щати се чувстват толкова силна и понапреднала нация, не трябва ли първи да поемат риска на вярата?

— Не мога да отговоря — разпери ръце Морисън. — Аз съм само един обикновен гражданин и не представям своя народ.

— Можете да ни помогнете като обикновен гражданин, след като знаете, че няма да причините вреда на страната си.

— Не бих могъл да знам подобно нещо, тъй като имам само вашата дума и не вярвам, че представлявате страната си повече, отколкото аз — моята. Но това са странични въпроси, Наталия. Дори и да искам, как бих могъл да ви помогна да направите по-ефективна миниатюризацията, след като не знам нищо за нея?

— Бъдете търпелив. След малко ще обядваме. Дотогава Дежньов и Калинина ще са приключили с деминиатюризацията на Катюша и ще се присъединят към нас, заедно с още един човек, с когото искам да ви запозная. След обеда ще ви заведе да видите Шапиров.

— Не съм сигурен, че го желая, Наталия. Преди малко ми казахте, че би било опасно за мене да се срещам с когото и да е, който наистина разбира миниатюризацията. Бих могъл да науча твърде много и това ще затрудни връщането ми в Съединените щати. Защо, в такъв случай, да рискувам да се срещам с Шапиров?

— Шапиров е изключение — каза тъжно Боранова. — Обещавам ви, че ще го разберете, когато го видите. Освен това ще разберете защо трябваше да се обърнем към вас.

— Това — заяви Морисън с цялата убеденост, с която доскоро отричаше възможността за миниатюризация — аз никога няма да разбера.

20.

Обядваха в силно осветена стая. Част от стената и целият таван бяха електролуминесцентни. Боранова ги посочи с очевидна гордост и Морисън се сдържа от оскърбителни сравнения със Съединените щати, където електролуминесценцията беше широко разпространена.

Не показва и изненадата си от факта, че въпреки електролуминесцентното осветление, в центъра на тавана беше закачен малък полилей. Не допринасяше много към светлината, но несъмнено караше стаята да изглеждаше по-малко антисептична.

Както беше споменала Боранова, към тях се присъедини пети човек, който се представи като Юрий Конев. „Неврофизик като вас, Албърт“ — поясни му Боранова.

Конев притежаваше някаква мрачна хубост и въпреки че беше на около трийсет и пет години, около него витаеше атмосфера на непохватна младост. Разтърси ръката на Морисън с любопитство и каза:

— Много се радвам да се запозная с вас.

Думите бяха произнесени на много добър английски, с отчетлив американски акцент.

— Предполагам, че сте били в Съединените щати — каза Морисън, също на английски.

— Две години специализирах в Харвардския университет. Това ми даде чудесната възможност да практикувам английския си.

— Въпреки това — намеси се на руски Боранова, — д-р Албърт Морисън се справя много добре с нашия език. Юрий, ние също трябва да му дадем възможност да го използва в нашата страна.

— Разбира се — съгласи се на руски Конев.

Морисън почти беше успял да забрави, че се намира под земята. Стаята нямаше прозорци, но това беше често срещана практика при офисите в големите сгради, дори и над земята.

Храната не беше нищо забележително. Аркадий Дежньов се хранеше с мълчаливо съсредоточение, а София Калинина изглеждаше отнесена. Хвърляше случайни погледи към Морисън, но игнорираше

напълно Конев. Боранова наблюдаваше всички, но не казваше почти нищо. Изглеждаше доволна да предостави тази възможност на Конев.

— Д-р Морисън — заговори Конев, — трябва да ви кажа, че внимателно следя работата ви.

Морисън, който с апетит ядеше гъста зелева супа, погледна към него с усмивка. Откакто беше в Съветския съюз, това беше първото споменаване на неговата, а не на тяхната работа.

— Благодаря ви за интереса. Наталия и Аркадий ме наричат Албърт. Ще ми бъде трудно да отговарям на различни имена. Нека да се обръщаме един към друг с малки имена през краткото време, което остава до завръщането в родината ми.

— Помогнете ни — вмъкна тихо Боранова — и времето наистина ще бъде кратко.

— Без условия — възрази Морисън, също толкова тихо. — Искам да си тръгвам.

Конев повиши глас, като че ли искаше да върне разговора към избраната от него тема.

— Албърт, трябва да призная, че не успях да възпроизведа опитите ви.

Морисън стисна устни.

— Същите оплаквания получих и от неврофизици в Съединените щати.

— Имате ли някакво възможно обяснение? Академик Шапиров е силно заинтригуван от вашата теория и твърди, че вероятно сте прав, ако не изцяло, то поне частично.

— А-ха! Но Шапиров не е неврофизик, нали?

— Не, но има извънредно силно чувство за онова, което би могло да бъде правилно. Не си спомням да е казал за нещо, че го смята за вярно и то да не се е оказало наистина вярно или поне отчасти. Казва, че сте на път да създадете интересна ретранслаторна станция.

— Ретранслаторна станция ли? Не знам какво означава това.

— Веднъж го чух случайно. Без съмнение е казал на глас някакви свои мисли — Конев хвърли пронизващ поглед към Морисън, като че ли очакваше отговор на забележката си.

— Онова, което съм направил — отвърна Морисън — е създаването на нов тип анализ на мозъчните вълни и по-специално

търсенето на специфична мрежа в мозъка, която е отговорна за творческите мисли.

— В тази насока може би сте прекалено оптимистично настроен, Албърт. Не успях да се убедя, че тази ваша мрежа наистина съществува.

— Моите резултати го посочват ясно.

— При маймуни и кучета. Не е сигурно до каква степен можем да екстраполираме тази информация за много по-сложната структура на човешкия мозък.

— Признавам, че не съм работил анатомично с човешки мозъци, но внимателно съм анализирал човешки мозъчни вълни и резултатите потвърждават хипотезата ми за творческите структури.

— Именно това не успях да възпроизведа и предполагам, че американските изследователи са имали същия проблем.

Морисън повдигна рамене.

— Правилният анализ на мозъчните вълни е извънредно труден и никой не е отдал на тази задача годините, които аз посветих.

— Или пък не е притежавал подходящо компютърно оборудване. Разбрах, че сте създали своя програма за анализ на мозъчните вълни, нали?

— Да, така е.

— И сте я описали в литературата?

— Разбира се. Ако постигна някакви резултати с неописана програма, те няма да струват нищо. Кой би потвърдил резултатите ми, ако не притежава еквивалента програма?

— Все пак, на миналогодишната неврофизична конференция в Брюксел чух, че непрекъснато модифицирате програмата си и сте се оплаквали, че липсата на потвърждения идва от недостатъчно сложните програми, които не могат да извършват с задоволителна точност Фурие-анализ.

— Не, Юрий, не е вярно. Напълно е невярно. Променям програмата си от време на време, но описвам подробно всяка модификация в „Къмпютър тикнолъджи“. Опитах се да публикувам данните в „Американски журнал по неврофизика“, но през последните години те не приемат статиите ми. Ако останалите се задоволяват с четенето само на това списание и не следят останалите публикации, вината не е моя.

— И все пак... — Конев спря и се намръщи, като че ли не беше сигурен в мисълта си. — Не съм сигурен, че трябва да го кажа, за да не ви настроя враждебно.

— Не се притеснявайте. През последните няколко години се научих да приемам всякакви забележки — враждебни, саркастични и, най-лошото, съжалителни. Привикнах към тях. Между другото, това пиле не е лошо.

— Това е меню за гости — промърмори Калинина. — Твърде мазно е, а това е лошо за фигурата.

— Ха! — възкликна шумно Дежньов. — Лошо за фигурата! Това е американска забележка, която няма смисъл на руски. Баща ми винаги казваше: „Тялото знае от какво се нуждае. Заради това някои неща са вкусни.“

— Това е рецепта за самоубийство — възрази Калинина с очевидно отвращение.

Морисън забеляза, че Конев не погледна към младата жена по време на това отклонение.

— Започнахте да казвате нещо, Юрий? Нещо, което щяло да ме настрои враждебно.

— Албърт, вярно ли е, че сте дали програмата си на ваш колега, който е работил на вашия компютър, но въпреки това не е успял да възпроизведе резултатите ви.

— Вярно е — потвърди Морисън. — Поне така каза колегата ми, който е доста способен човек.

— Подозирате ли, че е излъгал?

— Не. Просто наблюденията са толкова деликатни, че ако се опитате да ги направите и сте убеден в провала им, те наистина ще се провалят.

— А не би ли могло да се възрази, Албърт, че вашата убеденост в успеха води към въображаеми постижения?

— Възможно е — каза Морисън. — Това ми беше казано на няколко пъти. Но не мисля, че е така.

— Още един слух — рече Конев. — Мразя да го повтарям, но изглежда важен. Вярно ли е, че сте заявили, че по време на анализите ви на мозъчни вълни, вие неколkokратно се почувствали истински мисли?

— Никога не съм заявявал подобно нещо в писмена форма — енергично възрази Морисън. — Веднъж или два пъти съм споменавал на колеги, че по време на анализ на мозъчни вълни на няколко пъти ми се е струвало, че в мозъка ми проникват външни мисли. Не бих могъл да кажа дали мислите са били изцяло мои или мозъчните ми вълни са резонирали с тези на изучавания обект.

— Възможен ли е такъв резонанс?

— Предполагам. Мозъчните вълни създавам микроскопично променливо електромагнитно поле.

— А-ха! Предполагам, това е накарало академик Шапиров да направи онази забележка за ретранслатора. Мозъчните вълни винаги създават електромагнитно поле, независимо дали се анализират или не. Вие не резонирате, ако това наистина е резонанс, на мислите на някой друг присъстващ, независимо от интензивността на мисленето ви. Резонансът се появява само когато сте зает с изучаването на мозъчните вълни с помощта на вашия компютър. Вероятно той действа като ретранслаторна станция, като усилва мозъчните вълни на изучавания обект и ги проектира във вашия мозък.

— Нямам доказателства, освен няколко бегли впечатления. Те не са достатъчни.

— Може би. Човешкият мозък е далеч по-сложен, от който и да е друг къс материя.

— А делфините? — попита с пълна уста Дежньов.

— Това са отживелици — възрази незабавно Конев. — Те са интелигентни, но мозъците им са прекалено заети с подробностите на плуването, за да остане място за творческо мислене, сравнимо с човешкото.

— Никога не съм изучавал делфини — каза Морисън с безразличие.

— Оставете делфините — продължи нетърпеливо Конев. — Просто се концентрирайте върху факта, че вашият компютър, ако се програмира подходящо, може да действа като ретранслатор, предавайки мисли от мозъка на обекта, който изучавате, във вашия мозък. Ако е така, Албърт, тогава ние се нуждаем само от вас и от никой друг на света.

Морисън се намръщи и избута стола си настрани от масата.

— Дори да мога да доловя мисли с помощта на компютъра си — нещо което никога не съм заявявал и което отричам — каква е възможната връзка с миниатюризацията?

Боранова се изправи и погледна часовника си.

— Време е. Нека да отидем и да видим Шапиров.

— Онова, което той твърди е без значение.

— Ще видите — каза Боранова със стоманена нотка в гласа си, — че той няма да каже нищо, но въпреки това ще бъде извънредно убедителен.

21.

Досега Морисън успяваше да сдържи гнева си. Отнасяха се към него като към гост и, като се изключеше дребната подробност, че го бяха докарали тук насила, нямаше срещу какво да възрази.

Но към какво се стремяха? Боранова го беше запознала с останалите — първо Дежньов, после Калинина и накрая Конев. Причините оставаха непонятни. Боранова постоянно споменаваше колко полезен е за тях, без да казва нищо конкретно. След това Конев разговаря с него и се държа също така потайно.

А сега отиваха при Шапиров. Очевидно това беше някаква кулминация. От момента на първото му споменаване преди два дни, името на Шапиров постоянно присъстваше като сгъстяваща се мъгла. Той беше разработил миниатюризационния процес, беше открил връзката между константата на Планк и скоростта на светлината, беше оценил неврофизичните теории на Морисън и пак той беше направил забележката за използването на компютъра като ретранслаторна станция. Последното твърдение очевидно беше причина за убедеността на Конев, че Морисън и само Морисън може да им помогне.

Единствената възможност за Морисън беше да се съпротивлява срещу примамките и аргументите, които Шапиров би могъл да представи. Ако продължи да настоява, че не би могъл да им помогне, какво щяха да предприемат, след като всички примамки и доводи се провалят?

Използване на груба сила или заплаха?

Промиване на мозъка?

Обхвана го страх. Трябваше да не аргументира отказа си с нежелание. Трябваше да ги убеди, че не може да им помогне. А за това имаше убедителна причина, зад която да застане. Какво би могъл да допринесе за миниатюризацията един неврофизик и неговите съмнителни, и отхвърлени идеи?

Но как беше възможно да не го разберат сами? Не беше дори помислял за миниатюризацията до преди четиридесет и осем часа.

Защо всички се държаха, като че ли беше несъмнено, че може да им помогне — на тях, единствените в света специалисти по този въпрос, които сами не можеха да решат проблемите си?

Разходката по коридорите беше доста продължителна и Морисън, увлечен в нерадостните си мисли, не забеляза, че бяха останали по-малко.

— Къде са останалите? — обърна се неочаквано към Боранова.

— Имат работа. Знаете, че не можем безкрайно да работим върху задачата си.

Морисън поклати глава. Не бяха разговорливи. Никой не изпускаше информация. Мълчаха със стиснати устни. Може би беше отдавнашен съветски навик? Или бяха го усвоили при работата си върху секретния проект, в който дори учените не дръзваха да пристъпят извън тесните граници на личните си задължения?

Дали не се бяха обърнали към него, понеже беше известен с широките си интереси? Не, със сигурност не беше направил нищо, което да остави подобно впечатление. Всъщност, той беше тесен специалист, без никакви познания извън областта на неврофизиката. Това беше типично влошаващо се заболяване на модерната наука.

Качиха се на друг асансьор и преминаха на друг етаж. Морисън почти не обърна внимание на прехода. Огледа се и забеляза признаци, които очевидно надхвърляха националните различия.

— В медицинското крило ли сме? — попита той.

— В болницата — отвърна Боранова. — Пещерата е самостоятелен научен комплекс.

— И защо сме тук? Аз... — Морисън млъкна изведнъж, поразен от ужасяваща мисъл. Дали нямаше да го инжектират с наркотик, за да го направят по сговорчив?

Боранова продължи напред, след това спря, погледна назад и се върна при него.

— А сега от какво се страхувате? — остро каза тя.

Морисън се почувства засрамен. Толкова прозрачно ли беше изражението на лицето му?

— Нищо не ме плаши? — изръмжа той. — Просто се уморих от безцелното ходене.

— Какво ви кара да мислите, че ходим безцелно? Казах ви, че ще посетим Пьотр Шапиров. В момента отиваме точно при него. Елате,

съвсем наблизно е.

Завиха зад ъгъла и Боранова му посочи прозореца.

Морисън пристъпи до нея и погледна. Виждаше се стая, в която имаше неколцина човека. Стаята беше с четири легла, но само едно беше заето. Около него беше струпана непозната апаратура. Виждаха се тръби, които бяха проточени към леглото. Морисън преброи десетина човека, които можеха да бъдат лекари, сестри или медицински техници.

— Това е академик Шапиров — каза Боранова.

— Кой точно? — попита Морисън, докато очите му преминаваха от една фигура на друга, без да открият някой, който да прилича на учения, с когото се беше срещал само веднъж.

— В леглото.

— В леглото ли? В такъв случай той е болен?

— По-лошо от болест. Той е в кома. В кома е повече от месец и подозираме, че състоянието е необратимо.

— Страшно съжалявам. Предполагам, че затова преди обета споменавахте името му в минало време.

— Да. Шапиров, когото познавахме е вече в миналото, освен...

— Освен ако не се възстанови? Но вие току-що казахте, че комата вероятно е необратима.

— Точно така. Но мозъкът му не е мъртъв. Мозъкът му със сигурност е повреден, иначе нямаше да бъде в кома, но не е мъртъв и Конев, който следи подробно работата ви, мисли, че някои от мисловните му мрежи са непокътнати.

— А-ха! — възкликна Морисън. — Започвам да разбирам. Защо не ми го казахте веднага? Ако бяхте поискали да се консултирате с мен по подобен въпрос, може би щях да дойда с вас доброволно. От друга страна, ако изуча церебралните му функции и потвърдя, че Юрий Конев е прав, от каква полза ще е за вас?

— Това изобщо няма да ни е от полза. Виждам, че все още не ме разбирате и не мога да ви обясня какво точно искаме от вас, преди да сте се запознали с проблема. Разбирате ли напълно какво е погребано във все още живата част от мозъка на Шапиров?

— Мислите му, предполагам.

— По-точно, мислите му за връзката между константата на Планк и скоростта на светлината. Неговите мисли за новия метод,

който ще направи миниатюризацията и деминиатюризацията бързи, с нисък разход на енергия и приложими на практика. Ако узнаем тези мисли, ще можем да дадем на човечеството техника, която ще революционизира науката и технологията, а също и обществото, повече, отколкото всички открития, направени след изобретяването на транзистора. Може би дори повече, отколкото откриването на огъня. Кой знае?

— Сигурна ли сте, че не преувеличавате?

— Не, Албърт. Не разбирате ли, че ако миниатюризацията се свърже с увеличената скорост на светлината, космическите кораби, ако се миниатюризират достатъчно, могат да достигнат до произволна точка във Вселената много пъти по-бързо от нормалната скорост на светлината. Няма да се нуждаем от пътуване със свръхсветлинна скорост. За нас скоростта ще се движи достатъчно бързо. Няма да се нуждаем и от антигравитация, тъй като миниатюризирания кораб ще бъде с почти нулева маса.

— Не мога да повярвам.

— Не вярвахте и на миниатюризацията.

— Нямам предвид, че не вярвам в резултатите от миниатюризацията. Искан да кажа, че не вярвам, че решението на проблема е заключено завинаги в ума на един човек. Възможно е и други да достигнат до него. Ако не сега, то следващата година или следващото десетилетие.

— Лесно е да се чака, когато не сте пряко засегнат. Бедата е в това, че няма да имаме следващо десетилетие, а дори и следваща година. Пещерата, която виждате, струва на Съветския съюз колкото една малка война. Всеки път, когато миниатюризираме нещо, дори това да е само Катюша, ние изразходваме енергия, достатъчна да захрани средно голям град за цял ден. Доста от правителствените лидери се отнасят с недоверие към големите разходи. Много учени, които не разбират важността на миниатюризацията или просто са егоисти, се оплакват, че цялата съветска наука страда заради Пещерата. Ако не открием метод за снижаване на енергийните разходи, това място просто ще бъде закрито.

— Въпреки това, Наталия, ако направите вашите открития достояние на световната общност, безброй учени ще поставят умовете

си във ваша услуга и методът за свързването на константата на Планк и скоростта на светлината ще бъде открит достатъчно бързо.

— Да — каза Боранова — и, може би, ученият, който ще открие ключа към нискоенергийната миниатюризация ще бъде американец или французин, или нигериец, или уругваец. В момента решението го притежава съветски учен, а ние не искаме да губим признанието за първенство.

— Забравяте за братството на учените от цялата Земя. Не го разкъсвайте на части.

— Щяхте да говорите друго, ако на прага на откритието стоеше американец и бяхте помолен да направите нещо, което щеше да направи прочути нас, а не вас. Помните ли историята за американската реакция, когато Съветският съюз изстрелял първия изкуствен спътник в орбита?

— Несъмнено е, че оттогава сме се променили.

— Да, напреднали сме един километър, а не десет. Светът все още не е единен в мисленето си. Националната гордост все още съществува в значителна степен.

— Толкова по-зле за света. Но все пак, ако изхождаме от позициите на националната гордост, защо да не желая да запазя своята? Защо трябва един американец да се безпокои от факта, че съветски учен губи признанието за откритието си?

— Искам единствено да разберете каква е важността на това откритие за нас. Искам само за миг да се поставите на наше място и да разберете колко отчаяно се опитваме да открием какво знае Шапиров.

— Добре, Наталия — съгласи се Морисън, — разбирам. Не го одобрявам, но го разбирам. А сега, моля, изслушайте ме внимателно. След като разбрах проблема ви, какво искате от мене?

— Искаме — напрегнато каза Боранова — да ни помогнете да разберем какви са мислите на Шапиров — все още живите и съществуващи мисли.

— Как? В моята теория няма нищо, което да го направи възможно. Дори да приемем, че мисловните мрежи съществуват и че мозъчните вълни могат да бъдат детайлно анализирани, дори да приемем, че понякога приемам мисловни образи, което вероятно е само въображение, няма начин, по който мозъчните вълни да бъдат

изучени до такава степен, че да се разтълкуват в смисъла на действителни мисли.

— Дори ако можете да анализирате в подробности мозъчните вълни на отделна нервна клетка, като част от мисловната мрежа?

— Не съществува метод, при който достатъчно детайлно да мога да изследвам отделна нервна клетка.

— Забравяте! Можете да бъдете миниатюризиран и да бъдете поставен вътре в нервната клетка.

И Морисън се втрени в нея с болезнен страх. При първата им среща беше споменала нещо подобно, но той не му беше обърнал внимание — ужасяващо, но безсмислено, тъй като тогава беше сигурен, че миниатюризацията е невъзможна. Но миниатюризацията не беше невъзможна и страхът се стовари върху него, концентриран и парализиращ.

22.

По-късно Морисън не успя да си припомни последвалите събития. Не всичко му се губеше, както става при припадък.

Следващият му ясен спомен беше, че лежи на кушетка в малкия офис на Боранова, която го гледаше, а зад нея стояха останалите трима — Дежньов, Калинина и Конев. Техните лица успя да различи малко по-късно.

Опита се да седне, но Конев пристъпи напред и постави ръка върху рамото му.

— Моля ви, Албърт, починете си. Съберете силите си.

Морисън смутено ги огледа. Беше се изплашил от нещо, но не можеше да си спомни ясно от какво.

— Какво се случи? Как... как попаднах тук?

Огледа малката стая. Не, не беше тук. Наблюдаваше през някакъв прозорец един човек в болнично легло.

— Припаднах ли? — попита той озадачено.

— Не напълно — отвърна Боранова, — но известно време не бяхте на себе си. Очевидно преживяхте шок.

Сега Морисън успя да си спомни. Отново се опита да седне, този път по-настойчиво. Отблъсна ръката на Конев настрана. Седна на канапето, подпрян с двете си ръце отстрани.

— Сега си спомням. Искате да ме миниатюризирате. Какво се случи с мене, след като го казахте?

— Просто се олюляхте и паднахте. Поставиха ви на носилка и ви донесоха тук. Не сметнахме, че се нуждаете от медикаменти, а само от почивка.

— Медикаменти? — Морисън недоверчиво огледа ръцете си, като че ли очакваше да види следа от убождане с игла през ръкавите на памучната си блуза.

— Никакви. Уверявам ви.

— Казах ли нещо, преди да колабирам?

— Нито дума.

— В такъв случай, ще ви отговоря сега. Не възнамерявам да се подлагам на миниатюризация. Ясно ли е?

— Ясно е, че го казвате.

Дежньов седна на канапето до Морисън. В едната си ръка държеше пълна бутилка, а в другата — празна чаша.

— Имате нужда от това — каза той и напълни чашата до половината.

— Какво е това? — каза Морисън, като вдигна ръка, за да отблъсне чашата.

— Водка — отвърна Дежньов. — Не е лекарство. Полезна е.

— Не пия.

— Всяко нещо идва с времето си, Албърт. Сега е време за една стопляща глътка водка, дори за онези, които не пият.

— Не пия не защото не го одобрявам. Не пия, защото не мога. Не понасям алкохол. Ако изпия две глътки, след пет минути ще съм пиан. Напълно пиан.

Дежньов повдигна вежди.

— Така ли? Каква друга цел има пиенето? Хайде, пийнете и ако сте достатъчно щастлив да се напиете от няколко глътки, бъдете благодарен. Достатъчно е съвсем малко, за да ви стопли, да стимулира периферното ви кръвообращение, да проясни главата ви, да концентрира мислите ви. Дори ще ви даде смелост.

Гласът на Калинина прозвуча като шепот, но думите се разбираха ясно:

— Не очаквайте чудеса от малко алкохол.

— Никога не съм се представял за смелчага — заяви Морисън. — Никога не съм се представял за човек, който може да ви помогне. От самото начало поддържам, че не бих могъл да направя нищо за вас. Че съм тук по принуда, както всички знаете. Какво ви дължа? Какво дължа на когото и да е от вас?

— Албърт — намеси се Боранова, — вие треперите. Пийнете глътка водка. От една глътка няма да се напиете. Няма да ви насилваме повече.

След миг колебание Морисън взе чашата от ръката на Дежньов и без да се замисля отпи от питието. Усети в гърлото си изгарящо усещане, което премина. Вкусът беше сладникав. Отпи по-голяма

глътка и върна чашата. Дежньов я взе и я постави заедно с бутилката на малка маса до канапетото.

Морисън опита да каже нещо, но се закашля. Изчака малко и каза жизнерадостно:

— Всъщност, не беше лошо. Аркадий, ако не възразявате...

Дежньов посегна към чашата, но Боранова го спря с повелителен жест.

— Не. Това е достатъчно, Албърт. Не искаме да се напивате, а само да се стоплите малко, за да ни изслушате.

Морисън усети как топлината се надига в него. Винаги изпитваше това чувство, при редките случаи когато пиеше шери, а веднъж дори и сухо мартини. Реши, че може да се справи с всеки неин аргумент.

— Е, казвайте — каза той, като стисна устни в непреклонна линия.

— Албърт, не казвам, че ни дължите нещо и съжалявам, че всичко ви се струпа като шок. Знаем, че не сте безразсъден човек и се опитахме да ви поднесем информацията, колкото е възможно по безболезнено. Всъщност, надяхах се, че ще видите какво е същественото за вас, без да са необходими обяснения.

— Грешите — възрази Морисън. — Никога не ми е хрумвала подобна лудост.

— Разбирате от какво се нуждаем, нали?

— Разбирам от какво се нуждаете вие, а не аз.

— Приемете го като задължение за клаузата на световната наука.

— Световната наука е абстракция, която одобрявам, но не съм склонен да жертвам тялото си за нещо, което изглежда не съществува. Необходимостта съществува само за съветската, а не за световната наука.

— Тогава, нека да говорим за американската наука — предложи Боранова. — Ако ни помогнете, ще станете един от победителите. Победата ще стане смесена съветско-американска.

— А моята част ще бъде ли публикуване? — подметна Морисън.
— Или цялата победа ще бъде представена като съветска?

— Имате думата ми — каза Боранова.

— Не можете да заповядате на съветското правителство.

— Ужасяващо — вмъкна Калинина. — Той съди за нашето правителство по своето собствено.

— Почакай, Наталия — намеси се Дежньов. — Нека да поговоря с американеца по мъжки.

Седна до Морисън и се обърна към него.

— Албърт, нека да разгледаме проблема от гледната точка на собствената ви работа. Досега не сте постигнали никакви съществени резултати. Не сте успели да убедите никого във вашата страна и имате малки шансове да го направите със средствата, с които разполагате. Ние ви предлагаме по-добър инструмент. До преди три дни не сте и мечтали за подобна възможност, а ако се откажете, никога няма да имате друга подобна. Албърт, имате възможността да преминете от романтични размишления към убедителни доказателства. Направете онова, което искаме от вас и ще се станете най-известния неврофизик на света.

— Но вие искате да рискувам живота си с неизпробван метод.

— Подобно начинание няма да бъде безпрецедентно. От историята знаем за много случаи, когато учени са рискували живота си, за да продължат изследванията си. Издигали са се с балони и са се спускали в дълбините с примитивно съоръжени сфери, за да правят измервания и наблюдения. Химиците са рискували да работят с отрови и експлозиви, биолозите — с най-различни патогенни микроорганизми. Физиолозите са се инжектирали с експериментални серуми. Опитвайки се да създадат устойчива ядрена реакция, физиците са рискували да загинат при експлозия.

— Вие сте мечтател. Никога няма да позволите да стане известно, че някакъв американец е взел участие. Не мога да го повярвам, след като ми обяснихте колко сте отчаяни от възможността съветската наука да загуби първенството си.

— Албърт — заговори Конев, — нека бъдем честни един към друг. Не бихме могли да скрием участието ви, дори и да го желаем. Американското правителство знае, че сме ви довели тук. Знаем го със сигурност. Знаете го и вие. Те не си помръднаха пръста, за да ни спрат, защото искаха да дойдете тук. Щом веднъж обявим успеха си, те ще знаят или поне ще предполагат за какво сме ви довели тук и какво сте направили за нас. И ще се погрижат американската наука, във ваше лице, да получи пълно признание.

Морисън замълча с отпусната глава. На двете му бузи се бяха появили червени кръгове като резултат от изпитата водка. Без да гледа знаеше, че четири чифта очи го наблюдават с очакване и подозираше, че и четиримата сдържат дъха си.

Погледна ги и каза:

— Искам да задам един въпрос. Как Шапиров изпадна в кома?

Отново настъпи мълчание и погледите се преместиха към Боранова.

Морисън го забеляза и също се втренчи в нея.

— Е?

— Албърт — започна Боранова, — ще ви кажа истината, дори и това да попречи на намеренията ни. Ако ви излъжа сега, ще бъдете в правото си да не ни вярвате за нищо друго. Ако бъдем искрени, може би ще ни вярвате в бъдеще. Албърт, академик Шапиров е в кома, защото беше миниатюризиран, както се надяваме, че и вие ще бъдете. По време на деминиатюризацията се случи малка неприятност, която разруши, очевидно завинаги, част от мозъка му. Това може да се случи и виждате, че не го крием от вас. А сега ни отдайте дължимото за искреността ни и ни кажете, че ще ни помогнете.

ГЛАВА 6

РЕШЕНИЕТО

Винаги сме сигурни, че току-що взетото решение е погрешно.

Дежньов-старши

23.

Най-накрая Морисън се изправи, чувствайки се малко несигурен. Не знаеше дали е от изпитата водка или от напрежението през деня, или от това последно разкритие. Пристъпи от крак на крак, сякаш искаше да застане по-стабилно, след това замислено прекоси стаята и се върна обратно.

Погледна Боранова и каза остро:

— Можете да миниатюризирате заек, така че нищо да не се случи с него. Човешкият мозък е най-сложния къс материя, който познаваме. Не смятате ли, че за разлика от всичко останало, той не може да понесе миниатюризацията?

— Всичко наши изследвания — отвърна флегматично Боранова — показват, че процеса не засяга ни най-малко взаимовръзките в обекта, подложен на миниатюризация. Теоретично, дори човешкият мозък не би трябвало да бъде засегнат от миниатюризацията.

— Теоретично! — презрително възкликна Морисън. — Как е възможно да експериментирате само на базата на теории с Шапиров, чийто мозък цените толкова високо? Провалили сте се с него, което за вас е огромна загуба. В такъв случай, как можете да сте толкова луди, че да ми предложите да участвам в същия експеримент, за да възстановя загубата? Просто ще се провалите и с мене, което аз не мога да приема.

— Не говорете глупости — възрази Дежньов. — Не сме луди. При всичките експерименти не сме подценявали опасностите. Грешката е на Шапиров.

— Донякъде е така — обади се Боранова. — Шапиров имаше ексцентрични възгледи. Мисля, че на английски го наричат лудия Питър и може би не сте твърде далече от истината. Искаше да добие опит в миниатюризацията. Твърдеше, че остарява и че не иска като Мойсей да стигне до Обетованата земя, без да влезе в нея.

— Трябвало е да му забраните.

— Аз ли? Да забраня на Шапиров? Не говорите сериозно.

— Не вие. Вашето правителство. Ако миниатюризационния процес е толкова ценен за Съветския съюз...

— Шапиров заплашваше да изостави изцяло проекта, ако не му се позволи да действа по свой начин, а не можехме да приемем подобен риск. Освен това нашето правителство не се държи по онзи деспотичен начин, с който някога се е справяло с непокорните учени. В наши дни трябва да се взема предвид мнението на световната общественост. Това е цената на глобалното сътрудничество. Не мога да кажа дали е за добро или за лошо. Във всеки случай, Шапиров беше миниатюризиран.

— Той е напълно луд — промърмори Морисън.

— Не е — възрази Боранова, — защото не предприемаме нищо без предпазни мерки. Въпреки, че миниатюризацията струва толкова скъпо и предизвиква толкова вълнения в Централния координационен комитет, ние настоявахме за предпазливост. Два пъти миниатюризирахме шимпанзета и два пъти успешно ги върнахме обратно. Не открихме никакви увреждания в тях — нито при детайлно наблюдение на поведението им, нито при изследването на мозъка им с помощта на магнитен резонанс.

— Шимпанзето не е човек — вмъкна Морисън.

— Което знаехме и ние — продължи сериозно Боранова. — Затова следващия етап беше да миниатюризираме човек. Доброволец. Юрий Конев, да бъдем по-точни.

— Трябваше да съм аз — заяви Конев. — Аз чувствах най-силно, че човешкия мозък няма да бъде засегнат. Аз съм неврофизика в този проект и необходимите изчисления са мои. Не желях друг човек да рискува разума си на базата на моите пресмятания и убеждения. Животът е едно — всички го губим рано или късно. Разумът е нещо друго.

— Толкова смел — прошепна Калинина, като гледаше пръстите си. — Истински съветски герой!

Устните ѝ трепнаха подигравателно.

Конев игнорира думите ѝ и като гледаше към Морисън, продължи:

— Аз съм лоялен съветски гражданин, но не го направих ръководен от подобни мотиви. Те биха били неуместни. Направих го заради благоприличието и научната етика. Бях убеден в анализите си, а

каква щеше да е стойността им, ако не смеех да рискувам на тяхната база? А има и нещо друго. Когато се пише историята на миниатюризацията, моето име ще фигурира в нея като първия човек, който се е подложил на процеса. Това ще затъмни делата на пра-пра-чичо ми, който е бил генерал през Великата отечествена война. А това би ме поласкало, не заради самолюбието ми, а защото вярвам, че мирните завоевания трябва да стоят пред военните победи.

— Е, да оставим настрана идеите и да се върнем към фактите — каза Боранова. — Юрий беше миниатюризиран два пъти. Първият път беше миниатюризиран до една втора от височината си и беше възстановен без никакви проблеми. След това беше миниатюризиран до размерите на мишка и отново беше върнат към нормално състояние.

— А след това Шапиров — обади се Морисън.

— А след това Шапиров. Дотогава успяхме с големи усилия да го сдържим. Настояваше да бъде първия човек, който да бъде миниатюризиран. След първия опит на Конев, на всички ни се наложи да го убеждаваме да изчаква втория, по-драстичен експеримент. След това изгубихме всякакъв контрол върху него. Не само че ни наложи да го миниатюризираме, но и се кълнеше, че ще изостави проекта и ще напусне страната, за да продължи другаде, ако не го смалим повече от Конев. Нямахме избор. Щом „людия Питър“, както го наричате вие, беше склонен да говори за емиграция, това щеше да надхвърли допустимото за правителството ни, дори и в наши дни. Не искахме да попадне в затвора, затова го миниатюризирахме до размерите на клетка.

— И това прехвърли границите на безопасното, нали?

— Не. Имахме всички основания да мислим, че е в пълен ред, дори и толкова миниатюризиран. Започнахме обратния процес и в един момент се случи нещастieto. Деминиатюризацията започна малко по-бързо и температурата в тялото на Шапиров се увеличи над допустимото. Имаше ефекта на силна треска — недостатъчна да го убие, но напълно достатъчна да повреди завинаги мозъка му. Може би щяхме да го избегнем, ако можехме веднага да се погрижим за него. За съжаление деминиатюризацията трябваше да бъде завършена, а това отне доста време. Това беше ужасна катастрофа и единственото, което ни остава е да се надяваме, че ще успеем да спасим онова, от което се нуждаем от остатъка от мозъка му.

— Ако бъда миниатюризиран, възможно е да се появи нов нещастен случай, както го нарекохте. Така ли е?

— Да, така е — потвърди Боранова. — Не го отричам. В историята на науката има много провали и нещастни случаи. Вероятно не е необходимо да ви напомням, че е имало смъртни случаи с космонавти и от американска, и от съветска страна. Това не попречи да създадем сегашните ни колонии на Луната и в космоса, като нов дом за човечеството.

— Права сте, но всички експерименти в космоса са извършени от доброволци. Никой не е изстрелян в космоса против волята си. А аз не съм доброволец.

— Не е нужно да се плашите чак толкова. Положихме всички усилия максимално да обезопасим процеса. Между другото, няма да сте сам. Конев и Шапиров бяха сами и също толкова беззащитни като заека, защото бяха в миниатюризационно поле, разположено в открит въздух. От друга страна, вие ще бъдете в кораб — модифициран вид подводница. Тя също беше миниатюризирана и деминиатюризирана без никакви проблеми. Да се осъществи експеримент с нежив обект е малко по-евтино, понеже той може да издържи по-леко повишената температура. Всъщност, подобни експеримент служат, за да се изпита надеждността и стабилността на всички компоненти.

— Наталия, не възнамерява да го направя нито сам, нито с цялата Червена армия.

Боранова не обърна внимание на забележката му.

— С вас на кораба — продължи тя — ще бъдат четирима. Аз, София, Юрий и Аркадий. Затова ви запознах с всеки от тях. Ще бъдем съдружници в най-великото изследователско пътуване. Няма да прекосяваме океан или да проникваме във вакуума на космоса. Вместо това ще навлезем в един микроскопичен океан и ще проникнем в човешкия мозък. Можете ли да бъдете учен — неврофизик и да устоите на такава съблазън?

— Да. Мога да устоя. И то много лесно. Няма да отида.

— Имаме вашия софтуер — вашата програма. Винаги я носите със себе си и тя беше с вас, когато ви доведохме тук. На борда на кораба ще имате компютър — съвсем същия модел, като онзи, който използвате в лабораторията си. Пътуването няма да бъде дълго. Ще запишете показанията на компютъра и усещанията си, след което ще

бъдем деминиатюризирани и вашата част ще бъде изпълнена. Кажете, че ще се присъедините към нас! Кажете, че ще го направите!

— Няма да се присъединя към вас — каза Морисън със свити юмруци. — Няма да го направя.

— Съжалявам, Албърт, но отговора ви е неправилен. Не го приемаме.

24.

Морисън усети, че сърцето му отново започва да бие бързо. Ако това беше открито състезание на волите, не беше убеден, че може да се противопостави на тази жена, която въпреки привидната си мекота, изглеждаше направена от стомана. Нещо повече, зад нея стоеше целия апарат на Съветския съюз, а той беше сам.

— Сигурен съм, че ви е известно, че цялата тази история се основава на скалъпена романтична забележка — каза отчаяно Морисън. — Откъде знаете, че между константата на Планк и скоростта на светлината има някаква връзка? Всичко, което имате е някакво изказване на Шапиров. Дали е вярно? Споменал ли е някакви подробности? Някакви доказателства? Някакви обяснения? Някакви математически анализи? Не е ли само едно изявление, една възможност?

Морисън се постара да звучи убедително. В края на краищата, ако Шапиров им беше казал нещо съществено, те нямаше да се опитват да претърсят мозъка му в търсене на нещо полезно. Сдържа дъха си, докато чакаше отговора.

Боранова погледна към Конев, след което каза с отсянка на неохота:

— Ще продължим да ви казваме чистата и неукрасена истина. Както предположихте, нямаме нищо, освен няколко забележки на Шапиров. Той обичаше да крие разработките си, докато не беше в състояние да ни ги представи напълно облечени, така да се каже. В това отношение се държеше доста детински. Може би това беше една от проявите на ексцентричността или на гениалността му, а може би и на двете.

— Но как можете да твърдите при тези условия, че подобни непотвърдени размишления биха имали някаква стойност?

— Когато академик Шапиров заявяваше: „Чувствам, че е така и така“, винаги се оказваше, че е прав.

— Хайде де. Винаги?

— Почти винаги?

— Почти винаги! Може би този път е сгрешил.

— Съгласна съм. Може би.

— А ако наистина има някаква идея, която да го докаже, то тя може да се намира в разрушената част на мозъка му.

— Възможно е.

— Или пък, ако тази идея се намира в незасегнатата част на мозъка, възможно е да не успея да разтълкувам правилно мозъчните му вълни.

— Също е възможно.

— Нека да обобщим: предположението на Шапиров може да е погрешно. Дори да не е, може да бъде извън досега ни. Дори да го достигнем, възможно е да не успея да го разтълкувам. Като вземем предвид всичко това, какви са шансовете ни за успех? И не можете ли да видите, че ще рискуваме живота си за нещо, което почти сигурно ще се провали?

— Ако разгледаме доводите обективно — съгласи се Боранова, — нашите шансове са много малки. Обаче, ако не рискуваме, възможността да получим нещо е нула — кръгла нула. Ако рискуваме живота си, шансовете за успех са малки, признавам го, но не са нула. При тези условия трябва да поемем риска, въпреки че най-доброто, което може да се каже за шансовете ни за успех е, че са различни от нула.

— За мене — каза Морисън — риска е прекалено голям, а възможността за успех е твърде малка.

Боранова постави ръка на рамото на Морисън и каза:

— Това със сигурност не е окончателното ви решение.

— Със сигурност е.

— Помислете си. Помислете си какво ще е значението за Съветския съюз. Помислете за изгодите за вашата страна и за световната наука в резултат на вашето участие. За вашата слава и репутация. Всичко говори в полза на вашето участие. Срещу него са само личните ви страхове. Те са разбираеми, но всяко постижение в живота изисква преодоляване на страха.

— Колкото и да мисля, няма да променя мнението си.

— Както и да е. Помислете си до утре сутринта. Това са петнайсет част. Повече не можем да ви дадем. В края на краищата, съпоставянето на страховете и надеждите може да се проточи цял

живот, а ние нямаме толкова време. Бедният Шапиров може да остане цяло десетилетие в кома, а не знаем колко дълго остатък от мозъка му ще запази идеите му. Не смеем да чакаме прекалено дълго.

— Не мога и не желая да се безпокоя за проблемите ви.

Очевидно Боранова игнорираше всичките му доводи и откази.

— Засега няма да ви убеждаваме повече — каза тя с твърд, но учтив глас. — Ще имате възможност да си починете. Ако искате, можете да гледате холовизия, да четете книги, да мислите, да спите. Аркадий ще ви придружи до хотела и ако имате някакви други въпроси, просто го попитайте.

Морисън кимна.

— И, Албърт, помнете, утре сутрин трябва да ни съобщите решението си.

— Приемете го веднага. Няма да го променя.

— Не. Решението ви трябва да бъде, че ще дойдете с нас и ще ни помогнете. Погрижете се да достигнете до това заключение. За всички ни ще бъде по-лесно, ако го направите с охота и доброволно.

25.

Вечерята се очертаваше спокойна и замислена за Морисън. А също и не твърде питателна, защото само чоплеше храната си. Липсата му на апетит очевидно не смущаваше ни най-малко Дежньов. Той ядеше енергично и говореше непрекъснато, черпейки от големия си запас забавни истории. Във всичките баща му играеше главната роля, а разказването им пред нова аудитория му доставяше явно удоволствие. Морисън се усмихна слабо на една-две от тях, по-скоро защото от гласа на Дежньов усети, че е достигнал до възловия им момент, отколкото от някакъв интерес.

Валерия Палерон, сервитьорката, която им поднесе закуската, беше все още там. Работният ѝ ден беше дълъг, но вероятно това се отразяваше на заплатата ѝ или имаше дежурство. Във всеки случай, при всяко приближаване до масата тя хвърляше гневен поглед към Дежньов. Морисън си помисли, че може би не одобрява историите му, които показваха известно неуважение към съветския режим.

Морисън не беше особено очарован от мислите си. След като се появи слабата възможност да се измъкне от Пещерата и от Маленкий град, започна да чувства слабо разочарование от изпуснатия шанс. Установи, че поне малко му се иска да бъде миниатюризиран, за да може да докаже теорията си и да натрие носа на всички самодоволни глупаци, които го пренебрегваха.

От всички аргументи, които представи Боранова, някакво впечатление му направиха единствено онези, които се отнасяха лично до него. Всяко споменаване на големия принос към науката или към човечеството, или към собствената му страна беше само риторично. Но собственото му място в науката беше нещо по-сериозно. Този довод наистина го беше развълнувал.

Следващия път, когато сервитьорката премина край масата, той се размърдва.

— Докога трябва да стоите тук?

— Докато двамата ви пазачи не ви разкарат оттук — отвърна тя не много сърдечно.

— Не бързае за никъде — намеси се Дежньов, докато изпразваше чашата си.

Говорът му беше станал неясен, а лицето му — зачервено.

— Толкова съм привързан към другарката сервитьорка, че бих стоял тук докато Волга тече, така да се каже, щом мога да гледам лицето ѝ.

— Докато не ми се налага да гледам вашето — промърмори Палерон.

Морисън напълни чашата на Дежньов и попита:

— Какво мислите за мадам Боранова?

Дежньов се ококори към чашата и не посегна да я вдигне веднага.

— Не е първокласен учен — отвърна с отсянка на тържественост, — но е прекрасен админ-администратор. Хитра е, бързо взема решения и е напълно неподк-неподкупна. Такива хора няма, бих казал. Ако администраторът е толкова неподк... прекалено честен, това прави живота тежък. Освен това е обожателка на Шапиров и мисли, че той е непогре... не, несравн... не, неоспорим. Това е точната дума.

Морисън не беше сигурен дали правилно е разбрал руската дума.

— Искате да кажете, че тя мисли, че той е винаги прав.

— Точно така. Ако той намекне, че знае как да направи миниатюризацията по-евтина, тя е сигурна, че наистина може. Юрий Конев също е сигурен. Той е още един от обожателите. Но в мозъка на Шапиров ще ви изпрати Бора-Боранова. Ще ви изпрати там по един или друг начин. Има си своите методи. Що се отнася до Юрий, този хлапак, той е истинския учен на групата. Наистина е блестящ.

Дежньов кимна тържествено и отпи от чашата си.

— Интересуват ме Юрий Конев — каза Морисън, като проследи с поглед пътя на чашата — и онази млада жена, София Калинина.

Дежньов се засмя похотливо:

— Хубаво парче! — след което тъжно поклати глава. — Липсва и чувство за хумор.

— Както разбрах, тя е женена.

Дежньов поклати глава по-енергично, отколкото го изискваше ситуацията.

— Не.

— Каза, че има дете.

— Да, момиченце, но знаете, че бременността не идва от подписа в гражданското. Необходими са креватни игри, независимо дали е женена или не.

— А пуританската съветска власт одобрява ли го?

— Не, но никой не е искал одобрението им — Дежньов избухна в смях. — Освен това, като учен в Маленкий град, тя има по-специално положение. Властите гледат по друг начин.

— Стори ми се — каза Морисън, — че София е силно заинтересована от Конев.

— Забелязахте ли го? Не е необходимо да сте особено проникателен. Толкова е заинтересована, че ясно показва приноса на Юрий за появата на това дете в онази игра, за която споменах.

— О-о?

— Но той го отрича. При това твърде енергично. Доста комично е, че продължава да работи с нея. Нито единият, нито другия могат да бъдат освободени от проекта. Единственото, което му остава е да се преструва, че тя не съществува.

— Забелязах, че не поглежда към нея, но по-рано сигурно са били приятели.

— Доста близки, ако може да ѝ се вярва. Ако е вярно, държали са се много дискретно. Но каква е разликата? Не се нуждае от помощта му, за да гледа детето. Заплатата ѝ е голяма, а когато е на работа, за него се грижат в детската градина. Остават само емоциите ѝ.

— Чудя се, какво ли ги е разделило?

— Кой знае? Любовниците приемат споровете си прекалено сериозно. Никога не съм се влюбвал, в поетичния смисъл на думата. Ако имам момиче, аз си играя с него. Ако се уморя, махам се. Досега съм имал щастието да се запознавам с момичета, които са също толкова прагматични — каква добра дума, нали? — колкото и аз, и не са ми причинявали безпокойства. Както казваше баща ми: „Идеалната жена е онази, която не причинява безпокойства.“ Честно казано, понякога те се уморяват преди мене, но какво от това? Момичето, на което съм омръзнал не е подходящо за мене, а има и други.

— Предполагам, че Юрий мисли по същия начин, нали?

Дежньов беше изпразнил чашата си и когато Морисън посегна да му я напълни, я закри с ръка.

— Стига! Достатъчно.

— Никога не е достатъчно — каза кротко Морисън. — Бяхте започнали да ми разказвате за Юрий.

— Какво има за казване? Юрий не е от онези хора, които прелитат от жена на жена, но чух... — загледа се в Морисън със замъглен поглед. — Знаете как се узнават тези неща — един каже на друг, той казва на трети и никой не знае дали онова, което чува има нещо общо с истината. Но чух, че когато Юрий е бил в Съединените щати, за да се образова по западен стил, срещнал едно американско момиче. Както казват, влязла красивата американка и излязла бедната съветска София. Може би това е причината. Може би се е върнал променен и все още мечтае за изгубената отвъд океана любов.

— Заради това ли София е толкова зле настроена към американците?

Дежньов погледна към чашата с водка и отпи малко.

— Нашата София никога не е харесвала американците. Това не е изненадващо — Дежньов се наклони към Морисън, така че се усети тежкия му дъх на храна и водка. — Без да ви засягам, у нас американците не се радват на голяма любов.

— Не съм засегнат — каза спокойно Морисън, наблюдавайки как Дежньов бавно отпуска глава и я подпира на ръцете си. Дишането му стана тежко.

Изчака го около половин минута, след което махна с ръка на сервитьорката.

Тя дойде веднага, като полюляваше хълбоците си. Погледна към заспалия Дежньов с отвращение.

— Е, искате да взема големите щипци и да отнеса нашия принц в леглото му?

— Не още, мис Палерон. Както знаете, аз съм американец.

— Това го знаят всички. Достатъчно е да кажете само три думи и масите, и столовете в столовата започват да си кимат и да си подхвърлят: „Този е американец.“

Морисън трепна. Винаги се беше гордял с правилния си руски, а тази жена за втори път му се присмиваше.

— Както и да е — продължи той. — Аз бях докаран тук насила. Вярвам, че е било направено без знанието на съветските власти, които, ако знаеха, не биха одобрили подобно действие и биха го

предотвратили. Хората тук, по-точно д-р Боранова, която наричат царицата, са действали на своя глава. Съветското правителство трябва да го узнае и тогава ще предприеме бързи действия, за да ме върне обратно в Съединените щати и да предотврати нежелания от никого международен инцидент. Съгласна ли сте?

Сервитьорката постави ръце на кръста си.

— И какво значение има за някой тук или в Съединените щати дали съм съгласна или не съм? Да не съм дипломат? Да не съм превъплътения дух на цар Петър, Великия пияница?

— Можете да се погрижите — каза Морисън с известна неувереност — правителството да го научи. При това бързо.

— Какво си мислите, американецо? Трябва само да кажа на любовника си, който е в президиума и всичко ще бъде наред? Какво общо имам аз с правителството? Нещо повече, при това го казвам напълно сериозно, другарю чужденец. Не желая повече да ми говорите по този начин. Много добри, лоялни граждани са били безнадеждно компрометирани от бърбиви чужденци. Разбира се, аз веднага ще докладвам на другарката Боранова и тя ще се погрижи да не ме оскърбявате повече по този начин.

Тя се отдалечи бързо с намръщено изражение пред погледа на слияния Морисън. А след това му се зави свят от изненада, когато чу гласа на Дежньов да казва:

— Албърт, Албърт, доволен ли сте, дете мое?

Дежньов беше вдигнал глава и макар очите му да бяха малко кръвясали, гласът му беше изгубил нечленоразделността си.

— Чудех се защо толкова припряно ми доливате чашата, така че се престорих на пиян. Беше много интересно.

— Не сте ли пиян? — попита Морисън, с очи облепени от изненада.

— Определено съм бил и по-трезвен през живота си — отвърна Дежньов, — но съм в пълно съзнание и не съм го губил. Вие, непиещите, имате неправилни схващания за скоростта, с която един възрастен съветски гражданин пада в безсъзнание от пиене. Това показва колко опасно е да не пиете.

Морисън все още не можеше да повярва на отказа на сервитьорката да му помогне.

— Казахте, че тя е оперативен работник на разузнаването.

— Така ли? — Дежньов сви рамене. — Мисля, че казах, че я подозирам, но подозренията често са погрешни. Освен това, мой малки Албърт, тя ме познава по-добре от вас и вероятно не е останала с впечатлението, че съм пиян. Обзалагам се на десет рубли срещу копейка, че е знаела, че слушам и с двете си уши. Какво бихте очаквали да каже при подобни обстоятелства?

— В такъв случай — окуражи се Морисън — тя все пак ме изслуша и въпреки всичко ще съобщи на съответното ведомство. За да се избегне международен инцидент, вашето правителство ще нареди да ме освободите, вероятно с извинения, а вие тук ще има дълго да обяснявате. По-добре ме освободете и ме изпратете обратно в Съединените щати по собствена инициатива.

— Губите си времето, мой хитри интриганте — разсмя се Дежньов. — Имате твърде романтична представа за нашите власти. Предполагам, че ще ви освободят някой ден, но, въпреки вероятните затруднения, това няма да стане преди да бъдете миниатюризиран и...

— Не вярвам, че някой, заемащ достатъчно отговорен пост, знае, че сте ме отвлекли. Щом разберат, няма да го одобрят.

— Може би не знаят и може би ще скръцнат със зъби, щом разберат, но какво могат да направят? Държавата е инвестирала твърде много пари в този проект, за да ви позволи да си отидете, преди да се опитате да го направите използваем на практика. Това е единствената възможност да се възвърнат вложените пари, а дори и нещо повече. Е? Не ви ли изглежда логично?

— Не, защото няма да ви помогна — Морисън почувства, че сърцето му отново се свива. — Няма да позволя да бъда миниатюризиран.

— Това е задачата на Наталия. Ще се ядоса и няма да прояви никакво съжаление. Осъзнавате, че се опитахте да хвърлите всички ни в немилост пред правителството, така че някои от нас могат да бъдат пенсионирани или дори нещо по-лошо. И това, след като се отнесохме към вас с пълно разбиране и любезност.

— Вие ме отвлякохте.

— Дори това беше извършено много любезно. Нараниха ли ви? Малтретираха ли ви? Въпреки това се опитахте да ни навредите. Наташа ще ви го върне.

— Как? Със сила? С мъчения? С наркотици?

Дежньов вдигна очи към тавана.

— Колко малко познавате нашата Наташа. Тя не върши подобни неща. Аз бих го направил, но тя — никога. Тя е толкова кротка, колкото и вие, но по свой начин. Но ще ви принуди да дойдете с нас.

— Нима? Как?

— Не знам. Никога не съм разбирал как го прави. Но винаги успява. Ще видите.

Усмивката му доби вълчи вид. И когато Морисън видя тази усмивка, разбра, че възможност за бягство няма.

26.

На следващата сутрин Морисън и Дежньов се върнаха в Пещерата. Влязоха в голям кабинет, без прозорци, със светещ таван, който Морисън не беше виждал преди. Очевидно не беше на Боранова и като всяко помещение, изградено с демонстративна разточителност на място, беше много внушителен.

Боранова седна зад масивното бюро. На стената зад нея висеше портрет на съветския президент, гледащ намръщено. В ъгъла вляво от нея беше поставен апарат за студена вода, а в другия ъгъл — проектор на микрофилми. Върху бюрото имаше малка пишеща машина. Това беше всичко. Останалата част от стаята беше празна.

— Докарах го, както виждаш — каза Дежньов. — Немирникът се опита да използва очарователната Палерон, за да организира бягството си, като заговорничи с правителството зад гърба ни.

— Получих доклада й — отвърна спокойно Боранова. — Аркадий, моля, излез. Искam да остана сама с професор Албърт Морисън.

— Дали е безопасно, Наташа?

— Така мисля. По мое мнение Албърт не е привърженик на насилието. Албърт, ще бъда ли в безопасност?

За първи път през деня Морисън каза нещо:

— Нека да не си играем. Какво искате, Наталия?

Боранова махна повелително с ръка и Дежньов излезе.

— Защо го направихте? — попита тя, след като вратата се затвори. — Защо се опитахте да заговорничите с някой, считан от вас за агент на разузнаването? Толкова лошо ли се отнасяме с вас?

— Да — гневно отвърна Морисън. — Защо никой от вас не иска да разбере, че няма да се примиря с отвличането си в Съветския съюз? Защо очаквате от мене благодарности? Защото не ми счупихте главата? Вероятно щяхте да го направите, ако здравата ми глава нямаше по-голяма стойност за вас.

— Ако вашата глава нямаше стойност за нас, нямаше да се занимаваме с вас. Знаете това, а също и обстоятелствата, които ни

принуждават. Обяснихме ги внимателно. Щях да ви разбера, ако просто се бяхте опитали да избягате. Но ако вашия заговор беше успял, щяхте да унищожите проекта, а може би и нас самите. Надявали сте се, че правителството няма да одобри действията ни и ще се ужаси. Какво мислите, че щеше да се случи с нас в такъв случай?

Морисън присви устни и я погледна намръщено.

— Не успях да измисля друг начин за бягство. Говорите за обстоятелствата, които ви принуждават. Така е и с мене.

— Албърт, опитахме всички разумни начини да ви убедим да ни помогнете. Не сме употребявали нито сила, нито заплахи, нищо неприятно, откакто пристигнахте тук. Вярно ли е?

— Предполагам.

— Предполагате? Вярно е. Но всичките ни опити се провалиха. Мисля, че все още отказвате да ни помогнете.

— Все още отказвам и ще продължа да отказвам.

— В такъв случай, принудена съм да предприема следващата стъпка, колкото и да ми е неприятно.

В Морисън се прокрадна страх и почувства, че сърцето му прескочи един удар, но отчаяно се опита да се държи непокорно.

— Каква е тя?

— Ще се върнете у дома си, в Америка. Щом всичките ни опити да ви убедим пропаднаха, ще ви върнем.

— Сериозно ли говорите?

— Изненадан ли сте?

— Да, изненадан съм, но съм съгласен. Приемам думата ви. Кога си тръгвам?

— Точният момент зависи от историята, която ще разкажем.

— Какво сте намислили? Кажете истината.

— Албърт, ще има трудности. Правителството ще има известни затруднения, защото ще трябва да отрече даването на разрешение за действията ми. Ще имам сериозни неприятности. Не очаквайте от мене да постъпя по този начин.

— И какво можете да кажете вместо това?

— Че сте дошли тук по свое желание, за да ни помогнете за проекта.

Морисън енергично поклати глава.

— За мене това ще бъде също толкова трудно, колкото и за вас признаването на отвличането ми. Макар да живеем в добрите нови времена, старите навици умират трудно и американската общественост ще бъде повече от подозрителна към американски учен, който е отишъл в Съветския съюз, за да им помага за техни проект. Старото съперничество е живо, а аз трябва да мисля за репутацията си.

— Да, този проблем съществува — съгласи се Боранова, — но от моя гледна точка, бих предпочела вие да имате неприятности, а не аз.

— Но аз няма да го позволя. Съмнявате ли се, че ще се поколебая да кажа цялата истина в подробности?

— Но, Албърт — тихо каза Боранова, — предполагате ли, че някой ще ви повярва?

— Разбира се. Американското правителство знае, че ме помолихте да дойда в Съветския съюз и аз отказах. Следователно, бил съм отвлечен, за да попадна там.

— Страхувам се, че Американското правителство няма да приеме тази версия, Албърт. Дали ще се осмелят да кажат, че съветските агенти са измъкнали американец от удобната му хотелска стая и са го пренесли през земи и морета, без службите на американския закон да го узнаят? Като се има предвид съвременната американска супертехника, с която толкова се гордеете, това ще означава, че или някой е бил некомпетентен, или в някой отдел на разузнаването има предател. Мисля, че вашето правителство ще предпочете света да научи, че сте отишли доброволно в Съветския съюз. Освен това, те настояваха да дойдете доброволно в Съветския съюз, нали?

Морисън не отговори.

— Разбира се, че е така — продължи Боранова. — Искали са от вас да разберете колкото е възможно повече за миниатюризацията. Ще трябва да им отговорите, че сте отказали да бъдете миниатюризиран. Всичко, което можете да им съобщите е, че сте наблюдавали миниатюризацията на заек, което те ще приемат за някакъв трик от наша страна. Ще решат, че грижливо сме ви измамили и че сте ги провалили. Няма да горят от нетърпение да ви подкрепят.

Морисън трескаво обмисляше възможностите.

— Наистина ли възнамерявате да ме поставите в такова положение, че да бъда сметнат за шпионин и предател на своя народ? Това ли ще направите?

— Не, не, Албърт. Ще кажем цялата истина, доколкото можем. Всъщност, бихме искали да ви защитим, въпреки че не показахте желание да направите същото за нас. Ще обясним, че най-големият ни учен, Пьотр Шапиров е в кома и че се е изказвал положително за вашата неврофизична теория, преди да му се случи тази трагедия. Поради това сме се обърнали към вас и сме ви помолили да използвате теорията и опита си, за да го изведете от комата. Не можете да възразите на това. Ще се представите като голям хуманист пред света. Възможно е вашето правителство да подкрепи тази версия. Със сигурност ще предпази и тях, а също и нашето правителство от евентуални затруднения. И е почти истина.

— А миниатюризацията?

— Единствено за нея ще се отклоним от истината. Не можем да я споменем.

— Но какво ще ме накара да не я споменавам?

— Фактът, че никой няма да ви повярва. Приехте ли съществуването на миниатюризацията, докато не се убедихте с очите си? А вашето правителство няма да желае да разпространява мнението, че Съветският съюз е постигнал миниатюризацията. Няма да искат да плашат американската общественост, докато не са сигурни, че Съветският съюз наистина владее процеса или, още по-добре, докато и те не я притежават. И, ето, стигаме до вас, Албърт. Ще ви изпратим у дома с безобидна история, в която не се споменава миниатюризацията, която не затруднява нито вашата, нито моята страна и която ще свали от вас всяко подозрение, че сте предател. Доволен ли сте?

Морисън несигурно се загледа в Боранова, рошейки косата си, докато стана на кичури.

— Но как ще обясните, че ме връщате обратно? Не можете да кажете, че Шапиров се е възстановил с моя помощ, докато той наистина не се възстанови, за да можете го представите. Нито пък можете да заявите, че е умрял, преди да съм успял да му помогна, освен ако наистина скоро не умре. Иначе ще трябва да обяснявате защо все още е в кома или защо се е върнал към живота. Не можете вечно да криете положението.

— Точно този проблем ни безпокои, Албърт. Много сте умен, щом се досетихте за него. В крайна сметка, изпращаме ви обратно

само няколко дни след пристигането ви и защо? Боя се, че единствената логична причина, която можем да посочим е, че сме открили, че сте шарлатанин. Довели сме ви тук, за да помогнете на бедния Шапиров, но бързо сме открили, че вашите идеи са несвързани безсмислици и с голямо разочарование сме ви изпратили обратно. Това няма да ви навреди, Албърт. Да си шарлатанин не е същото като шпионин.

— Наталия, не се правете на невинна. Не можете да го направите.

Морисън пребледня от гняв.

— Но е напълно логично, нали? Никой във вашата област не ви взима на сериозно. Надсмиват се над схващанията ви. Ще се съгласят с нас, че неврофизичните ви предположения са несвързани безсмислици. Ще сме смутени, от факта, че сме били толкова наивни, за да ви вземем на сериозно. Но истината е, че Шапиров, който имаше толкова високо мнение за вас, е бил на границата на пълен нервен срыв, без ние да знаем, така че не можем да го виним за налудничавото му възхищение към вас.

— Но вие ще ме направите на шут — разтрепери се устните на Морисън. — Не можете просто така да разрушите репутацията ми.

— Но, Албърт, за каква репутация говорите? Вашата жена ви е напуснала. Хората говорят, че го е направила, защото сте разбили кариерата си с вашите луди идеи и това е била последната капка, която е преляла чашата. Чухме, че договора ви няма да бъде подновен и не сте успели да си намерите друга работа. Свършен сте като учен, а тази история само ще потвърди онова, което вече съществува. Може би ще успеете да намерите друг начин за преживяване, извън науката. Вероятно щяхте да го потърсите и без да сме се докосвали до вас. Това ви е утехата.

— Но, Наталия, вие лъжете и знаете, че лъжете. За вас няма ли етика? Възможно ли е един почтен учен да стори това на свой събрат?

— Албърт, вчера вие не реагирахте на абстракции, а днес е мой ред да постъпя по същия начин.

— Някой ден учените ще открият, че съм бил прав. Как ще гледате хората тогава?

— Дотогава може би всички ще сме мъртви. Освен това, знаете, че не винаги събитията се развиват по този начин. Франц Месмер,

въпреки че открива хипнотизма, е бил считан за измамник и шарлатанин. Когато Джеймс Брейд преоткрива хипнотизма, той получава пълно признание, но Месмер все още се счита за измамник и шарлатанин. Между другото, дали наистина лъжем, когато ви наричаме шарлатанин?

— Разбира се, че лъжете!

— Нека да се обоснова. Защо отказвате да участвате в опит по миниатюризация, който може да ви позволи да потвърдите теорията си и е възможно да увеличи познанията ви за мозъка с цял порядък? Подобен отказ може да се дължи единствено на факта, че сте сигурен в погрешността на теорията си, че сте или глупак, или мошеник, или и двете. А вие не искате да оборите тези предположения извън всяко съмнение, като се подложите на миниатюризация.

— Не сте права.

— Нима очаквате да повярваме, че отказвате миниатюризацията просто защото се страхувате? Че провалите шанса си за знания, слава, известност, победа, реабилитация след годините на презрение само защото сте изплашен? Албърт, не е възможно да имаме толкова ниско мнение за вас. Много по-логично е да повярваме, че сте измамник и няма да се колебаем да го кажем.

— Американците няма да повярват в подобно твърдение на Съветите.

— О, Албърт, разбира се, че ще повярват. Когато ви освободим, нашите обяснения ще се появят едновременно във всички американски вестници. Ще са пълни с тях. Те са най-забавните в света, а думата „най-свободни“, с която толкова се гордеете, за тях означава единствено, че смятат самите себе си за закон. Те са толкова горди от себе си, че никога не се уморяват да го повтарят пред нашата по-улегнала преса. За тях историята ще бъде толкова приятна: „Американски измамник премята глупавите Съвети.“ Отсега мога да си представя заглавията. Всъщност, можете да направите куп пари от цикъл лекции. Нали се сещате: „Как прекарах Съветите.“ След това можете да им разкажете всичките глупости, в които сте ни убедили преди да ви хванем и публиката ще се смее до припадък.

— Наталия, защо искате да ми причините това — прошепна Морисън.

— Аз? Аз не ви причинявам нищо. Вие си го причинявате сам. Искате да си отидете и понеже не успяхме да ви накараме да се съгласите на миниатюризация, няхаме друг избор, освен да се съгласим. След като веднъж сме се съгласили да ви изпратим обратно, всичко останало следва логически, стъпка по стъпка.

— Но в такъв случай, аз не мога да се върна у дома. Не желая да разбивам непоправимо живота си.

— На кого му пука, Албърт? На бившата ви жена? На децата ви, които вече не живеят с вас и винаги могат да променят имената си? На вашия университет, който ви уволнява? На вашето правителство, което ви изостави? Не унивайте. Никой няма да се интересува. След първоначалния силен смях в цялата страна ще бъдете забравен завинаги. Ще умрете без некролог, освен ако някой вестник, който не възразява срещу безвкусицата, не реши да ви изпрати в гроба с един последен изблик смях.

Морисън отчаяно поклати глава.

— Не мога да си отида.

— Трябва да си отидете. Не можете да стоите тук, освен ако не желаете да ни помогнете, а вие не искате да го направите.

— Не мога да си отида у дома при тези условия.

— Каква е алтернативата?

Морисън погледна жената, която го наблюдаваше с такава нежна загриженост.

— Приемам алтернативата — прошепна той.

Боранова остана втренчена в него цяла, дълга минута.

— Албърт, не желая да ви разбера погрешно. Кажете съгласието си в явен вид.

— Трябва да съглася или да бъда миниатюризиран, или да бъда унищожен. Така ли е?

— Представете възможностите много грубо. Предпочитам да го формулираме по друг начин. Или до обяд ще се съгласите да ни помогнете, или в два следобед ще бъдете на самолета към Съединените щати. Какво ще кажете? Сега е почти единайсет. Имате повече от час да решите.

— Каква полза има? Един час няма да промени нищо. Ще бъда миниатюризиран.

— Ще бъдем миниатюризирани. Няма да сте сам — Боранова се протегна и натисна един бутон върху бюрото.

Дежньов влезе веднага.

— Е, Албърт. Изглеждате толкова тъжен, толкова съкрушен, че се досещам, че сте решили да ни помогнете.

— Няма нужда да правиш иронични забележки — намеси се Боранова. — Албърт ще ни помогне, а ние ще му бъдем признателни за помощта. Решението му е доброволно.

— Сигурен съм — каза Дежньов. — Как го постигна този път, Наташа? Не мога да кажа как, но знаех, че ще успееш. Трябва да ви поздравя, Албърт. Отне й малко повече, отколкото предполагах.

Морисън само ги гледаше отнесено. Почувства се така, сякаш е глътнал ледено кубче, което не се топеше, а охлаждаше стомаха му до точката на замръзване.

Освен това трепереше.

ГЛАВА 7

КОРАБЪТ

*Нито едно пътешествие не е опасно за
онзи, който маха за сбогом от брега.*

Дежньов-старши

През целия обяд Морисън се чувстваше вцепенен, но въпреки това напрежението беше отслабнало донякъде. Нямаше ги нито настойчивите гласове, нито напрежението на обясненията и убежденията, нито решителните усмивки, нито приведените към него глави.

Разбира се, ясно му показаха, че излизане от Пещерата няма да има, докато работата не бъде свършена, а също и че няма път за бягство.

А освен това в ума постоянно се въртеше една и съща мисъл: Той действително беше приел да бъде миниатюризиран.

Заведоха го до собствената му стая в Пещерата, където можеше да гледа книги-филми с проектор, предоставен му за собствено ползване. Дори бяха му намерили книги на английски, ако желаше да прекара следващите часове в позната, домашна атмосфера. И така, седеше там с проектора, прикрепен към очите му, а книгата се превърташе без изобщо да достигне до ума му.

Той наистина се беше съгласил да бъде миниатюризиран!

Казаха му, че може да прави каквото пожелае, докато някой не го повика. Можеше да прави каквото пожелае, тоест всичко, без да напуска. Навсякъде имаше стражи.

Чувството на страх беше намаляло значително. Такова беше въздействието на вцепенението, а и когато една мисъл се повтаря прекалено често, тя губи смисъла си. Той наистина се беше съгласил да бъде миниатюризиран. Колкото повече тази мисъл отекваше в главата му като камбанен звън, толкова повече страха отслабваше. А на негово място оставаше вакуума на безчувствието.

Смътно усети, че някой влиза в стаята. Някой е дошъл за мене, предположи вяло. Свали проектора, безразлично вдигна поглед и за миг почувства слаб проблясък на интерес.

Беше София Калинина, която изглеждаше красива дори за притъпените му чувства.

— Един добър ден на вас, джентълмен — каза тя на английски.

Морисън се намръщи леко. Предпочиташе да слуша руски, вместо толкова неправилен английски.

— София, моля ви, говорете на руски — каза той намусено.

Вероятно за нея руския му беше също тъй изтощителен, както нейния английски за него, но това не го вълнуваше. Бяха го довели тук насила и ако грешките му ги безпокояха, това също беше техен проблем.

Тя сви рамене и отговори на руски:

— Както желаете.

След това замислено се загледа в него. Издържа с лекота погледа й, защото в момента не се вълнуваше от събитията около себе си. Можеше да гледа към нея, както към всеки друг или към никой. Моментното впечатление от красотата й беше изчезнало.

— Разбрах, че сте се съгласили да се присъедините към нашето начинание — каза тя най-накрая.

— Да, съгласих се.

— Постъпили сте правилно. Много сме ви благодарни. Често казано, мислех, че няма да го направите, тъй като сте американец. Дължа ви извинение.

— Решението да ви помогна не беше доброволно — отвърна Морисън със слаб нюанс на съжаление и гняв. — Бях убеден от специалист.

— От Наталия Боранова?

Морисън кимна.

— Тя владее добре умението да убеждава — продължи Калинина. — Не много любезно, но много ефикасно. Аз също бях подложена на натиск.

— А защо точно вас?

— Имах други причини, които са важни за мен...

— Така ли? Какви са те?

— Но са без значение за вас.

Последва кратка неловка пауза.

— Елате, възложиха ми да ви покажа кораба — каза Калинина.

— Кораба? От колко време планирате този експеримент? Имахте ли време да построите кораб?

— За да изследваме отвътре мозъка на Шапиров? Не, разбира се. Беше замислен за други, по-прости задачи, но е единственият

подходящ съд. Елате, Албърт. Наталия счита, че за вас ще бъде добре да го опознаете, да го видите, да го почувствате. Възможно е материалността на кораба да ви сдобри със задачата.

Морисън се отдръпна.

— Защо трябва да го видя точно сега? Няма ли да ми оставите малко време, за да привикна към идеята за миниатюризацията ми?

— Албърт, това е глупаво. Колкото повече време имате, за да седите в стаята си и да размишлявате, толкова повече подхранвате страха си. Освен това, нямаме време. Според вас колко време можем да изчакаме положението на Шапиров да се влошава, а мислите му да изчезват с всеки изминал миг? Корабът се отправя на път утре сутринта.

— Утре сутринта — промърмори Морисън с пресъхнало гърло.

Като глупак погледна към часовника си.

— Има достатъчно време, но ние ще се погрижим за спазването на графика, така че няма нужда да поглеждате часовника си. Утре сутринта корабът ще навлезе в човешкото тяло. И вие ще бъдете на борда му.

След това, без предупреждение, силно го плясна по бузата.

— Очите ви започнаха да се обръщат. Да не бяхте решил да припадате?

Морисън потърка бузата си, мръщейки се от болка.

— Нищо не бях решил — измънка той, — но мога да припадна, без да го обмислям предварително. Нямате ли по-нежен начин за съобщаване на новините?

— Изненадах ли ви, след като вече знаехте, че сте се съгласили да бъдете миниатюризиран и е очевидно, че нямаме време? А сега елата с мене — каза тя безапелационно.

Морисън я последва с ръка върху бузата си, кипящ от гняв и унижение.

28.

Отново бяха в секцията за миниатюризация при загрижените хора, всеки зает със собствената си работа, без да обръща внимание на останалите. Калинина се движеше между тях с гордо вдигната глава и аристократичен вид, който се появява автоматично, когато всички ти отстъпват.

Очевидно беше едно от светилата и всички, които пресичаха или дори само се доближаваха до пътя ѝ, свеждаха глави в нещо като лек поклон и отстъпваха назад, за да са сигурни, че не ѝ пречат. Морисън все още държеше ръка върху пламтящата си бузата, страхувайки се да я изложи на погледите на останалите. Никой не обръщаше ни най-малко внимание на присъствието му.

Преминаваха от една стая в друга и навсякъде се чувстваше мощта на съдържаната енергия.

Вероятно Калинина също беше го почувствала, тъй като прошепна на Морисън с известна гордост:

— В космоса се намира слънчева електростанция, която произвежда енергия, в по-голямата си част запазена за Маленкий град.

Достигнаха до целта си преди Морисън да разбере към какво всъщност гледа. Залата не беше много голяма, а размерите на разположения в нея обект не бяха внушителни. Първото впечатление на Морисън беше, че наблюдава произведение на изкуството.

Издължената машина не беше много по-голяма от автомобил, със сигурност по-къса от лимузина, а също и по-тясна. И беше прозрачна!

Морисън механично протегна ръка за да я докосне.

Не беше хладна на пипане. Беше гладка и изглеждаше леко влажна, но щом вдигна ръка, пръстите му бяха съвършено сухи. Прекара пръсти по повърхността ѝ и почувства как леко прилепват, без да оставят потни следи. Дъхна върху нея. Върху прозрачната повърхност се появи кръгче кондензирана влага, което бързо изчезна.

— Пластмаса е — поясни Калинина, — но не знам точния ѝ състав. Дори и да го знаех, вероятно щеше да е секретна информация.

Но независимо от състава, материалът е по-здрав от стоманата — по-твърд и по-устойчив на удар, при едно и също тегло.

— При равно тегло може и да е вярно — каза Морисън, чието безпокойство временно беше изместено на заден план от научното му любопитство, — но пластмаса с тази дебелина, не може да бъде толкова здрава, колкото също толкова дебела стомана. Не би могла да бъде толкова здрава при равни обеми.

— Така е — съгласи се Калинина, — но къде възнамеряваме да пътуваме? Няма да има голяма разлика в наляганията вътре и извън кораба; няма да има метеорити или дори космически прах, от които трябва да се предпазваме. Няма да има нищо, освен меки клетъчни структури. Тази пластмаса ще бъде достатъчна защита, а освен това е и лека. Вероятно двамата можем да вдигнем кораба. Това е важното. Както знаете, трябва да икономисваме масата. Всеки допълнителен килограм изразходва значително количество електромагнитна енергия при миниатюризация и отделя значителна топлина при обратния процес.

— Ще побере ли достатъчно голям екипаж? — попита Морисън, като се взираше във вътрешността на кораба.

— Да. Малък е, но може да побере шестима, а ние ще бъдем само пет. Освен това съдържа изненадващо голямо количество от най-различни приспособления. Разбира се, не чак толкова, колкото би ни се искало. Първоначалните планове... Но какво можем да направим? В този несправедлив свят винаги съществува натиск да се правят икономии, дори и неоправдани.

— Колко силен натиск за колко големи икономии? — запита Морисън обхванат от силно безпокойство. — Всичко ли функционира?

— Уверявам ви — лицето ѝ просветна. Щом меланхолията ѝ изчезна, за което Морисън беше сигурен, че е само временно, Калинина несъмнено изглеждаше красива. — Всичко в кораба беше подложено на пълни изпитания, както поотделно, така и изцяло. Нулевият риск е непостижим, но считам, че сме достатъчно близо до нулата. И всичко практически е изработено без метал. Заедно с чиповете, влакнестата оптика и преходите на Мануилски, всички уреди, от които се нуждаем тежат по-малко от пет килограма. Поради това корабът може да бъде толкова малък. В края на краищата, пътешествията в микрокосмоса едва ли ще надхвърлят няколко часа,

така че не се нуждаем от приспособления за сън, устройства за преработка на отпадъците, източници на храна и въздух, нищо друго, освен няколко прости уреда за отделителните функции.

— Кой ще управлява кораба?

— Аркадий.

— Аркадий Дежньов?

— Изглежда изненадан.

— Всъщност нямам основание. Предполагам, че е достатъчно квалифициран.

— Напълно. Занимава се с инженерство и е гений в работата си. Не можете да се заблудите от начина, по който говори... Не, всъщност можете да се заблудите от начина, по който говори. Мислите ли, че щяхме да понасяме грубия му хумор и преструвките му, ако не беше гениален? Той проектира кораба, до последната му част, и цялото оборудване. Създаде дузина напълно нови методи за намаляване на масата и на размерите. В Съединените щати не разполагате с нищо подобно.

— Не бих могъл да знам дали Съединените щати имат или нямат подобни необичайни машини — възрази остро Морисън.

— Сигурна съм, че нямате. Дежньов е необикновена личност, въпреки навика си да се прави на грубиян. Той е потомък на Семьон Иванович Дежньов. Чували сте за него, предполагам?

Морисън поклати отрицателно глава.

— Наистина ли? — гласът на Калинина стана леден. — Той е един от великите изследователи. По времето на Петър Първи е изследвал Сибир до най-източната му част и е установил, че Сибир и Северна Америка са отделени с ивица море десетилетия преди Витус Беринг, един датчанин на руска служба, който открил Беринговия проток. А вие не сте чували за Дежньов. Това е типично американско. Ако не го е направил някой западняк, никога няма да чуете за него.

— София, не търсете навсякъде обиди. Не съм изучавал морските пътешествия. Има много американски изследователи, за които не съм чувал, нито пък вие — той размаха пръст срещу нея и, спомняйки си отново за шамара, потърка бузата си. — Търсите аргументи, за да подхранвате омразата си — маловажни аргументи, от чието изтъкване би трябвало да се почувствате засрамена.

— Семьон Дежньов е велик изследовател и не е маловажен.

— Признавам го. Приятно ми беше да узная за него и се възхищавам от постиженията му. Но факта, че не съм чувал за него не е причина за съветско-американско съревнование. Засрамете се!

Калинина сведе очи, след това вдигна поглед към бузата му. Морисън се зачуди дали не е останала синина.

— Съжалявам, че ви ударих, Албърт. Нямаше нужда да го правя толкова силно, но не исках да припадате. Почувствах, че в този момент няма да имам достатъчно търпение, за да се занимавам с американец в безсъзнание. Позволих на гнева си да ме ръководи.

— Допускам, че намеренията ви са били добри, но на мене също ми се иска да не ме бяхте удряли толкова силно. Все пак, приемам извинението ви.

— В такъв случай, нека се качим в кораба.

Морисън скалъпи подобие на усмивка. Донякъде предпочиташе да общува с Калинина, отколкото с Дежньов или Конев, или дори Боранова. Хубавата жена, особено когато е млада, отвлеча мъжкия ум от неприятностите много по-ефикасно от всичко друго.

— Не се ли страхувате, че мога да се опитам да извърша саботаж?

— Всъщност, не — отвърна Калинина след кратка пауза. — Подозирам, че имате достатъчно уважение към един научно-изследователски кораб, за да причините каквато и да е повреда. Освен това, при това го заявявам напълно сериозно, съветските закони в случай на саботаж са изключително сурови. Най-малката грешка при работа в кораба ще задейства сигнализацията и охраната ще е тук след няколко секунди. Охраната има инструкции да не бие саботьорите, но понякога е възможно да се самозабравят в негодуванието си. Моля ви, дори не си помисляйте да докоснете нещо!

Докато говореше, постави ръка върху корпуса на кораба и вероятно натисна някакъв бутон, въпреки че Морисън не видя как го направи. Вратата — правоъгълник със заоблени краища — се отвори. Ръбовете на вратата изглеждаха двойни. Дали не действаша също и като въздушна камера?

Отворът беше доста тесен. Калинина, която влезе първа, трябваше да се приведе. Обърна се и подаде ръка на Морисън:

— Внимателно, Албърт!

Морисън не само се приведе, но и се завъртя леко настрани. След като се озова в кораба, установи, че не може да се изправи напълно. Главата му опря в тавана и той вдигна изненадано поглед.

— През повечето време ще работим седнали — каза Калинина, — така че не се безпокойте за тавана.

— Не мисля, че обстановката ще се хареса на страдащите от клаустрофобия.

— А вие страдате ли от клаустрофобия?

— Не.

Калинина кимна облекчено:

— Това е добре. Трябва да пестим място. Имате ли някакви въпроси?

Морисън се огледа. Имаше шест седалки, разположени две по две. Седна в най-близката до вратата.

— Седалките също не са много просторни.

— Не са — съгласи се Калинина. — Освен това не могат да се регулират според теглото.

— Очевидно, корабът е строен доста преди Шапиров да изпадне в кома.

— Разбира се. От дълго време планираме изпращането на миниатюризиран човек в жива тъкан. Този етап е неизбежен по пътя към наистина важните биологични открития. Естествено, предполагаме, че в началото ще работим с животни и ще имаме възможност да изучим подробно кръвообращението. Корабът беше разработен именно за тази цел. Никой не можеше да предположи, че когато настане време за първото подобно микропътешествие, обектът ще бъде не само човешко тяло, но и самия Шапиров.

Морисън все още разглеждаше вътрешността на кораба. Изглеждаше доста гола. Оказа се изненадващо трудно да се различат върху прозрачния корпус прозрачните детайли, които освен това бяха миниатюрни в обичайния смисъл на думата — изработени от елементи с малки размери.

— На кораба ще бъдем петима: вие, аз, Боранова, Конев и Дежньов?

— Точно така.

— И какво ще прави всеки един от нас?

— Аркадий ще управлява кораба. Очевидно знае как да го прави. Корабът е дете на ума и ръцете му. Аркадий ще бъде най-отпред, на лявата седалка. Отдясно до него ще седи Конев, който има подробна карта на нервната и кръвоносната система на мозъка на Шапиров. Той ще бъде нашия навигатор. Аз ще седя зад Аркадий и ще контролирам електромагнитните характеристики на повърхността на кораба.

— Електромагнитни характеристики ли? Това пък за какво?

— Албърт, вие различавате обектите по отразената светлина, кучето ги различава по отделяната миризма, а молекулите разпознават обектите по повърхностната електромагнитна структура. Щом възнамеряваме да си проправим път като миниатюризиран обект между молекулите, трябва да имаме подходяща структура, за да се отнасят към нас като към приятели, а не като към врагове.

— Звучи доста сложно.

— И наистина е така, но се занимавам с него цял живот. Наталия ще седи зад мене. Тя ще бъде капитана на експедицията. Ще взима решенията.

— Какви решения?

— Каквито са необходими. Очевидно онези, които не могат да се предвидят. Що се отнася до вас, вие ще седите вдясно от мене.

Морисън стана и се промъкна един ред назад по тясната пътека между седалките. Досега беше седял на мястото на Конев, а сега се намираше на онова, което щеше да бъде негово. Сърцето му се разтуптя, щом си представи как на следващия ден ще седи на същото това място, докато ги миниатюризират.

— Значи има само един човек, Юрий Конев, който е бил миниатюризиран и деминиатюризиран, и е останал невредим след процеса.

— Да.

— И той не е споменавал за никакви неудобства, за прилошаване или умствени смущения?

— Не е докладвал за нищо подобно.

— Дали не е премълчал, за да се покаже стоик? Дали не е сметнал, че е под достойнството на един герой на съветската наука да се оплаква?

— Не бъдете глупав. Ние не сме герои на съветската наука. Онзи, за когото говорите, също не е. Ние сме човешки същества и учени.

Всъщност, ако съществуват някакви неудобства, по-правилно ще е те да се опишат подробно, тъй като е възможно с модернизацията на процеса те да бъдат премахнати, с което бъдещата миниатюризация ще се улесни. Да се крие част от истината би било ненаучно, неетично и опасно. Не го ли разбирате, след като самият вие сте учен?

— Все пак би могло да има индивидуални различия. Юрий Конев оцеля без никакви наранявания. А Пьотр Шапиров не напълно...

— Това няма нищо общо с индивидуалните различия — нетърпеливо възрази Калинина.

— Все пак не можем да сме сигурни, нали?

— Тогава преценете сам, Албърт. Мислите ли, че щяхме да използваме кораба, без да го изпробваме за последен път — с и без хора на борда? Миналата нощ празният кораб беше миниатюризиран — не много, но достатъчно, за да сме сигурни, че всичко е наред.

Морисън веднага скочи на крака.

— В такъв случай, София, ако не възразявате, бих искал да изляза преди да е изпробван с хора на борда.

— Но, Албърт, твърде късно е.

— Какво!

— Огледайте залата. Не сте поглеждали навън, откакто влязохме, което, предполагам, е добре. Погледнете сега. Хайде! Стените са прозрачни, а процесът вече е завършен. Моля, погледнете.

Морисън се сепна, огледа се и след това много бавно коленете му се подгънаха и той седна отново.

— Стените на кораба имат ли увеличаващ ефект? — попита той, макар да знаеше колко глупаво звучи въпроса му.

— Не, разбира се, че не. Всички навън е такова, каквото е. Корабът и аз, и вие бяхме миниатюризирани до около една втора от линейните ни размери.

29.

Морисън почувства, че му прилошава, наведе глава между коленете си и задиша бавно и дълбоко. Когато отново вдигна поглед, Калинина го наблюдаваше замислено. Стоеше на тясната пътека, леко приведена над облегалката на креслото, заради ниския таван.

— Този път можехте да припаднете — заяви тя. — Това нямаше да ме обезпокои. В момента ни деминиатюризират, а този процес ще отнеме повече време от миниатюризацията, която продължи не повече от три или четири минути. Ще е нужен около час, за да се върнем към оригиналните си размери, така че щяхте да имате достатъчно време, за да се съвземете.

— София, не беше редно да го правите, без да ми кажете.

— Напротив — възрази Калинина. — Мисля, че ви направих услуга. Щяхте ли толкова лесно да се качите в кораба, ако подозирахте, че ще бъдете миниатюризиран? Щяхте ли толкова хладнокръвно да разглеждате кораба, ако знаехте? А ако знаехте, дали нямаше да проявите някакви психогенни симптоми?

Морисън замълча.

— Почувствахте ли нещо? — попита Калинина. — Разбрахте ли изобщо, че ви миниатюризират?

— Не — поклати глава Морисън.

След това, подтикнат от някакъв срам добави:

— Вие никога не сте била миниатюризирана, нали?

— Не. До днес Конев и Шапиров бяха единствените човешки същества, които са били подлагани на миниатюризация.

— И не почувствахте никакъв страх?

— Не бих казала. Чувствах се неспокойна. От космическите пътувания знаем, както казахте преди, че има индивидуални различия в поведението при необичайни условия. Например някои астронавти понякога страдат от морска болест при безтегловност, докато на други тя не им действа. Не можех да бъда сигурна как ще понеса миниатюризацията. Почувствахте ли пристъп на морска болест?

— Не и преди да разбера, че сме били миниатюризирани, но предполагам, че това не се брои. Кой реши да се проведе този опит?

— Наталия.

— Разбира се. Нямахте нужда да питам — сухо каза Морисън.

— Имаше сериозни причини за това решение. Не можехме да си позволим да припаднете, щом пътешествието започне. Не искахме да се борим с истерията ви, щом започнат да ни миниатюризират.

— Предполагам, че съм заслужил липсата на доверие — рече Морисън, смутено отбягвайки погледа на Калинина. — Вероятно е решила да дойдете с мене, за да отвлечате вниманието ми, докато се извършва процеса.

— Не. Идеята беше моя. Самата тя искаше да дойде с вас, но си помислих, че с нея можете да заподозрете някакъв номер.

— Докато с вас щях да съм спокоен.

— Или поне разсеян, както сам казахте. Все още съм достатъчно млада, за да привличам вниманието на мъжете — замълча и добави с горчива нотка — или поне на повечето.

— Казахте, че съм щял да заподозра нещо нередно — рече Морисън като присви очи.

— С Наталия, имах предвид.

— А защо не и с вас? Това, което виждам сега е, че всичко навън е увеличено. Как мога да бъда сигурен, че не е илюзия — нещо натъкмено, за да ме накара да мисля, че съм бил миниатюризиран и че процесът е безболезнен, просто за да се кача спокойно на кораба утре?

— Това е глупаво, Албърт. Все пак, ще ви дам едно доказателство. Вие и аз сме изгубили една втора от линейните си размери във всяка посока. Силата на нашите мускули е пропорционална на тяхното напречно сечение. Сега те са с ширина една втора от нормалната и с една втора от нормалната си дебелина, така че имат една втора по една втора или една четвърт от нормалното си сечение и, следователно, от силата, която имат при нормални условия. Разбирате ли какво имам предвид?

— Да, разбира се — раздразнено каза Морисън. — Това е елементарно.

— Но като цяло нашите тела са с една втора височина, една втора ширина и една втора дебелина, така че целия обем, а също и теглото, и

масата, е една осма от първоначалната. Това е вярно, ако сме миниатюризирани.

— Да. Ясно е още от времето на Галилей.

— Знам, но просто не мислехте за него в момента. Ако сега се опитам да ви повдигна, аз ще вдигам една осма от нормалното ви тегло с мускулите си, които имат една четвърт от нормалната си сила. Сравнени с вашето тегло, моите мускули ще са два пъти по-силни, отколкото биха били, ако не бяхме миниатюризирани.

При тези думи Калинина промуши ръце под мишниците му и с пъшкане го повдигна.

Задържа го така известно време и бавно го свали.

— Не е лесно — каза тя задъхано, — но мога да го направя. И понеже може би си казвате „Да, но това е София, която вероятно е съветска щангистка“, направете го с мене.

Калинина седна на мястото пред него и вдигна ръце встрани.

— Хайде, станете и ме повдигнете!

Морисън стана и мина на пътеката. Отиде напред, обърна се и я погледна. Ниският таван го принуждаваше да приведе глава, заставайки в неудобна поза. Поколеба се за миг.

— Хайде, хванете ме под мишниците! — подкани го Калинина. — Използвам дезодорант. И не се безпокойте за възможността да докоснете гърдите ми. Докосвали са ги и по-рано. Хайде! Аз съм по-лека от вас, а вие сте по-силен от мене. След като аз го направих, няма да имате проблеми с вдигането ми.

Нямаше никакви проблеми. Не беше възможно да използва цялата си сила, поради неудобната си поза, но въпреки това автоматично приложи силата, която дългогодишния му опит му подсказваше, че ще е необходима за обект с такива размери. Тя отплува нагоре, като че ли беше безтегловна. Въпреки че беше донякъде подготвен, почти я изпусна.

— Мислите ли, че и това е илюзия? — попита Калинина. — Или сме миниатюризирани?

— Миниатюризирани сме — съгласи се Морисън. — Но как го направихте? Не забелязах да правите никакви движения, с които да задействате управлението на миниатюризацията.

— Не съм. Всичко се извършва отвън. Корабът е оборудван със собствена миниатюризационна установка, но не смея да я използвам.

Това ще бъде част от работата на Наталия.

— А сега деминиатюризацията също се контролира отвън, нали?

— Точно така.

— И ако миниатюризацията се изплъзне дори за малко от контрол, мозъците ни ще бъдат разрушени като този на Шапиров, а може би и по-зле.

— Едва ли — каза Калинина, протягайки крака през пътеката, — а ако мислим за тази възможност, това няма да ни помогне. Защо просто не се отпуснете и не затворите очи?

— Но все пак повредите са възможни — настоя Морисън.

— Разбира се, че са възможни. Почти всичко е възможно. Възможно е след две минути триметров метеорит да удари Земята, да проникне през планината над нас, да избухне в тази стая, да разруши кораба и нас, а също и целия проект за броени секунди. Въпреки че едва ли ще се случи.

Морисън отпусна глава върху ръцете си и се замисли дали, ако корабът започне да се загорява, ще успее да усети топлината, преди белтъчините на мозъка му да се денатурират.

30.

Измина повече от половин час преди Морисън да се почувства сигурен, че предметите извън кораба се смаляват и се доближават до нормалните си размери.

— Сетих се за един парадокс — рече Морисън.

— Какъв е той? — попита Калинина, като се прозя.

Очевидно беше последвала собствения си съвет за разумността на почивката.

— Докато ние се смаляваме, обектите извън кораба ни изглеждат по-големи. Не трябва ли дължината на светлинните вълни също да става по-голяма, тоест вълните да станат по-дълги, докато ние се смаляваме? Не би ли трябвало всичко навън да ни изглежда червеникаво, тъй като едва ли навън има достатъчно ултравиолетова светлина, чиято дължина да нарасне и да замести по-късовълновата видима светлина?

— Ако можехте да видите светлинните вълни навън, те наистина щяха да ви изглеждат така, както ги описахте — отговори Калинина. — Но вие не ги виждате. Вие виждате светлинните вълни само след като са навлезли в кораба и са проникнали в ретината ви. Тъй като навлизат в кораба, те попадат под въздействието на миниатюризационното поле, което автоматично скъсява дължината им, така че виждате светлината в кораба по същия начин, както бихте я видели и навън.

— Ако светлинните вълни намаляват дължината си, те би трябвало да увеличават енергията си.

— Да, ако константата на Планк в кораба имаше същата стойност, както и извън. Но константата на Планк намалява в миниатюризационното поле — това е същността на миниатюризацията. При скъсяването си, светлинните вълни запазват съотношението си към редуцираната константа на Планк и не увеличават енергията си. Аналогичен е случаят с атомите. Те също се смаляват и въпреки това взаимодействията между отделните атоми и

между субатомните частици, които ги изграждат, остават същите, каквито са и извън кораба.

— Но гравитацията се променя. Тук тя е по-слаба.

— Силните, електромагнитните и слабите взаимодействия се описват от квантовата механика. Те зависят от константата на Планк. А какво става с гравитацията? — Калинина сви рамене. — Въпреки двучековните усилия, квантовия характер на гравитацията не беше доказан. Честно казано, мисля, че промяната на гравитацията при миниатюризация е достатъчно доказателство, че гравитацията няма квантов характер и че по принцип природата ѝ не е квантова.

— Не мога да повярвам — вмъкна Морисън. — Двата века провали може би просто означават, че все още не сме навлезли достатъчно дълбоко в проблема. Теорията за свръхструните най-накрая почти успя да ни даде търсеното обединено поле.

Дискутирането на подобни проблеми го облекчаваше. Едва ли можеше да го прави, ако мозъкът му се загреваше.

— Както сам казахте „почти“ — каза Калинина. — Все пак, мисля, че Шапиров беше съгласен с вас. Както той отбеляза, щом веднъж успеем да свържем константата на Планк със скоростта на светлината, ще имаме не само практическия ефект от миниатюризацията и деминиатюризацията, но и ще имаме възможността теоретично да разработим връзката между квантовата механика и теорията на относителността и най-сетне ще получим добра теория за обединеното поле. При това една по-проста теория, отколкото бихме могли да си представим.

— Може би — отвърна Морисън. Знанията му не бяха достатъчни, за да продължава спора.

— Шапиров би казал — разгорещено продължи Калинина, — че при ултраминиатюризация, гравитацията би била достатъчно близо до нулата, за да може да бъде пренебрегната, така че скоростта на светлината би била достатъчно голяма, за да я приемем за безкрайна. При практически нулева маса, инерцията също ще бъде практическа нула и всеки обект, например този кораб, би могъл да бъде ускорен до произволна скорост с почти нулева енергия. На практика бихме имали антигравитация и свръхсветлинни пътувания. Химическите двигатели, казваше той, ни дадоха Слънчевата система; йонните двигатели биха

ни дали най-близките звезди, но релативистичната миниатюризация би ни дала цялата Вселена.

— Красива картина! — възкликна Морисън, запленил от възможностите.

— Така че сега разбирате какво търсим, нали?

Морисън кимна:

— И всичко това — ако успеем да прочетем мислите на Шапиров. Ако наистина там има нещо, а не е било само мечти.

— Възможността не си ли струва риска?

— Склонен съм да повярвам — каза тихо Морисън. — Много сте убедителна. Защо Наталия не употреби тези аргументи?

— Наталия си е Наталия. Тя е практична личност, а не мечтател. Винаги успява да се справи.

Морисън се обърна към Калинина, която седна от лявата му страна и се загледа напред с отнесен поглед, който придаваше на профила ѝ израз на непрактичен мечтател, но, за разлика от Шапиров, вероятно не мечтаеше за завладяването на Вселената. При нея мечтите изглеждаха по-близо до дома.

— София, вашето нещастие не е моя работа, както казахте, но ми споменаха за вас и Юрий.

— Аркадий! — проблеснаха очите ѝ. — Знам, че е бил той. Той е... — тя поклати глава — При цялото му образование и гениалност, той си остава просто един селянин. За мене той винаги е бил брадат селяк с бутилка водка в ръка.

— Мисля, че той е загрижен за вас по свой начин, дори и да не се изразява поетично. Всеки би трябвало да бъде загрижен.

Калинина хвърли яростен поглед към Морисън, сякаш съдържаше думите си.

Морисън я докосна нежно.

— Защо не ми разкажете за него? Мисля, че мога да ви помогна и освен това съм най-подходящия събеседник, тъй като съм външен за вашия колектив. Уверявам ви, че можете да ми се доверите.

Калинина отново го погледна, този път почти признателно.

— Юрий! — процеди тя. — Всеки друг би могъл да бъде загрижен, но не и Юрий. Той няма чувства.

— Сигурно някога е бил влюбен във вас.

— А дали е бил? Не вярвам. Той има... има... — тя вдигна очи и разпери ръце, които трепереха и като че ли търсеха подходящата дума — фикс-идеи.

— Не винаги сме господари на емоциите и реакциите си, София. Ако е срещнал друга жена и мечтае за нея...

— Няма друга жена — намръщи се Калинина. — Няма! Това е само оправданието, зад което се крие! Ако изобщо ме е обичал, това е било единствено защото бях под ръка, защото можех да задоволя неопределената физиологична потребност и защото също участвах в проекта, така че нямаше нужда да губи много време с мене. Докато е включен в този проект, той не би възразил срещу връзката ни — тиха, ненатрапчива, през свободното време.

— Работата...

— Не е необходимо да запълва всеки миг. Казах ви, че има фикс-идеи. Той възнамерява да стане новия Нютон, новия Айнщайн. Исква да направи толкова фундаментално, толкова велико откритие, че за бъдещето да не остане нищо. Той ще вземе размишленията на Шапиров и ще ги превърне в сериозна наука. Юрий Конев ще стане същината на естествените науки, а всичко останало ще бъде странично.

— Нима това не са прекрасни амбиции?

— Не и когато заради амбициите си е готов да пожертва всичко и всички, дори да отрече собственото си дете. Аз? Какво значение има? Аз мога да бъда пренебрегната, отхвърлена. Аз съм възрастна. Мога сама да се грижа за себе си. Но бебето? Детето? Да отрече, че й е баща? Да се откаже от нея? Да я отхвърли? Тя би го отвлечала от работата му, би имала изисквания към него, би консумирала част от времето му тук и там... и ето, той настоява, че не й е баща.

— Генният анализ...

— Не! Трябва ли да го завлека в съда и да го принудя да приеме официалното решение? Да обсъждаме намеците му? Децата не се раждат непорочно. Все някой трябва да е бащата. Той намеква... не, той твърди, че имам безразборни връзки. Не се поколеба да изкаже като мнение, че самата аз не знам кой е бащата на моето дете, тъй като се лутам между многото възможности. Трябва ли да се старая да направя против неговата воля толкова низък човек официално доказания баща на детето си? Не, нека сам да дойде и да признае, че

той е бащата и да се извини за стореното. Аз може би ще му позволя да хвърля на детето по един поглед от време на време.

— Въпреки това имам усещането, че все още го обичате.

— Дори и да е вярно, това е моето проклятие — горчиво рече Калинина. — Не трябва да се превръща и в проклятие на детето ми.

— Заради това ли е трябвало да бъдете убеждавана да се подложите на тази миниатюризация?

— И да работя с него? Да, заради това е. Казаха ми, че не мога да бъда заменена и че онова, което може би ще направим за науката е далеч по-значимо и се намира отвъд всякакви лични чувства, всяка омраза или гняв. Освен това...

— Освен това?

— Освен това, ако откажа да участвам в проекта, ще загубя положението си на съветски учен. Ще загубя привилегиите си и добавките към заплатата, което е без значение за мене, но значи много за дъщеря ми.

— Юрий също ли трябваше да бъде убеждаван, за да работи с вас?

— Той? Разбира се, че не. Единственото нещо, което знае и вижда е проекта. Той не поглежда към мене. Не ме вижда. И ако загине по време на този опит... — тя протегна умолително ръка към него. — Моля, разберете, че дори за миг не вярвам, че това ще се случи. Това е само една глупава, романтична забележка, с която се измъчвам от любов към страданието, предполагам. Ако той умре, дори няма и да си помисли, че и аз ще умра заедно с него.

Морисън усети, че започва да трепери.

— Не говорете така. А какво ще стане с дъщеря ви в този случай? Наталия каза ли ви?

— Няма нужда да го прави. Знам го и без нея. Държавата ще се погрижи за дъщеря ми, като за дете на мъченик на науката. Може би дори ще е по-добре за нея — София замълча и се огледа. — Навън всичко започва да изглежда нормално. Скоро ще излезем от кораба.

Морисън безразлично сви рамене.

— Ще трябва да прекарате по-голямата част от остатъка от деня в медицински и физиологични изследвания, Албърт. А също и аз. Ще бъде много досадно, но трябва да се направи. Как се чувствате?

— Щях да се чувствам по-добре — рече Морисън в пристъп на откровеност, — ако не бяхте говорили за смъртта. Утре, когато ще пътуваме в тялото на Шапиров, колко ще бъдем миниатюризирани?

— Наталия ще реши. Очевидно поне до размерите на клетките. Може би до молекулярни размери.

— Някой правил ли го е досега?

— Не ми е известно.

— Със зайци? С неживи обекти?

Калинина поклати глава и повтори:

— Не ми е известно.

— Как, в такъв случай, знаете, че миниатюризацията до такава степен е възможна? И ако е възможна, дали някой от нас ще оцелее?

— Теорията твърди, че е възможно и че ще оцелеем. Досега всички експерименти се подчиняват на теорията.

— Да, но винаги съществуват ограничения. Не би ли било по-добре, ако свръхминиатюризацията първо се изпробва на парче пластмаса, след това на заек, след това...

— Да, разбира се. Но да се убеди Централния координационен комитет да разреши разхода на енергия би било трудна задача, а освен това подобни експерименти биха отнели месеци или дори години. А ние нямаме време. Трябва незабавно да навлезем в Шапиров.

— Но ние ще направим нещо безпрецедентно, ще навлезем в неизследвана област само с предположенията на теорията...

— Точно така, точно така. Елате, светлинния сигнал се включи. Трябва да излизаме и да се оставим в ръцете на чакащите физиолози.

Неясната еуфория от безопасната деминиатюризация бързо напусна Морисън. Това, което преживя днес по никакъв начин не наподобяваше онова, с което щеше да се сблъска утре.

Ужасът се завръщаше.

ГЛАВА 8

ПОДГОТОВКАТА

*Най-голямата трудност възниква при
тръгването. Нарича се „пригответе се“.*

Дежньов-старши

31.

Късно вечерта, след дълги и отегчителни медицински изследвания, Морисън се присъедини за вечеря към четиримата съветски изследователи. „Тайната вечеря“, помисли си мрачно той.

— Никой не ми каза какви са резултатите от изследванията — избухна той, докато сядаше. След това се обърна към Калинина — София, вас изследваха ли ви?

— Да, разбира се, Албърт.

— Казаха ли ви какви са резултатите?

— Боя се, че не. Тъй като не ние им плащаме, предполагам, че не се чувстват задължени с нищо към нас.

— Няма значение — весело се намеси Дежньов. — Старият ми баща казваше: „Лошите вести имат крилете на орел, а добрите — крака на охлюв.“ Ако не са казали нищо, значи не е имало нищо за съобщаване.

— Дори и новините да бяха лоши — рече Боранова — щяха да бъдат съобщение на мене и на никой друг. Аз решавам кой ще пътува с нас.

— Какво ви казаха за мене? — попита Морисън.

— Че при вас няма нищо съществено нередно. Ще дойдете с нас и след дванайсет часа приключението започва.

— В такъв случай, има ли нещо несъществено нередно, Наталия?

— Нищо, което да си заслужава да се спомене, освен, че сте показали, както каза лекарят „типично американски лош нрав“.

— Ха! — възкликна Морисън. — Една от нашите американски свободи е да сме с лош нрав, когато лекарите показват типично съветската липса на загриженост за пациентите си.

Въпреки това опасенията му за състоянието на мозъка му намаляха, но за сметка на това се засили страха му от предстоящата миниатюризация.

Потъна в мълчание, хранейки се бавно и без особен апетит.

32.

Юрий Конев пръв стана от масата. За миг остана прав, леко приведен над масата, леко смръщил напрегнатото си, младежко лице.

— Наталия, трябва да заведе Албърт в кабинета си. Трябва да обсъдим утрешните задачи и да се подготвим за тях.

— Помнете, че всички трябва добре да се наспим — отвърна Боранова. — Не искам да се бавите прекалено дълго. Желаете ли и Аркадий да дойде с вас?

— Не се нуждая от него — отвърна високомерно Конев.

— Все пак — продължи Боранова — пред вратата на кабинета ви ще има двама пазачи и можете да ги повикате, ако имате нужда.

— Не се нуждая от тях, Наталия, сигурен съм — нетърпеливо рече Конев. — Елате с мен, Албърт!

Морисън, който ги наблюдаваше изпод вежди, стана и попита:

— Много ли трябва да вървим? Изморих се да ме премятат от едно място на друго из Пещерата.

Морисън знаеше, че се държи нелюбезно, но изглежда, че това не обезпокои Конев, който отвърна също толкова грубо:

— Мислех, че професорите са привикнали да ходят напред-назад из студентските градчета.

Морисън последва Конев и двамата тръгнаха мълчаливо по коридора. Морисън беше сигурен, че след известно време двамата стражи ще ги последват. Погледна назад, но Конев не се обърна.

— Още много ли има, Юрий? — попита Морисън нетърпеливо.

— Глупав въпрос, Албърт. Нямам намерение да ви водя подалече от нашата цел. Когато стигнем, ще бъдем там. Щом все още вървим, значи все още не сме стигнали.

— При цялото това вървене из коридорите мисля, че щеше да бъде по-удобно, ако използвахте картове за голф или нещо подобно.

— Нещо, което да позволи на мускулите да атрофират ли, Албърт? Та вие не сте толкова стар, че да не можете да ходите или толкова млад, че да трябва да бъдете носен.

„Ако бях на мястото на онази бедна жена, помисли си Морисън, щях да изстрелям няколко фойерверка, за да отпразнувам отказа му от бащинство.“

Най-сетне стигнаха до офиса на Конев. Поне така предположи Морисън, тъй като Конев излая думата „отвори“ и вратата гладко се плъзна встрани в отговор на гласа му. Конев влезе пръв.

— Какво ще стане, ако някой се опита да имитира гласа ви? — полюбопитства Морисън. — Гласът ви не е чак толкова необичаен.

— Лицето ми също се сравнява — отвърна Конев. — Няма да реагира, на което и да е поотделно.

— А ако наистинете?

— Веднъж се бях разболял и не успях да вляза в кабинета си три дни. Накрая се наложи да отворим вратата механично. Ако лицето ми е насинено или се появят белези, също могат да възникнат проблеми. Все пак, това е цената на секретността.

— Нима тук има толкова... толкова любопитни хора, че да влязат в кабинета ви?

— Хората са си хора и не е много умно да предизвикваш дори и най-добрите от тях. Тук имам неща, които са изключително важни за мене и не бих искал да ги виждат, преди аз да съм решил. Това, например — слабата му ръка посочи един много голям и дебел том, който почиваше върху поставка, очевидно изработена за него.

Морисън забеляза, че ръцете му са грижливо поддържани и с добре направен маникюр — може би пренебрегваше другите заради работата си, но не и себе си.

— Какво е това? — попита Морисън.

— Това е академик Шапиров или поне същината му.

Отвори книгата и прелисти страниците. Страница след страница, може би всичките, бяха изпълнение с символи, свързани в блок-схеми.

— Разбира се имам го и на микрофилм — продължи Конев, — но в печатните книги има известно удобство.

Той потупа книгата почти с любов.

— Все още не ви разбирам — додаде Морисън.

— Това е основната структура на мозъка на Шапиров, преведена в символи, който създадох самият аз. Ако се подадат като вход на подходяща програма, от тях върху екрана на компютъра може да се възстанови тримерната карта на мозъка до най-малките подробности.

— Удивително, ако говорите сериозно.

— Напълно сериозен съм — рече Конев. — Отдал съм цялата си кариера на тази задача — преводът на мозъчната структура в символен вид и обратно. Аз създадох и усъвършенствах тази наука, наречена церебрография.

— И сте използвали Шапиров като опитен обект?

— По една добра случайност, да. Или може би не беше случайност, а просто съвпадение. Всеки от нас е донякъде суетен. Шапиров смяташе, че си струва структурата на мозъка му да бъде подробно запазена. След като започнах, под негово ръководство, да работя в тази насока, беше очевидно, че един ден трябва да изследваме поне животински мозъци. Той настоя неговия собствен мозък да бъде изследван церебрографски.

— Не можете ли да възстановите теориите му от записаната структура на мозъка му? — намеси се Морисън с неочаквано въодушевление.

— Разбира се, че не мога. Този символичен запис представлява церебрално изследване, което е направено преди три години. По онова време той не беше споменавал последните си идеи. Във всеки случай това, което имам записано тук е само физическата структура, но не и мислите. Все пак церебрографът ще бъде безценен за нас при утрешното ни пътешествие.

— И аз мисля така, но никога преди не съм чувал за него.

— Не съм изненадан. Публикувал съм статии по тази тема, но само във вътрешните издания на Пещерата, а те са строго секретни. Никой извън Пещерата, дори и в Съветския съюз, не знае за тях.

— Това е неправилно. Ще бъдете изпреварен от някой, който ще публикува резултатите си преди вас и ще бъде приет за пръв.

— При първия признак, че в тази насока е отбелязан значителен прогрес някъде другаде — поклати глава Конев, — ще бъдат публикувани достатъчно от ранните ми работи, за да се докаже първенството ми. Например, имам цереброграми на кучешки мозък, които мога да публикувам. Но това е без значение. Важното е, че имаме карта на мозъка на Шапиров, по която да се ориентираме, което е изключителна случайност. Тя беше направена без да знаем, че един ден ще се нуждаем от нея, за да се ориентираме в самата мозъчна джунгла.

Конев се обърна към компютъра и, с обиграно движение на китката си, вкара пет големи диска.

— Всеки един от тях — поясни той — може да побере без проблеми цялата информация на Централната московска библиотека. Всичките съдържат данни за мозъка на Шапиров.

— Нима се опитвате да ми кажете — каза възмутено Морисън, — че можете да прехвърлите цялата тази информация, целия мозък на Шапиров, в тази книга?

— Е, не — отвърна Конев, поглеждайки книгата. — В сравнение с всичките данни, тази книга е само една малка извадка. Обаче тя съдържа скелета, така да се каже, на невронната структура на Шапиров и я използвах за да насочвам компютърната програма при изграждането на подробната карта. За тази работа ми бяха необходими няколко месеца и най-добрия компютър, с който разполагаме. Дори при това положение, Албърт, достигаме само до клетъчно ниво. Ако искаме да създадем карта на мозъка на молекулярно ниво и се опитаем да опишем възможните комбинации и пермутации — всички възможни мисли, които могат да възникнат в един конкретен човешки мозък като този на Шапиров, предполагам, че ще ни е нужен компютър с размерите на Вселената, който трябва да работи повече време, отколкото е съществувала самата Вселена. Обаче това, с което разполагаме, може би ще е достатъчно, за да изпълним задачата си.

— Юрий, бихте ли ми показали как работи?

Конев се загледа в компютъра, който беше включен, както се разбираше от шума на вентилатора му и натисна необходимите клавиши. На екрана се появи страничен изглед на човешки мозък.

— Можем да видим произволен напречен разрез — поясни Конев.

Натисна един клавиш и от мозъкът започнаха да се отделят пластове, като че ли някакъв свръхтънък микротом отделяше по няколко хиляди слоя в секунда.

— При тази скорост ще са нужни около час и петнайсет минути, за да се премине през целия мозък, но мога да спра процеса във всеки момент. Мога също да отделям по-дебели пластове или да отделя един предварително пресметнат слой, което ще ми даде желанния разрез — докато говореше, той показваше тези възможности на програмата. — Освен това мога да ориентирам разреза в произволна посока или да го

завъртя спрямо произволна ос. Мога да увеличавам изображението произволен брой пъти до клетъчно ниво, бавно, както виждате, или бързо.

При тези думи изображението на мозъка шеметно се втурна във всички посоки от центъра на екрана, така че Морисън примигна и извърна очи.

— Сега сме на клетъчно ниво — продължи Конев. — Тези малки обекти са отделните неврони, а ако увеличи още изображението, ще видите аксоните и дендритите. Можем да проследим отделния аксон през клетката, дендрита и през синапса до друг неврон и така нататък, пътувайки, с помощта на компютъра, в тримерното изображение на мозъка. Освен това, тримерността на изображението не е само думи. Компютърът е снабден с холографска установка и може буквално да показва тримерни изображения.

— В такъв случай защо ви е миниатюризацията? — предизвикателно вмъкна Морисън. — Защо е нужно да изпращате кораб в човешкия мозък?

За миг на лицето на Конев се изписа пренебрежение.

— Това е глупав въпрос, Албърт и предполагам, че е предизвикан единствено от страха ви от миниатюризацията. Хващате се за всяка възможност да я избегнете. Това, което виждате на екрана е тримерно изображение на мозъка, но само тримерно. Всъщност то е запечатало само един миг. Онова, което желаем е да можем да регистрираме дейността на невроните, промените на активността им с времето. Искаме четиримерно изображение на електрическия потенциал, който нараства и спада, микротоковете, които текат през клетките и клетъчните влакна и тяхната интерпретация като мисли. Това е вашата задача, Албърт. Аркадий Дежньов ще насочва кораба по избрания от мен път, а вие ще ни съобщите мислите.

— И въз основа на какво ще избирате маршрута?

— Въз основа на вашите статии, Албърт. Избрах областите, които посочвате като части от невронната мрежа за творческо мислене. Използвайки като пътеводител тази книга, която съдържа кодираното представяне на мозъка на Шапиров, пресметнах центровете, където повече или по-малко вероятно биха могли да бъдат намерени пътища, водещи към определени части на мрежата. След това ги локализирах

по-прецизно с помощта на компютъра. Утре ще проникнем в един или повече от тези центрове.

— Страхувам се, че не мога да гарантирам, че ще успея да открия истински мисли — поклати глава Морисън, — дори да открием центровете, в които се осъществява мисленето. Все едно, че искаме да достигнем място, където се чуват човешки гласове, но ако не знаем езика, няма да успеем да разберем какво казват.

— Не можем да го знаем предварително. Може би променливият електрически потенциал на мозъка на Шапиров ще се окаже близък до потенциалите в нашите мозъци и ще успеем да узнаем мислите му, без да разберем точно как. Във всеки случай, не бихме могли да кажем преди да сме опитали.

— В такъв случай, трябва да сте готови за разочарование.

— В никакъв случай — възрази напълно сериозно Конев. — Аз възнамерявам да съм първия човек, на когото човешкия мозък най-сетне ще разкрие тайните си. Ще реша напълно основната физиологична загадка на човечеството, а може би и на Вселената, ако се окаже, че ние сме най-сложните мислещи устройства, които съществуват. Така че утре ще работим заедно, вие и аз. Искам да бъдете готов за пътуването, искам да ми помагате при насочването, като внимателно изучавате мозъчните вълни, които ще срещнем. Искам да интерпретирате мислите на Шапиров и най-вече идеите му за обединението на квантовата механика и теорията на относителността, така че пътуванията като утрешното ни да станат нещо обичайно и да започнем задълбоченото изучаване на мозъка.

Спря и съсредоточено се загледа в Морисън.

— Е?

— Какво, е?

— Казаното не ви ли впечатли?

— Разбира се, че ме впечатли, но... Имам един въпрос. Докато вчера наблюдавах експеримента със заека, при миниатюризацията имаше забележимо виене, а при деминиатюризацията — бучене. Когато самият аз бях подложен на процеса нямаше нищо подобно. Иначе щях да се досетя какво става.

— А! — вдигна пръст Конев. — Шумът се чува, когато сте в истинското пространство, но не и когато сте в миниатюризираното. Аз го забелязах пръв, когато бях миниатюризиран и го съобщих. Все още

не знаем защо миниатюризационното поле спира звуковите вълни, след като не спира светлинните, но предполагаме, че в процеса на изучаването ще разберем причините.

— Докато все още не сме открили фаталните причини — промърмори Морисън. — Юрий, от нищо ли не се страхувате?

— Страхувам се от възможността да не завърша работата си. Това би се случило, ако утре загина или ако откажа да се подложа на миниатюризация. Да бъда спрял от смъртта, обаче, е само една малка вероятност. Ако откажа да бъда миниатюризиран, тогава със сигурност ще бъда възпрепятстван. По тази причина предпочитам първата възможност, вместо втората.

— Не ви ли безпокои, че София ще бъде миниатюризирана заедно с вас?

— Какво? — намръщи се Конев.

— Ако не си спомняте първото ѝ име, ще я наричам Калинина.

— Тя е част от групата и ще бъде на борда.

— И вие нямате нищо против?

— А защо трябва да имам?

— В края на краищата, тя смята, че сте я измамили.

Конев се намръщи, а лицето му почервения.

— Нима лудостта ѝ е достигнала толкова далече, та да споделя безсмислиците си с непознати? Ако не се нуждаехме от нея за този проект...

— Съжалявам. Звучеше доста убедително.

Морисън не знаеше защо се захваща с тази тема. Може би се чувстваше малоценен заради страха си от задачата, която останалите посрещаха толкова пламенно и искаше по някакъв начин да им го върне.

— Никога ли не сте били... приятели?

— Приятели? — лицето на Конев отразяваше презрението му. — Какво е приятелството? Когато се включих в проекта, тя вече беше тук — беше започнала работа един месец по-рано. Работехме заедно, бяхме нови и неопитни. Разбира се имаше нещо, което хората биха могли да нарекат приятелство — физическата нужда от близост. И какво от това? Бяхме млади и несигурни в себе си. Това беше само един преходен период.

— Но този период е оставил нещо след себе си. Едно дете.

— Това не е мое дело — Конев стисна устни.

— Тя казва, че...

— Не се съмнявам, че би желала да ме натовари с отговорността, но няма да стане.

— Мислили ли сте за генетичен анализ?

— Не! Вярвам, че за детето се полагат подходящи грижи и дори генетичния анализ да покаже, че аз съм вероятния баща, бих отхвърлил всички опити да ме обвържат емоционално с детето. Така че какво би спечелила тази жена?

— Толкова ли сте коравосърдечен?

— Коравосърдечен! Какво си мислите, че съм сторил — че съм покварил една млада, невинна девица? Тя имаше инициативата във всичко. В тъжната история, която ви е разказала, беше ли споменато, че е била бременна и преди и че е правила аборт няколко години преди да ме срещне? Не знам кой е бил бащата тогава, нито кой е бащата сега. Може би и тя не знае.

— Държете се жестоко с нея.

— Не е вярно! Тя е жестока със самата себе си. Аз имам една любовница. Аз имам една любов. И тя е този проект. Тя е абстрактния човешки мозък, неговото изучаване, анализът му и всичко, до което те могат да ни доведат. Жената, в най-добрия случай, е лудост, а в най-лошия — разрушение. Разговора, който водим и който не започнах, този разговор, към който несъмнено тя ви е подтикнала...

— Не е — вмъкна Морисън.

— Подтикването не винаги се забелязва. Този спор може да ми докара една безсънна нощ и да ме направи невнимателен утре, когато ще се нуждая от цялата острота на ума си. Това ли целите?

— Не, разбира се, че не — тихо отвърна Морисън.

— В такъв случай, това е нейната цел. Нямате представа по колко различни начини е опитвала да ми попречи и колко често е успявала. Не поглеждам към нея, не разговарям с нея и все пак не ме оставя на мира. Въображаемата ѝ обида е все така свежа в ума ѝ, както и когато я изоставих. Да! Възраждам срещу присъствието ѝ на кораба и го казах и на Боранова, но тя твърди, че има нужда и от двама ни. Доволен ли сте?

— Съжалявам. Не исках да ви разстроя.

— Какво, тогава, искахте? Просто кротко да си поговорим? „Кажете, какви са всички тези изневери и мръсни номера, които сте погодили?“ Просто приятелски разговор?

Морисън замълча, свеждайки леко глава пред гнева на Конев. Трима от петимата на борда — той и двамата бивши любовници — щяха да работят с чувството на непростима обида. Интересно дали Дежньов и Боранова също не биха могли, с подходящи въпроси, да бъдат обезвредени по същия начин.

— По-добре си тръгвайте — остро добави Конев. — Доведох ви тук за да премахна страха ви, като запаля във вас пламъка на ентусиазма. Очевидно се провалих. Похотливите клюки ви интересуват повече. Вървете, стражите отвън ще ви отведат до стаята ви. Трябва да спите.

Морисън въздъхна. Сън ли?

33.

Въпреки очакванията си, през третата си нощ в Съветския съюз Морисън спа дълбоко.

Дежньов го чакаше пред стаята на Конев заедно със стражите. Лицето му се усмихваше, а големите му уши почти помръдваха от веселие. След мрачното присъствие на Конев, Морисън откри, че бърборенето на Дежньов по всички теми, с изключение на утрешната миниатюризация, е добре дошло.

Дежньов го принуди да изпие чаша с някаква напитка.

— Не е нито водка, нито някакъв друг алкохол — успокои го той. — Мляко с малко захар и ароматизатори. Откраднах го от лабораторията, където, мисля, го използват за животните, тъй като служители смятат, че хората са по-лесно заменими, отколкото едно животно. Това са последствията от пренаселеността. Както казваше баща ми: „За да се получи човек са необходими няколко мига удоволствие, но за кон са нужни пари.“ Изпийте го! Ще успокои стомаха ви. Обещавам ви.

Напитката беше в кутия, която Морисън проби. Наля си в чашата, която Дежньов му предложи. Наистина имаше приемлив вкус. Поблагодари на Дежньов почти жизнерадостно.

— Най-важното сега е да се наспите — заяви Дежньов, щом стигнаха до стаята на Морисън. — Наспете се добре. Нека ви покажа къде се намира всичко.

Докато говореше наподобяваше голяма и рошава квачка.

— Лека нощ. Трябва да се наспите добре — сърдечно каза Дежньов, напускайки стаята.

И Морисън заспа. Почти веднага след като зае любимата си поза — по корем, левия крак присвит, с коляното навън — той усети че му се доспива. Разбира се през последните две нощи беше спал малко, но изведнъж се досети, че вероятно в чашата, в която наля млякото, вероятно е имало приспивателно. След това — нищо.

Когато се събуди дори не можеше да си спомни дали е сънувал.

Събуждането му не беше доброволно. Дежньов го разтърсваше внимателно, толкова любезно, колкото и предишната вечер, доколкото разбира се това беше възможно за подобна подвижна купа сено.

— Събудете се, другарю американец, време е. Трябва да се избърснете и измиете. Има чисти кърпи, нов гребен, дезодорант, бельо и сапун в банята. Знам, защото сам ги донесох. А също и нова електрическа самобърсначка. И като връх на всичко, нови памучни дрехи, подплатени на чатала, за да не се чувствате толкова гол. Всъщност могат да се намерят, ако знаете как да попитате проклетите бюрократи — с размахване на юмрук.

И той вдигна юмрук, изкривявайки лицето си в свирепа гримаса.

Морисън се размърда и седна в леглото. Отне му известно време да се разсъни и да преживее шока при мисълта, че е вторник сутринта и че миниатюризацията предстои.

Половин час по-късно Морисън излезе от банята — изкъпан, подсушен, напръскан с дезодорант, избърснат, сресан и се насочи към памучните си дрехи и пантофите.

— Имате ли запек? Изходихте ли се достатъчно, мое момче?

— Напълно достатъчно.

— Добре! Не питам от голо любопитство, разбира се. Не съм очарован от екскрементите. Просто корабът не е много добре съоръжен за подобни нужди. По-добре е да не ни се налага на борда. Самият аз не вярвам твърде много на отделителната си система. Взех малко разхлабително.

— Колко дълго ще останем миниатюризирани? — попита Морисън.

— Може би не много дълго. Ако сме големи късметлии — един час, може би дванайсет, ако не сме.

— Вижте — рече Морисън. — Мога да разчитам на доброто поведение на дебелото си черво, но не мога да издържа дванайсет час без да уринирам.

— Та кой би могъл? — весело попита Дежньов. — Всяка седалка в кораба е оборудвана за подобни цели. Има подвижен капак, под който се намира ниша. Вградена тоалетна, така да се каже. Сам я проектирах. Но ще е неудобно, а ако сте чувствителен — и смущаващо. Някой ден, когато миниатюризацията без енергия стане факт, ще можем да

построим океански лайнери за нашите цели и да си живеем на тях като царе.

— Е, нека да се надяваме, че експедицията няма да се проточи ненужно дълго.

Стори му се странно, че опасенията му за евентуална смърт или мозъчни увреждания се насочват към възможните трудности с капака на тоалетната и ненатрапчивото ходене по нужда. Вероятно при големите изследователски пътувания в миналото е имало доста грубости и неприятности, които са останали неописани и следователно, незабелязани.

Облече памучните си дрехи и obu пантофите си. Дежньов, облечен в подобни, по-големи дрехи, също подплатени на чатала, заяви:

— Да вървим на закуска. Храната ще бъде добра, висококалорична и малка по обем, тъй като няма да ядем на борда на кораба. Разбира се ще има вода и плодови сокове, но нищо истинско за пиене. Сладката Наташа направи ужасена гримаса, когато предположих, че може би ще имаме нужда от капка водка от време на време. Има доста нежелани подмятания за алкохолиците и пияниците. Албърт, Албърт, ако знаете как ме преследват, при това несправедливо.

Закуската наистина беше обилна, макар и не съвсем засищаща. Имаше желета и кремове, дебели филии бял хляб с масло и мармалад, плодови сокове и по няколко хапчета за гълтане.

Разговорът по време на закуската не беше особено оживен и през повечето време се въртеше около местния турнир по шахмат. Не се споменаваха нито кораба, нито миниатюризацията. Дали не считаха за лошо знамение да се споменава проекта?

Морисън не възрази срещу насоката на разговора. Дори вмъкна няколко забележки за собствените си изяви като шахматист със забележителна липса на успех.

А след това, твърде скоро за съжаление, масата беше почистена и настана време...

Насочиха се към кораба.

34.

Вървяха един зад друг, отдалечени на известно разстояние. Дежньов пръв, след това Калинина, Боранова, Морисън и накрая Конев.

Почти веднага Морисън разбра каква е целта на това подреждане. От двете страни на коридора се бяха наредили мъже и жени — участниците в проекта, очевидно наблюдаващи с нетърпение. Ако не целия Съветски съюз, поне те знаеха какво става.

Дежньов, вървящ напред, махаше пламенно надясно и наляво с маниера на любезен и популярен монарх, а тълпата отвърщаше по подходящ начин, крещейки, махайки и викайки името му.

Хората викаха имената на всеки един, тъй като очевидно членовете на екипажа бяха познати на всички. Двете жени бяха поддържани в приветствията си, а Конев, когото Морисън се обърна да погледне, вървеше безразлично, с поглед вперен напред.

Изведнъж Морисън се сепна, когато съвсем ясно чу да се вика на английски:

— Ура! Американецът!

Погледна в посока на гласа и автоматично помахаше, при което също толкова автоматично се разнесе силен и ентусиазиран вик, чиито думи се размесиха, докато накрая „Ура, американецът!“ надделя над всичко останало.

Морисън откри, че не може да продължи с предишното си намусено примирение. Никога по-рано не беше ставал предмет на ликуването на тълпата. Поддаде се на усещането без никакви усилия, като махаше и се усмихваше лудо. Долови мрачното развеселение, с което Боранова го наблюдаваше и видя, че Дежньов го сочи с пръст, но не допусна тези действия да го обезпокоят.

Преминаха през шпалира от наблюдатели и влязоха в голямата зала, където Шапиров почиваше в умствения пашкул на комата. Корабът също се намираше в залата.

Морисън хвърли удивен поглед наоколо.

— Отвън има снимачен екип — подхвърли той.

Калинина беше застанала до него. „Колко са красиви гърдите й!“, помисли си Морисън. Бяха покрити, но не и скрити от тънката памучна материя и сега беше съвсем ясно защо Конев спомена, че го е разсейвала.

— О, да, ще ни показват по телевизията — отвърна тя. — Всеки значим експеримент се записва подробно и при всеки подобен случай има репортери, които да го опишат. Дори вчера, когато ни миниатюризираха, имаше камера, но ние я замаскирахме, защото не трябваше да знаете, че ще бъдете подложен на процеса.

— Но ако това е секретен проект...

— Няма винаги да бъде секретен. Някой ден, когато постигнем пълен успех, етапите от прогреса ни ще бъдат разкрити на нашия народ и на света. А ако се появят признаци, че друга държава отбелязва напредък в същата област, тогава резултатите ще бъдат публикувани по-скоро.

— Тази непрестанна загриженост за първенството не ми харесва — поклати глава Морисън. — Прогресът би бил много по-бърз, ако в работата се включат още умове и ресурси.

— Бихте ли отстъпили доброволно първенството във вашата собствена област?

Морисън замълча. Отговорът беше очевиден.

— И аз мисля така — добави Калинина. — Лесно е да си щедър с чужди пари.

Междувременно Боранова разговаряше с някакъв човек, за когото Морисън реши, че е репортер, който слушаше внимателно. Морисън се съсредоточи върху интервюто и откри, че и за него то представлява интерес.

— Това е американският учен, Албърт Джонас Морисън, който е професор по неврофизика, която, разбира се, е областта на академик Конев. Присъства тук едновременно като американски наблюдател и като асистент на академик Конев.

— Следователно на борда на кораба ще бъдете петима?

— Да. Едва ли някога ще се събере отново толкова забележителна петорка, нито пък ще имаме толкова забележително събитие, дори миниатюризацията да се използва още милион години. Академик Конев е първия човек, подложен на миниатюризация. Д-р София Калинина е първата жена, а професор Албърт Морисън е

първия американец, които са били подложени на миниатюризация. Калинина и Морисън са първите хора, които са били миниатюризирани заедно и освен това са първите, които са били миниатюризирани в кораба. Що се отнася до днешното пътуване, за първи път петима човека ще бъдат миниатюризирани заедно и това е първия случай, при който миниатюризиран кораб и неговия екипаж ще бъдат вкарани в живо човешко същество. Човекът, в когото ще бъдем вкарани, разбира се е академик Пьотр Шапиров, втория човек, който е бил миниатюризиран и първия, с когото се случи нещастен случай.

Дежньов, който неочаквано се оказа до Морисън, дрезгаво прошепна в ухото му:

— Ето, Албърт. Вече сте неделима част от историята. Може би досега сте си мислили, че сте се провалили, но не е така. Никой не може да ви отнеме факта, че сте първият американец, който е бил миниатюризиран. Дори ако сънародниците ви разработят миниатюризационния процес и миниатюризират американец, той ще бъде само втори.

Морисън не беше помислял за това. Вкусваше това ново усещане и откри, че е приятно. Разбира се, това щеше да бъде вярно, ако Съветите някой ден публикуваха изказванията на Наталия без изменения.

Все пак не се чувстваше доволен.

— Не заради това искам да си спомнят за мене.

— Поработете добре през предстоящото пътуване и ще бъдете известен с още много неща — рече Дежньов. — Освен това старият ми баща казваше: „Приятно е да си начело на масата, дори ако с тебе има само още един човек, с когото трябва да си разделите паница зелева супа.“

Дежньов се отдръпна и Калинина отново застана до Морисън. Тя подръпна ръкава му:

— Албърт!

— Да, София.

— След вечеря бяхте с него, нали?

— Показа ми картата на мозъка на Шапиров. Чудесна е!

— Каза ли нещо за мене?

Морисън се поколеба.

— Защо е трябвало да каже нещо?

— Защото сте любопитен човек, който се опитва да се отърве от дяволчетата, които го тормозят. Сигурно сте го попитали.

Морисън потрепна, щом чу тази характеристика за себе си.

— Той се защити.

— Как?

— Спомена предишна бременност и... и аборт. Не бих повярвал в това, София, освен ако не го потвърдите.

Очите на Калинина заблестяха от насъбралите се сълзи.

— Той описа ли... описа ли обстоятелствата?

— Не, София. А аз не го попитах.

— Трябвало е да ви каже. Изнасилиха ме, когато бях на седемнайсет години. Последствията бяха неописуеми и родителите ми предприеха съдебни мерки.

— Разбирам. Може би Юрий е решил да не повярва на тази версия.

— Ако иска може да мисли, че аз съм го пожелала, но всичко е описано, а изнасилвачът е все още в затвора. Съветските закони са строги за подобни престъпници, но само в случаите, когато може да бъде доказано. Разбирам, че една жена може несправедливо да обвини мъж в изнасилване, но онзи случай не беше такъв и Юрий го знае. Колко подло от негова страна да спомене факта без оправдаващите подробности.

— Все пак сега не е време да мислим за това, макар да разбирам колко дълбоко ви засяга. Работата ни на кораба ще бъде сложна и ще изисква пълно съсредоточение и всичките ни умения. Уверявам ви, че съм на ваша страна, а не на негова.

— Благодаря ви за любезността и съчувствието, но не се страхувайте за мене. Аз ще свърша работата си.

В този момент Боранова каза високо:

— Ще влезем в кораба по реда, в който ще изброя имената: Дежньов, Конев, Калинина, Морисън и аз.

Боранова се приближи към него и промърмори:

— Как се чувствате, Албърт?

— Ужасно. Очаквахте ли друг отговор?

— Не. Но все пак очаквам да свършите работата си така, като че ли не се чувствате отвратително. Разбирате ли ме?

— Ще се опитам — отвърна Морисън през стиснати устни и, следвайки Калинина, влезе в кораба за втори път.

35.

Един по един заеха местата си в реда, който Калинина беше описала предишния ден. Дежньов беше най-отпред, вляво, при уредите за управление; Конев отпред, вдясно; Калинина на средния ред, вляво; Морисън вдясно от нея и Боранова най-отзад, отляво.

Морисън примига и издуха носа си в кърпичката, която намери в един от джобовете си. А ако кърпичките, които му бяха дали не стигнеха? Глупаво беше да се безпокои за такава дреболия, но беше приятно да мисли за това, вместо за нещо друго. Усети, че челото му е мокро. Дали не се дължеше на прекалената близост с останалите? Дали дишането на петимата в този ограничен обем нямаше да доведе до повишена влажност? Или вентилацията щеше да бъде достатъчна?

Неочаквано си спомни за първия космонавт, летял преди около един век — още по-ограничен, по-безпомощен, но все пак отиващ в космоса, който беше донякъде по-познат и разбираем, а не в микрокосмоса, който беше напълно девствена територия.

Но все пак, щом Морисън седна, почувства, че страха се притъпява. В края на краищата вече е бил на кораба. Дори беше миниатюризиран и деминиатюризиран, и това не му беше навредило. Не болеше.

Хвърли един поглед към останалите. Калинина, вляво от него, изглеждаше напълно спокойно. Една доста ледена красота. Би било впечатляващо, че не показва страх или безпокойство, но, както самата тя беше казала, най-вероятно се бореше със собствените си страхове.

Дежньов гледаше назад, може би опитвайки се да прецени реакциите на останалите, както правеше Морисън, а може би и по други причини. Морисън се опитваше да намери опора за малкото собствена смелост в поведението на останалите, докато Дежньов вероятно наблюдаваше поведението им, за да прецени шансовете за успех на мисията.

Конев гледаше право напред и Морисън можеше да види само врата му. Боранова току-що беше седнала и оправяше оскъдния си памучен костюм.

— Приятели — започна Дежньов. — Спътници мои. Преди да тръгнем, трябва да изпробваме екипировката си. Ако ми кажете, че нещо не работи след като тръгнем, няма да го приема като весела шега. Както казваше баща ми: „Добрите акробати не си гледат ноктите по средата на скока.“ Моето задължение ще бъде да се уверя, че управлението на кораба е в изправност, в което съм напълно сигурен, понеже сам съм го конструирал и съм наблюдавал изработката му. Що се отнася до тебе, Юрий, твоят цереб-каквото и да е... твоята мозъчна карта, както би я нарекъл всеки разумен човек, беше прехвърлена точка по точка в компютъра на таблото пред тебе. Моля те, убеди се, че знаеш как да работиш с този компютър и провери дали мозъчната карта действа правилно. София, мое малко гълъбче, не знам с какво се занимаваш, освен че правиш електричество, така че убеди се, че можеш да го правиш по начина, който смяташ за правилен. Наталия — гласът му се повиши — как се чувстваш, там отзад?

— Добре съм. Моля, провери как е Албърт. Той се нуждае най-много от помощта ти.

— Разбира се. Оставих го последен, за да му отделя цялото си внимание. Албърт, знаете ли как да работите с таблото пред вас?

— Разбира се, че не — сопна се Морисън. — Как бих могъл да знам?

— След две секунди ще знаете. С този бутон се отваря, а с този се затваря. Албърт, отворете го! А, видяхте ли, отваря се безшумно. А сега го затворете. Чудесно! Сега вече знаете. А видяхте ли какво има в нишата?

— Компютър — отвърна Морисън.

— Правилно, но ми направете услугата да проверите дали този компютър е напълно еквивалентен на вашия. Вашият софтуеър е в нишата отстрани. Моля, проверете го, убедете се, че работи на този компютър и че функционира правилно. Моля ви! Ако имате някакви съмнения, някакви подозрения, най-слабия намек, че нещо не е в ред, ще изчакам, докато бъде направено по вашите изисквания.

— Аркадий, моля те, не драматизирай — намеси се Боранова. — Нямаме време.

Дежньов игнорира забележката й.

— Но ако ми кажете, че не е в ред нещо, което всъщност работи, Юрий ще го разбере, уверявам ви, и нито той, нито аз, нито някой друг

ще бъде доволен. Така че, ако мислите, че с някаква измислена неприятност можете да забавите или дори да спрете пътуването, моля, забравете го.

Морисън почувства, че се изчервява. Дано да решат, че е резултат от гнева му при мисълта, че са могли да го сметнат за толкова нечестен, а не като резултат от провален замисъл.

Всъщност, щом се приведе на компютъра, той отново се замисли за непрекъснатите промени в програмата си. След последните промени, от време на време той получава... чувства. Не беше нещо, което би могъл да определи, но се чувстваше, като че ли мисловните му центрове директно се въздействат от мозъчните вълни, които анализираше. Не беше описвал тези резултати, но беше ги споменал в няколко разговора и мълвата беше плъзнала. По тази причина Шапиров беше нарекъл програмата му ретранслаторна станция, доколкото можеше да се вярва на Юрий. Е, как тогава можеше да провери дали това работи, когато само в няколко случая беше имал подобни усещания и то при непредсказуеми ситуации?

И дали това не беше просто желанието за успех, което беше накарало Пърсивал Лоуъл да види каналите на Марс?

Всъщност не беше му се отдавала възможността да се опита да осуети пътешествието като каже, че програмата му не работи. Макар да желаше да избегне риска, не можеше да го стори като отрече програмата си.

Това беше причина за нов пристъп на паника в сърцето на Морисън. А ако програмата е била повредена при транспорта? Как би могъл да ги убеди, че наистина има нещо нередно и че не се преструва?

Но всичко работеше нормално, поне доколкото можеше да установи, без да е в истински контакт с черепа, зад който съществуваше истински мозък.

— Поставихме нови батерии — вмъкна Дежньов, наблюдавайки как Морисън работи. — Американски батерии!

— Всичко работи според очакванията — рече Морисън, — доколкото виждам.

— Добре. Всички ли са доволни от оборудването? В такъв случай вдигнете хубавите си задни части от седалките и проверете

плъзгащия се капак, който се намира отдолу. Работят ли? Повярвайте ми, ще сте много нещастни, ако не работят.

Морисън погледна как Калинина отваря и затваря капака, покрит с тънък слой тапицерия. И неговия работеше по същия начин, щом наподобя движенията ѝ.

— Ще се справи без проблеми и с твърдите отпадъци — добави Дежньов, — но нека се надяваме, че няма да се наложи да проверяваме тази възможност. За всеки случай, под ръба на седалката има малка ролка хартия, така че да можете лесно да я достигнете. При миниатюризацията всичко губи от масата си, така че екскрементите биха плували. За да се избегне подобна неприятност, има въздушен поток, насочен надолу. Проблемът с пиенето също е решен. Отстрани на седалката ви, в малък хладилник има бутилка вода. Тя е само за пиене. Ако се изцапате или изпотите, или замиришете, просто се примирете с това. Никакво миене, докато не излезем. И никакво ядене. Добре би било, ако изгубим по няколко унции^[1].

— Добре би било, ако изгубиш няколко килограма, Аркадий — сухо каза Боранова. — Ще спестим енергия при миниатюризацията.

— Наташа, тази мисъл ми се мярка на няколко пъти — отвърна хладнокръвно Дежньов. — Сега ще изпробвам управлението на кораба и ако всичко функционира нормално, в което съм сигурен, ще бъдем готови да започваме.

Последва напрегнато очакване в пълно мълчание, освен слабото свиркане, което се носеше от устата на Дежньов, докато работеше с уредите.

След това Дежньов седна, избърса челото си с ръкав и заяви:

— Всичко е наред. Другари дами, другари господа и другарю американец, фантастичното пътешествие, което очакваме, може да започне.

Намести слушалката в лявото си ухо, вдигна малък микрофон пред устата си и каза:

— Всичко функционира нормално. Навън всичко наред ли е? ... Много добре. В такъв случай, пожелайте ни успех, другари.

Нищо не се случи и Морисън хвърли бърз поглед към Калинина. Остана неподвижна, но очевидно усети погледа на Морисън защото каза:

— Да, миниатюризират ни.

Кръвта зашумя в ушите на Морисън. За първи път знаеше, че го миниатюризират.

[\[1\]](#) 1 унция = 28.3 грама — Б. пр. [↑](#)

ГЛАВА 9

АРТЕРИЯТА

*Ако течението те води натам, където
искаш да отидеш, не се съпротивлявай.*

Дежньов-старши

36.

През повечето време погледа на Морисън остана насочен към нишата пред него, към компютъра и към програмата му. Неговият софтуеър — единственото нещо, което му беше останало отпреди много време.

Много време ли? Преди по-малко от сто часа дремеше по време на безсмислените разговори през последния ден на конференцията и се чудеше как да запази положението си в университета. Сякаш през тези сто истински часа бяха изминали сто субективни години. Не можеше ясно да си представи университета или да си спомни тъжните разочарования, които изпълваха живота му в последно време.

Преди сто часа щеше да даде много за да се измъкне от досадния цикъл на безполезни усилия. Сега би дал много, много повече, за да се върне обратно към предишния живот, да се събуди и да установи, че събитията от последните сто часа, а може би години, никога не са се случвали.

Погледна през прозрачната стена на кораба, намираща се до десния му лакът с полузатворени очи, сякаш не желаше да види нищо. Наистина не желаше. Не искаше да вижда нищо, което да е по-голямо, отколкото би трябвало да бъде. Това щеше да разруши отчаяната му надежда, че миниатюризацията на апаратура се е повредила или че всичко просто е било илюзия.

В полезрението му се появи един мъж — висок, висок повече от два метра. Може би наистина беше толкова висок.

Появиха се и други. Не беше възможно всичките да са толкова високи.

Сви се в седалката си и повече не вдигна глава. Това му стигаше. Знаеше, че миниатюризацията на процеса напредва неумолимо.

Тишината в кораба беше подтискаща, непоносима. Морисън почувства остра нужда да чуе нечий глас, та бил той и неговия собствен.

Калинина, седнала от лявата му страна, беше единствения човек, с когото можеше да разговаря лесно и може би беше най-добрия избор.

Тъй като Морисън не желаше нито неуместното веселие на Дежньов, нито праволинейността на Боранова, нито мрачната напрегнатост на Конев, той се обърна към замръзналата тъга на Калинина:

— София, как ще навлезем в тялото на Шапиров?

На Калинина ѝ беше необходимо известно време, за да го чуе. Най-сетне устните ѝ се раздвижиха слабо и тя прошепна:

— Инжекция.

След това, като че ли полагаше върховни усилия, тя очевидно реши, че трябва да се държи по общително с него. Обърна се към него и добави:

— Когато станем достатъчно малки, ще ни поставят в иглата на спринцовка и ще ни инжектират в лявата сънна артерия на академик Шапиров.

— Ще ни премятат като зарове — ужаси се Морисън.

— Изобщо няма да е така. Проблемите са сложни, но всичко е предварително обмислено.

— Откъде знаете? Това никога преди не е било правено. Не и с кораб. Не и със спринцовка. Не и с човешко тяло.

— Вярно е — съгласи се Калинина, — но подобни проблеми, разбира се много по-прости, се обсъждат от дълго време, а през последните няколко дни имахме продължителни семинари, свързани с тази мисия. Не мислете, че обясненията на Аркадий преди миниатюризацията да започне — онези за тоалетната хартия и така нататък — бяха нови за нас. Чували сме ги много пъти и преди. Бяха предназначени отчасти за вас, тъй като не сте посещавали семинарите и отчасти за Аркадий, който обича да подчертава заслугите си.

— В такъв случай бихте ли ми разказали какво следва?

— Ще ви обяснявам какво става, когато стигнем до определено действие. Засега няма да правим нищо, докато не достигнем размери около сантиметър. Ще са нужни още около двацет минути, тъй като засега процесът е бавен. Колкото по-малки ставаме, толкова по-бързо можем да се миниатюризираме. Досега имахте ли някакви неприятни усещания?

Морисън мислено се вслуша в бързото биене на сърцето си и в дишането на дробовете си и отвърна:

— Никакви — след което реши, че отговорът му е прекалено оптимистичен и добави — поне засега.

— Добре — рече Калинина и затвори очи, като че ли искаше да покаже, че се е изморила от разговора.

Морисън реши, че това не е лоша идея и също затвори очи.

Може би наистина беше заспал или просто беше изпаднал в защитното състояние на полубезсъзнателността, която го отделяше от реалността. Като че ли не беше минало много време, когато се сепна от леко стържене.

Отвори широко очи и откри, че се намира на около един сантиметър от седалката. Имаше странното усещане, че се носи с всеки случаен полъх на вятъра.

Боранова беше застанала зад него и го държеше с две ръце за раменете. Натисна го внимателно надолу и каза:

— Албърт, поставете предпазния колан. София, покажете му как. Съжалявам, Албърт, трябваше да ви споменем за всичко това преди да тръгнем, но имаме малко време, а вие бяхте доста нервен. Не искахме да ви довеждаме до пълна безпомощност, като ви натъпчем с информация.

За свое собствено учудване Морисън не се чувстваше безпомощен. Напротив, усещането, че седи във въздуха му доставяше удоволствие.

Калинина натисна ръба на седалката между коленете си и колана около кръста и се разкопча. Морисън беше сигурен, че когато затвори очи, той не беше там, а сега отново изчезна, прибирайки се със щракване в гнездото от лявата страна на седалката ѝ. Изви се към Морисън и каза:

— Ето този бутон, от лявата ви страна, освобождава колана.

Морисън забеляза, че при движението си към него, тя леко се надигна над седалката.

Тя натисна бутона — един по-тъмен кръг на светъл фон. Гъвкава мрежа от прозрачна пластмаса изхвъркна със слабо съскане, уви се около него и заби тройния си връх в другия край на седалката му. Озова се еластично притиснат от нещо подобно на дантела.

— Ако искате да се освободите, точно между коленете ви се намира бутона, която разкопчава колана.

Калинина се наведе напред, за да му го покаже. Притискането на тялото ѝ му се стори приятно.

За нея това като че ли беше без значение и щом завърши обяснението си, тя се върна в седалката си и отново закопча колана си.

Морисън бързо се огледа, протягайки се нагоре и напред, доколкото му позволяваше колана и с мъка надникна над рамото на Конев. И петимата бяха с поставени колани.

— Миниатюризирани сме достатъчно, за да тежим много малко, нали?

— Сега тежите само около двайсет и пет милиграма — поясни Боранова, — така че можете да се смятате за безтегловен. В момента вдигат кораба.

Морисън погледна обвинително към Калинина. Тя леко вдигна рамене и каза:

— Казах ви, че ще ви обяснявам какво се случва, но изглеждахте заспал и реших, че е по-добре да ви оставя да подремнете. Скърцането на щипката ви събуди и ви вдигна над седалката.

— Щипката ли? — огледа се наоколо.

Беше забелязал сенките от двете страни на кораба, но стените обикновено са непрозрачни и затова не беше обърнал внимание на този факт. Сега си спомни, че стените на кораба са прозрачни и разбра, че от двете страни има преграда пред светлината.

— Щипката ни придържа и ни помага да стоим неподвижно, така че да не преживяваме ненужни сътресения. Изглежда огромна, но всъщност е много фина и грижливо подплатена. В момента ни поставят в малък резервоар, пълен с физиологичен разтвор. Освен това ни придържа и въздушна струя, която се всмуква през заоблена дюза. Струята ни притиска към дюзата и по този начин сме тройно подсигурени.

Морисън отново се огледа. Предметите, които евентуално можеха да се видят през онези части от стените, които не се покриваха от щипката или от дюзата, все пак оставаха невидими. От време на време Морисън забелязваше движение на светлини или сенки. Очевидно каквото и да имаше там, отвън, то беше твърде голямо, за да го види с микроскопичните си очи. Ако фотоните, които навлизаха в кораба, не се миниатюризираха, те щяха да се държат като радиовълни с голяма дължина и, следователно, нямаше да може да види нищо.

Почувства, че корабът отново се разтърсва при отдръпването на щипката, макар че всъщност не можа да види самия процес. В един

миг те бяха там, а в следващия вече ги нямаше. Движението им беше твърде бързо по тяхната скала.

След това усети, че леко се притиска в колана, който го придържаше и предположи, че се дължи на движение на кораба надолу. Усещането, което последва, потвърди предположението му, че се движат надолу.

Дежньов посочи към тъмна хоризонтална линия, която бавно се придвижваше нагоре-надолу спрямо стените на кораба и заяви с очевидно задоволство:

— Това е повърхността на водата. Мислех, че движенията ще бъдат по-лоши. Очевидно тук има инженери, които са почти толкова добри, колкото и аз.

— Всъщност инженерството няма много общо с движението — намеси се Боранова. — Към повърхността ни придържа повърхностното напрежение. Този ефект ще се проявява само докато сме на повърхността на течността. Щом веднъж попаднем в тялото на Шапиров, въздействието му ще изчезне.

— Но какво ще кажеш за това движение нагоре-надолу, Наталия? Не му ли въздейства?

Боранова се загледа в уредите пред нея, по специално в малък екран, върху който се виждаше хоризонтална линия, която непрекъснато трепкаше, без да се отклонява от центъра. Като се изви и надигна така че гърба го заболя, Морисън успя да я забележи.

— Толкова е устойчив, колкото и ръцете ти, когато си трезвен, Аркадий — каза Боранова.

— Но не по-добре от тях, нали? — проехтя смеха на Дежньов.

„В гласът му прозвуча облекчение“, помисли си Морисън и се зачуди какво ли имаше предвид Дежньов, когато спомена за възможното въздействие.

— Какво става сега? — попита Морисън.

Доколкото си спомняше, Конев говореше за първи път, откакто започна миниатюризацията.

— Всичко ли трябва да ви се обяснява?

— Да! — отвърна разпалено Морисън. — На вас всичко ви е ясно. Защо да не го обяснят и на мене?

— Албърт е напълно прав, Юрий — намеси се Боранова. — Моля те, сдържай темперамента си и се дръж прилично. Скоро ще се

нуждаеш от помощта му и се надявам, че той няма да бъде толкова неучтив към тебе.

Раменете на Конев потрепнаха, но не каза нищо в отговор.

— Ще ни изтеглят в цилиндъра на спринцовката, Албърт — продължи Боранова. — Операцията ще се извърши дистанционно.

И почти незабавно, като че ли цилиндъра очакваше да чуе думите ѝ, около тях се спусна сянка, която ги погълна. Единствено пред тях за кратко време се виждаше кръг светлина, а след това и той изчезна.

— Закрепиха иглата към спринцовката — спокойно обясни Боранова. — Сега ще трябва да изчакаме.

Неочаквано вътрешността на кораба, която до този момент беше напълно тъмна, се изпълни с бяла светлина, мека и по-успокояваща от преди.

— Отсега до края на пътуването няма да има външна светлина — рече Боранова. — Ще разчитаме единствено на нашето собствено осветление.

Морисън озадачено потърси източника на светлината. Изглежда, че се намираше някъде в прозрачните стени.

Калинина, която забеляза учудването му, поясни:

— Електролуминесценция.

— Но какъв е източника на енергията?

— Имаме три микродвигателя работещи с термоядрен синтез — тя го погледна гордо. — От най-добрите в света. В света!

Морисън не ѝ отвърна. Понечи да ѝ спомене за американските термоядрени двигатели, които се използваха на най-новите космически кораби, но какъв смисъл имаше? Един ден светът щеше да е свободен от разпалените международни спорове, но този миг все още не беше настъпил. Засега, щом тези спорове не се изразяваха в насилие или заплаха за употребата му, все още бяха поносими.

Дежньов, който се беше отпуснал назад в седалката си, с ръце зад главата, заговори, очевидно имайки предвид слабо светещата стена пред себе си:

— Някой ден, вместо тази процедура, ще увеличаваме цилиндъра на спринцовката, ще я поставяме около кораба с нормални размери и ще миниатюризираме всичко наведнъж. Тогава няма да има нужда от тези микроскопични маневри.

— О, нима можете да правите и обратното? — любопитства Морисън. — Как го наричате? Максимизация? Гигантизация?

— Никак не го наричаме — вмъкна остро Конев, — защото не може да бъде направено.

— Все пак, може би някой ден...

— Не — настоя Конев. — Никога. Физически е невъзможно. Миниатюризацията изисква много енергия, но за увеличаването е нужно почти безкрайно количество.

— Дори и ако е свързана с относителността?

— Дори и тогава.

Дежньов издаде неприятен звук с устни.

— Ето това са твоите физически ограничения. Някой ден ще видиш.

Конев повторно потъна във възмутено мълчание.

— Какво чакаме сега? — попита Морисън.

— Да завърши окончателната подготовка на Шапиров — отвърна Боранова, — след което ще последва придвижването на иглата и вкарването ни в сънната артерия.

Докато тя говореше, последва нов тласък.

— Това ли е? — обади се Морисън.

— Не още. Просто изкарват въздушните мехурчета. Не се безпокойте, Албърт. Ще разберем, когато го направят.

— Как?

— Много просто. Ще ни кажат. Аркадий поддържа връзка с тях. Не е трудно. Фотоните на радиовълните се миниатюризират докато пресичат преградата отвън навътре и се деминиатюризират, когато я прекосяват в обратната посока. Необходима е малко енергия — по-малко, отколкото е нужна на светлината.

— Време е да се придвижим до основата на иглата — заяви Дежньов.

— Тогава, напред — рече Боранова. — Ще можем да изпробваме и двигателите в условията на миниатюризацията.

Появи се тихо бучене, което се извиси слабо, след което премина в постоянно равномерно мъркане. Морисън извърна глава, доколкото му позволяваше предпазния колан, за да погледне назад.

Водата зад тях се разпени, като че ли се въртяха перки. Беше трудно да се прецени колко бързо се движат, поради липсата на

някакъв ориентир извън кораба, но на Морисън движението се стори доста бавно.

— Бързо ли се движим?

— Не, няма нужда — отговори Боранова. — Не е необходимо да губим енергия, като се опитваме да се движим по-бързо. Пробиваме си път между молекули с нормални размери, което означава, че по нашите мащаби триенето е голямо.

— Но с микротермоядрените двигатели...

— Освен придвижването имаме и много други енергийни нужди.

— Интересно колко време ще ни отнеме, за да се доберем до ключовата точка в мозъка.

— Повярвайте ми — мрачно рече Боранова. — За мене също е интересно, но ще се възползваме, доколкото е възможно, от движението на артериалния поток.

— Приближаваме иглата! — извика Дежньов. — Виждате ли я?

Точно пред тях, в снопа светлина на прожектора, се виждаше кръгъл отвор. Морисън без обяснения се досети, че това е основата на иглата.

На другия край на иглата щяха да попаднат в кръвта на Пьотр Шапиров и щяха наистина да се намират в човешко тяло.

— Наталия, размерът ни е твърде голям, за да преминем през иглата — каза Морисън.

Усещаше странна смесица от емоции. Най-силна беше надеждата, че целият експеримент се е провалил. Трябваше да се деминиатюризират и всичко щеше да приключи.

А под тази мисъл, скрита дълбоко, оставаше леката сянка на разочарованието. След като бяха стигнали дотук, дали не трябваше да влязат в тялото и да изследват вътрешността на нервната клетка? Нормално Морисън би се изплашил от подобна мисъл, тъй като ненавиждаше опасностите. Всъщност той беше се изплашил. Но след като бяха миниатюризирани, след като бяха стигнали дотук, след като досега беше преодолял страха, дали не му се искаше да продължат нататък?

Но усещането за реалност надделя над тези противоречиви пориви. Тези хора определено не бяха такива глупаци, че да се захванат с кораб, който не би могъл да бъде смален достатъчно, за да премине през предварително известна игла. Едва ли толкова интелигентни хора биха проявили подобна глупост.

Боранова като че ли прочете мислите му.

— Да — рече тя безразлично, — в момента размерите ни са твърде големи, но няма да останем така дълго. Това ми е работата.

— Вашата работа? — озадачи се Морисън.

— Разбира се. До този момент бяхме миниатюризирани от външно миниатюризационно устройство. Фината настройка ще извърша аз.

— Това е едната от причините да пестим микротермоядрените си двигатели, доколкото е възможно — промърмори Калинина.

Морисън погледна от едната към другата.

— Имаме ли на борда достатъчно енергия за по-нататъшна миниатюризация? Вероятно впечатлението ми, че за миниатюризацията е необходимо огромно количество енергия е...

— Албърт — рече Боранова, — ако гравитацията имаше квантов характер, тогава за намаляването на масата наполовина щеше да е необходимо едно и също огромно количество енергия, независимо от първоначалното количество маса. За намаляването наполовина на една мишка щеше да е нужна същата енергия, както и за намаляването наполовина на един електрон. Но гравитационните взаимодействия нямат квантов характер и, следователно, нямаме загуби от масата. Това означава, че при намаляване на масата, енергията, необходима за редуцирането ѝ също намалява. Не напълно пропорционално, но до голяма степен. Масата ни е толкова малка, че е нужно извънредно малко количеството енергия за по-нататъшната миниатюризация.

— Но тъй като никога не сте миниатюризирали обект, голям колкото този кораб, до голяма степен сте зависими от екстраполацията на данните, получени при съвсем друг диапазон на размерите.

„Не говорят на дете, помисли си възмутено Морисън. Аз съм им равен.“

— Да — съгласи се Боранова. — Предполагаме, че екстраполацията ни не е погрешна и че няма да ни изненада нещо ново и неочаквано. Все пак живеем в свят, в който понякога съществува известна неопределеност. Това е неизбежно.

— Но ако има нещо погрешно, всички ни очаква смърт.

— Не го ли знаехте? — спокойно каза Боранова. — Нима се страхувахте от фантастичното ни пътешествие само заради удоволствието да се почувствате изплашен? Имайте предвид, че не сме само ние. Ако се провалим и натрупаната при миниатюризацията енергия се освободи, тя ще разруши не само нас, но донякъде ще повреди и Пещерата. Сигурна съм, че много неминиатюризирани хора съдържат дъха си и се чудят дали ще оцелеят при една експлозия. Както виждате, Албърт, че дори онези, които не са подложени на миниатюризация, не са в пълна безопасност.

Дежньов се обърна и се ухили широко. Морисън забеляза, че един от горните му кътници е с коронка и се отличава по цвят от жълтеникавия оттенък на останалите му зъби.

— Приятелю, съсредоточете се върху мисълта, че дори и да се случи нещо, никога няма да разберете. Баща ми казваше: „След като все някога трябва да умрем, какво по-добро можем да желаем от бърза и неочаквана смърт?“

— Юлий Цезар е казал същото — рече Морисън.

— Да — съгласи се Дежньов, — но ние няма да имаме време дори да възкликнем: „И ти ли, Бруте?“

— Няма да умрем — остро рече Конев — и е глупаво да говорим за смъртта. Уравненията са верни.

— А! — възкликна Дежньов. — Имало е времена на предразсъдъци, когато хората са се уповавали на божията защитата. Да благодарим на Уравненията, че сега можем да се уповаваме на тях.

— Не е смешно — каза Конев.

— Не исках да бъде смешен, Юрий. Наташа, навън са готови за по-нататъшни действия.

— В такъв случай няма нужда повече да дискутираме — каза Боранова. — Сега ще разберем.

Морисън здраво стисна облегалките на креслото си, но нищо лошо не се случи. Напротив, кръглият отвор пред тях се разшири и стана все по-мъгляв и по-мъгляв, бавно отдалечавайки се назад, докато накрая изобщо не можеше да се различи.

— Движим ли се? — попита механично Морисън.

Въпросът беше неизбежен, въпреки че отговора беше ясен.

— Да — потвърди Калинина. — При това не изразходваме енергия. Не се противопоставяме на водните молекули. Напред в иглата ни придвижва водния поток, докато течността бавно се изтласква от цилиндъра.

Морисън започна да брои наум. Броенето заангажираше ума му по-ефикасно, отколкото наблюдаването на секундната стрелка на часовника му.

Когато стигна до сто, попита:

— Колко време ще е нужно?

— Колко време ще е нужно за какво? — попита в отговор Калинина.

— Кога ще навлезем в кръвта?

— След няколко минути — отвърна Дежньов. — Изтласкват ни много бавно, защото е възможно да се появи някаква микротурбулентност. Някога баща ми казваше: " По-бавно е, но е по-добре да пълзиш надолу по пътеката, отколкото да прескачаш скалите."

— Все още ли се миниатюризираме? — изпъшка Морисън.

— Не — отговори зад него Боранова. — Достигнахме до клетъчни размери и засега това напълно отговаря на нуждите ни.

Морисън с изненада откри, че трепери. Толкова много се случваше и съществуваха толкова много въпроси, за които да мисли, че не оставаше време за страх. Не беше изплашен, във всеки случай не много, но все пак продължаваше да трепери по някаква причина.

Опита се да се успокои. Реши да се отпусне в креслото, но само волевото усилие не достигаше. За целта беше нужна и силата на притеглянето, а такава практически нямаше. Затвори очи и задиша бавно. Дори опита тихо да си тананика хора от деветата симфония на Бетовен.

Накрая се принуди да го сподели.

— Съжалявам, но мисля, че ме тресе.

— Аха! — изкикоти се Дежньов. — Чудех се кой ли пръв ще го спомене.

— Не сте вие, Албърт — успокои го Боранова. — Всички треперим леко. А също и корабът.

— Нещо нередно ли има? — в Морисън веднага се надигна страха.

— Не. Просто такива са размерите ни. Достатъчно сме малки, за да усетим въздействието на Брауновото движение. Знаете какво е то, нали?

Въпросът беше чисто риторичен. Сигурно Боранова предполагаше, че всеки студент по физика знае какво е Брауново движение, да не говорим за Морисън. Въпреки това той мислено започна да си го обяснява — не с думи, а като концепции.

Всеки предмет потопен в течност е подложен от всички страни на бомбардировка от атомите и молекулите на течността. Тези частици се удрят случайно и, следователно, неравномерно. Сравнена с размерите на обекта, тази неравномерност е толкова малка, че е незабележима, а въздействието ѝ не може да се измери. Но с намаляване на размерите на обекта, поради все по-малкия и по-малкия брой частици, които едновременно удрят тялото, тази неравномерност става все по-голяма. Корабът вече беше достатъчно малък, за да отвърща на леките разлики в ударите — първо в една посока, след това в друга, случайно. Леките движения следваха едно след друго — като трептене.

— Да, трябваше да се досетя — заяви Морисън. — Ще става все по-зле, ако продължим да се смаляваме.

— Всъщност треперенето няма да се влоши — каза Боранова. — Ще се появят и други, противодействащи ефекти.

— Не са ми известни такива — намръщи се Морисън.

— Въпреки това, такива ефекти ще има.

— Оставете го на Уравненията — вмъкна Дежньов с престорено благочестив тон. — Уравненията знаят!

— Мисля, че можем да си докараме морска болест.

— Едва ли — възрази Боранова, — но за всеки случай всички сме взели подходящи медикаменти. Приели сме същите вещества срещу космическа болест, които използват космонавтите.

— Не и аз — възмути се Морисън. — Не само че не съм пил никакъв медикамент, но дори и не бях предупреден.

— Албърт, казахме ви колкото се може по-малко за възможните неудобства и опасности заради спокойствието ви. Що се отнася до лекарството, вие изпихте вашата част на закуска. Как се чувствате?

Морисън, който усещаше, че започва да му се гади след всичките тези разговори за прилошаване, реши, че всъщност е добре. „Изумително е, помисли си той, как умът властва над тялото.“

— Сносно — отвърна слабо той.

— Добре — рече Боранова, — защото вече се намираме в кръвообращението на академик Шапиров.

38.

Морисън погледна навън през прозрачната стена на кораба.

— Кръв ли?

Първото, което очакваше да види, беше червенина. Че какво друго?

Присви очи и се взря навън, но не видя нищо дори и на силната светлина на корабните прожектори. Със същия успех можеше да бъде и в гребна лодка, движеща се по спокойната повърхност на езеро в тъмна и облачна нощ.

Мислите му промениха посоката си. Светлината в кораба, реално погледнато, имаше дължината на гама лъчи, при това доста твърди^[1] гама лъчи. Но все пак светлинните вълни бяха резултат от миниатюризацията на обикновената видима светлина и за хората в кораба, с тяхната също толкова миниатюризирана ретина, те оставаха лъчи светлина и имаха техните свойства.

Навън, непосредствено до корпуса на кораба, където свършваше ефекта на миниатюризационното поле, миниатюризираните фотони се увеличаваха до нормални фотони, които се отразяваха обратно към кораба. Там се миниатюризираха отново при пресичането на границата на полето. Може би останалите бяха привикнали към тази парадоксална ситуация, но за Морисън представата за миниатюризираното мехурче, плаващо в морето на нормалния свят, беше зашеметяваща. Дали границата, разделяща нормалния свят от миниатюризираната област беше видима? Дали някъде нямаше прекъсване?

Следвайки потока на мислите си Морисън се обърна към Калинина, която се беше привела на уредите си:

— София, когато нашата светлина напуска миниатюризационното поле и се увеличава, тя би трябвало да отдава топлинна енергия, а когато се отразява обратно към кораба, би трябвало да поглъща енергия, за да може да се миниатюризира. Тази енергия трябва да дойде отнякъде. Прав ли съм?

— Напълно сте прав, Албърт — отвърна Калинина, без да вдига глава. — Използването на светлина води до малка, но постоянна загуба на енергия, обаче двигателите ни могат да я осигурят. Разходът е незначителен.

— Наистина ли се намираме в кръвта?

— Не се безпокойте. Там сме. Вероятно след малко Наталия ще загаси вътрешното осветление и ще видите по-ясно какво има навън.

Като че ли по сигнал Боранова заяви:

— Готово! Можем да си починем малко.

Светлината намаля.

Незабавно обектите извън кораба се очертаха смътно. Не можеше да ги различи ясно. Бяха потопени в някаква хетерогенна смес, в която плаваха различни обекти, каквато и би трябвало да бъде кръвта.

Морисън се размърда неспокойно, борейки се с притискащия го колан.

— Но ако се намираме в кръвния поток, чиято температура е трийсет и седем градуса, ние...

— Температурата на кораба се регулира. Ще се чувстваме напълно удобно — прекъсна го Калинина. — Повярвайте, Албърт, наистина сме обмислили тези неща.

— Може и да сте ги обмислили — Морисън леко се засегна, — но мене не сте ме осведомявали. Как можете да поддържате температурата, когато нямате охладителна инсталация?

— Нямаме, но съществува външното пространство. Микротермоядрените двигатели отделят тънък сноп от субатомни частици, които са миниатюризирани и имат маса близка до нулата. Следователно те могат да се движат със скорост близка до тази на светлината, като преминават през материята с лекотата на неутриното, носейки в същото време енергия. За по малко от секунда те се озовават в открития космос. Всъщност ние се охлаждаме като прехвърляме топлина от кораба в космоса. Разбирате ли?

— Разбирам — промърмори Морисън.

Решението беше остроумно, а може би и очевидно за онези, които бяха навикнали да мислят с понятията на миниатюризацията.

Забеляза, че уредите, разположени пред Дежньов, са светещи. Такива бяха и инструментите пред Калинина. Помъчи се да се надигне

малко и успя да зърне едно ъгълче от екрана пред Конев. Виждаше се изображение, което вероятно беше карта на кръвоносната система на шията. В момента преди тялото му да изгуби борбата с паяжината на колана, видя върху екрана малка червена точка. Предположи, че това е позицията на кораба в лявата вътрешна сънна артерия.

Беше се задъхал от усилието и му потрябва известно време за да възстанови контрола върху дишането си. Нишата, в която се намираше компютъра му, беше осветена. Закри светлината с лявата си ръка и погледна навън.

В далечината се виждаше нещо, което приличаше на стена, на някакъв вид преграда. Тя се отдалечи, след това се приближи, след това отново се отдалечи, и пак, и пак, с постоянен ритъм. Механично погледна към часовника си. Това явно бяха пулсациите на артериалната стена.

— Очевидно миниатюризацията не въздейства на времето — обърна се тихо към Калинина. — Поне пулсациите на сърцето са толкова, колкото би трябвало да бъдат, въпреки че ги наблюдавам с миниатюризираните си очи и ги измервам с миниатюризирания си часовник.

— Изглежда, че времето няма прекъснат характер — отговори му Конев — или поне не се влияе от миниатюризационното поле, което може би е едно и също. Това е извънредно удобно. Ако трябваше да отчитаме разлики във времето, нещата щяха значително да се усложнят.

Морисън мълчаливо се съгласи и насочи мислите си в друга посока.

Ако се намираха в артерията и ако корабът просто се носеше напред от потока на кръвта, движението трябваше да бъде на тласъци. При всяко свиване на далечното сърце — нов тласък. А сърцето наистина беше далеч — по техните мащаби. И ако наистина беше прав, би трябвало да усеща тези тласъци в движението.

Затвори очи и се помъчи да не мърда известно време, да остане неподвижен, с изключение на трептенето от Брауновото движение, което беше извън контрола му.

Ха, чувстваха се! Слабо, но забележимо подръпване назад, когато тласъкът започваше, слабо побутване напред в края му.

Но защо тези тласъци не бяха по-мощни? Защо не усещаше резки движение напред-назад?

Изведнъж се досети, че вече почти нямаха маса. При толкова малка маса, инерцията също беше нищожна. Вискозитета на нормалната течност в кръвния поток оказваше толкова силен смекчаващ ефект, че тласъците почти се губеха в Брауновото движение.

Морисън почувства слабо успокоение. Усети, че напрежението в него слабо намалява. Миниатюризираното обкръжение се беше оказало неочаквано великодушно.

Погледна отново през прозрачния корпус на кораба. Този път съсредоточи вниманието си върху обема, намиращ се между него и артериалната стена. Виждаха се мехурчета, слабо очертани. Не, не бяха мехурчета, а някакви плътни тела, при това много. Някои от тях се въртяха бавно, при коетоменяха формата си, така че вече не приличаха на сфери. Всъщност бяха дискове.

Изведнъж се досети и се почувства засрамен. Защо ги разпозна толкова трудно, след като знаеше, че се намира в кръвта? Но на този въпрос също имаше отговор. Не можеше лесно да започне да разсъждава като същество, намиращо се в кръвоносната система. Беше твърде лесно да предположи, че е в подводница, която плава през океана. Естествено беше да очаква да види позната гледка и да се озадачи от вида на нещо, което не се помещава в представите му.

Беше видял червени кръвни клетки — еритроцити — и не беше успял да ги разпознае.

Разбира се те не бяха червени, а леко жълтеникави. Всяка от тях поглъщаше част от късовълновата светлина, за да създаде този цвят. Ако обаче се съберяха закуп, милиони и милиарди, те биха погълнали достатъчно такава светлина, за да изглеждат червени — както в артериалния поток, а сега те се намираха точно там. След като клетките отнемеха кислорода, който носеха червените телца, отделните телца добиваха синкав цвят, а събрани заедно — синьо-виолетов.

Загледа се с интерес в еритроцитите и успя ясно да види, че наистина ги е разпознал правилно.

Представляваха двойновдълбнати дискове, чиито центрове бяха хлътнали от двете страни. За Морисън изглеждаха огромни, макар при

нормални условия да бяха микроскопични — около седем и половина микрометра в диаметър и малко повече от два микрометра дебели. И, ето, сега ги виждаше като издути обекти, големи колкото ръката му.

Наоколо имаше много от тях. Проявяваха тенденция да се подреждат в кръг, но ефекта не беше статичен. Едни от тях се откъсваха от кръга, други се присъединява, а постоянно се виждаха и единични телца. Онези, които се виждаха, не се губеха от погледа му — не се придвижваха спрямо кораба.

— Сетих се — заяви Морисън. — Ние просто се движим заедно с потока.

— Точно така — потвърди Калинина. — Така пестим енергия.

Но все пак червените клетки не бяха напълно неподвижни. Морисън забеляза, че една от клетките се придвижва към кораба. Може би беше повлечена от слаба турбулентност на потока или беше тласната случайно от Брауновото движение. Клетката леко се сплеска при удара в повърхността на кораба и след това отскочи.

— София, видяхте ли това?

— Червената клетка, която ни удари ли? Да.

— Защо не се миниатюризира? Вероятно е навлязла в полето.

— Не напълно, Албърт. Тя отскочи от полето, което се простира на малко разстояние във всички посоки от всеки миниатюризиран обект, като нашия кораб. Между нормалната и миниатюризираната материя съществува известно отблъскване. Колкото по-голяма е степента на миниатюризация, толкова по-силно е отблъскването. По тази причина много малките обекти, например миниатюризираните атоми или елементарни частици, могат да преминават през материята, без да взаимодействат с нея. На това се дължи и метастабилното състояние на миниатюризацията.

— Какво имате предвид?

— Всеки миниатюризиран обект е заобиколен от нормална материя, освен ако не се намира в открития космос. Ако нищо не задържа нормалната материя извън полето, тя би се миниатюризирала непрекъснато, поглъщайки енергия от миниатюризирания обект. Разходът би бил значителен и миниатюризираният обект бързо би се деминиатюризирал. На практика би било невъзможно да се осъществи миниатюризация, тъй като енергията, натрупана в миниатюризирания обект би изтекла веднага. В такъв случай, онова, което бихме се

опитвали да направим ще бъде да миниатюризираме цялата Вселена. Разбира се при нашите размери отблъскването не е твърде силно. Ако червената кръвна клетка се сблъска с достатъчна сила, част от площта на сблъска би претърпяла известна миниатюризация.

Морисън се обърна и почти веднага видя нещо, което приличаше на разкъсана червена клетка.

— А! — възкликна Морисън — Тази клетка не е ли пример, за случая, който описахте?

Калинина се наклони към него, за да види по-добре обекта, към който сочеше Морисън.

— Едва ли, Албърт — поклати глава Калинина. — Времето на живот на червените кръвни клетки е ограничено — около сто и двайсет дни. Бедните клетки се износват и се разрушават. В обема кръв, който наблюдаваме, всяка минута се разрушават няколко десетки, така че разкъсаните и повредени червени клетки ще са обичайна гледка. А това е добре, защото означава, че ако ни се наложи да използваме енергията си и да си проправяме път през кръвта, разрушаването на няколко клетки, та дори и на няколко милиона, ще е без значение за Шапиров. Не е възможно да повреждаме червените телца със скорост, която да е дори приблизително равна на естественото разрушение.

— Ами тромбоцитите?

— Защо питате?

— Онова там би трябвало да е тромбоцит — посочи Морисън. — Има форма на леща и е само наполовина на червените клетки.

— А, да, виждам го — каза Калинина след кратка пауза. — Това е тромбоцит. Би трябвало на всеки двайсет червени клетки да има по един от тях.

— Мисълта ми беше, че тромбоцитите са много по-крехки от червените телца и когато се разрушат, започва процеса на съсирване. Ако разрушим няколко, в артерията ще започне да се образува тромб. Тогава Шапиров ще получи нов удар и ще умре.

Боранова, която слушаше диалога между Морисън и Калинина, се намеси:

— Първо, тромбоцитите не са чак толкова крехки. Ако се ударят леко в нас, ще отскочат. Опасността от поява на тромб е близо до артериалната стена. Тромбоцитите се движат много по-бързо спрямо

вътрешната стена на сънната артерия, отколкото спрямо нас. Освен това вътрешната стена на артерията би могла да бъде покрита с холестерол и най-различни липидни отлагания. Следователно повърхността е много по-груба и неравна от гладкия синтетичен корпус на кораба. Дори и това не представлява голяма опасност. Може да се разруши тромбоцит, а дори и няколкостотин, без да започне да се образува съсирек, който да е достатъчен да запуши кръвоносния съд. Необходими са много големи количества тромбоцити, за да се получи подобен ефект.

Морисън се загледа в тромбоцита, който се мяркаше между многобройните червени клетки. Искаше да види дали ще влезе в досег с кораба и какво ще се случи. Тромбоцитът обаче не се подчини на желанието му и остана на разстояние.

Стори му се, че тромбоцитът е голям колкото ръката му. Как беше възможно, след като размерът му беше наполовината на червените телца, а самите те бяха големи колкото ръката му? Погледът му потърси червена клетка и сега те определено изглеждаха по-големи от ръката му.

— Обектите навън стават по-големи — заяви той.

— Очевидно отново се миниатюризираме — обади се Конев, явно раздразнен от неспособността на Морисън да изведе подходящо заключение от наблюдаваното явление.

— Така е, Албърт — потвърди и Боранова. — С напредването ни коронарната артерия се стеснява и трябва да поддържаме темпото на миниатюризация.

— Не е нужно да засядаме в тръбата заради прекалената си дебелина — обади се весело Дежньов. След това, осенен от друга мисъл добави — Знаеш ли, Наташа, никога в живота си не съм бил толкова слаб.

— Според константата на Планк си дебел както винаги — невъзмутимо каза Боранова.

Морисън не беше в настроени за лекомислени шеги.

— Наталия, колко още ще се миниатюризираме?

— До молекулярно ниво, Албърт.

И всички опасения на Морисън се появиха отново.

[1] Т.е. високоенергетични — Б. пр. ↑

39.

Почувства се като глупак, загдето не може веднага да разбере, че все още продължават да се миниатюризират. Поведението на Конев, който недвусмислено показва глупостта му, силно го огорчи. Бедата беше там, че тези хора живееха и мислеха за миниатюризацията от години. За него идеята беше нова и все още се опитваше без особена охота да я натъпче в мозъка си. Не можеха ли да проявят поне малко съчувствие към трудностите му.

Загледа се мрачно в червените телца. Определено бяха по-големи. Бяха по-широки от гърдите му, а очертанията им изгубиха остротата си. Повърхността им трептеше, като че ли бяха брезентови мехове, пълни с гъста течност.

— Вече сме с молекулярни размери, нали? — Морисън попита тихо Калинина.

Калинина бегло го погледна, после извърна глава и каза:

— Да.

— Не знам защо трябва да се безпокоя, като се вземе предвид до какви размери вече сме миниатюризирани, но има нещо плашещо в това да си с размерите на молекула. Имате ли представа колко голяма молекула?

— Не знам — сви рамене Калинина. — Питайте Наталия. Може би с размерите на вирус.

— Но подобно нещо никога не е било изпробвано.

Калинина поклати глава.

— Сега чертаем картата на неизследвана територия.

Последва кратко мълчание, след което Морисън неловко попита:

— А вие страхувате ли се?

Тя го погледна гневно, но продължи да шепне.

— Разбира се, че се страхувам. За каква ме мислите? Не е естествено да не се страхуваш, ако имаш основателни причини за това. Страхувах се, когато ме изнасиха. Страхувах се когато бях бременна и когато ме изоставиха. Половината си живот съм прекарала в страх. С всички е така. Затова хората пият толкова много — за да премахнат

страха, който ги е обхванал — Калинина почти съскаше през стиснатите си зъби. — Да не искате да ви съжаля, защото сте изплашен?

— Не — промърмори Морисън, като се отдръпна назад.

— Няма нищо лошо в това да се страхуваш — продължи тя, — докато не започнеш да действаш уплашено, докато не си изпаднал в бездействие или в истерия заради страха, или... — тя прекъсна мисълта си и си отправи горчиво самообвинение: — На времето често изпадах в истерия.

Погледът ѝ се премести към гърба на Конев, който седеше изпънат и неподвижен.

— Но сега — добави тя — възнамерявам да свърша работата си, дори ако съм полумъртва от страх. Никой няма да разбере от действията ми, че се страхувам. И по-добре, и вие се дръжте така, мистър американец.

— Да, разбира се — преглътна с труд Морисън, но думите му прозвучаха доста неубедително, дори за самия него.

Погледна напред, после назад. В това тясно пространство шепота беше безсмислен. Дори и най-слабите думи щяха да бъдат чути.

Боранова изглеждаше погълната от миниатюризациялната си апаратура, но на устните ѝ беше изписана тънка усмивка. Одобрение? Презрение? Морисън не знаеше.

Що се отнася до Дежньов, той се обърна и рече:

— Наташа, кръвоносния съд продължава да се стеснява. Би ли ускорила миниатюризацията?

— Ще направя необходимото, Аркадий.

Дежньов срещна погледа на Морисън и му намигна весело.

— Не вярвайте на малката София — преструвайки се, че шепне. — Тя не се страхува. Никога не се бои. Просто не иска да ви оставя сам с тревогите ви. Нашата София има меко сърце, толкова меко, колкото и...

— Млъкни, Аркадий — прекъсна го София. — Бащата ти сигурно ти е казвал, че не е нужно да удряш по празната чаена чаша, която наричаш своя глава, с ръждясалата лъжица, която наричаш свой език.

— А, това беше много грубо — Дежньов завъртя очи. — Баща ми казваше, че нито един нож не може да бъде наточен толкова остро,

колкото женския език. Но наистина, Албърт, достигането на размера на молекулите е нищо. Почакайте докато се научим да свързваме относителността с квантовата механика и ще можем със съвсем малко енергия да се смалее до субатомни размери. Тогава ще видите.

— Какво ще видя?

— Ще видите мигновено ускоряване. Просто ще тръгваме и... — Дежньов вдигна ръце от управлението и направи бърз жест, придружен от остро изсвирване с уста.

— Ръцете на кормилото, Аркадий — обади се Боранова.

— Разбира се, драга Наталия — каза Дежньов. — Просто едно лирично отклонение, нищо повече. След това добави към Морисън — Ще можем мигновено да достигаме скорост, близка до светлинната, а при подходящи условия дори и по-висока. За десет минути ще прекосяваме галактиката, за три часа ще стигаме до Андромеда, а за две години — до най-близкия квазар. А ако това все още не е достатъчно, ще можем да се смалее още. Ще имаме свръхсветлинни полети, ще имаме антигравитация, ще имаме всичко. И във всичко ще е водещ Съветския съюз.

— И как ще управлявате полета, Аркадий?

— Какво?

— Как ще го управлявате? — повтори сериозно Морисън. — Щом корабът достигне нищожни размери и маса, на практика той ще се излъчи на стотици светлинни години. Това означава, че ако имате милиарди кораби, те ще се разпространят симетрично във всички посоки — подобно на слънчевата светлина. Но тъй като ще има само един кораб, той ще се движи само в една посока, която обаче ще бъде напълно непредсказуема.

— Този проблем е за хитрите теоретици като Юрий.

До този момент Конев не беше проявил никакъв интерес към разговора, но сега силно изсумтя.

— Не съм убеден — продължи Морисън, — че е разумно да се развива пътуването и безгрижно да се допуска, че управлението е сигурно. Вашият баща не е ли казвал: „Умният човек не започва да строи къщата от покрива.“

— Може и да го е казал, но веднъж рече следното: „Ако намериш златен ключ, а не знаеш за коя ключалка е, не го изхвърляй. Златото, само по себе си, е достатъчно.“

Боранова се размърда в седалката си и ги прекъсна:

— Достатъчно с видяното и казаното, приятели. Юрий, къде се намираме? Напредваме ли?

— По мое мнение — да, но бих искал американецът да потвърди преценката ми, ако е правилна.

— Как бих могъл да го сторя? — сопна се Морисън. — Завързан съм тук.

— Ами, отвържете се. Дори и да отпловате, няма да е надалече.

Морисън се затрудни с разкопчаването на колана, тъй като беше забравил къде се намира съответния бутон. Калинина бързо се протегна и го натисна.

— Благодаря, София.

— Ще се научите — отвърна тя безразлично.

— Надигнете се, така че да виждате над рамото ми — каза Конев.

Морисън последва съвета му и, както се очакваше, се отблъсна твърде силно от облегалката на предната седалка. Като резултат от незначителната му инерция, излетя нагоре и си удари главата в тавана. Ако това се беше случило със същата скорост при неминиатюризирани условия, сигурно щеше да изпита заслепяваща болка при сътресението, но същата липса на маса и инерция, която го изстреля нагоре, му помогна да отскочи без никакво нараняване и практически без усещане за удар.

— Внимателно — Конев цъкна с език. — Просто вдигнете ръцете си нагоре с дланите настрани, бавно ги завъртете и след това натиснете, но бавно. Разбрахте ли как?

— Разбрах.

Последва съвета на Конев и се издигна бавно. Хвана се за рамото му и се задържа.

— А сега погледнете церебрографа — продължи Конев. — Виждате ли къде сме сега?

На екрана се виждаше извънредно сложна мрежа с отчетлив тримерен ефект. Състоеше се от извиващи се ручейчета, които се разклоняваха в сложно дърво. В едно от по-големите разклонения се виждаше малка червена точка, която бавно напредваше.

— Можете ли да увеличите изображението, така че да се вижда само тази част.

Конев отново цъкна с език, очевидно показвайки нетърпението си.

— Това ще ни помогне ли?

— Разбира се. Намираме се в основата на мозъка.

Можеха да се различат отделните гънки и бразди.

— Къде възнамерявате да отидем? — попита Морисън.

Изображението слабо се увеличи.

— Ще завием тук към вътрешността на невронния слой — сивото вещество. Бих искал по този маршрут да преминем през... — и Конев назова имената на няколко области в мозъка, които Морисън се затрудни да преведе мислено на английски — ... и тази област тук, ако правилно съм разбрал статиите ви, е критичната точка на невронната мрежа.

— Не съществуват два еднакви мозъка — каза Морисън. — Не мога да посоча нищо със сигурност, още повече щом никога не съм изследвал конкретния мозък. Все пак бих казал, че областта, към която се насочвате, изглежда обнадеждаващо.

— Добре, засега това е достатъчно. Щом стигнем там, ще можете по-точно да определите дали се намираме в точка, където се пресичат няколко разклонения на мрежата или на какво разстояние и в каква посока трябва да търсим тази точка.

— Мога да опитам — предпазливо додаде Морисън, — но помнете, че не гарантирам за способностите си. Не съм ви обещава нищо. Не съм доброволец и...

— Албърт, знаем това — намеси се Боранова. — Просто искаме да направите каквото можете.

— Във всеки случай — заяви Конев — като първо приближение ще отидем там. Въпреки забавянето на потока скоро ще стигнем. Вече сме почти с размерите на капилярите. Завържете се, Албърт. Ще ви кажа, ако имам нужда от помощта ви.

Морисън успя без чужда помощ да закопчае колана си, убеждавайки се, че дори и малките триумфи могат да бъдат сладки.

„Почти с размерите на капилярите“, помисли си той и погледна през стената на кораба.

Стената на кръвоносния съд все още се намираше на безопасно разстояние, но беше се изменила на вид. Преди равномерно пулсиращите стени изглеждаха лишение от особености. Вече не се

забелязваха пулсации, а стените бяха започнали да изглеждат като изградени от плочки. Плочките, досети се Морисън, бяха клетките, които изграждаха изтъняващите стени.

Всъщност структурата на стената не можеше да се види ясно, тъй като червените кръвни телца пречеха. Сега приличаха на меки торби с размер почти колкото кораба. Една от тях се приближи към кораба, притисна се и отскочи, без да претърпи никакви видими повреди.

За известно време на мястото на контакта остана малко петно. Може би съприкосновението беше прекалено силно и върху корпуса се беше образувал слой от миниатюризирани молекули. Петното се разнесе бързо и се разтвори в околната течност.

Съвсем различно беше с тромбоцитите, които по природа бяха по-слаби от червените кръвни клетки.

Един от тях се сблъска челно с кораба. А може би движението му беше забавено от удар с червено телце, така че корабът го беше настигнал. Носът на кораба проникна дълбоко в тромбоцита, чиято обвивка се проби. Съдържанието му бавно се разтече, смесвайки се с плазмата, след което се оформи на две-три дълги нишки, които се преплетоха. Известно време останаха прилепнали към корабния корпус, влачейки се след него.

Морисън очакваше да види никакви доказателства за образуване на съсирек. Нищо подобно не се забелязваше.

Няколко минути по-късно видя пред кораба бяла мъгла, която като че ли изпълваше кръвоносния съд от край до край, а стените ѝ пулсираха и се вълнуваха. Във вътрешността и се виждаха тъмни зърна, които равномерно се движеха напред-назад. Стори му се, че вижда някакво злобно чудовище и не успя да подтисне ужасения си вик.

ГЛАВА 10

КАПИЛЯРЪТ

*Ако искаш да провериш дали водата е
завряла, не го прави с пръст.*

Дежньов-старши

40.

Дежньов учудено обърна глава.

— Това е бяла клетка, Албърт, левкоцит. Няма причини за безпокойство.

Морисън преглътна и определено се почувства засегнат.

— Знам, че е бяла клетка. Просто се появи неочаквано. По-голяма е, отколкото очаквах.

— Наистина не е нищо опасно — добави Дежньов. — И не е по-голяма, отколкото трябва да бъде. Ние сме по-малки. А дори да беше голяма колкото Москва, какво от това? Просто се носи с кръвта като нас.

— Всъщност — тактично се намеси Калинина — тя не знае, че сме тук. Имам предвид, не знае, че сме нещо необичайно. Тя мисли, че сме червена клетка.

Конев, който изглежда говореше на въздуха пред себе си, заяви:

— Белите клетки не мислят.

По лицето на Калинина премина сянка на негодувание. Изчерви се слабо, но гласа и остана спокоен.

— Употребих „мисли“, Албърт, само за да се изразя по-образно. Имах предвид, че поведението на бялата клетка към нас е такова, каквото би било към червена клетка.

Морисън отново погледна към голямата пулсираща клетка и реши, че безопасна или не, присъствието ѝ му е неприятно. Погледна с много по-голямо удоволствие към вирнатата брадичка на Калинина и се зачуди защо не е премахнала малката бенка, намираща се под левия ъгъл на устата ѝ. Може би без тази пикантна дреболия лицето ѝ би било твърде хубаво, за да притежава индивидуалност.

Моментното мислено отклонение премахна безпокойство, което предизвика с появата си бялата клетка и Морисън се върна към обяснението на Калинина.

— Какъв е критерия на бялата клетка да ни приеме за червено телце? Фактът, че сме със същите размери ли?

— Възможно е да помогне, но не е истинската причина. Човек преценява, че една клетка е червено телце, защото я вижда. Бялата клетка го преценява по характеристиките на електромагнитното поле на повърхността на червената клетка. Белите клетки са „научени“ — това просто още един образен израз — нека да го наречем, приспособени да ги игнорират.

— Но този кораб не притежава електромагнитното поле на червено телце... А, предполагам, че вие се грижите за него.

— Да — усмихна се Калинина с леко задоволство. — Това е моята специалност.

— Така е Албърт — обади се Дежньов. — Нашата малка София има в главата си — той се почука с пръст по дясното слепоочие — точните характеристики на електромагнитното поле на всяка клетка, бактерия, вирус, протеинова молекула...

— Не всички наизуст — прекъсна го Калинина, — но онези, които съм забравила ще ми ги припомни компютъра. Имаме устройство, което използва енергията на микротермоядрените двигатели, за да зареди с положителни и отрицателни заряди повърхността на кораба по избрана от мене схема. В момента корабът има електромагнитните характеристики на червено телце, дублирани максимално точно и те са достатъчно близки до истинските, за да предизвикат бялата клетка да действа по определен начин или поточно да не действа.

— Кога го направихте? — попита Морисън с интерес.

— Щом се смалихме до размери, достатъчно малки, за да привлекат вниманието на белите клетки или, най-общо казано, на имунната система. Не искаме антители да се скупчат около нас.

— Защо Брауновото движение не става по-силно, след като говорим за намаляване на размерите ни? — подметна Морисън. — Мислех, че с намаляването ни, ударите ще се засилват.

— Така би било, ако бяхме неминиатюризиран обект със същите размери — намеси се Боранова. — Тъй като сме миниатюризирани, съществуват теоретични причини, които не позволяват на Брауновото движение да ни въздейства прекалено силно. Няма защо да се безпокоите за него.

Морисън се замисли, след това сви рамене. Едва ли възнамеряваха да му кажат нещо съществено, което би го направило

твърде осведомен за миниатюризацията, но това беше без значение. Брауновото движение не беше се влошило. Всъщност, безпокоеше го по-малко или просто беше привикнал към него. Както каза Боранова, нямаше причина да се безпокои.

Вниманието му отново се насочи към Калинина.

— От колко време работите в тази област, София?

— Откакто завърших. Знаехме, че ще дойде време, когато ще се наложи да пътуваме в кръвоносната система, дори и без комата на Шапиров. Отдавна планираме нещо подобно и знаехме, че моите умения ще са необходими.

— Възнамерявате ли да използвате автоматични кораби без екипаж?

— Някой ден може би — отговори Боранова, — но засега не планираме подобни опити. Все още не можем да направим автоматиката еквивалентна по гъвкавост и изобретателност на човешкия мозък.

— Вярно е — намеси се Калинина. — Да се опитва да се направи автоматичен генератор на електромагнитното поле, който да реагира правилно при всички, дори и малковероятни условия, би било излишен разход и ненужен експеримент. Но когато аз манипулирам полето, мога да направя почти всичко. Мога да променя полето при екстремни условия, да изпробвам някое предишно предположение или просто да задоволя някаква прищявка. Например, бих могла да променя полето на кораба, така че да съответства на бактерията E.coli и бялата клетка веднага ще ни нападне.

— Сигурен съм — заяви Морисън, — но, моля ви, не го правете.

— Не се бойте — каза Калинина. — Нямам подобно намерение.

— Напротив, София — гласът на Боранова прозвуча с внезапна и несвойствена за нея възбуда. — Направи го!

— Но, Наталия...

— Знам какво говоря, София. Направи го. Все още не сме изпробвали уредите ти в условията на миниатюризационното поле. Нека да опитаме сега.

— Това е губене на време, Наталия — промърмори Конев. — Нека първо да стигнем там, закъдето сме тръгнали.

— Няма да свършим много работа, ако не можем да влизаме в клетките. Имаме под ръка възможността незабавно да видим как

София контролира поведението на дадена клетка.

— Съгласен съм — разпалено додаде Дежньов. — Досега пътуването ни страда от забележителна липса на преживявания.

— Мисля, че такива пътувания са най-добрите — подметна Морисън.

Дежньов неодобрително вдигна ръка.

— Старият ми баща казваше: „Да искаш пълен мир и тишина означава, че се надяваш да умреш.“

— Започвай, София! — твърдо каза Боранова. — Губим време.

Калинина се поколеба за малка — може би за времето, което ѝ беше нужно да си спомни, че Боранова е капитана — след това постави ръце на клавишите пред себе си и конфигурацията на схемата върху монитора пред нея се промени забележимо. Морисън трябваше да признае пред себе си, че го направи наистина бързо.

Морисън вдигна очи към бялата клетка пред тях. Известно време нищо не се случи. А след това като че ли по повърхността на чудовището премина тръпка.

— Аха, надуши плячка — прошепна Дежньов.

Веществото от най-близката част на бялата клетка се изду към тях и около тях, образувайки неравен кръг. Същевременно средната част се отдръпна, сякаш нещо я всмука. На Морисън му стори, че вижда челюстите на чудовището, готови да сдъвчат храната.

— Работи, Наталия — обади се Конев. — Създанието пред нас се приготвя да ни обхване и погълне.

— Така е — съгласи се Боранова. — Много добре. София, възстанови полето в предишното състояние.

Пръстите на Калинина отново пробягаха по клавишите и конфигурацията на екрана се върна, доколкото Морисън можеше да прецени по памет, към по-раншното състояние.

Този път обаче бялата клетка не реагира. Издадения пръстен премина покрай кораба, който се насочваше право към централната вдлъбнатина.

41.

Морисън изпадна в ужас. Целият кораб беше потънал в нещо, което изглеждаше досущ мъгла — зърнеста мъгла, в която се въртеше някакъв заоблен обект, малко по-плътен от останалата част.

— Очевидно — гневно заговори Конев — след като бялата клетка се е приготвила за поглъщане, останалата част от процеса е автоматична и нищо не може да я спре. А сега какво ще правим, Наталия?

— Признавам, че не очаквах такъв развой — тихо отвърна Наталия. — Грешката е моя.

— Какво значение има? — намръщи се Дежньов. — Какво би могла да ни стори тази топка? Не може да ни разруши. Да не е боа-удушвач.

— Може да се опита да ни смели — каза Конев. — Намираме се в хранителната вакуола и около нас се изливат храносмилателни ензими.

— Нека се изливат — изсумтя Дежньов. — Желая им много успехи при опита. Бялата клетка не притежава нищо, с което би могла да разтвори стените на кораба. В крайна сметка ще ни изхвърли като несмилаем остатък.

— Как ще го разбере? — попита Калинина.

— Кое да разбере? — сопна се Дежньов.

— Как ще разбере, че сме несмилаем остатък? Беше подтикната към действие от бактериалния ни заряд.

— Който вече не съществува.

— Да, но както някой отбеляза, щом веднъж се въздейства на бялата клетка, тя трябва да премине последователно през целия цикъл. Тя не е мислеща. Действа напълно автоматично — Калинина се беше намръщила и оглеждаше останалите. — Струва ми се, че бялата клетка ще продължи да се опитва да ни абсорбира, докато някакъв друг подходящ стимул не включи в обратна посока поглъщателния й механизъм и не й позволи да ни изхвърли.

— Но сега зарядът ни отново има характеристиките на червена клетка. Не мислиш ли, че така ще стимулираме изхвърлянето ни? Тя не яде червени телца.

— Мисля, че вече е твърде късно — каза неуверено Калинина, като че ли се притесняваше да противостои на Боранова. — Характеристиката на заряда на червена клетка ни оставя непогълнати, но след като сме били всмукани по някакъв начин, само тя не е достатъчна за да предизвика изхвърляне. В крайна сметка, все още сме тук — не бяхме изхвърлени.

Очите ѝ — всъщност очите на петимата — се загледаха притеснено в корабната стена. Попаднаха в капана на една мъглива клетка.

— Мисля — продължи Калинина, — че би трябвало да има някаква характеристика на заряда, която да съответства на неразтворимите остатъци от бактериите, които бялата клетка е пригодена да поглъща. Бихме могли да предизвикаме изхвърлянето с такава характеристика.

— София, мое малко пиленце — рече Дежньов, — в такъв случай дай ѝ характеристиката, която иска.

— С удоволствие — отвърна Калинина, — ако ми кажете каква е тя, защото аз не я знам. Мога само да опитвам напосоки. Броят на възможните характеристики е астрономически.

— Всъщност — додаде Конев — можем ли да бъдем сигурни, че бялата клетка изобщо изхвърля нещо? Може би неразтворимите остатъци се превръщат в част от зърнестия ѝ материал и остават в нея, докато не бъде изтеглена и разградена в далака.

Боранова се намеси с остър тон, може би предизвикан от знанието, че е отговорна за настоящата ситуация:

— Няма смисъл да си бърбим. Има ли някакви конструктивни предложения?

— Бих могъл да включа микротермоядрените двигатели и да си пробия път навън от бялата клетка — предложи Дежньов.

— Не — остро се възпротиви Боранова. — Знаеш ли в каква посока сме ориентирани в момента? Може би бавно се въртим в хранителната вакуола или самата вакуола бавно се придвижва през веществото на клетката. Ако пробиеш път навън със сила, можеш да повредиш стената на кръвоносния съд, а дори и самия мозък.

— Искам да добавя — каза Конев, — че белите телца могат да напускат капилярите и да преминават между клетките, които изграждат капилярните стени. Тъй като следвахме маршрут, който ни отведе в едно разклонение на малка артерия, широко приблизително колкото капиляр, не можем дори да бъдем сигурни, че все още сме в кръвта.

— Напротив, можем — Морисън се намеси неочаквано. — Бялата клетка може да се свива, но не може да свие нас. Ако се измъква от кръвоносния съд, ще бъде принудена да ни изостави. А това би било добре, само че досега не се случи.

— Но разбира се — викна Дежньов. — Трябваше да се сетя по-рано. Наташа, направи ни по-големи и спускай бялата клетка. Покажи й едно смилане, каквото никога не е виждала.

Боранова отново се противопостави.

— И да спускаме и кръвоносния съд ли? Кръвоносният съд сега е твърде малък — не по-широк от бялата клетка.

— Ако Аркадий се свърже с Пещерата — предложи Калинина, някой там може да даде идея.

Последва кратко мълчание.

— Не още — каза приглушено Боранова. — Направихме глупост — е, аз я направих — и знаете, че би било по-добре за всички нас да не търсим помощ.

— Не можем вечно да чакаме — рече Конев неспокойно. — Не знам къде се намираме в момента. Не мога да разчитам на движението на бялата клетка заедно с кръвта или на някаква постоянна скорост. Щом веднъж се изгубим, може да отнеме доста време да определим положението си. Може да ни потрябва помощта на Пещерата. Как, в такъв случай, ще им обясним, че сме се изгубили?

— Какво ще кажете за климатичната инсталация? — намеси се Морисън.

— Какво имате предвид, Албърт? — попита след кратка пауза Боранова.

— Е, ние изпращаме миниатюризирани елементарни частици от кораба в междупланетното пространство. Казахте, че те отнасят топлината от кораба, така че се охлаждаме дори и във всепроникващата топлина на тялото, което ни заобикаля. Бялата клетка едва ли е пригодена да понася това охлаждане. Ако включим

климатичната инсталация и станем още по-студени, може би ще настъпи момент, когато бялата клетка ще се почувства достатъчно неудобно, за да ни изхвърли.

Боранова се замисли.

— Смятам, че може да свърши работа.

— Не се мъчи да мислиш — каза Дежньов. — Включих климатика на максимално охлаждане. Да видим какво друго ще се случи, освен че ще измръзнем.

Морисън се загледа в мъглата навън. Знаеше, че и останалите са напрегнати като него. Не се измъчваше заради нещастното решение — този погрешен експеримент. Нито пък си гризеше ноктите от жалост към Шапиров и все пак...

След като беше миниатюризиран, след като се беше озовал в тази малка мозъчна артерия, почувства, че силно желае да провери теориите си. Нима беше стигнал дотук, за да се върне и да прекара остатъка от живота си като държи в ума си въображаем палец и показалец, почти допрени — „Ей толкова не ми достигна.“?

Добре, тогава. Беше преминал от отчаяно нежелание да приеме проекта към определена неохота да го изостави.

Гласът на Дежньов прекъсна мислите му:

— Не мисля, че на това животинче му харесва какво става.

Морисън усещаше хапещия студ. Треперейки осъзна, че тънката памучна униформа, която носеше, е напълно неподходяща защита срещу неочакваната зима.

И може би бялата клетка „мислеше“ същото, тъй като мъглата изтъня и се разкъса. Секунда или две по-късно, околността беше чиста, а бялата клетка беше се превърнала в валмо мъгла зад тях, което се отдалечаваше или по-скоро изпълзяваше подобно на амеба — сравнение, предизвикано от неприятния ѝ начин на придвижване.

— Е, отиде се — гласът на Боранова прозвуча малко учудено.

Дежньов размаха ръце.

— Бих вдигнал тост за нашия американски герой, ако имаме поне глътка водка. Предложението беше чудесно.

— Идеята беше добра — Калинина кимна на Морисън и му се усмихна.

— Толкова добра, колкото моята беше лоша — каза Боранова, — но поне разбрахме, София, че твоята апаратура може да направи онова,

което се очаква от нея, поне доколкото знаем. Що се отнася до тебе, Аркадий, намали климатичната инсталация преди всички да сме хванали пневмония. Както виждате, Албърт, вече имаме доказателства, че не сгрешихме, като ви взехме с нас.

— Може би — рече непроницаемо Конев, — но междувременно мисля, че бялата клетка ни е отвела на екскурзия. Не сме там, където бяхме и не знам къде точно се намираме.

42.

Боранова стисна устни.

— Как така не знаеш къде се намираме? Бяхме в бялата клетка само няколко минути. Едва ли би могла да ни отведе в черния дроб, нали?

Конев изглеждаше не по-малко притеснен.

— Не, не сме в черния дроб, госпожо — той наблегна на обръщението, придавайки му прекалена вежливост. — Но подозирам, че докато ни е влачила, бялата клетка е завила в някой капиляр, така че сега сме извън главното течение на артерията, която все още не беше напълно преминала в капиляр и която внимателно следвахме.

— В кой капиляр е завила? — попита Боранова.

— Точно това не знам. Има една дузина капиляри, в които е могла да завие, но не знам точно в кой от тях.

— Вашият червен маркер не... — започна Морисън.

— Червеният ми маркер — прекъсна го Конев — работи единствено на базата на изчисления. Ако знам къде се намираме и с каква скорост се придвижваме, той ще се движи заедно с нас, като завива, когато аз му кажа да направи завои.

— Искате да кажете — рече невярващо Морисън, — че той показва позицията ни дотолкова, доколкото вие я знаете?

— Не е вълшебен — каза ледено Конев. — Служи за да отбелязва положението ни, за да не се изгубим в тримерната плетеница на кръвоносната система и невронната мрежа, но трябва да го насочваме. На този етап не е достатъчно сложен, за да се насочва сам. При нужда можем да бъдем локализирани и отвън, но този процес отнема много време.

Изглежда, че дойде времето някой да зададе класически глупав въпрос и този някой се оказа Дежньов.

— Защо бялата клетка е завила в капиляра?

Конев почервения. Заговори толкова бързо, че Морисън едва успяваше да разбере думите му.

— Откъде да знам? Да не мислиш, че бялата клетка споделя с мене намеренията си?

— Достатъчно — намеси се Морисън. — Не сме тук, за да спорим помежду си.

Забеляза бързия поглед, който Боранова хвърли към него и реши да го разтълкува като благодарност.

— Всъщност решението е просто — продължи той. — Намираме се в капиляр. Скоростта на потока в капилярите е съвсем ниска, така че няма проблеми да използвате прословутите си микротермоядрени двигатели. Ако ги включите на заден ход ще се измъкнем от капиляра и вероятно не след дълго ще се върнем отново при разклонението и при артерията. След това ще продължим напред, докато стигнем до търсеното отклонение и до желания капиляр. Ще сме изгубили малко време и ще сме изразходвали малко енергия, и това е всичко.

Изказването на Морисън срещна единствено сериозни погледи. Дори Конев, който обикновено говореше, гледайки напред, обърна към Морисън гневното си, намръщено лице.

— Защо всички ме гледате така? — Морисън се почувства неловко. — Решението, което предложих е напълно естествено. Ако карате кола, случайно влезете в тясна улица и откриете, че сте сбъркали, няма ли да се върнете назад?

— Съжалявам, Албърт — Боранова поклати глава. — Нямаме заден ход.

— Какво? — Морисън е погледна с неразбиращ поглед.

— Нямаме заден ход. Двигателите ни работят само напред. Нищо повече.

— Как е възможно да... Изобщо нямате задна скорост?

— Нямаме.

Морисън обиколи останалите с поглед и след това избухна:

— Това е най-глупавата, некомпетентна и налудничава ситуация. Само в Съве... — спря внезапно.

— Довършете си мисълта — каза Боранова. — Искате да кажете, че такава ситуация може да възникне само в Съветския съюз.

Морисън преглътна, след което продължи свадливо:

— Да, точно това щях да кажа. Може би изказването ми беше грубо, но съм бесен. При това може би твърдението ми е вярно.

— Албърт, мислите ли, че ние не сме ядосани? — попита Боранова с поглед, втренчен в него. — Знаете ли откога работим върху подобен кораб? От години! От много години! Мислим за изследване на кръвоносната система на бозайник, ако не и на човек, откакто за първи път се появи надежда, че миниатюризацията може да се реализира на практика. Колкото повече планирахме и проектирахме, толкова проекта ставаше по-скъп и толкова по-упорити ставаха в Москва онези, които отпускат бюджета ни. Не мога да ги виня — те трябваше да разпределят разходите между този проект и проекти в други области, значително по-безпроблемни, отколкото беше миниатюризацията. В резултат корабът ставаше все по-малък и по-малък, докато ние режахме първо едно, после друго, после трето. Помните ли когато вие, американците, строяхте първите си космически совалки? Какво планирахте и какво излезе? Във всеки случай стигнахме до кораб без двигатели, пригоден само за наблюдения. Възнамерявахме да влезем в кръвоносната система и да се оставим на кръвта да ни носи накъдето иска. След като получехме цялата информация, която искаме, щяхме бавно да се деминиатюризираме. Това щеше да убие изследваното животно — щеше да бъде само животно, но някои от нас страдаха при тази мисъл. Ето за това беше проектиран корабът. За нищо повече. Не знаехме, че неочаквано ще се появи ситуация, при която ще се наложи да влезем в човешко тяло, да достигнем до определена точка в мозъка и да излезем, без да убием човека. Ситуация, в която да сме принудени да го направим. И всичко, което имахме беше този кораб, който изобщо не е предвиждан за подобни цели.

Гневът и пренебрежението по лицето на Морисън отстъпиха място на заинтересоваността.

— И какво направихте?

— Работихме с максимална бързина. Подобрихме микротермоядрените двигатели и още някои неща, страхувайки се, че всеки момент Шапиров ще умре и също толкова — че ще допуснем някаква фатална грешка. Е, не мисля, че сме направили никакви фатални грешки, но все пак микродвигателите, които използвахме, бяха предвидени за ускоряване само в изключителни случаи. Първоначално бяха проектирани само за осветление, за хранене на климатичната инсталация и други нужди, които не изискват голям

разход на енергия. Разбира се няхахме достатъчно време, за да завършим работа, така че нямаме задна скорост.

— Никой ли не се досети, че е възможна ситуация, при която да се наложи използването на обратен ход?

— Това щеше да означава още пари, а такива нямаше. В края на краищата трябваше да се съревноваваме с космоса, който е рентиращо се предприятие, с нуждите на земеделието, търговията, индустрията, полицията и още десетки други организации, които висят на националния бюджет. Парите никога не са ни стигали.

— И ето какво се получи — въздъхна Дежньов. — Както казваше добрият ми баща: „Само глупаците ходят при врачки. Кой друг би искал да чуе лоши новини?“

— Баща ви не ми казва нищо, което да не знам, Аркадий. Поне що се отнася до тази забележка. Боя се да попитам, но не можем ли просто да направим обратен завой?

— Прав сте да се боите — отговори Дежньов. — Първо, капилярът е твърде тесен. Няма достатъчно място, за да се завърти кораба.

Морисън нетърпеливо поклати глава.

— Не е нужно да го правим при сегашните размери. Намалете кораба малко. Миниатюризирайте го. При всички случаи ще го миниатюризирате още, преди да сме навлезли в някоя клетка. Направете го и завийте.

— И, второ, можем да завием толкова, колкото и да се движим назад. Имаме само предна скорост и това е.

— Невероятно! — прошепна си Морисън. След това добави на глас — Как сте могли да се съгласите да участвате в този проект с такъв неподходящ кораб?

— Няхахме друг избор, а и не предвиждахме игри с белите клетки — обади се Конев.

— Ако проекта се провали — каза Боранова с безизразна физиономия и равен глас — ще поема цялата отговорност.

Калинина вдигна глава.

— Наталия, търсенето на виновни няма да ни помогне. Точно сега сме в безизходица. Трябва да продължаваме. Нека да тръгнем напред, да се миниатюризираме, ако е необходимо и да намерим някоя подобна клетка.

— Която и да е клетка? — Конев се задъхна ярост и продължи без да се обръща към никого. — Която и да е клетка? И каква полза ще имаме от нея?

— Наталия, можем да открием нещо полезно, където и да отидем — каза Калинина.

Конев не отговори и Боранова го попита:

— Имаш ли някаква възражения, Юрий?

— Възражения ли? Разбира се, че имам възражения — не се обърна, но гърба му изглеждаше скован от гняв. — В мозъка има десет милиарда неврона и някой предлага да се скитаме между тях и да изберем един случаен. По-лесно ще бъде да се кара автомобил по пътищата на Земята и случайно да се избере някой човек с надеждата, че той ще е отдавна изчезналия роднина. Много по-лесно. Населението на Земята е малко повече от половината неврони в мозъка.

— Аналогията е неправилна — възрази Калинина, обръщайки се внимателно към Боранова. — Не участваме в сляпо търсене. Търсим мислите на Пьотр Шапиров. Щом веднъж ги засечем, ще трябва само да се движим в посоката, в която се засилват.

— Ако можете — вмъкна Морисън. — А ако вашата единствена предна скорост ви води в посока, в която сигнала отслабва, тогава какво ще направите?

— Точно така — допълни Конев. — Бях начертал път, който щеше да ни отведе право при важно разклонение в невронната мрежа, която, в съответствие с изследванията на Албърт, е свързана с абстрактното мислене. Кръвният поток щеше да ни отведе там и както и да извиваше, корабът щеше да го следва. А сега — той вдигна двете си ръце и ги размаха към безмълвната Вселена.

— Въпреки това — процеди Боранова — не виждам друг изход, освен да последваме предложението на София. Ако не успеем, ще трябва да намерим път навън от тялото и може би да опитаме отново през следващите дни.

— Почакайте, Наталия! — обади се Морисън. — Може би има начин да се измъкнем от тази ситуация. Възможно ли е някой от нас да излезе извън кораба в кръвта?

43.

Морисън не очакваше утвърдителен отговор. Корабът, който преди му изглеждаше като чудесен пример на съвременната технология, се беше превърнал в представите му в плоскодънна лодка, от която нищо не може да се очаква.

От практическа гледна точка, най-доброто решение му изглеждаше предложението на София — да опитат коя да е мозъчна клетка. Но ако не успееш, това щеше да означава да излязат извън тялото и да опитат отново, както току-що беше казала Боранова, а Морисън се чувстваше физически неспособен да преживее всичко отново. Беше готов всячески да опита да го предотврати.

— Възможно ли е да се излезе от кораба, Наталия? — попита той отново, докато тя го гледаше замаяно. Останалите не изглеждаха потизивчиви. — Не разбирате ли? Да предположим, че искате да събирате образци. Имате ли лопатка или мрежа? Или може ли някой да излезе навън с акваланг?

Изглежда че накрая Боранова преодоля изненадата от въпроса. Гъстите ѝ вежди се вдигнаха от учудване.

— Знаете ли, можем. Според плановете трябва да има един водолазен костюм. Би трябвало да бъде под задния ред седалки. Точно тук.

Освободи колана си и премина в бавно плуване. Успя да застане в хоризонтално положение, а леките ѝ памучни дрехи се разлюляха.

— Тук е, Албърт — обяви тя. — Предполагам, че е проверен. Имам предвид за груби грешки. Не изпуска и няма видими дефекти. Не знам дали е тестван при миниатюризация.

— А как би могъл да бъде тестван? — попита Морисън. — Както разбрах, за първи път кораб — изобщо каквото и да е — се намира в кръвоносна система.

— Предполагам, че е трябвало да бъде проверен в топъл воден разтвор, за да се получи необходимия вискозитет. Аз съм виновна, че това не е проверено, но разбира се дори не ни е минавало през ум, че

може да се наложи излизане от кораба. Дори бях забравила, че костюма съществува.

— Знаете ли поне дали бутилките са пълни с въздух?

— Пълни са — отвърна Боранова с известна рязкост. — И има хранване, така че разполагате и със собствен прожектор. Сигурно ни мислите за напълно некомпетентни, Албърт. Все пак — тя печално сви рамене — предполагам, че ние или по-точно аз, сме ви дали известни основания.

— Костюма има ли плавници?

— Да, на ръцете и на краката. Предвиден е за придвижване в течност.

— В такъв случай може би има начин да се измъкнем.

— Албърт, какво сте намислили? — попита Калинина.

— Да предположим, че се миниатюризираме още малко, така че корабът да може свободно да се завърти, без да нарани стените на капиляра. След това някой облича водолазния костюм, излиза извън кораба — предполагам, че имате нещо като въздушен шлюз — и, придвижвайки се с помощта на плавниците, завърта кораба. След като обръщането е извършено, човекът се качва обратно на борда на кораба, който вече е насочен в правилната посока. Двигателите се включват и се придвижваме срещу слабото капилярно налягане до артерията и, следователно — към първоначалния ни маршрут.

— Отчаян ход — замислено каза Боранова, — но положението ни е също така безнадеждно. Албърт, някога гмуркали ли сте се с акваланг?

— Няколко пъти — отвърна Морисън. — Именно заради това се досетих за тази възможност.

— Но не и някой от нас, поради което никой друг не се досети. В такъв случай, Албърт, свалете предпазния колан и облечете този костюм!

— Аз? — изпелтечи Морисън.

— Разбира се. Идеята е ваша и само вие имате подобен опит.

— Но не и в кръв.

— Никой от нас не е опитен в плуването в кръв, но останалите нямат опит дори и във вода.

— Не — свирепо възрази Морисън. — Този кораб е ваше дете — на вас четиримата. Аз измислих как да се измъкнем от бялата клетка и

пак аз измислих как да излезем от сегашното положение. Това е моя дял. На вас оставям делата. На един от вас.

— Албърт, всичко участваме заедно. Тук, вътре, не сме нито руснаци, нито американци; ние сме човешки същества, които се опитват да оцелеят и да достигнат една велика цел. Кой какво ще прави зависи от това, кой е най-добрия и от нищо друго.

Морисън усети, че Калинина го гледа. Тя се усмихваше слабо и на Морисън му се стори, че в тази усмивка има възхищение.

Изпъшка слабо заради глупавия детински начин, по който се беше поддал на жаждата за възхищение. Знаеше, че ще се съгласи с безумието на собственото си предложение.

44.

Боранова извади костюма. Беше прозрачен като кораба и с изключение на частта, покриваща главата, лежеше сбръчкан и сплескан. Неприятно напомняше на човешка карикатура в цял ръст, нарисувана от дете.

Посегна да го докосне.

— От какво е направен? От найлон?

— Не, Албърт — отговори Боранова. — Тънък е, но не е слаб и е извънредно жилав. Никакви външни вещества няма да залепнат за него и би трябвало да бъде напълно непромокаем?

— Би трябвало? — иронично попита Морисън.

— Той е непромокаем — намеси се Дежньов. — Струва ми се, че си спомням, че преди известно време го тествахме.

— Струва ви се, че си спомняте!

— Моя е вината, че не го изпробвах лично преди да се качим на кораба, но аз също бях забравил за него. Никой не е мислил...

Морисън горчиво възкликна:

— Аркадий, сигурен съм, че баща ви ви е казвал, че самокритиката е слабо наказание за некомпетентността.

— Аз не съм некомпетентен, Албърт — раздразнено отвърна Дежньов.

— Ще спорим, когато всичко приключи — прекъсна ги Боранова. — Албърт, няма за какво да се безпокоите. Дори да има микроскопична дупка, водните молекули в плазмата около вас ще бъдат много по-големи в сравнение с онези, които биха ви заобикаляли при нормални условия. В нормални условия през една дупка биха текли нормални водни молекули. При миниатюризирания костюм този отвор няма да позволи на същите водни молекули, които сега ще са огромни, да влязат.

— Обяснението изглежда разумно — промърмори Морисън, който търсеше някаква успокоение.

— Разбира се — рече Боранова. — Ето тук слагаме кислородна бутилка; малка е, но няма да стоите дълго; абсорбционен резервоар за

въглеродния двуокис и батерия за прожектора. Така че, както виждате, ще бъдете добре екипиран.

— Освен това — вмъкна Конев, като погледна Морисън с нетърпение — по-добре да го направите колкото се може по-бързо. Навън е топло — трийсет и седем градуса, а мисля, че костюма няма охлаждане.

— Няма охлаждане? — Морисън погледна въпросително Боранова.

Боранова сви рамене.

— Не е лесно да се охлади обект в изотермична среда. Цялото тяло, което за нас е с размерите на планина, има една и съща температура — трийсет и седем градуса. Корабът се охлажда с помощта на микротермоядрените двигатели. Не можем да вградим същото устройство в костюма, но, както казах, няма да сте дълго навън. Все пак, Албърт, по-добре свалете дрехите си.

— Не са тежки — рече Морисън стеснително. — Просто един тънък слой памук.

— Ако се изпотите в него — добави Боранова, — после ще трябва да стоите с мокри дрехи. Не можем да ви предложим резервни дрехи за смяна.

— Е, щом настоявате — Морисън свали сандалите си и се опита да смъкне панталона си — нещо, което се оказа изненадващо трудно при почти пълната безтегловност.

Боранова, забелязвайки затрудненията му, подхвърли:

— Аркадий, моля те, помогни на Албърт да облече водолазния костюм.

Дежньов с мъка се добра до седалките зад него, където Морисън плуваше сгърчен край стената на кораба.

Помогна на Морисън да обуе крачолите на костюма един по един. Едва ли двамата заедно бяха по-малко несръчни, отколкото би бил сам Морисън.

„Всичко около нас, помисли си Морисън, е създадено да работи в условията на гравитация.“

Докато се мъчеха, Дежньов започна да обяснява:

— Материалът на костюма е съвсем същия като този на кораба. Разбира се съставът му се пази в пълна тайна, макар че, доколкото

знам, в Съединените щати имате подобен материал, който, убеден съм, е също така секретен — той направи въпросителна пауза.

— Откъде да знам — промърмори Морисън.

Мушна голия си крак в тънкия пластмасов калъф. Пластмасата не залепна, а се плъзна плавно, създавайки впечатление, че е студена и влажна, макар да не беше нито едното, нито другото. Никога не беше докосвал повърхност като тази на костюма и не знаеше как да разтълкува усещането.

— Когато шевовете се затворят — рече Дежньов, — костюмът практически се превръща в едно цяло парче.

— Как ще ги отворим след това?

— Закрепването е електростатично. Щом се върнете на кораба ще ги неутрализираме. Засега по-голямата част от повърхността на костюма има слаб отрицателен заряд, който се компенсира от положителния заряд върху вътрешната страна. Коя да е част на костюма може да прилепне към положително заредените част на кораба, но не чак толкова силно, че да не можете да се освободите.

— А в задната част, където са двигателите?

— Няма нужда да се безпокоите за тях. Те работят с минимална мощност за осветлението и охлаждането, и изхвърлените частици ще преминават през вас, без да забележат присъствието ви. Кислородната бутилка и абсорбатора работят автоматично. Няма да правите мехурчета. Трябва просто да дишате нормално.

— Човек трябва да се радва дори на малкото технологични удобства.

Дежньов се намръщи.

— Известно е, че съветските космически скафандри са най-добрите в света, а японските са втори.

— Но това не е скафандър.

— Направен е по техен образец — Дежньов посегна да сложи шлема.

— Почакайте! Ами радио?

Дежньов замълча за миг.

— Защо ви е радио?

— За да се свързваме.

— Ще можете да ни виждате, а и ние ще ви виждаме. Всичко е прозрачно. Можете да ни сигнализирате.

Морисън въздъхна дълбоко.

— С други думи — радио няма.

— Съжалявам, Албърт — рече Боранова. — Това е само един обикновен водолазен костюм за прости задачи.

— Но все пак — възрази кисело Морисън — след като сте се захванали с нещо, струва си да го направите добре.

— Бюрократите не мислят така — вмъкна Дежньов. — За тях, щом се прави нещо, струва си само да се направи по-евтино.

„От раздразнението и досадата има полза, помисли си Морисън. Премахват страха.“

— Как възнамерявате да ме изведете извън кораба?

— Точно там, където сте застанали, корпусът е двоен — поясни Дежньов.

Морисън се обърна рязко и, естествено, се запремята. Изминаха поне три секунди, преди да си спомни, че е практически безтегловен. Дежньов с мъка му помогна да възстанови контрола над движенията си. Морисън си помисли, че сигурно изглеждат като двама клоуни.

Най-сетне успя да погледне към посочената част от корпуса. След като насочиха вниманието му натам, видя, че тази част от кораба изглежда малко по-непрозрачна от останалата, но може би си въобразяваше.

— Стойте, Албърт! — каза Дежньов. — Баща ми казваше: „Детето се превръща в разумно създание, едва когато се научи да стои.“

— Баща ви едва ли е имал предвид условията на безтегловността.

— Въздушният шлюз — продължи Дежньов, игнорирайки коментара на Морисън — е устроен по подобие на използваните в нашите лунни станции. Вътрешният слой ще се отлепи, след това ще ви обвие и ще се залепи. Въздухът между двата слоя ще бъде изсмукан — не можем да си позволим да губим въздух — което, без съмнение, ще предизвика у вас странни усещания. След това външния слой ще се отлепи и ще бъдете навън. Просто, нали? А сега, нека да затворя шлема ви.

— Почакайте! А как ще се върна?

— По същия начин, но в обратен ред.

Сега Морисън беше напълно затворен. Клаустрофобичното усещане спомогна за объркването му, щом страхът започна да избутва спасителния гняв.

Дежньов го буташе към корпуса, а Конев, който беше успял да се завърти в седалката си, му помагаше. Двете жени стояха по местата си и наблюдаваха съсредоточено.

Морисън дори за миг не почувства, че наблюдават тялото му. Всъщност, искаше му се да е така. Би било по-добре. Беше абсолютно сигурен, че гледат дали въздушния шлюз ще сработи, дали костюмът му ще функционира, дали ще остане жив повече от пет минути, щом веднъж се озове извън кораба.

Прииска му се да извика и да зареже всичко, но не се поддаде на импулса.

Почувства, че нещо се плъзга зад гърба му, а след това прозрачната стена пред него го обгърна. Усещането беше подобно на онова, което създаваше предпазния колан, обхващащ кръста и гърдите му, но тук беше обгърнат отвсякъде — от главата до петите.

С изпомпването на въздуха притискането се засилваше. Материята на костюма започна да се издува от разликата между налягането на въздуха в него и нарастващия вакуум навън.

След това външния слой на кораба зад гърба му се плъзна и почувства слаб тласък, който го преметна навън в кръвната плазма, изпълваща капиляра.

Озова се съвсем сам извън кораба.

ГЛАВА 11

ЦЕЛТА

*Пътят може да бъде удоволствие, но само
ако накрая достигнеш целта.*

Дежньов-старши

45.

Морисън веднага почувства обгръщащата го топлина и се задъха. Както спомена Конев, температурата беше 37 градуса. Горещината беше като в знойно лято, но нямаше къде да се скрие. Нито сянка, нито вятрец.

Огледа се наоколо, преценявайки положението. Боранова очевидно беше миниатюризирала още кораба, докато той несръчно се бореше с водолазния костюм. Плочестата стена на капилярът се беше отдалечила. Виждаше се само част от нея, защото му пречеше огромен мъгляв обект. Червено телце, разбира се. След това между стената и червеното телце много бавно се плъзна тромбоцит.

Всички — червеното телце, тромбоцита, той самия, кораба — се движеха бавно заедно със слабото пъплещо течение в капиляра, доколкото можеше да се прецени по плавното преместване спрямо плочестата стена.

Морисън се учуди защо усеща толкова слабо Брауновото движение. В действителност се усещаше някакво слабо движение и околните обекти потрепваха. Дори и мрежестата картина на капилярните стени помръдваше по някакъв странен начин.

Но нямаше време да се занимава с размишления. Трябваше да приключва и да се връща в кораба.

Намираще се на около метър от кораба. Метър ли? Чисто субективно. Колко ли микрометра, колко ли милионни от метъра го отделяха от кораба? Не спря, за да се опитва да пресметне отговора на този въпрос. Размаха плавниците си, за да се върне при кораба. Плазмата определено беше по-плътна от морската вода — неприятно по-плътна.

Топлината, разбира се, не изчезваше. Никога нямаше да спре, докато тялото беше живо. Челото на Морисън се овлажни. Хайде, трябваше да започва.

Протегна ръка, за да я постави там, откъдето беше излязъл от кораба, но не докосна нищо. Все едно че натискаше мека въздушна

възглавница, макар очите му да казваха, че между ръцете му и корпуса на кораба няма нищо, освен може би тънък слой течност.

Замисли се за миг и разбра какво ставаше. Външната повърхност на костюма му беше заредена отрицателно. Същият заряд носеше и корпуса, когото опитваше да докосне. Той го отблъскваше.

Но по корпуса имаше и области с положителен заряд. Морисън прокара ръка, търсейки място, където да е сигурен, че докосва пластмасата. Това, само по себе си, не беше достатъчно, понеже ръцете му се плъзгаха по повърхността, все едно че беше безкрайно хлъзгава.

А след това лявата му ръка прилепна почти с щракане. Беше достигнал област с положителен заряд. Опита се да се освободи, отначало с внимателно дърпане назад, а след това затегли отчаяно. Все едно че беше закован към това място. Плъзна дясната си ръка. Ако я закрепеше може би щеше да успее да издърпа лявата си ръка.

Щрак! Със закрепена дясна ръка, той опита да издърпа лявата. Нищо не се получи. Прилепна към корпуса, като че ли беше разпънат на кръст.

По челото му се спускаха капки пот. Изпоти се и под мишниците.

Извика безпомощно, размахвайки крака от усилие.

Гледаха към него, но как можеше да посочи ръцете си, хванати в капан? Червената клетка, която съпътстваше кораба от момента на излизането му, се приближи и го бутна към корпуса. Гърдите му обаче не залепнаха. За щастие не се намираха срещу положително заредена област.

Калинина гледаше към него. Говореше нещо, но не можеше да я разбере по движението на устните ѝ, във всеки случай не и на руски. Направи нещо на компютъра си и лявата му ръка се освободи. Вероятно беше намалила големината на заряда.

Кимна с глава, надявайки се, че жестът му ще бъде разбран като благодарност. Сега трябваше само да тръгне обратно, от една положително заредена област към друга, докато достигне до задната част на кораба.

Започна да се придвижва. Чувстваше се прикован, не толкова от грубата сила на електромагнитното взаимодействие, колкото от мекия натиск на червеното телце.

— Махай се! — изкрещя Морисън, но червената клетка не разбираше от викове. Ролята ѝ беше напълно пасивна.

Морисън я забута с двете си ръце, помагайки си с крака. Еластичния повърхностен слой на червената клетка поддаде и хлътна навътре, но колкото повече поддаваше, толкова повече се съпротивляваше, докато накрая Морисън натискаше безуспешно. Щом се измори, клетката отново го притисна към кораба.

Спря, за да си поеме дъх, който беше горещ и примесен с пот. Замисли се дали ще отпадне от обезводняването или от треската, която със сигурност щеше да се появи, ако не успяваше да се освобождава от топлината отделяна от собственото му тяло, а най-вече от усилията, които полагаше да се измъкне от червеното телце.

Вдигна ръка и замахна с ръба на плавника. Пластмасата разреза ципата на клетката, пробивайки я като балон. Отвора се разшири от повърхностното напрежение. От вътрешността се процеди вещество — облак от зрънца — и червеното телце започна да се смалява.

Морисън се почувства като убиец на беззащитно живо създание и усети силна вина. След това реши, че в кръвоносната система има милиарди червени кръвни клетки и че те имат най-много 120 дни живот.

Сега можеше да се насочи към задницата на кораба.

Вътрешната повърхност на костюма не се замъгляваше. А защо да се замъглява? Повърхността беше с температурата на тялото му, а към пластмасата не прилепваше нищо. Влагата, което би кондензирала по костюма, вероятно се събираше в ъглите на локвички, които се стичаха при движението му.

Достигна задната част на кораба, където обтекаемата му форма се нарушаваше от соплата на микротермоядрените двигатели. Тук беше максимално далече от центъра на тежестта на кораба. Ако имаше късмет, останалите четирима щяха да отидат колкото могат към носа на кораба. Трябваше да им го каже преди да облече костюма, но не се досети. Сега трябваше да намери положително заредена област, която да задържа ръцете му и тогава — бутай!

Чувстваше се леко замаян. Дали причината беше физическа? Или психологическа? Но ефектът беше един и същ и в двата случая.

Пое си дълбоко въздух и примигна, понеже в очите му се стече пот. Нямаше как да ги избърше и отново се почувства разгневен от глупаците, които бяха проектирали костюма така, че нямаше да има голяма разлика ако изобщо беше без него.

Намери опора за ръцете си и заработи с крака. Дали щеше да се получи? Масата, която се опитваше да премести, беше няколко микрограма, но какво имаше на разположение? Няколко микроерга, може би? Знаеше, че съотношението между сечението на мускулите му и обемът им му дава огромно предимство, но колко ефективно ще бъде бутането му?

Но кораба помръдна. Разбра го по преместването на „плочките“ по насрещната стена. Вече можеше да достигне с крака стената, следователно корабът лежеше напречно на капиляра. Беше го завъртял на 90 градуса.

Щом краката му опряха в капилярната стена, забута с може би неразумна ярост. Ако пробиеше дупка в стената, резултатите можеха да се окажат извънредно лоши, но знаеше, че му остава малко време и не искаше да мисли за нищо друго. За щастие краката му отскочиха, като че ли бяха потънали в пореста гума и корабът се завъртя малко по-бързо.

След това спря.

Морисън вдигна замъглен поглед, присвивайки очи, за да види нещо. Почти не можеше да диша в неприятната влажна топлина на водолазния костюм. Корабът беше опрял в друга червена кръвна клетка. Със сигурност беше друга клетка. Бяха толкова наблизко в капилярите, колкото... колкото колите по натоварена градска улица.

Този път не се забави. Замахна с плавника на дясната си ръка, разрязвайки дълъг прорез. Този път не отдели дори една микросекунда, за да се безпокои дали не е убил невинна твар. Краката му заработиха отново и корабът се задвижи.

Надяваше се, че се движи в същата посока като преди. А ако се беше преобърнал с главата надолу при лудешката си атака срещу червеното телце и сега просто буташе кораба в погрешна посока?

Корабът застана успоредно на надлъжната ос на капиляра. Дишайки тежко се опита да види накъде се движат „плочките“. Ако се преместваха към носа на кораба, значи корабът се движеше назад заедно с течението и беше насочен към разклонението на артерията.

„Така е“, реши той. Не, нямаше значение. Правилно или неправилно, трябваше да се връща на кораба.

Нямаше намерение да даде живота си заради успеха.

„Накъде? Накъде?“

Ръцете му се плъзгаха по повърхността на кораба. Залепват тук. Залепват там.

Смътно видя замъглени фигури от другата страна на стената. Насочваха го с жестове. Опитва се да следва указанията.

Губеха се от погледа му.

Нагоре? Сочеха му нагоре? Как би могъл да се изкатери нагоре? Нямаше сили.

От известно време последната му разумна мисъл беше, че не се нуждае от сила. За едно безтегловно, лишено от маса тяло „нагоре“ не се различава много от „надолу“.

Загърчи се нагоре, забравяйки защо и над него се спусна мъгла.

46.

Първото нещо, което Морисън почувства, беше студ.

Студена вълна. После студено докосване.

След това светлина.

Взираше се в някакво лице. Известно време не можа да схване, че това е лице. Отначало виждаше само светли и тъмни петна. След това лице. След това различи лицето на София Калинина.

— Познавате ли ме? — меко попита тя.

Морисън бавно кимна.

— Кажете името ми.

— София — изграчи той.

Завъртя очи, успя с труд да фокусира погледа си, след което обърна глава.

— Наталия.

— Как се чувствате?

— Имам главоболие — гласът му прозвуча слаб и далечен.

— Ще премине.

Затвори очи и се предаде на бездействието. Да не правиш нищо е най-голямото щастие. Да не усещаш нищо!

Почувства студено докосване по хълбока си и отново отвори очи. Откри, че костюма е свален и лежи гол.

Усети, че нечий ръце го задържат и чу нечий глас да казва:

— Не се безпокойте. Не можем да ви предложим душ. Нямаме толкова вода. Но можем да използваме влажна кърпа. Трябва да ви охладим и... почистим.

— ...непристойно е — промърмори той, запъвайки се на сричките.

— Глупости. Сега ще ви изсушим. Малко дезодорант. След това отново в гащиризоната.

Морисън се опита да се отпусне. Заговори отново едва когато почувства памучната дреха върху тялото си.

— Правилно ли завъртях кораба?

— Да — кимна енергично Калинина. — И се преборихте с две червени клетки. Държахте се геройски.

— Помогнете ми да се изправа — дрезгаво каза Морисън.

Отблъсна се с лакти от седалката и естествено отплува във въздуха.

Дръпнаха го надолу.

— Забравих — промърмори той. — Е, завържете ме. Нека да поседя и да си почина.

Пребори се със замайването, след което продължи:

— Синтетичният костюм е безсмислица. Костюмът за плаване в кръвоносната система на топлокръвно животно трябва да се охлажда.

— Знаем — обади се Дежньов от мястото си при управлението. — Следващият модел ще го има.

— Следващият! — горчиво възкликна Морисън.

— Поне направихте какво беше нужно, а без костюма щеше да е невъзможно.

— Но на известна цена — каза Морисън, който беше преминал на английски, за да изразява по-точно чувствата си.

— Разбирам ви — вмъкна Конев. — Живял съм в Съединените щати. Ще ви кажа как са всички тези думи на руски, ако мислите, че ще се почувствате по-добре.

— Благодаря, но на английски звучат по-добре.

Облиза със сух език изпръхналите си устни.

— Малко вода би ми дошла добре. Жаден съм.

— Разбира се — рече Калинина, поднасяйки бутилка вода към устните му. — Внимателно я изсмучете. При безтегловност водата не тече. Полека, полека. Не пийте толкова.

Морисън отдръпна глава от бутилката.

— Имаме ли достатъчно вода?

— Трябва да възстановите изгубеното. Водата е достатъчно.

Морисън отпи още малко и въздъхна:

— Така е много по-добре. Докато бях навън в капиляра ми се мярна някаква мисъл. Просто един проблясък. Не бях достатъчно на себе си, за да разбера собствената си мисъл — наклони глава и закри очите си с ръце. — Не мога да си я спомня. Нека помисля.

Всички в кораба замълчаха.

Накрая Морисън въздъхна и след като прочисти гърлото си каза:

— Да, спомних си.

— Добре — Боранова също въздъхна. — Значи не сте изгубили паметта си.

— Разбира се, че не съм — свадливо рече Морисън. — Какво имахте предвид?

— Че загубата на паметта би могла да бъде ранен признак на мозъчно увреждане — обади се Конев.

Морисън затвори рязко уста, така че зъбите му изтракаха.

— Наистина ли мислите така? — попита той, усещайки хлад в стомаха си.

— Възможно е — продължи Конев. — Както при Шапиров.

— Няма значение — намеси се Калинина. — Не се случи. Каква беше мисълта ви, Албърт? Все още я помните, нали?

Последните й думи бяха наполовина уверено изказване и наполовина въпрос, изпълнен с надежда.

— Да, помня я. Сега се движим, така да се каже, срещу течението, нали?

— Да — потвърди Дежньов. — Използвам двигателите — изразходвам енергия.

— Когато стигнем до артерията все още ще се движим срещу течението и няма да можем да завием. Ще се връщаме по пътя, по който дойдохме. Отново ще се наложи корабът да бъде завъртян отвън. Аз не мога да го направя. Разбирате ли? Не мога!

— Никой няма да го прави, Албърт, приятелю мой — весело рече Дежньов. — Погледнете напред. В момента приближаваме артерията.

Морисън вдигна поглед и почувства остра болка. Сигурно беше направил гримаса, защото Калинина сложи хладната си ръка на челото му и го попита:

— Как е главоболието ви?

— Преминава — Морисън поклати глава недоволно.

Взря се напред и откри, че зрението му е нормално. Цилиндричният тунел пред тях се разширяваше и отвъд елиптическия му ръб можеше да се види далечната стена, чиято структура беше много по-слабо изразена.

— Капилярът се отделя от артерията като клон от дърво — под остър ъгъл — рече Морисън. — Ще преминем през отвора и ще бъдем насочени три-четвърти срещу течението. Щом веднъж достигнем

отсрещната стена, ще отскочим и ще продължим да се движим право срещу течението.

— Старият ми баща казваше: „Половин въображение е по-лошо, отколкото никакво.“ Наблюдавайте, малки Албърт. Ще изчакам, докато приближим почти до самия отвор и ще изключа моторите, така че да излезем много бавно срещу течението. Сега корабът ни подава муцуната си от капиляра, още малко, още малко и сега главното течение на артериалната кръв ни хваща, натиска носа и ни завърта. Отново се подаваме малко, течението ни завърта още малко. Излизаме напълно и — ето — завил съм. Насочваме се надолу по течението и аз изключвам двигателите — той се усмихна триумфално. — Не беше ли добре направено?

— Добре направено — вмъкна Боранова, — но без онова, което извърши Албърт, щеше да е невъзможно.

— Напълно вярно — Дежньов размаха ръка. — Давам му пълно признание и ордена „Ленин“, ако го приеме.

Морисън почувства безкрайно облекчение. Не се налагаше повторно да излиза.

— Благодаря ви, Аркадий.

След това добави доста стеснително.

— Знаете ли, София, все още съм жаден.

Тя веднага му подаде бутилката, но Морисън се поколеба.

— София, сигурна ли сте, че не съм изпил повече, отколкото ми се полага?

— Разбира се, че сте изпили повече, но това е вашия дял. Водата се рециклира лесно. Освен това имаме малък допълнителен запас. Не паснахте напълно на въздушния шлюз. Лакътят ви се показваше, така че се наложи да отворим вътрешния слой и да ви придърпаме, което означава влизане на малко плазма. Не много, благодарение на плътността ѝ. Разбира се, тя беше миниатюризирана и рециклирана.

— След като е миниатюризирана едва ли е повече от капка.

— Наистина е толкова — усмихна се Калинина, — но дори и капката е допълнителен запас и тъй като вие я донесохте, заслужавате допълнителна дажба. Логиката си е логика.

Морисън се засмя и лакомо изсмука допълнителната вода, изцеждайки я от еластичния контейнер, направен в космически стил. Започваше да се чувства сравнително добре, дори повече от добре.

Усещаше задоволството, което настъпва при освобождаването от нещо непоносимо.

Опита се да се съсредоточи върху фактите. Все още беше на кораба. Все още, повече или по-малко, беше с размерите на бактерия. Шансовете му да преживее още няколко часа все още бяха под въпрос. И въпреки това, дори осъзнавайки всички тези възможности, не можеше да се пребори с райското блаженство от отсъствието на непоносимата топлина, от присъствието на останалите, от женските грижи.

— Искам да благодаря не само на Аркадий, но и на всички останали, че ме издърпахте и се погрижихте за мене.

— Не се безпокойте — безразлично подметна Конев. — Нуждаем се от вас и от вашата програма. Ако ви бяхме оставили там, проектът щеше да се провали, дори да бяхме открили търсената клетка.

— Може би е така, Юрий — рече Боранова, без да крие възмущението си, — но докато прибирахме Албърт, мислехме само за спасяването на живота му. Не мога да повярвам, че дори ти си бил толкова коравосърдечен, та безпокойството ти за човека, който рискува живота си, за да ни помогне, да се е дължало само на нуждата ни от него.

— Очевидно истинската причина е нежелана — промърмори Конев.

Всъщност Морисън се интересуваше от истинската причина. От споменаването на възможното мозъчно увреждане, той се проверяваше, мислеше, опитваше се да достига до заключения.

— Аркадий — попита Морисън, — когато микротермоядрените двигатели работят, те превръщат миниатюризиран водород в миниатюризиран хелий и част от хелия се отделя заедно с миниатюризираните водни пари или някакво друго вещество, което използвате за създаване на налягане.

— Да — Аркадий застана нащрек. — И ако е така, какво следва?

— И миниатюризираните частици — атоми и елементарни частици — просто преминават през Шапиров, през Пещерата и през Земята и отиват в открития космос, както ми казахте.

— Е, и?

— Те сигурно не остават миниатюризирани. Нали не започваме процес, при който Вселената постепенно ще бъде изпълнена с миниатюризирани частици, докато човечество все повече и повече започва да използва миниатюризацията?

— И така да е, какво ще ни навреди? Човешката дейност и за милиарди години не би прибавила значително количество миниатюризирани частици към Вселената. Но на практика не е така. Миниатюризацията е метастабилно състояние, което означава, че винаги има възможност миниатюризираните частици да се върнат спонтанно към истинската стабилност, т.е. към неминиатюризираното състояние.

Морисън видя с ъгълчето на окото си, че Боранова предупредително вдигна ръка, но Дежньов, както обикновено, трудно прекратяваше словоизлиянията си.

— Естествено — продължи той, — трудно е да се предскаже кога дадена частица ще се върне към нормално състояние, но мога да се обзаложа, че повечето ще са отвъд орбитата на Луната, когато се случи. А що се отнася до няколкото частици — такива винаги съществуват — които ще се деминиатюризират почти незабавно, тялото на Шапиров може да ги абсорбира...

Изглежда, че забеляза повелителния жест на Боранова, защото каза:

— Но аз ви отегчавам. Както каза баща ми на смъртното си легло: „Възможно е поговорките ми да са ви отегчавали, но занапред няма да ги чувате, така че ще жалеете по-малко за мене, а следователно — ще страдате по-малко.“ Старецът би се изненадал, а може би и разочаровал, колко често ние, неговите деца, ги цитираме. Но не мисля, че бих рискувал с другарите си на кораба...

— Точно така — прекъсна го Конев, — така че, моля те, спри, особено сега, когато приближаваме капиляра, в който трябва да влезем! Албърт, наведете се и вижте церебрографа. Съгласен ли сте?

Калинина предпазливо се обърна към Боранова:

— Албърт не е в състояние да се занимава с церебрографи.

— Нека да опитам — рече Морисън и се опита да свали колана.

— Не — властно рече Боранова. — Аркадий, можеш ли да се приближиш до стената от дясната ни страна и да уловиш течението, което завива в капиляра.

— Следвах червените клетки — отвърна Аркадий — и улових течение, което се насочва към дясната стена. Или то, или водовъртежа, предизвикан от него, ще ни изтласкат към стената. А, виждате ли, така и става, точно както преди, когато трябваше да се влеем в течението. Всеки път успявам да се възползвам от естествените течения по подходящ начин — по лицето му се разля широка усмивка. — Пляскайте всички! Кажете: „Браво, Аркадий!“

Морисън се насили да каже:

— Браво, Аркадий — и корабът навлезе в капиляра.

Морисън успя да се възстанови достатъчно, за да се измори от бездействието. Отвъд прозрачния корпус на кораба, стената на капиляра имаше ясно изразена „плочеста“ структура и изглеждаше много близка. Приличаше много на другия капиляр, в който беше излязъл, за да завърти кораба.

— Искам да видя церебрографа — рече Морисън.

Разкопча предпазния си колан — първото наистина решително действие, откакто се беше върнал на кораба — и се загледа предизвикателно към разтревожената Калинина.

Внимателно се отблъсна нагоре и заплува, задържайки се с няколко корекции нагоре-надолу на едно място, така че да може да гледа над рамото на Конев.

— Юрий, откъде знаете, че наистина се намираме в правилния капиляр?

— С броене и пресмятане — Конев вдигна глава. — Ако увеличим мащаба на церебрографа, това е кръвоносния съд, който следваме, след като се отклонихме от сънната артерия. Минахме през това разклонение, след това през това. Просто броя капилярите, които се отклоняват надясно. Ето тук отидохме с бялата клетка. А ето този капиляр е единствения, до който би могла да достигне, след като излязохме от нея. След като завихме и се върнахме до артерията, тръгнахме по посока на стесняването ѝ, сравнявайки онова, което виждаме с показанията на церебрографа. Разположението на разклоненията съвпада почти напълно със схемата, описана в церебрографа и това, само по себе си, е достатъчно, за да ме убеди, че следваме правилния маршрут. А сега навлязохме в ето този капиляр.

Лявата ръка на Морисън се хлъзна по гладката повърхност на облегалката зад Конев и опитът му да възстанови равновесието си го изправи в комична стойка на протегнатите пръсти на едната му ръка. Успя да се изправи, докато разярено си мислеше, че следващото подобрение, което трябва да се направи в кораба е да се поставят ръкохватки на седалките и на други стратегически места.

— И къде ще ни отведе този капиляр? — задъхано рече той.

— Право при един от центровете, които смятате за кръстопът на процесите на абстрактното мислене. Нека да увеличим още мащаба на церебрографа. Ето тук.

— Моля, помнете, че съм определял положението им в човешкия мозък само непряко, на базата на откритията си в животински мозъци. Все пак, ако съм прав, това би трябвало да бъде главния външен скептичен възел.

— Според вас, би трябвало да има осем такива възела — по четири от всяка страна. Този обаче е най-големия и най-сложния от лявата страна и следователно ни дава най-големи шансове да получим търсените данни. Прав ли съм?

— Така мисля — предпазливо рече Морисън, — но помнете, че разсъжденията ми не бяха приети от научната общественост!

— А сега и вие ли започвате да се съмнявате?

— Юрий, предпазливостта е нормално научно поведение. В светлината на наблюденията ми схващанията ми за скептичните възли имат смисъл, но никога не съм имал възможността директно да го изпробвам, това е всичко. Не желая после да ме обвинявате, че съм ви заблудил.

— Скептичен възел! — изкикоти се Дежньов. — Нищо чудно, Албърт, че сънародниците ви са скептични към цялата идея. Баща ми казваше: „Хората винаги са готови да ти се надсмеят. Не им прави смешни муцунки, за да не ги окуражаваш!“ Защо не го нарекохте на прост руски „мисловен възел“? Щеше да звучи много по-добре.

— Или на прост английски — търпеливо додаде Морисън. — Но науката е международна и човек използва, когато е възможно, гръцки или латински. Гръцката дума за мисъл е „скептис“. От нея водят началото си и английската, и руската дума скептичен, за да се обозначи обичайното поведение на съмнение. А причината е проста — съмнението предполага мисли. Сигурно знаете, че най-сигурния начин да се приемат глупавите догми, наложени ни от общоприетото в обществото, е да се въздържаме от мислене.

Последва неловко мълчание, което Морисън остави да продължи достатъчно дълго, поради слабото си озлобление — дължеше им поне това. След това добави:

— Както знаят хората от всички нации.

Атмосферата незабавно се разведри и Дежньов шеговито подхвърли:

— Ще видим колко скептични ще бъдем, когато достигнем скептичния възел.

— Надявам се — намръщи се Конев, — че не мислиш да се шегуваш на тази тема, ти, клоун такъв. Надяваме се в този възел да открием мислите на Пьотр Шапиров. Ако не успеем, нашето начинание ще се превърне в нищо.

— Всекиму-своето — отвърна му Дежньов. — С перфектното си управление на кораба аз ще ви закарам дотам. Щом стигнем там, ще уловиш мислите. Или Албърт, ако ти не можеш. И ако се справиш с мислите толкова добре, колкото аз с кораба, няма да имаме причини да бъдем нещастни. Баща ми казваше...

— Баща ти е добре там, където е — сръза го Конев. — Не го споменавай отново.

— Юрий — намеси се остро Боранова, — забележката ти беше непоносимо груба. Трябва да се извиниш.

— Всичко е наред — рече Дежньов. — Баща ми казваше: „Времето за нападение идва, когато някой повтаря казаното в пристъп на гняв и след като е охладил чувствата си.“ Не съм сигурен, че мога винаги да следвам съвета на баща си, но от уважение към паметта му, този път ще пропусна глупавата забележка на Юрий — той мрачно се надвеси над пулта за управление.

Морисън изслуша спора с половин ухо; само Конев се държа неприятно, очевидно защото беше под голямо напрежение. Умът му се върна към нещо друго — към безгрижното дрънкане на Дежньов и предупредително вдигнатата ръка на Боранова.

Отпусна се в седалката си, закопча колана си за по-голяма стабилност и обърна глава към Боранова:

— Наталия? Имам един въпрос.

— Да, Албърт.

— Онези миниатюризирани частици, които се освобождават в нормалната, неминиатюризирана Вселена...

— Да, Албърт?

— След известно време те се деминиатюризират.

Боранова се поколеба.

— Да, както ви каза Аркадий.

— Кога?

— Непредсказуемо — Боранова сви рамене. — Както при радиоактивния разпад на единичен атом.

— Откъде знаете?

— Защото е така.

— Имам предвид, какви експерименти сте провели? Досега нищо не е било миниатюризирано до степента, до която ние сме миниатюризирани сега, така че определено не можете да знаете какво се случва с подобни миниатюризирани частици от преки наблюдения.

— Наблюдавахме събитията при миниатюризацията, която сме достигали и от тях изведохме вероятните закони на поведението на миниатюризираните обекти. Ние екстраполирахме...

— Не винаги може да се вярва на екстраполациите, особено когато излизат извън царството на прякото изследване.

— Съгласна съм.

— Сравните спонтанната деминиатюризация с радиоактивния разпад. При деминиатюризацията има ли период на полуразпад? Можете ли да кажете кога дадена миниатюризирана частица ще се деминиатюризира или кога ще го направят половината от определено голямо количество?

— Имаме уравнения за периодите на полуразпад и смятаме, че те са от първи ред — както при радиоактивността.

— Можете ли да обобщавате от един тип елементарни частици към друг?

Боранова присви устни и за известно време потъна в мисли.

— Изглежда, че периода на полуразпад на един миниатюризиран обект е пропорционален на нормалната маса на обекта и обратно пропорционален на интензитета на миниатюризация.

— Така че колкото повече се миниатюризираме, а също и колкото по-малки сме били в началото, толкова по-кратко е времето, през което е вероятно да останем миниатюризирани.

— Точно така — сковано рече Боранова.

Морисън погледна сериозно към нея.

— Възхищавам се от честността ви, Наталия. Не горяхте от желание да ми кажете тези неща. Не ми дадохте информацията доброволно. Но все пак не ме заблудихте.

— Аз съм човек и казвам лъжи само при нужда или поради недостатъци в емоциите или в личността ми. Но аз съм също и учен, и не мога да изопача един научен факт, освен ако причините наистина не са непреодолими.

— Тогава, каква е стойността в нашия случай? Дори и корабът, макар да е много по-масивен от хелиевото ядро, има период на полуразпад.

— Много голяма — бързо отвърна Боранова.

— Но фактът, че сме толкова силно миниатюризирани съкращава този много дълъг период на полуразпад.

— И все пак го оставя достатъчно дълъг.

— А отделните компоненти на кораба? Молекулите на водата, която пием; молекулите на въздуха, който дишаме; отделните атоми, които изграждат телата ни? Те би трябвало... трябва да имат твърде малък...

— Не! — Боранова очевидно намери облекчение във възможността да отрече нещо. — Миниатюризационно поле се припокрива там, където влизат във взаимодействие достатъчно близки частици, които са в покой, или приблизително в покой, една спрямо друга. Съставно тяло, като кораба и всичко, което съдържа, се третира като една отделна голяма частица и има съответния период на полуразпад. Тук е разликата между миниатюризацията и радиоактивността.

— А — възкликна Морисън, — но когато бях извън кораба и не влизах в контакт с него, възможно ли е да съм бил отделна частица с много по-малка маса от тази на кораба, заедно със съдържанието му и да съм имал миниатюризационен период на полуразпад, много по-малък, отколкото сега?

— Не съм сигурна дали разстоянието между вас и кораба беше достатъчно, за да ви направи отделно тяло. Възможно е да е било така, докато не бяхте в допир.

— И тогава съм имал по-къс период... много по-къс.

— Вероятно, но вие не бяхте в допир само няколко минути.

— Тогава, какъв е периодът на полуразпад на кораба при сегашното ниво на миниатюризация?

— Не можем наистина да говорим за период на полуразпад на единичен обект.

— Да, защото величината е статистическа. За произволна частица деминиатюризацията може да настъпи по всяко време, дори и след съвсем кратък период, макар периода на полуразпад за голям брой подобни частици да е доста дълъг.

— Вероятността да настъпи спонтанна деминиатюризация след съвсем кратък период време, когато статистическия период на полуразпад е дълъг, е нищожна.

— Но не е невъзможна, нали?

— Така е — съгласи се Боранова. — Не е невъзможна.

— Така че след пет минути можем неочаквано да се деминиатюризираме или дори след минута, или дори при следващото ми вдишване.

— На теория.

— Всички ли го знаехте? — погледът му обиколи кораба. — Разбира се, че сте знаели. Защо не ми казахте?

— Ние сме доброволци, Албърт, които работят за науката и за една нация. Знаем всички опасности и ги приемаме. Вие бяхте принуден и нямате нашите мотиви. Ако знаехте всички опасности беше възможно да откажете да се качите доброволно на кораба, независимо как щяхме да ви убеждаваме или, ако ви бяхме качили насила, можехте да сте напълно безполезен от...

— От уплаха, искахте да кажете — допълни думите й Морисън. — Сигурно имам право да съм изплашен. Има причини за страх.

Калинина се намеси с леко писклив глас:

— Време е да спрем да се позоваваме на страха на Албърт, Наталия. Той напусна кораба в неподходящ костюм. Пак той завъртя кораба с риск за живота си. Къде беше страхът му тогава? Ако го е почувствал, той го скри дълбоко и не му позволи да му попречи да изпълни онова, което трябваше.

— И все пак вие не се поколебахте преди време да кажете, че американците са страхливи — обади се Дежньов.

— Тогава съм грешала. Била съм несправедлива и моля Албърт да ме извини.

В този миг Морисън забеляза погледа на Конев. Беше се извил назад и го гледаше гневно. Не беше специалист по разчитане на израженията на лицето, но от един поглед почувства каква беше болката на Конев. Той ревнуваше, ревнуваше яростно и силно.

48.

Корабът бавно продължаваше движението си по капиляра към целта посочена от Конев — скептичния възел. Сега не зависеа от кръвния поток, който всъщност беше доста бавен. Моторите работеха, за което Морисън съдеше по две неща. Първо, те придвижваха кораба активно, вместо пасивно, подтискайки вече изненадващо слабия ефект на Брауновото движение. Второ, корабът задминаваше едно след друго червените телца.

В повечето случаи корабът избутваше червените клетки встрани, след което те се претъркулваха между него и стената. Случайно удариа червено телца в самия център, при което известно време го бутаха, докато накрая клетката се пръсна. Отломките отплуваха назад, без да оставят и следа върху корабния корпус. При пет милиона телца във всеки кубически милиметър кръв, нямаше значение колко щяха да бъдат разрушени и постепенно Морисън привикна към касапницата.

Морисън съзнателно мислеше за червените клетки, вместо за възможността за спонтанна деминиатюризация. Знаеше, че възможността да експлодират в следващите няколко секунди е незначителна, а дори да се случваше, не би го разбрал. Смъртта от изпържването на мозъка би настъпила твърде бързо, за да успее да го усети.

Не толкова отдавна той се загаряваше бавно в кръвта. Усещаше, че умира. След това преживяване, незабавната смърт не беше страшна.

Но му се искаше и за други неща да може да мисли същото.

Погледа на Конев! Какво кипеше в него и го разкъсваше? Беше изоставил София с най-голяма жестокост. Наистина ли не мислеше, че детето е негово? Хората не се нуждаят от причини, за да достигнат до емоционално заключение, а подозрението, че може би грешат само укрепва това убеждение. Патологично. Като Леонтес от „Зимна приказка“! Шекспир винаги е долавял правилно тези неща. Конев беше я отблъснал и намразил, заради грешката, която беше допуснал към нея. Беше я тласнал в ръцете на друг мъж и беше я намразил задето я е тласнал. И в добавка я ревнуваше.

А тя? Дали не знаеше за ревността му и не се възползваше от нея? Дали съзнателно не беше се обърнала към Морисън, американеца, за да разкъса Конев на парчета? Внимателно изтривайки американеца с мокра кърпа. Защиатавайки го на всяка стъпка. И, разбира се, всичко това пред очите на Конев.

Морисън сви устни. Не му харесваше да бъде топка за тенис, прехвърляна от един на друг, за да създава максимална болка.

В края на краищата не беше негова работа и не би трябвало да взима страна. Но как можеше да го избегне? София Калинина беше привлекателна жена, която правеше всичко с тиха тъга. Юрий Конев беше намръщен зъл мъж, който правеше всичко с кипящ гняв. Не можеше да избегне нито симпатията си към София, нито антипатията си към Юрий.

Изведнъж забеляза, че Боранова го гледа сериозно и се зачуди дали не беше изтълкувала погрешно замислеността и мълчанието му. Дали не чувстваше, че размишлява върху вероятността за смърт при миниатюризация, което всъщност той мъжествено се мъчеше да не прави?

Изглежда, че наистина беше така, защото Боранова изведнъж заговори:

— Албърт, никой от нас не е безумец. Аз имам съпруг. Имам син. Искam да се върна при тях жива и възнамерявам да го направя. Искam да го разберете.

— Сигурен съм, че намеренията ви са добри — заяви Морисън, — но какво можете да направите срещу вероятността за деминиатюризация, която е спонтанна, непредсказуема и веднъж започнала не може да бъде спряна?

— Съгласна съм, че е спонтанна и непредсказуема, но кой твърди, че не може да бъде спряна?

— В такъв случай можете ли да я спрете?

— Мога да опитам. Тук всеки от нас има своите задължения. Аркадий управлява кораба. Юрий ни насочва към целта. София определя електрическите характеристики на кораба. Вие ще изучавате мозъчните вълни. Що се отнася до мене, а седя тук отзад и взимам решения — най-важното ми решение до сега беше грешка, признавам го — и наблюдавам топлинния поток.

— Топлинния поток ли?

— Да. Преди да започне деминиатюризацията, топлината се променя по характерен начин. Дестабилизиращия фактор е именно това топлоотделяне; то нарушава деликатното равновесие и след малко забавяне започва процеса на деминиатюризация. Когато това се случи, ако съм достатъчно бърза, бих могла да увелича по такъв начин интензитета на миниатюризационното поле, че да погълнем отново тази топлина и да възстановим метастабилността.

— Този метод изпробван ли е изобщо? — усъмни се Морисън. — Всъщност, правено ли е в условията на полето или е само теория?

— Правено е при много по-малка степен на миниатюризация, разбира се. Все пак, тренирала съм го и рефлексите ми са изострени. Надявам се да не бъда изненадана.

— Наталия, Пьотр Шапиров при спонтанна деминиатюризация ли изпадна в кома?

Боранова се поколеба.

— Всъщност не знаем дали е било нещастен сблъсък с природните закони или човешка грешка, или и двете. Възможно е да е било малко по-силно от обичайното отклонение от метастабилната точка на равновесие и нищо повече. Не е нещо, което бих могла да анализирам в подробности с вас, тъй като нямате нужната специфична физическа и математическа подготовка, нито пък биха ми разрешили да ви я дам.

— Ясно. Секретен материал.

— Разбира се.

— Наташа — намеси се Дежньов, — достигнахме скептичния възел или поне Юрий твърди така.

— Спирай, тогава! — нареди Боранова.

49.

Спирането отне известно време.

С лека изненада Морисън откри, че Дежньов не се интересува много от процеса. Проверяваше инструментите си, но не полагаше никакви усилия да контролира движението на кораба.

В момента най-много беше заета Калинина. Морисън погледна наляво към нея, наблюдавайки я как се е привела над уредите си, с коса паднала напред, но не достатъчно дълга за да ѝ пречи, със съсредоточен поглед, а пръстите ѝ галовно докосваха клавишите на компютъра.

— Аркадий — каза тя, — още малко напред.

Слабото течение в капиляра едва помръдваше кораба. Дежньов увеличи мощността на двигателите. Морисън почувства как лишеното му от маса тяло леко се притиска назад, тъй като липсваше достатъчно инерция, която да му даде истински тласък. Най-близките червени телца между кораба и далечната стена на капиляра отплуваха назад.

— Стоп, стоп — рече Калинина. — Достатъчно.

— Не мога да спра — отвърна Дежньов. — Мога само да изключа моторите, което вече е сторено.

— Така е добре. Успях — след което добави неизбежното — или поне така мисля. Да, успях.

Морисън почувства, че леко се люшва напред. След това забеляза, че съседната червена клетка, заедно с един случаен тромбоцит, се приближават и лениво отминават.

В добавка усети, че Брауновото движение — това слабо трептене, към което беше толкова привикнал, че вече го пренебрегваше — изчезва, докато накрая спря напълно. Отсъствието му вече беше забележимо и имаше същия ефект, както би подействало спирането на продължително ниско бръмчене. Морисън се размърда неспокойно. Като че ли беше спряло сърцето му, въпреки че знаеше, че не е така.

— Какво стана с Брауновото движение, София?

— Прикрепени сме към клетъчната стена, Албърт.

Морисън кимна. Щом корабът станеше, така да се каже, част от капилярната стена бомбардиращите ги водни молекули, които създаваха Брауновото движение, щяха да изгубят въздействието си. Техните удари биха се опитвали да придвижат една цяла секция от относително инертната стена, вместо малкия кораб с размерите на тромбоцит. Естествено, трептенето би спряло.

— София, как успя да закрепим кораба към стената?

— С най-обикновени електрически сили. Капилярната стена се състои отчасти от протеин, отчасти от фосфолипиди. Тук-там има положително и отрицателно заредени групи. Трябваше да открия достатъчно сбита такава област и след това да придам на кораба огледална характеристика — отрицателен заряд, там където стената е положителна и обратното. Проблемът е в това, че корабът се движи заедно с кръвта, така че трябва да определям характеристиката предварително и да създавам огледалния ѝ образ преди да преминем покрай областта. Пропуснах три такива случая, а след това попаднахме в област, където стената нямаше подходящи характеристики, така че трябваше да накарам Аркадий малко да ни придвижи към по-добър район. Но накрая успях да го направя.

— Ако корабът имаше задна скорост — каза Морисън — нямаше да има подобни проблеми, нали?

— Така е — потвърди Калинина — и следващия кораб ще има. Но засега разполагаме само с онова, което имаме.

— Напълно вярно — вмъкна Дежньов. — Както казваше баща ми: „Днес можем да погладуваме, заради утрешния празник.“

— От друга страна — продължи Калинина, — ако имаме двигател, който може да прави всичко, каквото поискаме, щяхме да сме склонни да го използваме прекомерно, а това можеше да не се отрази добре на бедния Шапиров. Освен това щеше да бъде и по-скъпо. При сегашното положение използваме електрическо поле, което спестява много повече енергия, отколкото моторите. Нужна е само малко повече работа, но какво от това?

Морисън беше напълно сигурен, че тя не говори заради собствената си изгода.

— Винаги ли сте толкова философски настроена?

За миг очите ѝ се разшириха, а ноздрите ѝ се присвиха. След това се отпусна и леко се усмихна.

— Не, та кой би могъл да бъде? Но се опитвам.

Боранова нетърпеливо ги прекъсна.

— Достатъчно, София. Аркадий, очевидно си във връзка с Пещерата. Защо се бавим?

Аркадий се извъртя наполовина в креслото си и вдигна голямата си ръка с длан към Боранова.

— Търпение, капитане. Искат от нас да стоим на едно място по две причини. Първо, изпращам носеща вълна в три посоки. С нейна помощ ще определят положението ни, за да сравнят дали съвпада с координатите, които дават изчисленията на Юрий.

— Колко време ще отнеме?

— Кой знае? Поне няколко минути. Носещите вълни не са много интензивни, а положението трябва да бъде определено точно, така че може би ще се наложи да повторят измерванията няколко пъти, да ги усреднят и да пресметнат границите на грешката. Трябва да бъдат точни, в края на краищата, защото както казваше баща ми: „Почти вярното не е по-добро от грешното.“

— Да, да, Аркадий, но дали е така зависи от естеството на проблема. Каква е втората причина, поради която чакаме?

— Правят някакви изследвания на Пьотр Шапиров. Пулсът му е станал непостоянен.

Конев погледна към тях с полуотворена уста, а източена му брадичка изглеждаше мършава под изпъкналите скули.

— Какво! Да не би да твърдят, че е заради нас?

— Не — отвърна Дежньов. — Не се дръж като актьор, играещ трагична роля. Не казват нищо подобно. И какво съществено бихме могли да направим на Шапиров? Ние сме просто една червена клетка между останалите в кръвта, една между милиарди.

— В такъв случай, какво не е наред?

— Знам ли? — Дежньов очевидно се раздразни. — Казват ли ми? Да не би да съм лекар? Аз само управлявам този кораб и за тях не съм нищо повече от чифт ръце на кормилото.

— Академик Шапиров се държи, но връзката му с живота е слаба — рече Калинина. — Цяло чудо е, че толкова дълго остана в стабилно състояние.

— Прави си, София — кимна Боранова.

— Но той трябва да остане в това състояние — яростно рече Конев. — Не може да умре. Не сега. Все още не сме направили измерванията си.

— Ще ги направим — успокои Боранова. — Неритмичния пулс не е края на света, дори за човек в кома.

Конев удари с юмрук по облегалката на седалката си.

— Не искам да губя нито миг. Албърт, да започваме.

Морисън се ококори.

— Какво можем да сторим тук, в кръвоносната система?

— Въздействието на невронното поле може да бъде почувствано в непосредствена близост до клетката.

— Не съм съгласен. Защо невроните биха имали аксони и дендрити за провеждането на импулса, ако той ще се разпространява и отслабва в околното пространство? Локомотивите се движат по релси, телефонните разговори — по жици, а нервните импулси...

— Не ме убеждавайте, Албърт. Нека не приемаме с помощта на тънки доводи, че сме се провалили. Нека да го изпробваме. Вижте дали можете да засечете мозъчни вълни и дали можете да ги анализирате по правилен начин!

— Ще опитам, но не ми нареждайте с такъв заплашителен тон!

— Съжалявам — рече Конев, без изобщо в гласа му да звучи съжаление. — Искам да видя как го правите правите.

Конев разкопча колана си, завъртя се в седалката си и промърмори:

— Следващия път трябва да имаме повече място.

— Океански лайнер — додаде Дежньов. — Следващия път.

— Първо — заяви Морисън — трябва да проверим дали можем изобщо да приемем нещо. Бедата е там, че сме заобиколени от електромагнитни полета. Мускулите са богати на полета и почти всяка молекула е причина за...

— Приемете, че всичко това ми е известно — прекъсна го Конев.

— Само запълвам времето, докато извърша с уреда си няколко необходими действия. Невронното поле има няколко различни характеристики и настройвайки компютъра да елиминира всяко поле, което не притежава тези характеристики, получавам само онова, което създават невроните. Ето така премахваме всички подобни микрополета, а по този начин игнорираме мускулните полета...

— По какъв начин? — запита Конев.

— Описал съм го в статиите си.

— Не видях какво направихте.

Морисън безмълвно повтори последната операция със забавени движения.

— О!

— И сега би трябвало да приемаме само невронните вълни, ако има такива, но очевидно ги няма.

Конев стисна десния си юмрук.

— Сигурен ли сте?

— Мониторът показва права линия. Нищо друго.

— Но линията се колебае.

— Това е шум. Вероятно се дължи на собственото електрическо поле на кораба, което е сложно и не прилича на нито едно от естествените полета на тялото. Никога не съм настройвал компютъра си да филтрира изкуствено поле.

— Е, тогава трябва да продължим. Аркадий, кажи им, че не можем да чакаме повече!

— Не мога, Юрий, освен ако Наташа не ми каже. Тя е капитана. Или го забрави?

— Благодаря ти, Аркадий — рече хладно Боранова. — Ти поне не си. Ще простим грешката на Юрий и ще го отдадем на свръхентузиазма, който влага в работата си. Заповедта ми е да не мърдаме, докато не ни наредят от Пещерата. Ако мисията се провали, защото нещо се е случило с Шапиров, никой няма да има възможността да каже, че е било защото не сме се подчинили на заповедите.

— А какво ще стане, ако се случи някаква беда, поради това че сме следвали заповедите? — Това също може да се случи — гласът на Конев се издигна почти до истерия.

— Грешката ще е на онзи, който е издавал заповедите — отвърна Боранова.

— Не намирам удовлетворение в разпределянето на вината, независимо дали е моя или нечия друга. Само резултата има значение.

— На теория съм съгласна. Но ако очаквате да продължите работата си по този проект и след възможната катастрофа, ще видите, че начина на разпределение на вината е определящ.

— Добре — разпаления Конев леко се запъна. — Убедете ги да ни позволят да се придвижим колкото е възможно по-скоро и тогава... тогава...

— Да? — насърчи го Боранова.

— И тогава ще влезем в клетката. Налага се.

ГЛАВА 12

МЕЖДУКЛЕТЪЧНОТО ПРОСТРАНСТВО

*В живота, за разлика от шаха, играта
продължава и след мата.*

Дежньов-старши

Над петимата надвисна тежко мълчание. Конев се държеше най-неспокойно. Целият се тресеше, а ръцете му трепереха.

Морисън почувства смътна симпатия към него. Да си достигнал целта, да си изпълнил заплануваното през ред трудности, да си усетил, че се докосваш до успеха и в този миг нетърпеливи пръсти да ти го измъкнат от ръцете...

Познаваше това чувство. Сега, след като беше притъпено от разочарованията, вече не беше толкова силно както преди, но си спомняше какво беше някога — експериментите, които даваха надежда, но някак си никога не бяха напълно убедителни. Колегите, които се усмихваха и кимаха, но не му вярваха.

Наклони се напред и каза:

— Погледнете, Юрий! Просто наблюдавайте червените телца. Те пълзят напред, едно след друго, равномерно, което означава, че сърцето бие и то напълно нормално. Докато червените телца се придвижват напред, ние сме в безопасност.

— Освен това имаме и температурата на кръвта — намеси се Дежньов. — Постоянно я наблюдавам. Ако Шапиров не издържи, тя ще започне да спада бавно, но неизменно. Всъщност температурата е на горната граница на нормалното.

Конев изсумтя, като че ли отхвърляйки утешенията, но Морисън забеляза, че стана значително по-спокоен.

Морисън се отпусна в седалката си и затвори очи. Опитва се да разбере дали усеща глад и реши, че не е гладен. Дали не усещаше натиск в пикочния си мехур? Нямаше нищо подобно. Човек винаги може значително време да отлага яденето, но нуждата от уриниране не дава толкова голяма възможност за избор.

Изведнъж разбра, че Калинина му говори нещо, но не я е чул.

— Извинете ме. Какво казахте? — обърна се към нея.

Калинина го погледна изненадано.

— Съжалявам. Прекъснах мислите ви.

— Добре, че ги прекъснахте, София. Моля да ме извините, че бях невнимателен!

— В такъв случай, исках да ви попитам какво правите при вашия анализ на мозъчните вълни? Имам предвид, какво различно правите от останалите? Защо беше необходимо да... — тя замълча, явно несигурна как да продължи.

Морисън довърши мисълта ѝ без затруднение:

— Защо беше необходимо да ме отвличат от родината ми?

— Ядосах ли ви?

— Не. Предполагам, че не вие сте препоръчали подобно действие.

— Не, разбира се. Не знаех нищо за него. Всъщност затова зададох въпроса си. Не знам нищо във вашата област, освен че съществуват електроневронни вълни и че електроенцефалографията се превърна в сложна и важна наука.

— В такъв случай, ако ме питате какво е особеното в моите схващания, аз не мога да ви отговоря.

— Значи е тайна? Сигурно е така.

— Не, не е тайна — Морисън се намръщи. — В науката няма тайни или поне не би трябвало да има. Само че има опити за постигане на превъзходство, така че учените понякога са предпазливи при изказванията си. Самият аз нося подобна вина. В случая обаче думите ми бяха буквални. Не мога да ви обясня, защото ви липсват основните познания.

Калинина се замисли и присви устни, като че ли се опитваше да подпомогне мислите си.

— Бихте ли ми обяснили поне малко?

— Мога да опитам, ако желаете да чуете няколко прости твърдения. Не бих могъл добре да обясня всичко. Това, което наричаме мозъчни вълни представлява съвкупност от цялата невронна дейност — сетивните възприятия от различен тип, въздействията върху различните мускули и жлези, механизма на събуждането, координацията и така нататък. Мозъчните вълни, които управляват или са резултат от градивните и творческите мисли, се губят между останалите. Изолирането на скептичните вълни, както ги наричам, от останалите е трудна задача. Тялото го прави без затруднения, но ние, бедните учени, в повечето случаи губим напълно.

— Дотук разбрах всичко без затруднения — усмихна се Калинина.

„Когато успее да се отърве от меланхолията си, тя е забележително красива“, помисли си Морисън.

— Все още не съм стигнал до трудната част — продължи той.

— Моля, продължете тогава.

— Преди около двацет години беше показано, че във вълните има случайна компонента, която никой дотогава не беше забелязал, тъй като използваните уреди не улавяха онова, което сега наричаме „трептене“. Представлява много бърза осцилация с непостоянна големина и сила. Разбирате, че това откритие не е мое.

— Предполагам, че преди двацет години сте били твърде млад, за да направите откритието — отново се усмихна Калинина.

— По онова време не се бях дипломирал и правех откритието, че младите жени не са напълно недостъпни, което в никакъв случай не е маловажно. Всъщност мисля, че всеки човек може би трябва от време на време да го преоткрива. Но няма значение. Няколко човека изказаха предположението, че е възможно трептенето да отразява мисловните процеси в мозъка, но никой не успя да го изолира правилно. Трептенето се появяваше и изчезваше, понякога се улавяше, друг път — не. Общото убеждение беше, че произхода му е изкуствен — продукт на работата с апаратура, която е твърде деликатна за правените измервания, с други думи шум. Но аз не мислех така. Разработих компютърна програма, която направи възможно да отделям трептенето и да покажа, че то винаги съществува в човешкия мозък. Получих известно признание, макар малко хора да успяха да повторят работата ми. Използвах животни за опитите, които бяха прекалено опасни, за да бъдат правени върху хора и резултатите ми служеха за по-нататъшно подобряване на чувствителността на моята програма. Но колкото по-прецизни ставаха анализите ми и колкото по-важни смятах, че са резултатите, толкова по-малко успявах да ги възпроизведат и толкова повече настоявах, че съм подведен от експериментите с животни. Но дори и изолацията на трептенето беше далече от доказването, че то представлява абстрактна мисъл. Аз усилях, променях, подобрявах отново и отново програмата си и се убедих, че изучавам мислите — самите скептични вълни. Никой не успя да дублира възловите точки в работата ми. Няколко пъти позволявах на

други да ползват програмата и компютъра ми — установката, която използвам — и те неизменно се проваляха.

Калинина го слушаше със сериозно изражение.

— Имате ли представа защо никой не успява да повтори работата ви?

— Най-лесното обяснение е, че нещо не е наред с мене, че съм ексцентрик, ако не и луд. Предполагам, че неколцина от колегите ми подозират това да е истинската причина.

— Мислите ли, че сте луд?

— Не, София, не мисля, но самият аз понякога се колебая. Разбирате ли, след като изолирате скептичните вълни и ги усилите, може да се предположи, че човешкият мозък ще се превърне в приемник. Вълните могат да прехвърлят мисли, от мислещия, когото изучавате към самата вас. Мозъкът би могъл да бъде извънредно прецизен приемник, но също така и силно индивидуален. Ако подобря програмата си, така че да усещам мислите по-добре, това означава, че съм я прекроил според нуждите на собствения си мозък. Другите мозъци могат да останат незасегнати. На практика, колкото повече настройвам програмата към моя мозък, толкова по-малко би въздействала на останалите. Както при портрет. Колкото повече портрета прилича на мене, толкова по-малко прилича на който и да е друг. Колкото повече резултатите на програмата са смислени за мене, толкова по-малко те значат нещо за останалите.

— Наистина ли сте усещали мисли?

— Не съм сигурен. Понякога си мисля, че съм усещал, но никога не съм бил напълно убеден, че не е било само въображение. Със сигурност никой друг, с моята или друга програма, не е усещал нищо. Използвах трептенето, за да открия скептичните възли в мозъците на шимпанзета и по тях заключих къде би трябвало да се намират в човешкия мозък, но тези резултати също не бяха възприети. Когато един учен предлага прекалено усилено своята невероятна теория това се счита за свърхентузиязъм. Не можах да се уверя дори с помощта на проводници в скептичните възли, разбира се в мозъците на животни.

— С животните ще е трудно. Публикувахте ли тези ваши... усещания?

— Не посмях — поклати глава Морисън. — Никой няма да признае подобно субективно откритие. Споменах го мимоходом на

няколко човека — каква глупост от моя страна! — и мълвата плъзна, и още по-твърдо убеди колегите ми, че съм, да го наречем, нестабилен. Едва тази неделя Наталия ми каза, че Шапиров ме е взел на сериозно, но той се смята, поне у нас, също за нестабилен.

— Не е нестабилен — твърдо рече Калинина — или поне не беше.

— Очевидно ще ми е приятно да мисля, че не е бил.

Пред Морисън Конев, без да се обръща, внезапно се намеси:

— Шапиров беше впечатлен от вашите усещания. Знам го. Той го обсъди с мене. Неколкократно спомена, че вашата програма служи като ретранслатор и че би искал сам да го изпробва. Ако сте били във вътрешността на неврон, ключовия неврон на скептичния възел, нещата щяха да се развият по друг начин. Щяхте безпогрешно да почувствате мислите. Така мислеше Шапиров, така мисля и аз. Шапиров дори считаше, че е възможно да сте възприемали мисли и при тази постановка, но не сте се чувствали готов да го съобщите на света. Така ли е?

„Колко са привикнали към пазенето на тайни“, помисли си Морисън. Изведнъж забеляза изражението на Калинина. Устата ѝ беше полуотворена, веждите склучени, а пръстът ѝ — поставен пред устните. Като че ли го умоляваше да мълчи, без да смее да го каже на глас.

Радостният, силен глас на Дежньов прекъсна мислите му.

— Достатъчно дрънкане, деца мои. Пещерата е определила положението ни и за огромно учудване ние сме точно там, където твърдим, че се намираме.

Конев размаха двете си ръце и гласът му прозвуча почти момчешки:

— Точно там, където казах, че се намираме.

— Нека да поемем отговорността заедно. Където ние казахме, че се намираме.

— Не — възрази Боранова. — Наредих на Конев да вземе решението на негова собствена отговорност. Следователно заслугата е негова.

Думите ѝ не бяха достатъчни, за да успокоят Конев.

— Нямаше толкова бързо да търсите общата отговорност, Аркадий Висарионович — Конев употреби бащиното име, отдавна

остаряла практика в Съветския съюз, за да подчертае факта, че Дежньов беше син на селяни, единствено между които все още се използваше подобно обръщение, — ако се беше оказало, че сме в друг капиляр.

Усмивката на Дежньов помръкна и жълтеникавите му резци прехапаха долната му устна.

Боранова прекъсна възможния отговор на Дежньов с властния си контраалт:

— А Шапиров? Какво казват за него?

— Че е прескочил трапа. Стабилизирали са пулса с някаква инжекция.

— Е, готови ли сме да тръгнем? — попита Конев.

— Да — отвърна Боранова.

— В такъв случай — най-сетне извън кръвообращението.

51.

Боранова и Калинина се бяха съсредоточили над уредите си. Известно време Морисън наблюдава как работят, но разбира се не знаеше какво става. Обърна се към Дежньов, който седеше отпуснат, за разлика от Конев, чието тяло беше толкова напрегнато, че почти личаха мускулите.

— Какво следва, Аркадий? Не можем просто да си пробием път от кръвоносния съд в мозъка.

— Ще се промъкнем щом станем достатъчно малки. Отново се миниатюризираме. Огледайте се!

Изненаданият Морисън последва съвета му. Всеки път, щом околния свят се стабилизираше, той бързо се научаваше да го приема за даденост и не му обръщаше внимание.

Кръвният поток беше набрал скорост. Или по-скоро корабът отново се беше смалил и съответно на движещите се обекти им отнемаше по-малко време, за да преминат. Но умът, който упорито приемаше размерите на кораба за постоянни, обясняваше видяното с по-високата скорост.

Покрай тях преминава червено телце, което се движеше със същата скорост както в сънната артерия, или поне така изглеждаше. Въпреки скоростта, тялото му доста време се надигаше над кораба, подобно на кит, преминаващ край гребна лодка. Наистина беше нараснало. Беше станало почти прозрачно, а краищата му изглеждаха неравни от Брауновото движение. Заобикаляше го сивкава мъгла, която му придаваше вид на гневен гръмоносен облак, който плува из небесата. Беше изгубило почти всичкия си кислород, отдавайки го на жадните мозъчни клетки, които без движение или видими признаци на живот консумираха една четвърт от кислорода пренасян от кръвта до различните органи на тялото. Мозъкът просто си седеше, възприемаше, реагираше и мислеше, и всичко това обединено и съгласувано със сложност, спрямо която компютрите бяха на астрономическо разстояние. Може би никога нямаше да я достигнат, ако не поевтинееха.

Като компенсация за разпрострелите се червени телца, тромбоцити и сравнително редки бели клетки, които се бяха превърнали в необхватни чудовища, кръвната плазма все повече изгубваше безличния си вид.

Започваше да става зърнеста, а отделните гранули бавно се увеличаваха, докато преминаваха покрай тях с постепенно нарастваща скорост. Морисън знаеше, че наблюдава протеинови молекули и след известно време му се стори, че през въртенето и гърченето им се забелязва неравномерното спирално подреждане на атомите им. Някои бяха наполовина обхванати от гора от липидни молекули.

Усети, че корабът се движи, но не с трептенето на Брауновото движение, а постепенно се накланя.

Обърна се, за да види капилярната стена, към която се бяха закрепили.

„Плочите“ бяха изчезнали или поне отделните „плочи“, или клетки — сега вече може да мисли за тях като за такива — бяха нараснали до такава степен, че се виждаше само една от тях. Зад тях се отдалечаваше грамадата на ядрото — голямо и дебело.

Корпусът частично се отлепи от стената и корабът се наклони, а след това, при повторното залепване, смени посоката на наклона си.

— Какво стана? — Морисън се обърна към Калинина, която нетърпеливо поклати глава. Беше напълно погълната от работата си.

— София се опитва да неутрализира тук-там електрическия заряд на кораба — поясни Дежньов, — така че да се освободим преди натиска да повреди стената. Трябва да намери нова област за закрепване на кораба, преди изобщо да сме изгубили капилярната стена. Не е лесно да се миниатюризираш и същевременно да останеш прикрепен към стената.

— Още колко ще се миниатюризираме? — разтревожи се Морисън.

Думите му се изгубиха в острата команда на Калинина.

— Аркадий, малко напред. Внимателно! Просто дай на кораба лек тласък.

— Да, София, но ще ми кажеш кога да спра — след което добави към Морисън — Баща ми казваше: „Между недостатъчно и прекалено има един косъм разстояние.“

— Още, още — рече Калинина. — Добре. Сега ще опитаме.

Корабът като че ли залепна, а след това изведнъж се плъзна напред и Морисън почувства как тласъкът леко го притиска към седалката.

— Добре. Сега малко по-слабо.

Доближиха края на клетката. А отвъд нея — друга клетка. Тънки, като всички клетки, просто един слой от клетки, които образуваха микроскопична тръба, към чиято вътрешна повърхност беше прилепнал, с помощта на привличането на електрически заряди, корабът и екипажа му от петима човека.

Пространството между допиращите се клетки беше влакнесто, изпълнено с въжета, които се простираха от едната клетка до другата. Не всички бяха непокътнати. Имаше остатъци, които приличаха на изсечена гора. Като че ли се виждаха тесни просеки в падналата гора, но Морисън не можеше да ги забележи ясно от този ъгъл.

— Аркадий, колко ще се миниатюризираме?

— Вероятно до размера на малка органична молекула.

— Но при такива размери каква ще бъде възможността за спонтанна деминиатюризация?

— Значителна — отвърна Дежньов. — Много по-голяма отколкото когато бяхме с размерите на червена клетка, та дори и на тромбоцит.

— И все пак недостатъчно, за да се безпокоите — намеси се Боранова. — Уверявам ви.

— Точно така — съгласи се Дежньов и леко вдигна ръка с кръстосани показалец и среден пръст, така че само Морисън да го види, а Боранова, която седеше отзад, да не може. Американският жест беше станал универсален и Морисън, който знаеше какво точно означава, почувства как изстива отвътре.

Дежньов гледаше право напред, но може би беше почувствал гримасата на Морисън или беше чул изсумтяването му.

— Не го мислете, Албърт. По-разумно е да имате само една грижа, а точно сега нека да се безпокоим за излизането ни от кръвоносния съд. София, любима моя!

— Да, Аркадий?

— Намали полето в задната част на кораба и когато се придвижва, потърси напред!

— Ще го направя, Аркадий. Баща ти не е ли казвал някога: „Не учи крадеца да краде!“

— Да, казвал го е. Кради тогава, малки крадецо, кради!

Дали Дежньов и Калинина умишлено не се държаха весело пред лицето на възможността за неочаквана смърт, само за да го ободрят? Или показваха пренебрежение към страхливостта му? Избра първото. Когато едно действие може да бъде разтълкувано както като приятелско, така и като враждебно, човек може да избере първото. Бащата на Дежньов сигурно би се съгласил. Почувства се ободрен от тази мисъл.

Задницата на кораба се освободи и остана на няколко сантиметра — може би няколко пикометра по истинската скала? — от стената на капиляра. Можеха да се видят стегнатите редици на протеиновите и липидните молекули, които я изграждаха.

„Какво правим, като ги игнорираме? — помисли си той. — Имаме възможност да изучим тъканите с по-голяма точност, отколкото най-добрия сканиращ електронен микроскоп и при това да ги изследваме на живо; да видим не само положението, но и живите промени, и движения. Препреминахме през кръвоносната система и се пъхнахме в един капиляр, без нищо да погледнем в научния смисъл на думата. Препреминаваме, без да покажем повече интерес, отколкото ако бяхме в метрото и се движехме в тунел. И всичко това, за да изследваме осцилациите, които мислите може би създават, а може би не...“

Корабът напредваше бавно, като че ли опипваше пътя си. А може би, подмятан от двигателите на Дежньов и колебливото поле на Калинина, той правеше точно това.

— Наближаваме съединението, малка ми София — заяви Дежньов с рядко рязък тон. — Провери дали захващането отпред е здраво, докато се придвижим още около метър.

— От онова, което виждам и от електрическото поведение смятам, че сме здраво закрепени към съединението. Това означава, че има област с положителен заряд. Мога да го направя гладко като крем.

— Не бъди прекалено самоуверена, София! — рече строго Боранова. — Наблюдавай внимателно! Ако сгрешиш и кораба се откъсне, ще си имаме много работа.

— Да, Наталия, но с цялото си уважение искам да кажа, че забележката не беше необходима.

— София, прави точно това, което ти казвам! Дръж само носа на кораба закрепен за стената, но здраво. Освободи останалото.

— Готово — тихо рече София.

Морисън усети, че сдържа дъха си. Задната част на кораба се извъртя настрани от стената, но носа се държеше здраво. Кръвният поток подхвана кораба и го извъртя перпендикулярно на течението, докато капилярната стена, където кораба беше закрепен, се изду напред като пъпка.

— Внимавайте! — напрегнато подхвърли Морисън. — Ще откъснем част от стената.

— Тихо, всички! — прогърмя Дежньов. След това добави с нормален глас — София, бавно ще увеличи мощността на двигателите. Бъди готова да премахнеш останалото привличане! Корабът трябва да бъде напълно неутрален, но не преди да ти кажа.

София хвърли бърз поглед към Боранова.

— Прави, каквото ти казват, София — каза ѝ тихо тя. — За тези неща Аркадий има пълна власт.

Секцията от капилярната стена, към която беше закрепен кораба, се разтягаше все повече и повече.

— Аркадий — нетърпеливо рече София, — или полето ще поддаде, или стената няма да издържи.

— Още миг, мила, още миг. Сега!

Стената се отдели от тях и корабът се хвърли напред с голям скок, който тласна Морисън назад. Носът на кораба се заби в свързващото вещество между двете клетки на капилярната стена.

За първи път Морисън усещаше работата на микротермоядрените двигатели. Чуваше се почти недоловимо боботене, докато корабът все по-трудно си пробиваше път през съединителната тъкан. Напред нямаше нищо за гледане. Стената на капиляра, много тънка в нормален смисъл, беше далеч по-дебела от дължината на кораба.

Корабът вече беше изцяло в съединението. Дежньов, с чело покрито с капчици пот, се обърна към Боранова:

— Изразходваме енергия по-бързо, отколкото би трябвало.

— В такъв случай спри корабът и нека да го обсъдим!

— Ако го направя, съществува възможност естествената еластичност на това вещество да ни изхвърли обратно в кръвта.

— Тогава забави двигателите! Избери такова ниво, което ще е достатъчно, за да ни задържи на едно място!

Боботенето изчезна.

— Съединението оказва значителен натиск върху нас — заяви Дежньов.

— Достатъчен ли е, за да ни смачка?

— Сега не. Но кой би могъл да каже какво ще стане по-нататък, ако натиска продължава?

— Това е глупаво — избухна Морисън. — Не каза ли някой, че сме с размерите на малка органична молекула?

— Имаме размерите на глюкозна молекула — потвърди Боранова, — която е изградена от двацет и четири атома.

— Благодаря — отвърна смразяващо Морисън, — но знам колко атома има в глюкозната молекула. Малките молекули постоянно се придвижват през стените на капилярите посредством дифузия. Дифузия! Така функционира тялото. Защо ние не дифундираме?

— Дифузията е статистическа възможност — рече Боранова. — В кръвта във всеки момент има двацет и четири милиарда трилиона глюкозни молекули. Те се движат произволно и някои от тях удрят на такива места, и по такъв начин, че да преминат през съединението

между две клетки или през мембраната на клетките от капилярната стена, през клетката, и от другата ѝ страна. Много малък процент успяват да го направят, но това е достатъчно за да осигури правилната работа на тъканите. Обаче е възможно дадена глюкозна клетка да остане в кръвта цял месец, без да дифундира. Можем ли да изчакаме един месец, докато дифундираме?

— Наталия, това не е аргумент — нетърпеливо каза Морисън. — Защо целенасочено не сторим онова, което глюкозната молекула би направила случайно? Особено сега, когато донякъде сме навлезли в съединението. Защо стоим на едно място?

— Аз съм на страната на Албърт — намеси се Конев. — Вероятно дифузията не е пасивно преминаване. Между дифузиращия обект и бариерата, през която той преминава, вероятно съществува някакво взаимодействие. Само че никой не знае какво точно е това взаимодействие. Особено тук, където бариерата е кръв — мозък.

— Намираме се при бариерата — додаде Дежньов. — Ти си мозъчния експерт. Не можеш ли да се огледаш и да ни кажеш как се осъществява дифузията?

— Не, не мога. Но молекулата на глюкозата преминава лесно през прехода кръв — мозък. Трябва да преминава лесно, защото е единственото гориво на мозъка. Бедата е там, че корабът е малък колкото глюкозна молекула, но не е глюкозна молекула.

— Целиш ли нещо, Юрий — попита Боранова, — или това е само лекция?

— Целя нещо. Премахнахме заряда на кораба, за да се гмурнем в съединението, но защо сега да го оставяме незареден? Не можем ли да му дадем зарядните характеристики на глюкозна молекула? Ако го направим, за тялото на Шапиров той ще бъде глюкозна молекула. Наталия, предлагам да наредиш да бъде направено.

Калинина не дочака заповедта.

— Направено е, Наталия.

Морисън забеляза, че и двамата се обръщаха към Боранова. Все още и двамата поддържаха измислицата, че другия не съществува.

— И натиска на съединението веднага намаля — рече Дежньов. — Разпознава приятел, така че се покланя любезно и отстъпва назад. Майката на баща ми, вечна ѝ памет, би извикала: „Черна магия“ и веднага би се скрила под леглото.

— Аркадий — прекъсна го Боранова, — увеличи мощността на двигателите, за да преминем, преди съединението да забележи, че зад глюкозната характеристика се крие нещо друго.

— Да, Наталия.

— Предположението ви се оказа правилно, Юрий — каза Морисън. — Със закъснение виждам, че и аз трябваше да се досетя, но факт е, че не го направих.

Конев отвърна навъсено, като че ли намираше похвалата за нещо, което не може да понесе:

— Беше лесно. Смалихме се до размерите на глюкозна молекула, тъй като мозъка живее от глюкозата. Щом попитахте защо не дифундираме, когато би трябвало, аз разбрах, че трябва да имаме характеристиките на глюкозата.

— Членове на експедицията — обяви Дежньов, — преминахме през съединението. Извън кръвта сме. Намираме се в мозъка.

„В мозъка, помисли си Морисън, но не и в мозъчна клетка.“ Засега бяха преминали от междуклетъчното пространство между клетките на капилярната стена, в междуклетъчното пространство на мозъка, където съществуваха поддържащи структури, които запазваха формата и взаимните връзки между нервните клетки или невроните. Премахнете ги и клетките ще се смачкат в аморфна маса привлечени от гравитацията и неспособни да поддържат никаква функция.

Намираха се в джунгла от дебели, извиващи се нишки колаген. Колагенът, универсалният животински съединителен протеин, изпълнява функциите на целулозата в растенията, но много по-успешно, тъй като е протеин, а не въглехидрат и е много по-еластичен. През погледа на свръхминиатюризацията тези колагенови нишки, напълно невидими без електронен микроскоп, приличаха на клони на дърво, разпрострени във всички посоки в свят, в който гравитацията беше от малко значение.

Имаше и множество фини нишки. Морисън знаеше, че някои от тях вероятно бяха еластин и че колагенът съществува в различни форми. Ако можеше да види цялото от по-неминиатюризирана гледна точка, би могъл да различи подреждането и структурата. Но на това ниво изглеждаха хаотични. Дори не можеше да се види надалече — припокриващите се влакна пречеха на погледа.

Морисън усети, че кораба се движи бавно. Другите четирима се взираха наоколо в захлас. Или не бяха очаквали подобно гледка — Морисън не я очакваше, тъй като беше се интересувал прекалено силно от електрическите свойства на мозъка, за да мисли за микроанатомията — или не бяха могли да си я представят.

— Как възнамерявате да се доберем до неврона? Знае ли някой?

— Корабът може да се движи само напред — пръв отговори Дежньов, — така че ще се движим направо, докато не стигнем до някоя клетка.

— Как ще се движим направо през тази джунгла? Щом не можем да завиваме, как ще заобикаляме препятствията?

Дежньов замислено потърка брадичката си.

— Няма да ги заобикаляме, а ще се промушваме. Ако корабът премине покрай някой от тези обекти, триенето от едната страна ще бъде по-голямо, отколкото от другата, така че траекторията ни ще извие, подобно на комета, която обикаля около слънцето — Дежньов се усмихна. — Космонавтите използват гравитацията, когато искат да се плъзнат около някой спътник или планета. А ние ще се плъзгаме около тези неща.

— Тези неща са колагенови нишки — мрачно рече Конев.

— Някои от тях са доста дебели — каза Морисън. — Не винаги ще можете да минете около тях. Ще се ударите челно в някоя нишка и ще останете там, а щом можете да се движите само напред, какво ще правите тогава? Този кораб е проектиран за движение само в кръвоносната система. Извън нея сме безпомощни, тъй като няма нищо, което да ни носи напред.

— Аркадий — предложи Боранова, — имаме три микродвигателя, чиито сопла са разположени отзад в равностранен триъгълник. Можеш ли да включиш само един от тях?

— Не. Трите се включват заедно.

— Да, Аркадий, така е сега. Но ти си проектирал кораба и познаваш в подробности управлението му. Можеш ли да го промениш така, че да включваш само един от тях?

Дежньов пое дълбоко дъх.

— Всички ми повтаряха отново и отново, че трябва да режа това-онова, че трябва да пазя бюджета, че не трябва с нищо да ядосвам бюрократите.

— Да оставим това, Аркадий. Можеш ли да направиш нещо?

— Нека да помисля. Това означава временно решение. Това означава да намеря от какво да направя прекъсвачи, а също и кабели и кой знае дали ще заработи, и колко време ще издържи, и дали няма да свършим зле. Все пак разбирам какво имаш предвид. Ако мога да включвам само един от двигателите, корабът ще получи неравномерен тласък.

— И ще можеш да завиваш, в зависимост от двигателя, който си включил.

— Ще опитам, Наталия.

— Защо не помислихте за това, когато попаднахме в другия капиляр? Можеше да ми спести малката неприятност почти да умра, докато се опитвах да завъртя кораба на ръка.

— Ако не бяхте предложили толкова настоятелно да завъртите кораба на ръка — отвърна Дежньов, — можехме да се досетим, но нямаше да бъде добра идея.

— Защо?

— Намирахме се в кръвния поток. Корабът има такава форма, че да използва предимствата му, а повърхността му е такава, че да позволява на течността да го обтича без турбулентност. Този факт силно би затруднил отклоняването ни от потока. Би отнело много повече време, отколкото обръщането на ръка, а и много повече енергия. Трябва също да помним и че капилярът беше тесен. Тук не се намираме в поток и имаме достатъчно място, тъй като сме силно миниатюризирани.

— Достатъчно — прекъсна ги Боранова. — Аркадий, хващай се на работа!

Дежньов се подчини. Започна да рови в сандъчето с инструменти, свали капака на уредите за управление и се загледа в детайлите, като през цялото време мърмореше нещо несвързано.

— Албърт — каза Конев, с ръце зад главата и без да се обръща, — разкажете ни за онези усещания, които сте приели?

— Усещания ли?

— Разказвахте ни за тях точно преди да получим съобщението от Пещерата, че са ни локализирали в правилния капиляр. Имам предвид усещанията, които сте почувствали, когато сте се опитвали да изследвате мисловните вълни.

— А! — рече Морисън и срещна погледа на Калинина.

Тя поклати глава съвсем слабо. Показалецът ѝ предпазливо докосна устните ѝ.

— Няма нищо за казване — отвърна Морисън. — Имах смътни усещания, които не бих могъл да опиша по обективен начин. Може би са били просто въображаеми. Онези, на които се опитах да го кажа, бяха убедени, че съм си въобразил.

— И не сте публикували нищо по този въпрос?

— Никога. Споменах го мимоходом на една конференция и това беше достатъчно лошо. Ако вие и Шапиров сте го чули, то е било само

от уста на уста. Ако бях го публикувал, щях да стигна толкова близо до научното самоубийство, колкото изобщо бих искал.

— Много лошо.

Морисън хвърли бърз поглед към Калинина. Тя бавно кимна, но не каза нищо. Очевидно не можеше да каже нищо, без да бъде чута от целия кораб.

Морисън се огледа нехайно. Дежньов беше потънал в работата си и си мърмореше нещо. Конев гледаше право напред, изгубен в някакви свои заплетени мисли. Зад Морисън Боранова внимателно наблюдаваше екрана на компютъра и си вадеше някакви бележки. Морисън не се опита да ги прочете — можеше да чете английски наопаки, но руския му не беше толкова добър.

Само Калинина от лявата му страна гледаше към него.

Морисън сви устни и превключи компютъра си в текстов режим. Нямаше инсталирана кирилица, но можеше да изпише руските думи с латински букви.

„КАКВО НЕ Е НАРЕД?“

Тя се поколеба, очевидно несигурна в написаното.

След това пръстите ѝ се раздвижиха и на екрана ѝ се появи на кирилица:

„НЕ МУ ВЯРВАЙТЕ! НЕ КАЗВАЙТЕ НИЩО!“

След това веднага изтри написаното.

Морисън написа:

„ЗАЩО?“

„НЯМА ЗЛА УМИСЪЛ, А ЗАРАДИ ПЪРВЕНСТВОТО, ЗАРАДИ ПРИЗНАНИЕТО. БИ НАПРАВИЛ ВСИЧКО, ВСИЧКО, ВСИЧКО!“

Думите изчезнаха и Калинина обърна поглед настрана.

Морисън се замисли. А ако беше само женска отмъстителност?

Във всеки случай, нямаше значение, тъй като не възнамеряваше да каже нищо повече от онова, което вече беше заявил или написал в статиите си. Самият той не беше злоумишлен, но щом ставаше дума за признание и за първенство, може би не би направил всичко, всичко, всичко, но би направил много.

Все пак в момента не можеше да се направи нищо. Или може би едно нещо, което беше напълно странично, но започваше да завладява ума му все повече, докато измести всичко останало.

Обърна се към Боранова, която все още се взираше в уредите, а пръстите ѝ замислено почукваха върху креслото.

— Наталия?

— Да, Албърт? — рече тя, без да го погледне.

— Мразя да вмъквам нотки на груб реализъм, но — гласът му се снижи почти до шепот — мислех за уринирането.

Тя го погледна, ъгълчетата на устните ѝ леко се извиха нагоре, но не се усмихна. Гласът ѝ прозвуча с нормална си сила:

— Защо да мислите за него, Албърт? Просто го направете.

Морисън се почувства като малко момче, което вдига ръка, за да иска разрешение да излезе от класната стая.

— Не искам да съм пръв.

Боранова се намръщи, като че ли беше учителката от мислите му.

— Глупаво е, а във всеки случай не сте пръв. Самата аз вече се погрижих за нуждите си. Често съм забелязвала, че напреженията изострят нуждите.

Морисън също често го беше забелязвал.

— За вас е лесно — прошепна той. — Сама сте на задната седалка — и той леко кимна към София.

— Е, и? — Боранова поклати глава. — Не ми се вярва да искате да ви импровизирам параван? Трябва ли да сложа ръцете си върху очите ѝ? — Калинина изненадано погледна към тях. — Няма да ви обърне внимание от благоприличие, а и защото скоро ще иска вие да не ѝ обръщате внимание.

Морисън силно се смути, тъй като сега Калинина гледаше към него с очевидно разбиране.

— Е, хайде, Албърт. Аз ви държах гол в скута си. В момента няма място за излишна скромност.

Морисън се усмихна слабо и леко ѝ махна с ръка в знак на благодарност.

Опита се да си спомни как се отваря капака, но установи че при отварянето му се чува щракане. Тези противни Съвети! Винаги са малко назад. Лесно можеха да го направят така, че да се отваря безшумно.

Успя да освободи електростатичния цип покрай чатала си и започна да се безпокои дали после ще го затвори незабелязано.

Още щом отвори капака, Морисън почувства въздушния поток, неприятно хладен върху голата му кожа. Въздъхна с огромно облекчение щом приключи, успя да закопчае ципа и седна задъхан. Осъзна, че беше сдържал дишането си.

— Вземете — рече безцеремонно Боранова. За миг се втренчи в онова, което му подаваше, преди да разбере, че е опакована кърпичка. Отвори опаковката и установи, че кърпата е навлажнена и ароматизирана. Изтри ръцете си с нея. Очевидно Съветите се учеха на някои малки удобства или на упадък, в зависимост от това дали битката за надмощие в наблюдаващия печелеше придирчивостта или нетърпението.

Боботещият глас на Дежньов прозвуча силно, много силно в ушите на Морисън, които се бяха настроили за шепот:

— Готово!

— Какво е готово? — гневно попита Морисън, който автоматично реши, че възклицанието се отнася до телесните му функции.

— Индивидуалното запалване на двигателите — отвърна Дежньов, посочвайки с две ръце уредите за управление на кораба. — Мога да включавам единия или двата, или и трите, ако пожелаея. Напълно сигурно, мисля.

— Какво значи това, Аркадий? — хапливо запита Боранова. — Напълно е сигурно или зависи от мнението ти?

— И двете — отвърна Дежньов. — Моето мнение е, че съм напълно сигурен. Бедата е там, че не винаги мнението ми е правилно. Баща ми казваше...

— Мисля, че трябва да ги изпробваме — рече Конев, прекъсвайки цитирането на бащата на Дежньов и може би напълно осъзнавайки, че го прави.

— Разбира се — съгласи се Дежньов. — Ясно е и без думи, но баща ми казваше — гласът му се издигна, като че ли беше твърдо решен да не позволи да го прекъсват: „Сигурното за нещо, което се разбира без думи е, че някой трябва да го каже.“ А може би също знаеш, че...

За миг спря и Боранова попита:

— Какво знаем може би?

— Няколко неща, Наташа — отвърна Дежньов. — На първо място, завиването ще отнеме много енергия. Направих каквото мога, но кораба не е проектиран за такива цели. И друго... е, не мога да се свързвам с Пещерата.

— Не можеш да се свързваш? — гласът на Калинина се издигна почти до писък, заради изненадата или възмущението ѝ.

Гласът на Боранова не криеше силното ѝ възмущение:

— Какво искаш да кажеш с това, че не можем да се свързваме?

— Е, Наташа, нали знаеш, че не мога да свържа моторите отделно без жици? И най-добрият инженер в света не може да направи жици от нищото, нито пък силициеви чипове. Нещо трябваше да бъде разглобено, а единственото, което можех да разглобя, без да повредя кораба, беше радиото. Съобщих го в Пещерата и последваха много писъци и жалби, но как биха могли да ме спрат? Така че сега мисля, че можем да завиваме и зная, че не можем да комуникираме.

54.

Щом корабът започна да се движи настъпи мълчание. Обкръжението им беше се променило коренно. В кръвта имаше смесица от обекти, едни струпани пред тях, други бавно отминаващи назад в зависимост от водовъртежите и теченията. Имаше усещане за движение, дори и само заради повърхността на кръвоносните съдове — удебелявания по стените на артериите, „плочите“ на капилярите, които бавно се плъзгаха назад.

Тук, в междуклетъчно пространство, имаше пълен застой. Никакво движение. Никакъв признак за живот. Плетеницата от колагенови нишки приличаше на първобитна гора, изградена само от клони, без листа, без цвят, без звук, без движение.

Но след като корабът се отправи напред през гъстата междуклетъчна течност, всичко започна да се движи назад. Корабът се плъзна между две V-образно свързани нишки. На Морисън му се стори, че ясно забеляза спиралната структура по дължината на колагеновите нишки, която се виждаше по-добре на по-тънката от двете.

А пред тях се виждаше дебело колагеново влакно — царят на колагеновата джунгла.

— Трябва да завиеш, Аркадий — каза Конев. — Сега е времето да изпробваме двигателите.

— Добре, но ще трябва да се наведе. Управлението не ми е под ръка. Подобренията имат някакви ограничения — наведе се напред, протягайки ръце на нивото на прасците си. — Не ми харесва мисълта да го правя постоянно. Трудно е за снажен мъж като мене.

— Искаш да кажеш за дебелак като тебе — злобно подметна Конев. — Отпуснал си се, Аркадий. Трябва да сваляш малко килограми.

Дежньов се изправи.

— Много добре. Спирам веднага, отивам си в къщи и започвам да свалям килограми. Юрий, сега ли е времето да ме поучаваш?

— Нито пък е време да ставаш прекалено емоционален, Аркадий — каза Боранова. — Завивай!

Дежньов се наведе, подтискайки пышкането си. Корабът бавно зави в плавна дъга или, ако съдеха буквално по онова, което виждаха, дебелия колагенова нишка се отдалечи наляво, докато я приближаваха, както и всичко останало.

— Ще я удариш — извика Конев. — Завий по-бързо!

— Не мога да завия по-остро — рече Дежньов. — Всеки мотор е само малко отдалечен от центъра и не мога да го променя.

— Добре, тогава ще я ударим — каза Конев с нотка на безпокойство в гласа му.

— Нека я ударим — гневно се намеси Боранова. — Юрий, не изпадай в паника заради дреболии! Корабът е от здрава пластмаса, а тази нишка несъмнено е еластична.

И докато говореше, носът на кораба започна да преминава покрай нишката на безопасно разстояние. Наблюдавайки през страничната стена, беше ясно, че разширената част на кораба ще опре. Когато нишката достигна срещу седалката на Калинина, корабът опря в нея. Не се чу звук от разкъсване, а само едва доловимо съскане. Както Боранова предположи, нишката беше еластична, така че леко се сви под силата на сблъсъка, след което отскочи, избутвайки кораба малко встрани. Слизестата междуклетъчна течност послужи като смазка за триенето и амортизатор за удара.

Корабът продължи да се движи и зави наляво по посока на нишката.

— Щом видях, че ще се допрем изключих двигателите — поясни Дежньов. — Този завой наляво, който правим сега, е от триенето.

— Да — кимна Конев, — но ако искаше да завиеш на другата страна?

— Тогава щях да използвам двигателите. Или значително по-рано щях да направя завой с докосване с нишката от дясната ни страна. Нишката щеше да ни завърти надясно. Във всеки случай, основното е да използваме колкото можем по-рядко двигателите и колкото е възможно повече нишките. Първо, не трябва да изразходваме запасите си от енергия прекалено бързо. Второ, бързото отделяне на енергия увеличава възможността за спонтанна деминиатюризация.

— Какво? — викна Морисън. Обърна се към Боранова — Вярно ли е това?

— Ефектът не е силен — отвърна Боранова, — но е вярно. Шансовете се увеличават малко. Бих казала, че в този разговор по-важни са двете причини да пестим енергия.

Но Морисън не можеше да подтисне гнева си.

— Не виждате ли колко глупава, не, престъпна е цялата ситуация? Намираме се в кораб, който просто не е пригоден за целта и каквото и да направим, става все по-лошо.

— Албърт, моля ви — поклати глава Боранова. — Знаете, че нямаме друг избор.

— Освен това — допълни с усмивка Дежньов, — ако успеем да свършим работа с този неподходящ кораб, помислете си колко по-забележителен ще стане успеха ни. Ще бъдем герои. Истински герои. Сигурно ще получим орден „Ленин“ — всеки от нас. Въпросът ще бъде предрешен. А ако се провалим, удобно е да мислим, че ще можем да го обясним с дефектите на кораба.

— Да. Дали ще победим или ще загубим, всички вие ще станете съветски герои — рече Морисън. — А аз какъв ще бъда?

— Помнете, Албърт — допълни Боранова, — че няма да ви пренебрегнем ако успеем. Орден „Ленин“ няколко пъти е бил даван на чужденци, в това число и на американци. Дори ако по някакви причини не желаете славата, успеха на теориите ви ще бъде доказан и можете да получите Нобелова награда преди кой да е друг от нас.

— Не е време да броим пилците — възрази Морисън. — Благодаря, но ще отложам за известно време писането на речта си за връчването на Нобеловата ми награда.

— Всъщност — намеси се Калинина, — чудя се дали позицията ни е подходяща, за да достигнем до някой неврон.

— Каква пречка има? — попита Дежньов. — Можем да се движим и да завиваме. Намираме се извън капилярът, в мозъка. Ей там има някой неврон, колкото искате, милиарди неврони.

— Ето там ли? — попита в отговор Калинина. — Не виждам никакви неврони. Само колагенови влакна.

— Как смятате, колко е междуклетъчната течност?

— Ако бяхме с нормални размери — каза Калинина — дебелината на слоя е микроскопична. Обаче сега сме с размерите на

глюкозна молекула и в сравнение с нас разстоянието до най-близкия неврон може да се окаже километри.

— Е, в такъв случай ще се придвижим с кораба един километър. Ще отнеме малко време, но може да се направи.

— Да, ако можехме да се движим направо, но сме в средата на непроходима джунгла. Трябва да завиваме и да заобикаляме тази и онази нишка, и накрая ще се окаже, че сме пропътували петдесет километра по нашата скала и сме се върнали в началната точка. Ще се изгубим в лабиринта от нишки и няма да стигнем до неврон, освен по чиста случайност.

— Юрий има карта — започна Дежньов, но гласът му прозвуча малко объркано. — „Церебро.. каквото и да е“ на Юрий...

Конев намръщено поклати глава.

— Моят цереброграф ми показва кръвоносната система на мозъка и разположението на клетките, но не мога да увелича картата до такава степен, че да определя положението ни в междуклетъчната течност. Тези фини детайли не са ни известни, а от церебрографията не можем да получим повече информация, отколкото сме й дали.

Морисън погледна през стената на кораба. Във всички посоки се виждаха колагенови влакна, които се преплитаха и препречваха пътя им. В нито една посока очите не можеха да видят надалеч и в нито една посока нямаше признак на нещо друго, освен на нишки, кръстосани с други нишки.

И никакви нервни клетки! Никакви неврони!

ГЛАВА 13

КЛЕТКАТА

*Никога не е построявана стена, която да
казва: „Добре дошъл, страннико!“*

Дежньов-старши

Ноздрите на Боранова се разшириха леко, а тъмните ѝ вежди се сключиха, но гласа ѝ остана спокоен.

— Аркадий, ще се движиш в права линия доколкото можеш. Прави минимален брой промени в курса и ако можеш, завивай последователно наляво и надясно. И понеже сме в тримерна ситуация, последователно нагоре и надолу.

— Може да се объркаме, Наташа — каза Дежньов.

— Разбира се, че ще е объркващо, но може би няма напълно да изгубим посоката. Възможно е да не успеем да се движим по права линия, но може би няма да описваме кръгове, спирали или винтови линии. И рано или късно ще достигнем някоя клетка.

— Може би — предложи Дежньов, — ако деминиатюризираш малко кораба...

— Не — прекъсна го Боранова.

— Почакай, Наташа. Помисли само. Ако се деминиатюризираме малко, ще имаме по-малко разстояние за пътуване. Ние ще станем по-големи, а разстоянието между кръвоносния съд и неврона — по-малко — той направи красноречив с ръце. — Разбираш ли?

— Разбирам. Но, Аркадий, колкото по-големи ставаме, толкова по-трудно ще преминаваме между нишките. Невроните в мозъка са добре защитени. Мозъкът е единствения орган, който е напълно заобиколен от кост, а самите неврони, които са най-необичайните клетки в тялото, са добре обвити с междуклетъчно вещество. Виж сам. Единствено ако сме с размерите на глюкозна молекула можеше да си пробием път през и около колагена, без да причиним драстични повреди на мозъка.

В този момент Конев извърши необичайното за него действие — завъртя се в седалката си, гледайки нагоре докато се обръщаше наляво, така че погледа му да премине над Калинина преди да срещне очите на Боранова.

— Не мисля, че е необходимо да пътуваме напред напълно сляпо и случайно.

— А как иначе, Юрий?

— Невроните сами се разкриват. По дължината на всеки от тях периодично, на много кратки интервали преминават нервни импулси. Те могат да бъдат засечени.

— Но невроните са изолирани — намръщи се Морисън.

— Аксоните, но не и телата на клетките.

— Но нервните импулси са най-силни в аксоните.

— Не, нервните импулси може би са най-силни в синапсите, а те също не са изолирани. Синапсите би трябвало да искрят през цялото време, а вие би трябвало да сте способен да го откриете.

— В капиляра не успяхме — каза Морисън.

— По това време бяхме от другата страна на капилярната стена. Вижте, Албърт, защо спорите? Моля ви да се опитате да засечете мозъчните вълни. Нали затова сте тук?

— Бях отвлечен — сприхаво рече Морисън. — Ето затова съм тук.

Боранова се наклони напред.

— Албърт, каквато и да е причината, вие сте тук и предложението на Юрий е разумно. И, Юрий, трябва ли винаги да си толкова агресивен?

Морисън усети, че трепери от гняв и за миг не беше сигурен защо. Предложението на Конев наистина беше основателно.

А след това започна да осъзнава, че го бяха накарали да подложи на изпитание теориите си при такива условия, които не му оставяха място за отстъпление. Намираше се в непосредствена близост с мозъчна клетка, която беше увеличена спрямо него до размерите на планина. След това можеха да го накарат да провери теориите си вътре, наистина вътре в такава клетка. И ако не... и ако се провалеше, под какво одеяло от аргументи и извинения щеше да се скрие от факта, че работата му е погрешна и винаги е била такава?

Беше сърдит не на Конев, а защото го бяха набутали в такова безизходно положение.

Усещаше, че Боранова го чака да каже нещо, а Конев не откъсва от него нажежения си поглед.

— Ако открия сигнали — заговори Морисън, — те ще идват от всички страни. Освен капиляра, който току-що напуснахме, ние сме заобиколени от безчет неврони.

— Но някои са по-близо от останалите — вмъкна Конев, — а един или два ще са най-близо. Не можете ли да определите посоката, в която сигналите са най-силни? Можем да последваме този сигнал.

— Приемникът ми е не пригоден за определяне на посоката на сигналите.

— Ха! Значи американците също правят уреди, които не са пригодени за употреба при спешни случаи. Не са само невежите Съвети, които...

— Юрий! — строго рече Боранова.

Конев преглътна думите си.

— Предполагам, отново ще ми кажеш, че се държа агресивно. В такъв случай, Наталия, ти му кажи да измисли нещо, който ще му покаже посоката, от която идват най-силните сигнали.

— Моля ви, Албърт, опитайте. — настоя Боранова. — Ако не успеете, просто ще трябва да се мотаеме из тази колагенова джунгла и да се надяваме, че ще стигнем преди да е станало твърде късно.

— Мотаеме се дори докато говорим — вмъкна почти весело Дежньов, — но все още нищо не виждам.

Морисън, все още ядосан, включи компютъра си и го настрои в режим на приемане на мозъчни вълни. Екранът примигна, но това беше само шум, въпреки че беше по-непостоянен, отколкото в капиляра.

Досега винаги беше използвал проводници, които се свързваха към нервите. А къде трябваше да включи проводниците сега? Нямаше нерв, където да ги включи или по-скоро вече се намираше вътре в мозъка, което правеше целия въпрос за закрепването неправилен. Все пак, ако вдигнеше проводниците във въздуха и ги разпънеше като антени, може би щяха да свършат работа. При сегашния им размер разстоянието между тях щеше да бъде микроскопично и едва ли щеше да свърши някаква работа, но...

Прегъна проводниците веднъж и още веднъж, и те застанаха в дълги примки, които заприличаха на мустаците на насекомо. След това фокусира приемника доколкото можеше и изведнъж трептенето на екрана премина в дълбоки, тесни вълни, но само за миг. Неволно извика.

— Какво стана? — сепна се Боранова.

— Приех нещо. Само проблясък, но изчезна.

— Опитайте пак!

— Слушайте! — вдигна глава Морисън. — Мълчете всички! С това нещо се работи трудно и най-добре се справям, когато съм напълно концентриран. Разбирате ли? Никакъв шум. Нищо.

— Какво приехте? — тихо попита Конев.

— Какво?

— Като проблясък. Приехте нещо като проблясък. Бихте ли ни казали какво означава?

— Не. Не знам какво приех. Искам да опитам пак — погледна над лявото си рамо. — Наталия, не съм в правото си да издавам заповеди, но вие можете. Не искам никой да ме безпокои, особено Юрий.

— Всички ще пазим тишина — каза Боранова. — Започвайте, Албърт. Юрий, нито дума!

Морисън погледна бързо на ляво, защото усети леко докосване по ръката си. Калинина го гледаше проникателно, а на лицето ѝ бе изписана лека усмивка. Безмълвно казваше нещо, като подчертано изговаряше всяка дума и Морисън успя да я разбере:

— Не му обръщайте внимание! Покажете му! Покажете му!

Очите ѝ блестяха. Не можа да се сдържи да не ѝ се усмихне в отговор. Може би действията ѝ се мотивираха изцяло от желанието да отмъсти на мъжа, който я беше изоставил, но на Морисън му допадна увереността и вярата, които се четяха в очите ѝ.

Колко ли време мина, откакто някоя жена го беше гледала с гордост и вяра в способностите му? Преди колко ли години Бренда беше изгубила вярата си в него?

Разтърси го пристъп на самосъжаление и трябваше да изчака за миг, докато се успокои.

Отново към уредите. Опитва се да изключи света от съзнанието си, да се абстрахира от условията, да мисли само за компютъра си, само за малките колебания в електромагнитното поле, които се създаваха от обмяна на натриеви и калиеви йони през невронната мембрана.

Екранът отново проблясна, успокои се и показва стабилна крива с няколко пика и пропадания. Внимателно, едва докосвайки клавишите Морисън увеличи изображението. Пиковите се разшириха, а краищата

им изчезнаха извън екрана. Върху единствения максимум, който остана на екрана, беше наложена малка неравна извивка.

„Улавя вълните“, помисли си Морисън, страхувайки се да го каже, страхувайки се дори да си го помисли открито, за да не би и най-лекото физическо или умствено въздействие да стане причина за изчезването им.

Малката извивка — скептичните вълни, както той ги наричаше — излезе от фокус, след това се появи отново, но не можеше да се види ясно.

Морисън не беше изненадан. Може би улавяше полетата на няколко клетки, които не съвпадаха напълно. Освен това пластмасовият корпус на кораба също имаше изолиращ ефект. Въздействаше и непрестанното Брауново движение. Може би се получаваше интерференция със зарядите на атомите, които бяха струпани извън миниатюризационното поле.

Чудото беше, че изобщо бе засякъл вълните.

Бавно докосна антената. Плъзна пръстите си нагоре-надолу, първо с едната ръка, после с другата, след това двете заедно и накрая двете заедно, но в противната посока. След това внимателно завъртя антената на едната страна, после на другата. Скептичните вълни се усиливаха или ставаха по-неравни, но Морисън не знаеше със сигурност как действията му водят към изчистването на изображението.

И изведнъж, завъртайки антената в определена посока, малките вълни рязко се усилиха. Малко движение в едната или другата посока и те ставаха отново непостоянни, но в една точно определена посока бяха силни. Опита се да сдържи треперенето на ръцете си.

— Аркадий?

— Да, мой американски магьоснико — отвърна Дежньов.

— Завий наляво и малко нагоре! Не искам да говоря прекалено много.

— Ще трябва да заобиколя няколко нишки.

— Завий бавно! Ако го направиш бързо ще изгубя фокусировката.

Морисън с мъка си наложи да не гледа наляво към Калинина. Един поглед към лицето ѝ и неизбежната мисъл за красотата ѝ щяха да са достатъчни, за да развалят изображението на монитора. Дори

мисълта за вероятно разсейване беше достатъчно отвличаща, защото мисловната вълна се разколеба.

Дежньов използваше всички възможности на двигателите, за да завива бавно, а Морисън леко въртеше антената, търсейки посоката. От време на време промърморваше кратко указание:

— Нагоре и надясно. Надолу. Малко наляво. Право напред — прошепна най-накрая.

„Би трябвало да стане по-лесно щом се приближат, помисли си той, но не можеше да се отпусне, докато неврона наистина не се появи...“

Съсредоточаването само върху едно действие беше толкова изморително, колкото и продължителното налягане на един и същ мускул. Трябваше да направи някаква малка промяна. Трябваше да помисли за нещо друго, за нещо неутрално, нещо, което би могло да остави мозъка му ненапрегнат за известно време. Така че се замисли за разбитото си семейство, тъй като толкова често беше мислил за тях, че представата беше избледняла и донякъде изгубила ефекта си. Приличаше на набръчкана и избледняла снимка, от която можеше бързо да се откъсне и да се върне над целенасочените размишления над скептичните вълни.

Неочаквано, без предупреждение друга мисъл се вмъкна в ума му и го завладя напълно. Беше мисловен портрет на София Калинина, която изглеждаше по-млада, по-хубава и по-щастлива, отколкото през целия кратък период, откакто я познаваше. А заедно с представата за София и смесица от любов, разочарование и ревност, които го обезсилиха.

Не беше осъзнавал нито едно от тези чувства, но кой би могъл да знае какви несъзнателни мисли и емоции се крият в собствените му мозъчни клетки? А Калинина? Това ли чувстваше към нея? Толкова бързо? Или ненормалното влияние върху мозъка на това фантастично пътешествие предизвикваше фантастични реакции?

Изведнъж забеляза, че кривата на екрана е напълно изчезнала. Беше готов да извика на Дежньов да спре двигателите, докато се концентрира и се опита отново да засече вълните, когато прогърмя гласа на Дежньов:

— Ето това е, Албърт. Доведохте ни до клетката като хрътка. Поздравления!

— А също и — добави Боранова, гледайки намръщеното изражение на лицето на Конев — поздравления на Юрий за идеята и защото убеди Албърт да я изпробва.

Лицето на Конев се отпусна.

— А сега? — попита Дежньов. — Как ще влезем вътре?

Морисън се втренчи с интерес в гледката пред тях. Докъдето достигаше светлината на корабните прожектори се виждаше огромна назъбена стена, разпростираща се нагоре и надолу, наляво и надясно. Зъберите се състояха от отделни куполи, така че при по-внимателно вглеждане стената приличаше на шахматна дъска, всяко квадратче на която беше изпъкнало. Между куполите стърчаха неравни издатини, подобно на дебели, къси, разнищени въжета, което придаваше на стената парцалив вид.

Нужно му беше известно усилие, за да схване, че куполите са краищата на молекулите, вероятно фосфолипидни, които изграждат клетъчната мембрана. С известен страх осъзна какво означаваше кораба да е с размерите на глюкозна молекула. Клетката беше огромна — при сегашния размер на кораба сигурно се простираше на много километри.

Конев също се взираше в клетъчната мембрана, но по-бързо се откъсна от замисленото си съзерцание.

— Не съм сигурен — заговори той, — че това е мозъчна клетка или поне че е неврон.

— Че какво друго би могла да бъде? — попита Дежньов. — Ние сме в мозъка, а това е клетка.

Конев не направи видимо усилие да подтисне отвращението в гласа си:

— Мозъчните клетки са повече от един вид. Важните клетки са невроните — основната действаща сила на ума. В човешкия мозък има десет милиарда неврона. Но има и десет пъти повече различни типове глиални клетки. Така че вероятността е десет към едно това да е глиална клетка. Мисловните вълни са в невроните.

— Юрий, не можем да се ръководим само от случайността — каза Боранова. — Не би ли могъл по-определено да кажеш дали е неврон или не е, без да използваме статистиката?

— Не и само с гледане. При нашите размери аз виждам само една малка част от клетъчната мембрана, а при тези условия клетките

си приличат. Ще трябва да станем малко по-големи за да получим по-общ изглед. Предполагам, че сега можем да станем по-големи, Наталия. В края на краищата преминахме онова, което нарече колагенова джунгла.

— Ако е необходимо можем да се деминиатюризираме, но увеличаването на размерите е по-отегчително и рисковано, отколкото намаляването им. Увеличаването означава генерация на топлина и трябва да се извършва бавно. Има ли някакъв друг вариант?

— Бихме могли отново да изпробваме инструментите на Албърт — рече хапливо Конев. — Албърт, бихте ли могли да ни кажете дали скептичните вълни, които улавяте идват право към нас или от малко по-друга посока?

Морисън се поколеба. Преди уредът му да се разфокусира беше видял образа на Калинина и не искаше тази представа да се връща отново. Беше твърде смущаваща, твърде разстройваща. Щом умът му криеше и подтискаше някакви емоции, значи по-добре беше да са скрити и подтиснати.

— Не съм сигурен... — започна той неуверено.

— Опитайте! — предложи Конев и сега и четиримата руснаци гледаха сериозно към Морисън.

Морисън повдигна безразлично рамене и включи компютъра си. След кратък размисъл обяви:

— Улавям вълните, но не толкова силно, колкото по пътя насам.

— Има ли посока, в която да са по-силни?

— Малко по-нагоре са по-силни, но искам пак да ви предупредя, че насочващите способности на апаратурата ми са изключително примитивни.

— Да, също като кораба, срещу когото непрекъснато възразявате. Наталия, мисля, че се е случило следното. Идвайки насам сме засичали неврона над глиалната клетка. Когато е видял глията, Аркадий естествено е завил към нея и сега тялото ѝ закрива неврона и ние приемаме по-неясно мисловните вълни.

— В такъв случай — каза Боранова — трябва да минем над глията и да отидем към неврона.

— И в такъв случай — добави Конев — отново казвам, че трябва да се деминиатюризираме. При сегашния ни размер на глюкозна молекула може да се окаже, че разстоянието, което трябва да изминем,

за да заобиколим глиалната клетка, е сто, сто и петдесет километра. Ако се увеличим десет пъти, да речем до размерите на малка протеинова молекула, разстоянието очевидно ще се съкрати до десет, петнайсет километра.

— Наталия, трябва да бъдем със сегашните си размери, за да навлезем в неврона — додаде Калинина с такъв глас, като че ли казаното току-що нямаше нищо общо със забележката ѝ.

Конев продължи след кратка пауза, все едно че искаше да избегне прекия отговор на забележката:

— Разбира се. След като достигнем неврона отново ще променим размера си до най-подходящия.

Боранова въздъхна и потъна в някакви свои мисли.

— Наталия — продължи Конев с непривична нежност, — вероятно ще трябва да променим размерите си. Не можем вечно да останем с размерите на глюкозна молекула.

— Мразя да се деминиатюризирам по-често, отколкото е нужно — отвърна Боранова.

— В случая се налага. Не можем да прекараме часове в заобикаляне на клетъчната мембрана. А на този етап десетократната деминиатюризация ще предизвика много малка абсолютна промяна на енергията.

— Не е ли вярно, че започването на деминиатюризацията може да предизвика неконтролируемо и експлозивно продължение на процеса? — попита Морисън.

— Интуицията ви не ви лъже, Албърт — отговори Боранова. — Схванали сте същността, без да знаете нищо от теорията на миниатюризацията. По-безопасно е след като веднъж деминиатюризацията започне, да се остави да продължи. Прекратяването ѝ крие известна опасност.

— А също и оставането ни с часове с размерите на глюкозна молекула — добави Конев.

— Вярно е — кимна Боранова.

— Трябва ли да го предложим на гласуване и да стигнем до демократично решение? — обади се Дежньов.

При тези думи главата на Боранова трепна, а в тъмните ѝ очи проблясна мълния. Масивната ѝ челюст се стегна.

— Не, Аркадий. Отговорността за вземането на решенията е моя и аз ще увелича размера на кораба — след което, като че ли желаше да разсее властния тон добави — Разбира се можете да ми пожелаете успех.

— И защо не? — додаде Дежньов. — Все едно да пожелаем успех на самите себе си.

Боранова се приведе на уредите си. Морисън бързо се измори да я наблюдава. Всъщност не можеше да види какво прави, а и да успееше, нямаше да разбере нищо. Освен това имаше и друга проста причина — вратът го заболя от усилието да гледа назад. Обърна се напред и откри, че Конев гледа през рамото си към него.

— Относно улавянето на скептичните вълни — заговори Конев.

— Какво искате да попитате за скептичните вълни?

— Когато си пробивахме път насам през колагеновата джунгла...

— Да, да, и какво?

— Приехте ли някакви... образи?

Морисън си спомни разкъсващия образ на София Калинина. Сега в ума му нямаше нищо подобно. Дори и сега мисълта за нея не разбуди никаква реакция. Каквото и да имаше в ума му, то беше излязло наяве под силното въздействие на концентрираните скептични вълни. Каквото и да беше, не възнамеряваше да го описва на Конев, нито пък на когото и да било друго.

Опита се да спечели малко време.

— Защо е трябвало ли да приемам някакви образи?

— Защото ви се е случвало неколkokратно, докато сте анализирали скептичните вълни при нормални размери.

— Допускате, че анализа по време на миниатюризация би дал по-голяма интензивност или притежава по-силна способност да предизвиква образи?

— Предположението е основателно. Но все пак приехте ли нещо? Въпросът ми не е теоретичен. Питам за наблюденията ви. Приехте ли някакви образи?

Морисън въздъхна мислено и отговори:

— Не.

Морисън се почувства малко неспокоен и повече от малко сърдит, понеже Конев продължи да го гледа през рамото си.

— А аз приех.

— Така ли? — очите на Морисън се разшириха от искрено неподправена изненада. След това продължи по-предпазливо — Какво почувствахте?

— Не много, но си мислех, че вие може да сте го приели по-ясно. На практика вие управлявахте и насочвахте детектора си, а вероятно той е по-пригоден към вашия мозък, отколкото към моя.

— Но какво все пак приехте? Можете ли изобщо да го опишете?

— Просто проблясък, който се появи и изчезна. Стори ми се, че виждам три човешки фигури, едната по-голяма от останалите.

— И какво разбрахте от тази картина?

— Ами Шапиров има дъщеря, която обожаваше, а тя има две деца, които той също обича силно. Вероятно в комата си е мислил за тях или си ги е спомнял, или е бил в заблуда, че ги вижда. Кой знае какво става с човешкия ум в кома?

— Познавате ли дъщеря му и внуците му? Разпознахте ли ги?

— Видях ги все едно през стъкло и в здрач. Всичко, което успях да видя бяха трите фигури — гласът му прозвуча разочаровано. — Надявах се, че сте ги видели по-ясно.

— Нито видях, нито почувствах нещо подобно.

— Разбира се, щом веднъж влезем в неврона приемането ще бъде по-силно — продължи Конев. — Във всеки случай не ни интересуват образите. Искаме да чуем думи.

— Никога не съм чувал думи — поклати глава Морисън.

— Разбира се, че не сте, тъй като сте работили с животни, а те не използват думи.

— Така е — съгласи се Морисън. — Веднъж успях да проведа няколко теста с човек, макар че никога не съм го съобщавал. Не приех нито думи, нито образи.

Конев само сви рамене.

— Знаете ли — продължи Морисън, — при тези условия би било естествено умът на Шапиров да е изпълнен с мисли за семейството му, ако приемем вашето обяснение на онова, което мислите, че сте приели. Каква е вероятността да си мисли за някакви мистериозни добавки към миниатюризационната математика?

— Той беше физик. Дори семейството му стоеше на заден план. Ако от тези скептични вълни успеем да почувстваме някакви думи, те ще бъдат свързани с физиката.

— Така ли мислите?

— Сигурен съм.

Двамата замълчаха и няколко минути в кораба не се чуваше никакъв звук.

— Деминиатюризирах кораба до размерите на протеинова молекула — обяви Боранова — и спрях процеса.

— Всичко наред ли е, Наталия — попита миг по-късно Дежньов с необичайно напрежение в гърления си глас.

— Аркадий, самият факт, че можеш да зададеш този въпрос, е положителен отговор. Деминиатюризацията спря без произшествия.

Усмихна се, но на челото ѝ ясно се виждаха блестящите капчици пот.

Повърхността на глиалната клетка все още се простираше във всички посоки, доколкото можеше да се види в обсега на мътната светлина на корабните прожектори, но вида ѝ се беше променил. Куполите и хребетите бяха се смалили до фина структура. Въжетата, които стърчаха от куполите, се бяха превърнали в конци, почти невидими при движението на кораба.

През повечето време вниманието на Морисън беше съсредоточено върху компютъра. Следеше да не би скептичните вълни да намалят интензивността си, но периодически поглеждаше и към панорамата навън.

От време на време над повърхността се издигаха типичните дендритни образувания на нервните клетки, дори едно от тях беше почти спомагателна глиална клетка. Те се разклоняваха, като дърво през зимата, издигайки се над клетъчната мембрана.

Дори спрямо новия, по-голям размер на кораба дендритите, излизащи от клетката изглеждаха големи. Приличаха на клоните на дърво, но бързо изтъняваха и очевидно бяха гъвкави. Тъй като им липсваше здравината на хрущялните влакна, те се полюшваха от завихряннията предизвикани от движението на кораба през междуклетъчната течност. При приближаването на кораба те се разлюляваха, така че на Дежньов рядко му се налагаше да завива, за да ги заобикаля. Отклоняваха се встрани и кораба минаваше на безопасно разстояние.

В непосредствена близост до клетката колагеновите нишки бяха по-малко. Поради по-големите размери на кораба те изглеждаха потънки и по-крехки. Дори веднъж Дежньов или не видя, че една от тях се изпречва точно пред кораба, или не ѝ обърна внимание. Корабът премина покрай нея така, че тя се отърка в корпуса точно до мястото на Морисън. Стържещия удар го накара да се свие, но корабът изобщо не се повреди. Колагеновата нишка се огъна, скъса се и увисна. Морисън обърна глава и проследи с поглед скъсаното влакно, което след секунда изчезна назад.

Изглежда, че Боранова също я беше видяла и забелязвайки реакцията на Морисън заговори:

— Няма причини за безпокойство. В мозъка са разпръснати трилиони такива нишки, така че една повече или по-малко не променя нищо. Освен това те зарастват, дори в толкова силно повреден мозък като на бедния Шапиров.

— Предполагам, че сте права — каза Морисън, — но все пак не мога да не мисля, че разрушаваме без никакво право един безкрайно деликатен механизъм, който не е пригоден за технологично нашествие.

— Разбирам чувствата ви, но едва ли нещо в света, създадено от биологичен или геологичен процес, е предвидено за намесата на човека. Човечеството е сторило много злини на Земята и на живота, някои от тях съзнателно. Между другото, аз съм жадна. А вие?

— Определено — отвърна Морисън.

— В малката ниша под дясната ви ръка ще намерите чаша. Подайте ми я! — тя сипа вода и на останалите. — Има достатъчно вода, така че ако искате втора чаша, казвайте.

Дежньов погледна с неприязън към чашата с вода в ръката му, докато другата му ръка беше на управлението. Изсумтя и каза:

— Баща ми казваше: „Няма такава напитка «чиста вода», като се вземе предвид, че изчистващия фактор е алкохола.“

— Да, Аркадий — заяви Боранова. — Сигурна съм, че баща ти често е изчиствал водата си, но тук, на кораба, докато управлението е в твои ръце, ще се наложи да пиеш водата си непрочистена.

— На всички им се налага понякога да понасят лишения — отвърна Дежньов, изпразни чашата си и направи гримаса.

Вероятно вкусът на водата накара Калинина да търси нещо под краката си. Морисън не се досети веднага, че сега беше неин ред да уринира. Обърна глава към прозореца и зачака да види някоя друга откъсната колагенова нишка.

— Предполагам, че е време за обяд — обяви Боранова, — но можем да минем и без него. Все пак...

— Все пак какво? — попита Дежньов. — По една голяма чиния горещ борш със сметана?

— Въпреки ограниченията успях да внеса няколко парчета шоколад — висококалоричен, с малка маса.

Калинина, която беше използвала малката си влажна хартиена кърпа и сега размахваше ръце, за да ги изсуши, подхвърли:

— Ще ни се развалят зъбите.

— Не веднага — отвърна Боранова, — а и можете да си изплакнете устата с малко вода, за да се намали количеството на захарните остатъци. Кой иска?

Вдигнаха се четири ръце. Калинина не беше последна. Морисън го посрещна с удоволствие. Обичаше шоколад и изсмука парчето, за да продължи удоволствието. Вкусът му напомни за момчешките години прекарани в покрайнините на Мънси.

Беше изял шоколада, когато Конев тихо го попита:

— Почувствахте ли нещо, докато се движехме покрай глиалната клетка?

— Не — отвърна Морисън, което беше вярно. — А вие?

— Мисля, че почувствах. Мярна ми се фразата „зелени полета“.

Морисън не можа да се сдържи да не изпусне едно:

— Хмм — и за известно време потъна в мисли.

— Е? — обади се Конев.

Морисън повдигна рамене.

— През ума на всеки човек постоянно преминават фрази. Чувате нещо с крайчеца на ухото си, така да се каже, и по някое време то прониква в съзнанието ви. Или пък някакъв поток от съзнателни мисли преминава през съзнанието ви и една от фразите изплува на повърхността. Или пък имате някакъв вид звукови халюцинации.

— Прекоси ума ми, докато гледах към уредите ви и се съсредоточавах.

— Искали сте да разберете нещо, предполагам, и нещо незабавно ви е помогнало, като в отговор е преминало през ума ви. Същия ефект имаме и при сънищата.

— Не. Това беше наяве.

— Как можете да го различите, Юрий? Аз не усетих нищо подобно. Предполагате ли, че някой друг го е почувствал?

— Не биха могли. Никой друг не се съсредоточаваше върху машината ви. Може би никой друг на кораба няма мозък достатъчно подобен на вашия, за да усеща на същата мозъчна вълна, така да се каже.

— Вие просто правите предположения. Освен това, какво означава тази фраза?

— Зелени полета ли? Шапиров има къща на село. Би могъл да си спомня зелените полета.

— Може би просто сте приели образа от него. А думите са ваши.

Конев се намръщи, замълча за малко, след това добави открито враждебно:

— Защо толкова силно се противопоставяте на възможността за приемане на съобщения?

— Защото се опарих, като съобщих за подобни възприятия — Морисън си позволи да отговори също толкова враждебно. — Дълго време ме осмиваха и станах предпазлив. Образът на жена и две деца не ни говори нищо. Нито пък фраза като „зелени полета“. Ако я съобщите, как ще обясните, че не образа или фразата не са ваши? Чуйте, Юрий, и най-неясния и непряк намек би бил полезен, само ако е свързан с квантово-релятивистичната теория. Той би могъл да бъде съобщен. Всичко останало няма да е убедително, няма да предизвика вяра. Ще ни причини само болка. Казвам го от собствен опит.

— В такъв случай какво ще направите, ако чуете нещо съществено, нещо свързано с проекта ни, ще ни кажете ли? Няма ли да го премълчите?

— Защо трябва да го правя? Ако приема нещо свързано с физиката на миниатюризацията, не бих имал необходимата подготовка, за да го разбера. Ако го премълча, няма да имам никаква полза. А ако постигнем някакъв резултат, този компютър остава мой и се задейства от моята теория. Аз ще получа най-голямата част от почестите. Не бих го скрил, Юрий. Собствените ми интереси и научната ми чест не биха ми позволили да го направя. А вие?

— Разбира се, че ще споделя каквото и да усетя. Точно това правя сега.

— Нямам предвид „зелените полета“. Това е безсмислица. Да предположим, че почувствате нещо изключително важно, а аз не. Дали няма да ви дойде на ум, че тези знания са държавна тайна, както и самата миниатюризация? Бихте ли го съобщили с риск да си навлечете гнева на Централния координационен комитет.

Говореха си шепнешком, с допрени глави, но щом дочу ключовата дума Боранова наостри уши.

— С политика ли се занимавате, господа? — ледено попита тя.

— Обсъждаме възможната полза от уреда на Албърт, Наталия. Албърт мисли, че ако науча нещо важно от скептичните вълни на Шапиров, аз няма да му го съобщя под предлог, че е държавна тайна.

— Би могло да бъде — каза Боранова.

— Нуждаем се от сътрудничеството на Албърт. Машината и програмата са негови и съм сигурен, че знае как да работи с тях, така че да не ги използва максимално ефективно. Ако не е напълно сигурен в нашата честност и добронамереност, може да направи така, че да не приемем нищо. Бих искал да споделя с него всичко, което усетя, ако и той направи същото.

— Комитетът може да не го одобри, както посочи самия Албърт — възрази Боранова.

— Няма значение. Не ме е грижа за тях — рече Конев.

— Ще докаже, че те обичам, Юрий — изсмя се Дежньов. — Няма да те издам.

— Наталия — намеси се Калинина, — съгласна съм, че трябва да сме честни с Албърт, след като и от него очакваме същото. Много вероятно е той да научи нещо полезно, отколкото ние, тъй като използва собствения си уред. Quid pro quo^[1]. Така ли е, Албърт?

— Мислех точно за това — кимна Морисън — и не бих го споменал, ако ми бяхте казали, че ще е против държавната политика да сте честни с мен.

— Добре, нека да изчакаме събитията — каза Боранова.

Напрежението се стопи.

Морисън остана сам с мислите си, наблюдавайки разсеяно компютъра си.

— На около километър пред нас има друга клетка — обяви Дежньов. — Като че ли е по-голяма от предишната. Това неврон ли е, Юрий?

Конев, който мрачно наблюдаваше собствения си компютър, се сепна.

— Албърт, какво казва вашата машина? Това неврон ли е?

Морисън вече работеше с уреда си.

— Трябва да е неврон. Никога не съм виждал толкова силни скептични вълни.

— Добре! — рече Дежньов. — А сега какво?

[\[1\]](#) Quid pro quo (лат.) — Нещо дадено като компенсация — Б. пр.

↑

Калинина замислено погледна надолу към клетъчната повърхност.

— Наталия, трябва отново да се миниатюризираме до размерите на глюкозна молекула. Аркадий, карай между дендритите, така че да можем да достигнем повърхността на клетъчното тяло.

Морисън също наблюдаваше повърхността. Дендритите бяха много по-сложни от тези на глиалната клетка. Най-близкият беше толкова разклонен, че приличаше на мъхест папратов лист, който изчезваше извън обсега на корабната светлина. По-далечните изглеждаха по-мъхести и по-малки.

Морисън предположи, че мъхестия вид се дължи поне отчасти на Брауновото движение. Разбира се, то не би могло да бъде много силно. Вероятно всяко от разклоненията, всяко клонче се съединяваше с подобно клонче или с някой съседен неврон, образувайки връзката наречена синапс. Колебанията на клончетата не би трябвало да бъдат толкова силни, че да разрушат контакта. В противен случай мозъкът нямаше да работи.

Дежньов приближи кораба до повърхността на клетката, като бавно го плъзна покрай най-близкия дендрит. Беше се научил да компенсира неравномерното разположение на отделните двигатели с известен финес. На Морисън му се стори, че повърхността се изменя.

Разбира се, тъй като отново се миниатюризираха. Хребетите по клетъчната повърхност ставаха все по-отчетливи и се разделяха на куполи. Нишките между фосфолипидните куполи все повече заприличваха на въжета. „Рецептори“, помисли си Морисън. Всеки от тях беше създаден, за да се свърже с определена молекула, която би могла да бъде полезна на неврона. Глюкозната молекула определено беше най-полезната от тях.

Смаляването беше значително по-бързо от увеличаването. Абсорбирането на енергия беше просто, докато освобождаването ѝ при деминиатюризация беше опасно. Морисън вече го знаеше добре.

— Не знам кои рецептори са за глюкоза — рече Калинина, намръщена от загриженост, — но вероятно са много. Карай бавно между тях, Аркадий, много бавно! Ако успеем да се захванем, не искам да се отделим или да откъснем рецептора.

— Няма проблеми, малка София — заяви Дежньов. — Ако изключа двигателите, кораба ще спре веднага. Трудно си пробива път между гигантските атоми, които ни заобикалят. Триенето е прекалено силно. Така че ще му придам слаб тласък, колкото да си пробием път между водните молекули и ще се промъкнем на пръсти между рецепторите.

— „През лалетата“ — рече Морисън, гледайки към Конев.

— Какво? — попита Конев, изглеждайки едновременно раздразнен и озадачен.

— Фразата се мярна в ума ми. Има една стара песен, „На пръсти през лалетата“. На английски думите са...

— Какви безсмислици говорите? — прекъсна го Конев.

— Опитвам се да ви кажа, че когато и да чуя „на пръсти“, в ума си автоматично чувам и фразата „през лалетата“. Ако съм се съсредоточил над работата си с компютъра и някой каже „на пръсти“, аз все пак ще чуя фразата в ума си, но това няма да означава, че съм я приел от скептичните вълни. Разбрахте ли мисълта ми?

— Дрън-дрън — рече Конев. — Оставете ме на мира.

Но изглеждаше разколебан. Беше разбрал идеята му.

Движеха се успоредно на повърхността на неврона. Рецепторите леко помръдваха. Морисън откри, че не може да различи кои от тях са празни и към кои има присъединена някоя от молекулите, движещи се заедно с извънклетъчната течност.

Опита се да се съсредоточи върху тези молекули. Във водата се забелязваха проблясъци, може би дължащи се на отраженията на корабните фарове от тези молекули, но нито една не се виждаше добре. Дори повърхността на клетъчната мембрана не се виждаше наистина ясно. Приличаше по-скоро на сюрреалистична импресия, отколкото на истинска повърхност — твърде малко фотони се отразяваха и твърде малко достигаха до тях заради размерите им.

На светлината на проблясъците се забелязваше зърнестия строеж на заобикалящата ги течност, вероятно заради водните молекули, а между тях — нещо прилично на червей, което се извиваше, въртеше,

свиваше се и се разтваряше. Разбира се, непосредствената околност на кораба попадаше в миниатюризационното поле, така че атомите и молекулите на нормалния свят непрекъснато се свиваха при навлизането си и отново се разширяваха при напускането. Броят на тези атоми сигурно беше огромен, но промяната на енергията беше достатъчно малка, за да не търпят забележими загуби или да се изложат на опасността от спонтанна миниатюризация. Или поне така изглеждаше.

Морисън се опита да не мисли повече на тази тема.

— София — додаде Боранова, — не поставям под въпрос способностите ти, но, моля те, провери дали кораба има електрическите характеристики на глюкозата!

— Има ги, сигурна съм — отвърна Калинина.

И като че ли искаше да потвърди думите ѝ, корабът неочаквано се завъртя, доколкото можеше да се прецени по завъртането на панорамата.

При обикновени условия подобно завъртане би хвърлило всички на кораба към облегалките за ръцете. Обаче масата и инерцията бяха практически равни на нула, така че почувстваха само слабо разлюляване, едва различимо от Брауновото движение.

— Прикрепихме се към глюкозен рецептор — обяви Калинина.

— Добре — рече Дежньов. — Изключих двигателите. А сега какво ще правим?

— Нищо — отговори Калинина. — Ще оставим клетката да си върши работата и ще чакаме.

Всъщност рецептора нямаше истински контакт с кораба. Това беше добре, защото ако се приближеше по-близо, щеше да навлезе в миниатюризационното поле и върха му щеше да се смали. При сегашното положение просто имаше привличане между електрическите полета — отрицателно към положително и положително към отрицателно. Взаимодействието не беше напълно йонно, а по-слабо, напомнящо водородните връзки. Беше достатъчно силно, за да ги задържи, но и достатъчно слабо, за да позволи на кораба да стои на известно разстояние, като че ли бяха свързани с рецептора с гумени ленти, вместо със здрави куки.

Рецепторът се простираше по цялата дължина на кораба, а очертанията му бяха неравни, като че ли описваше някакви

изпъкналости по пластмасовия корабен корпус. За невъоръженото око корпуса беше гладък, но Морисън беше напълно сигурен, че електрическото поле се издуваше там, където в глюкозната структура биха се намирали хидроксилните групи и издатините приемаха формата, която биха имали при взаимодействие с истинска молекула.

Морисън отново се огледа. Рецепторът закриваше по-голямата част от пейзажа. Ако можеше да погледне отвъд него, щеше да види разпрострялата се по-нататък повърхност на неврона, която изглеждаше безкрайна, защото се стопяваше извън обсега на корабната светлина.

Като че ли невронната повърхност се издигна леко, така че можеха да се видят повече подробности. Между правилните куполи на фосфолипидните молекули от време на време се забелязваха късове материя с неправилна форма — може би протеинови молекули, предположи Морисън — които преминаваха през клетъчната мембрана. Рецепторите бяха закрепени към тези молекули, което не го изненада. Знаеше, че рецепторите са пептиди — вериги от аминокиселини. Бяха част от протеиновия гръбнак на клетката, издадени навън, като всеки рецептор беше изграден от различни аминокиселини свързани в определен ред, така че да има определена характеристика на електрическото поле, съответстваща на молекулата, за която е предназначен.

Стори му се, че рецепторите се движат към него. Сега бяха повече и броят им все още нарастваше. Рецепторите и протеиновите молекули, към които бяха прикрепени, като че ли плуваха през покритите отдолу със слой холестерол фосфолипидните молекули, които се разтваряха пред тях и се сключваха след тях.

— Нещо става — каза Морисън, усещайки по микроскопичното подръпване на инерцията, че кораба се движи, което му напомни за почти незабележимата му маса.

59.

— Повърхността ни придърпва навътре — заяви Конев.

— Като че ли прави ето това — кимна Дежньов и протегна напред свитата си като чаша мазолеста ръка.

— Точно така — съгласи се Конев. — Ще ни придърпа навътре, образувайки все по-дълбока и по-дълбока чаша, ще стесни гърлото и най-накрая ще я затвори, и ще попаднем в клетката.

Изглежда тази перспектива не го безпокоеше.

А също и Морисън. Искаха да попаднат в клетката и това беше единствения път.

Рецепторите продължаваха да се сближават, всеки от тях изграден от някаква истинска молекула, а между тях — лъжливата молекула на кораба. Повърхността на клетката ги обхвана изцяло и ги всмука.

— А сега какво ще правим? — попита Дежньов.

— Намираме се в мехурче във вътрешността на клетката — отвърна Калинина. — Съдържанието му ще стане по-киселинно и рецептора ще се отдели от нас. Заедно с останалите рецептори ще се върне обратно върху клетъчната мембрана.

— А ние? — настоя Дежньов.

— Тъй като клетката ни разпознава като глюкозна молекула — продължи Калинина, — тя ще се опита да ни метаболизира — да ни разгради на по-малки части и да извлече енергия.

Докато говореше, рецептора се отдели от тях.

— Дали е добра идея да ни метаболизира? — запита Дежньов.

— Не е — отговори Морисън. — Ще бъдем присъединени към подходяща ензимна молекула, която ще открие, че не реагираме по очаквания начин. Не можем да приемем фосфатна група и опита за разграждането ни ще бъде безполезен. Вероятно ще ни освободи. Ние не сме истинска глюкозна молекула.

— Но ако ензимната молекула ни освободи, дали някоя друга молекула от същия вид няма да се закрепим за нас и да се опита отново, и така нататък до безкрайност.

— Думите ви ме наведоха на мисълта — Морисън потри брадата си и разсеяно установи, че вече е набола след сутрешното бръснене, — че може би още първата молекула няма да ни освободи, ако не се държим по очаквания начин.

— Деликатна ситуация — възмути се Дежньов, преминавайки на своя диалектен руски, както винаги, когато биваше възбуден. Морисън обикновено се затрудняваше да следва мисълта му. — Най-доброто, което можем да очакваме е някоя ензимна молекула да ни държи вечно или ензимните молекули да ни предават от една на друга завинаги. Баща ми казваше: „Ако гладна мечка те измъкне от челюстите на вълк, нямаш причина да си ѝ благодарен.“

— Забележете, моля — подхвърли Калинина, — че нито една ензимна молекула не се е присъединила към нас.

— И защо? — попита Морисън, който вече беше го забелязал.

— Заради малката промяна в заряда ни. Трябваше да се престорим на глюкозна молекула, за да влезем в клетката. След като веднъж сме попаднали вътре не е нужно повече да я наподобяваме. Всъщност, трябва да наподобяваме нещо друго.

Боранова се наклони напред.

— София, дали другите молекули, които бихме могли да наподобим няма да имат нещо общо с обмяната на веществата?

— Всъщност не, Наталия. Глюкозата или коя да е друга проста захар в тялото притежава определена молекулна конфигурация, която се нарича Д-глюкоза. А аз просто смених характеристиката с огледалния ѝ образ. Станахме Л-глюкоза и нито един ензим няма да ни докосне. Все едно някой да се опита да обуе дясната обувка на левия си крак. Сега можем да се движим свободно.

Мехурчето, което се беше образувало около тях при навлизането им в клетъчната вътрешност се разруши. Морисън изостави всяка надежда да следи онова, което ставаше. Фрагментите около тях попадаха в обятията на много по-големите ензимни молекули, които ги обхващаха, а след това ги освобождаваха. Навярно погрешната жертва на ензимната хватка биваше освобождавана, само за да попадне отново на друг ензим.

Морисън знаеше, че това е само анаеробната част на процеса, при която не се използва молекулярен кислород. При нея глюкозната

молекула, която има шест въглеродни атома се разпада на две части с по три въглеродни атома.

По този начин се отделя малко енергия, а остатъците се преместват в митохондрията, където процеса завършва с участието на кислород. Тази част от процеса се извърша с участието на универсалния ензим за пренос на енергия аденозинтрифосфат или съкратено АТФ, който в края на процеса е в значително по-голямо количество, отколкото в началото.

Морисън почувства желание да захвърли всичко и да се отправи към митохондрията — малката фабрика за енергия на клетката. Та нали митохондрийните процеси все още не са изучени в подробности. След това гневно отхвърли тази мисъл. Скептичните вълни преди всичко. Изкрещя го наум, като че ли се опитваше да накара вечно любознателния си мозък да разбере кое е по-важно.

Очевидно същата мисъл се мярна и на Конев, тъй като заяви:

— Най-накрая сме в неврона, Албърт. Нека не се държим като туристи. Забелязвате ли някаква промяна при скептичните вълни?

ГЛАВА 14

АКСОНЪТ

*Който казва: „Бих дал пени, за да разбере
какво мислиш“ обикновено е прекалено щедър.*
Дежньов-старши

Заповедта на Конев, а думите му очевидно бяха заповед, разгневи Морисън.

Показа възмущението си като забави отговора си за известно време. Продължи да наблюдава вътрешността на неврона, но не можа да различи нищо познато. Виждаха се нишки, усукани плочи, грамади с неопределен размер и неясна форма. Нещо повече. Имаше силното чувство, че има някаква скелетоподобна структура, която задържа поголемите обекти — органелите — на местата им, но кораба ги отминаваше с такава скорост, като че ли се участваха в състезания по спускане по река. Усещането за движение беше по-силно отколкото в кръвоносната система, тъй като имаше множество малки предмети, може би отломки, които се движеха заедно с тях. Имаше и големи обекти, които очевидно стояха на едно място, понеже бързо ги отминаваха.

— Вижте, Юрий — рече накрая Морисън, — движим се прекалено бързо и като че ли движението изкривява скептичните вълни.

— Да не сте луд? — изръмжа Конев. — Изобщо не се движим бързо. Просто се носим по вътрешноклетъчния поток, който осигурява преноса на малките молекули до органелите на клетката. По нормалните мащаби движението ни е много бавно. Изглежда бързо единствено по миниатюризираната скала. Трябва ли да ви уча на клетъчна физиология?

Морисън прехапа устни. Разбира се. Отново беше забравил за изкривяването на възприятията от миниатюризацията. И Конев отново беше напълно прав.

— Все пак вероятно ще бъде по-добре — Морисън се опита да спаси самочувствието си, — ако отново наподобим Д-глюкоза и се оставим на някой ензим. Обединеният размер ще ни забави и ще улесни приемането на вълните.

— Не е нужно да забавяме скоростта си. Истинската скорост на нервните импулси е най-малко два метра в секунда, а спрямо нашите

размери — около седем пъти истинската скорост на светлината. Сравнена с нея нашата скорост, колкото и висока да изглежда, е незначителна. Дори да се движим със скоростта на ракета, за нервните импулси ще бъдем практически неподвижни.

Морисън вдигна ръце в знак, че се предава. Конев беше успял да го разгневи. Беше прекалено прав. Метна бърз поглед към Калинина с неприятното предчувствие, че може би го гледа с пренебрежение. Тя го гледаше сериозно, без следа от презрение. Всъщност тя сви рамене, като че ли искаше да каже: „Какво очаквате от един дивак?“

Морисън погледна през рамо към Боранова, която изглежда не бе обърнала внимание на разговора. Беше заета с уредите си. Морисън се учуди с какво би могла да се занимава, след като корабните двигатели бяха изключени и те просто се носеха по течението.

Що се отнася до Дежньов, той беше единствения член на екипажа, който наистина нямаше никаква работа в момента. Единственото, което правеше, бе да следи с едно око пътя пред тях, за евентуалното възникване на непредвидена ситуация.

— Хайде, Албърт — намеси се той, — изследвайте скептичните вълни и ни дайте някакъв отговор! Тогава ще можем да се махаме оттук. Сигурно е извънредно вълнуващо да се намираш в клетка, особено за онези, на които им харесва, но аз съм напълно убеден, че вече видях достатъчно. Баща ми казваше: „Най-вълнуващата част във всяко пътуване е прибирането у дома.“

— Аркадий! — каза Боранова.

— Да, Наталия?

— Остави си няколко думи и за утре — Морисън забеляза следа от усмивка по устните ѝ.

— Разбира се, Наташа. Подозирам, че се опитваш да бъдеш саркастична, но ще направя както казваш.

Макар и да затвори устата си с подчертано тракване на зъбите, Дежньов започна да си тананика тихо някаква тъжна мелодия.

Бяха в кораба по-малко от пет часа, но като че ли бяха изминали дни, а може би и години. И все пак, за разлика от Аркадий и въпреки предишните си страхове, не се чувстваше готов да напусне тялото на Шапиров. Усещаше непреодолимо желание да изследва клетката и мислите му бяха съсредоточени върху тази възможност.

Калинина вероятно беше мислила за същото, тъй като каза с тих, самовглъбен глас:

— Какъв срам! Да сме първите хора, попаднали в най-сложната от живите клетки и да не направим нищо, за да я изследваме истински.

— Точно това... — започна Морисън, след това реши, че е по-добре да си мълчи и остави думите му да увиснат във въздуха.

Конев замахна с ръка, като че ли искаше да прогони рояк насекоми.

— Не мога да ви разбера. Намираме се в клетката и дойдохме с определена задача. Албърт, съсредоточете се върху скептичните вълни!

— Точно това правя — отвърна рязко Морисън. — Всъщност, вече го направих. Вижте.

Конев изви глава, след това разкопча колана си, така че да може да се извърти и да надникне над облегалката. Погледна малкия екран на Морисън и заяви:

— Вълните изглеждат по-силни.

— Наистина са по-силни. Интензитета им е по-голям, а освен това показват фини осцилации, каквито никога не съм виждал. След като го споменах, интересно колко ли фини биха могли да станат? Рано или късно, достатъчно фините осцилации ще представляват трептенията на отделните електрони и ще се наложи да вземем предвид принципа на неопределеността.

— Забравяте. Ние сме миниатюризирани и константата на Планк е с девет порядъка по малка, отколкото при стандартни условия.

— Вие забравяте — възрази Морисън, който силно желаше да улови някоя грешка на Конев, — че тези вълни са редуцирани, преди да стигнат до нас. Следователно те се намират точно там, където трябва да бъдат според принципа на неопределеността.

— Няма значение — отвърна Конев след кратко колебание. — Сега наблюдаваме нещо конкретно и няма никакво забележимо замъгляване. Какво означава това?

— Наблюденията потвърждават теорията ми — каза Морисън. — Точно това трябваше да се види в клетката, ако тълкуването ми на скептичните вълни е правилно...

— Нямах това предвид. Започнахме с предположението, че теорията ви е вярна. Вече не е предположение, а факт, така че приемете

поздравленията ми. Но какво означават тези вълни? Какво показват, че мисли Шапиров?

Морисън поклати глава.

— Нямам никакви данни за връзката между тези вълни и конкретните мисли. Ще са нужни години, за да се установи такава връзка, ако изобщо съществува.

— Но може би скептичните вълни, когато са ясни и силни, оказват индуктивен ефект върху вашия мозък. Приемате ли някоя от вашите прословути картини?

Морисън се замисли за миг.

— Нито една!

Зад тях се чу тих глас.

— Аз приемам нещо, Албърт.

— Вие, Наталия? — Морисън се обърна.

— Да, глупаво е, но е факт.

— Какво приехте, Наталия? — запита Конев.

Боранова се поколеба, търсейки точните думи.

— Любопитство. Е, не е изображение на нищо. Просто впечатление. Чувствам любопитство.

— Така и трябва да бъде — каза Морисън. — При тези условия не е необходимо въздействие отвън, за да го почувствате.

— Не, не. Знам какви са чувствата и мислите ми. Това идва отвън.

— Чувствате ли го в момента?

— Да. Идва и изчезва, но точно сега го усещам.

— Добре. А сега?

Боранова погледна изненадано.

— Спря изведнъж. Да не сте спрели компютъра си?

— Изключих го. А сега ми кажете кога чувствате нещо и кога — не.

Обърна се към Калинина, за да я предупреди да не казва нищо, когато включва или изключва машината, но тя наблюдаваше клетката, очевидно изгубена в чудото на вътрешността на неврона. Дали изобщо чуваше или се безпокоеше от онова, което ставаше в момента?

Обърна се и рече:

— Наталия, затворете очите си и се съсредоточете! Просто казвайте „да“, когато почувствате усещането и „не“, когато изчезне.

Няколко минути Боранова следваше нарежданията му.

— Компютъра издава ли някакъв шум при пускане и спиране? — обърна се към Конев Морисън. — Чувате ли или усещате ли нещо?

Конев поклати отрицателно глава.

— Нищо не чувам.

— В такъв случай, няма грешка. Тя приема усещането само когато машината е включена.

Дежньов, който за разлика от Калинина следеше всичко, се намеси:

— Но защо? — очите му се присвиха. — Мозъчните вълни съществуват независимо дали машината ви ги открива или не. Тя би трябвало да чувства любопитството през цялото време.

— Не, не — възрази Морисън. — Моето устройство премахва всички вълни, освен скептичните. Без компютъра тя просто получава една каша от усещания, отговори, връзки. С помощта на компютъра тя приема само скептичните вълни, което още веднъж доказва ползата от моята теория.

— Аз не приемам нищо — Дежньов се намръщи. — Това противоречи ли на теорията ви?

— Мозъкът е сложен механизъм. Наталия приема нещо. А вие — не. Аз също, например. Може би точно тази компонента на скептичната вълна пасва на мозъка на Наталия, но не и на нашите. Няма да успея да обясня всичко отведнъж. Конев, вие приемате ли нещо?

— Не — отговори той, недоволен като Дежньов. — Все пак получих някакви представи докато бяхме извън неврона.

Морисън поклати глава, без да каже ни дума.

— Не можете ли да приемете нещо друго, освен неясното чувство на любопитство, Наталия? — избухна Конев.

— Не, Юрий, не мога. Сега не мога. Но ти помниш Пьотр Шапиров. Той беше любопитен за всичко.

— Помня, но това не ни помага. Албърт, в каква посока се движим?

— По течението. Единствената посока, в която можем да се движим — отвърна Албърт.

— Не, не! — След това добави с неочакван гняв — Шегувате ли се? Да не се опитвате да бъдете забавен?

— Ни най-малко — отговори Морисън. — Попитахте в каква посока се движим. Какъв друг отговор можех да ви дам? Тук посоките на компаса със сигурност не значат нищо.

— Добре. Извинявайте! Тук потокът се движи в тази посока. От другата страна на клетката се движи в обратната посока. Течението е кръгово. Но нервните импулси се движат само в една посока — от дендритите към аксона. Дали се намираме от тази страна на клетка, от която течението ни носи в посоката на нервните импулсни или сме от другата страна?

— Има ли значение? — попита Морисън.

— Мисля, че има. Вашият апарат може ли да ни каже в каква посока се движат импулсите?

— Да, разбира се. Би трябвало да има леко отместване във формата на вълните в зависимост дали попадат в уреда насреща или отзад.

— И?

— Движим се в същата посока като импулсите.

— Добре! Имаме късмет. В такъв случай, движим се към аксона.

— Така изглежда.

— И какво от това, че се насочваме към аксона? — вмъкна Боранова.

— Помисли, Наталия! — рече Конев. — Скептичните вълни преминават по повърхността на клетката. Тук клетката е широка и сравнително голяма. Скептичните вълни се разпределят върху голяма площ и интензитета им намалява. При преминаването си в аксона тя се стеснява. В сравнение с клетката аксонът е една дълга, много дълга и тясна тръба. Концентрацията на вълните в тази тръба трябва да е огромна и интензитета им би трябвало да нараства. Нещо повече — аксонът е изолиран с дебела миелинова обвивка, така че енергията не се губи навън, а се задържа във вътрешността му.

— Значи смяташ, че в аксона можем да приемаме по-добре? — каза Боранова.

— Много по-ефективно. Ако сега можеш да доловиш любопитство, в аксона усещането би трябвало да те завладее напълно. И може би ще успееш да разбереш какво е предизвикало любопитството на Шапиров.

— Може да се окаже нещо незначително — замислено подхвърли Морисън. — Ами ако е любопитен защо трябва да лежи тук и да не се движи?

— Не — остро възрази Конев, — това не би го заинтересувало. Добре познавах Шапиров. Но не и вие.

— Напълно вярно — кимна Морисън.

— През цялото време, докато беше буден, мислите му бяха заети с миниатюризационния процес — продължи Конев. — А също и сънищата му, предполагам. А към края, през последните няколко седмици преди... преди нещастията, той работеше, мислеше, сънуваше за връзката между квантовата механика и теорията на относителността. Мислеше как да направи миниатюризацията и деминиатюризацията стабилни и без разход на енергия.

— Ако наистина е било така — каза Морисън — той би трябвало да е загатнал за някои детайли в разсъжденията си.

— Не, донякъде се държеше като дете. Знаехме за какво мисли, но не знаехме нито дали има някакъв прогрес, нито в каква насока са размишленията му. Обичаше да представя идеите си готови, в завършен вид. Помниш ли, Наталия, как обичаше да го прави? Така беше и с миниатюризацията. Когато я описа на хартия, излезе една малка книга...

— Къде беше публикувана? — небрежно попита Морисън.

— Знаете, че не сме я публикували — засмя се презрително Конев. — До нея имаха ограничен достъп онези, които трябваше да знаят. Никъде няма да я намерите.

— Юрий, няма нужда да се държиш оскърбително — каза Боранова. — Албърт е член на екипажа и е наш гост. Не трябва да се държим с него като с шпионин.

— Щом така казваш — отвърна Конев. — Все пак, ако Шапиров е любопитен, толкова любопитен, че Наталия да го усети, би могло да бъде само за връзката между квантовата механика и теорията на относителността. Ако узнаем някакви подробности за тази връзка, каквито и да са те, ще имаме някаква отправна точка и ще можем да продължим.

— И мислиш, че можем да узнаем тези подробности в аксона?

— Да. Сигурен съм — Конев стисна юмруци, като че ли се канеше да смачка фактите.

Морисън извърна глава. Не беше толкова убеден. Все повече започваше да му се струва, че нещата се движат в друга посока и че това също така...

Опита се да го прикрие, но беше възбуден също като Конев.

61.

От двете им страни изникваха неясни обекти, преминаваха отстрани, отляво и отдясно, и изчезваха назад. Рибозоми? Апарати на Голджи? Фибрили от един или друг вид? Морисън не можеше да ги познае. От гледната точка на малкия обект с размери на молекула, нищо, дори и най-ясните, най-познатите вътреклетъчни обекти, не изглеждаха познати.

Стремглаво се носеха през чужда, необятна страна и Морисън, колкото и да се мъчеше, не успяваше да открие наоколо нещо, което да прилича на видяното с електронната микрография.

Някъде отвъд снопа светлина на корабния прожектор се намираше безкрайната маса на клетъчното ядро. Само като си представеше — беше на свръхмикроскопично разстояние от него и никога нямаше да го види.

Съсредоточи се върху близката околност. Отново му се стори, че трябва да може да различи водните молекули, които съставляват 98 процента от всичките молекули в клетка. Огромният им процент следваше непосредствено от факта, че тук те бяха най-малките молекули.

Не беше сигурен. Фокусира очите си доколкото можеше, но всичко, което успя да види беше слабо блещукане — може би фотоните, които отскачаха от тези молекули и се връщаха към очите му. В най-добрия случай би могъл да види един или два фотона отразени от дадена водна молекула.

Изведнъж усети, че Калинина е наклонила глава към него. Косата ѝ докосна лицето му и отново забеляза свежия аромат на шампоана ѝ.

— Това е ужасно, Албърт!

Дъхът ѝ беше леко неприятен и Морисън се отдръпна преди да успее да се овладее.

Тя забеляза движението му и бързо сложи ръка на устата си, като смутолеви:

— Съжалявам.

Морисън слабо поклати глава.

— И моят дъх не ухае на рози. Напрежение, нищо за ядене. Малко вода може би ще помогне. Наталия?

Желанието на един от екипажа да пие, предизвика верижна реакция от жажда в останалите.

Калинина му предложи малка бяла таблетка.

— Искате ли ментов бонбон?

Морисън протегна ръка и се усмихна.

— Разрешено ли е?

Калинина погледна назад към Боранова и помръдна с рамене, все едно, че искаше да каже: „На кого му пука!“ След като даде бонбон на Морисън, София също сложи един в устата си.

— Това е ужасно, Албърт! — повтори тя.

— Кое, София?

— Как можем да минем през тази клетка, без да я изучим подробно?

— Имаме определена задача.

— Да, но възможно е в продължение на години никой да не отиде отново в мозъка. Може би никога. Когато в бъдеще някой прочете как този кораб и екипажа му са профучали, без да поглеждат встрани, за какви ли варвари ще ни помислят?

Тя шепнеше тихо и главите им бяха сведени една до друга. Морисън откри, че близостта ѝ му е приятна.

Толкова ли беше загрубял към заплахите на ситуацията — постоянното плъзгане по ръба на пропастта на спонтанната деминиатюризация; възможността във всеки момент да загинат за части от секундата — та се радваше на незначителния факт, че устните му са толкова близо до лицето на една хубава жена?

Е, трябваше ли да възразява? Нека близостта да притъпява страховете, за да ги забрави поне за момент.

Морисън помнеше ясни образ, който беше видял съвсем скоро — щастлива, усмихната, красива девойка. Не успя да открие свои мисли в този образ, дошъл толкова неочаквано от нищото. А след това не се появи, дори и сега, но си го представяше отчетливо и спомена на кара сърцето му да се свие от топло чувство.

Усети моментен порив да я целуне леко, просто едно докосване с устни по бузата, но го подтисна. Ако тя реши, че целувката е била не

на място, щеше да се почувства като невероятен глупак.

— Хората от бъдещето ще знаят, че сме имали мисия — отвърна учтиво Морисън. — Ще ни разберат.

— Чудя се — започна Калинина, след това замълча и отправи почти страхлив поглед към Конев, който стоеше изправен както обикновено, безучастен към всяка дума или движение на Калинина.

Калинина включи компютъра си, настрои го в текстообработващ режим и бързо написа на руски: „ЮРИЙ Е ФАНАТИК, КОЙТО ЖЕРТВА ВСИЧКО ЗАРАДИ МАНИЯТА СИ. НЯМА НИКАКЪВ ШАНС ДА ПРОЧЕТЕМ МИСЛИ, НО ТОЙ СЕ ОПИТВА ДА УБЕДИ ВСИЧКИ.“ Изтри го, след това напечата: „ВСИЧКИ НИЕ СМЕ НЕГОВИ ЖЕРТВИ.“ и веднага смени режима на компютъра.

„Вместо «ние» да се чете «аз»“, помисли си тъжно Морисън. Колебливо погледна към уреда си. Като че ли мисловните вълни, които бяха станали неясни, започват да увеличават интензитета си. Погледна навън, като че ли можеше да каже на какво разстояние се намира аксона, но разбира се нямаше начин да го разбере.

Спря програмата си, превключи в текстов режим и написа на руски с латински букви: „ТОЙ СЪЩО Е ЖЕРТВА НА СЕБЕ СИ.“

Калинина незабавно отвърна: „НЕ. НЕ ВЯРВАМ, ЧЕ ХОРАТА МОГАТ ДА БЪДАТ ЖЕРТВИ НА САМИТЕ СЕБЕ СИ.“

Морисън с тъга си спомни за бившата си жена, за двете си деца, за собствената си неспособност да представи убедително теорията си или, като алтернатива, да се откаже от нея и написа: „ВЯРВАМ, ЧЕ ВСЕКИ ОТ НАС Е МНОГО ПОВЕЧЕ ЖЕРТВА НА САМИЯ СЕБЕ СИ, ОТКОЛКОТО НА НЯКОЙ ДРУГ.“ и бързо върна изображението на мисловните вълни на екрана.

Пое дълбоко дъх. На екрана вълните бяха увеличили интензитета си, макар че компютъра все още беше настроен на ниска чувствителност.

Морисън отвори уста, за да го съобщи, но Дежньов го изпревари.

— Юрий — рече той, — клетъчната мембрана завива, а заедно с нея и ние.

„Сигурно това е причината“, помисли си Морисън. Клетката се стесняваше в посока към аксона и скептичните вълни бяха силно концентрирани. Неговият уред, след като филтрираше всичко

останало, щеше да излъчи вълновата функция на скептичните вълни във вътрешността на кораба. Но какви щяха да бъдат резултатите?

— Сега ще видим какво ще стане — каза доволно Конев. — Албърт, нека машината ви да работи с пълна сила.

— Каквото и да се случи, дано ни донесе отговор или поне тласък към него. Уморих се да чакам.

— Не ви обвинявам — обади се Дежньов. — Както казваше баща ми: „Колкото повече време ти трябва, за да стигнеш до някъде, толкова по-тъпо ти се вижда мястото.“

Всяка черта от напрегнатото тяло на Конев изразяваше вълнение и вещаеше триумф, но Морисън не споделяше тези очаквания.

Морисън се взираше навън. Бяха навлезли в аксона и сега се носеха през него заедно с потока течност от клетката.

В реалния свят аксонът беше изключително тънка нишка, но в микроминиатюризирания свят на кораба представляваше тръба с диаметър стотина километра. Що се отнася до дължината, той беше много по-дълъг от самата клетка. Преминаването от единия до другия му край сигурно беше еквивалентно на пътуване от Земята до Луната няколко десетки пъти. От друга страна, скоростта им по миниатюризираната скала беше значителна част от скоростта на светлината.

Но нямаше никакъв знак, че скоростта им е толкова висока. Корабът се носеше по течението, а край тях имаше много по-малко макромолекули или органи, отколкото в клетъчното тяло. Ако някои структурни нишки издържаха на потока и оставаха неподвижни спрямо клетъчната мембрана, потокът преминаваше край тях твърде бързо за да ги забележат, дори и да отразяваха значителен брой фотони, което едва ли беше вярно.

Така че Морисън се предаде. Навън нямаше нищо за гледане.

Все пак трябваше да следи екрана. Скептичните вълни бяха станали дори още по-силни. Останалите вълни се отделяха все по-трудно. Бяха толкова силни, че надхвърляха способността на компютъра да приема.

Нещо повече, сложните колебания на скептичните вълни бяха преминавали в поредици от неправилни пикове. Очевидно, дори при пълно увеличение не успяваше да види всичките им детайли. Явно имаше нужда от лазерна разпечатка, която би била достатъчно ясна, за да бъде изследвана под микроскоп.

Конев беше разкопчал колана си и надвесен над облегалката си се взираше в екрана.

— Никога не съм виждал нещо подобно.

— Нито пък аз — отвърна Морисън, — а изучавам скептичните вълни от близо двайсет години. Нищо подобно.

— Значи бях прав за аксона?

— Напълно, Юрий. Вълните се съсредоточават тук просто прекрасно.

— И какво е значението им?

Морисън безпомощно разпери ръце.

— Хванахте ме на тясно. Тъй като не съм виждал подобно нещо, не бих могъл да го разтълкувам.

— Не, не — нетърпеливо възрази Конев. — Вие говорите за изображението на екрана, а аз имам предвид индукцията. Истинските приемници са нашите умове, с помощта на вашата машина. Какво приемате? Картини? Думи?

— Нищо.

— Не е възможно.

— А вие приемате ли нещо?

— Това е вашата машина. Настроена е към вашия ум.

— Юрий, преди уловихте някакви представи.

Дежньов се намеси със сух глас:

— Баща ми казваше: „Ако искаш да чуеш, трябва да започнеш да слушаш.“

— Дежньов-старши е прав — каза Боранова. — Няма да приемем нищо, ако пълним умовете си с викове и кавги.

Конев пое дълбоко въздух и каза с непривична за него мекота:

— Много добре, нека да се съсредоточим.

Над екипажа надвисна непривична тишина.

Калинина плахо наруши мълчанието.

— Няма време.

— За какво няма време, София? — попита Боранова.

— Искях да кажа, че това е фразата, което усетих: „Няма време.“

— Искате да кажете, че сте я приели от скептичните вълни на Шапиров? — каза Морисън.

— Не знам. Възможно ли е?

— Миг по-рано и аз имах същата мисъл — заяви Боранова. — Помислих си, че ще разнищим по-лесно проблема, ако наблюдаваме на екрана скептичните вълни и изчакаме някаква неочаквана промяна. Може би образите се създават не от самите вълни, а от промяната им. Но след това реших, че чакането може да се проточи дълго, а ние нямаме достатъчно време.

— С други думи — обобщи Морисън — помислихте си: „Няма време“.

— Да, но това беше моя мисъл.

— Откъде знаете, Наталия?

— Знам какво мисля.

— Знаете и сънищата си, но понякога те са предизвикани от външни въздействия. Да предположим, че сте приели мисълта „Няма време“. Тъй като не сте привикнала към приемането на мисли, бързо сте изградили поредица от свободни асоциации, които са ви накарали да я почувствате като ваша собствена.

— Може и така да е, но как бихме могли да разберем, Албърт?

— Не съм сигурен, но очевидно София е приела същата фраза и трябва да я попитаме дали самата тя не е мислила за нещо, което да е предизвикало мисълта, като част от хода на разсъжденията ѝ.

— Не, не съм — отвърна Калинина. — Опитвах се да държа пуст ума си. Мисълта просто се появи.

— Аз не усетих нищо — заяви Морисън. — А вие, Юрий?

Конев поклати глава, мръщейки се заради неуспеха си.

— Не, не съм.

— В такъв случай — замислено рече Морисън — не е нужно да значи нещо. Наталия смята, че е просто една мисъл, която се е появила естествено в резултат на предишните ѝ разсъждения и има само повърхностно значение. Дори да се е появила в ума на Шапиров, може би и там има също толкова повърхностно значение.

— Може би да — подхвърли Конев, — може би не. Целият му живот и ум бяха обвързани с проблемите на миниатюризацията. Не можеше да мисли за нищо друго.

— Продължавате да го повтаряте — възрази Морисън, — но това са само романтични безсмислици. Нито един човек не би могъл да мисли само за едно нещо. И най-влюбения Ромео не би могъл вечно да мисли само за своята Жулиета. Едно присвиване в стомаха, далечен звук и веднага ще отклони вниманието си.

— Въпреки това, всичко което казва Шапиров трябва да приемаме като нещо с възможна значимост.

— Възможна! — многозначително рече Морисън. — А ако се е опитвал да разработи допълнението към миниатюризационната теория

и е започнал да се вайка, че няма достатъчно време, за да завърши работата си?

Конев поклати глава, по-скоро за да отхвърли предположението като налудничаво, отколкото напълно да го отрече.

— А ако, например — рече той, — Шапиров е решил, че при всяка миниатюризация, при която нарастването на скоростта на светлината е пропорционално на намаляването на константата на Планк, тази промяна настъпва незабавно, т.е. не изисква никакво време. И разбира се, щом скоростта на светлината нараства толкова много, неминуемо ще нарасне и скоростта на всеки лишен или почти лишен от маса обект. На практика това би премахнало времето и той би могъл гордо да заяви на самия себе си: „Няма време“.

— Отиваш прекалено далече — додаде Боранова.

— Знам — отвърна Конев, — но си струва да се помисли за тази възможност. Трябва да запишем всяко впечатление което приемем, независимо колко е мъгляво и привидно безсмислено.

— Възнамерявам да направя точно това, Юрий — заяви Боранова.

— В такъв случай, нека отново да замълчим. Нека се опитаме да приемем нещо друго.

Морисън се опита да се съсредоточи с всички сили, присвил очи под изпъкналите вежди, но не успя, тъй като Конев въздъхна и прошепна:

— Постоянно приемам нещо: „ p по s е равно на m върху s “.

— И аз го приех — каза Морисън, — но според мене беше „ m по корен от s “.

— Не — решително възрази Конев. — Опитайте отново!

Морисън се съсредоточи, след това смутено каза:

— Прав сте. Аз също приех: „ p по s е равно на m върху s “. Какво означава това?

— Кой би могъл да каже веднага? Но ако това е ума на Шапиров, то значи нещо. Можем да приемем, че p е честотата на вълната, s е скоростта на светлината, а m върху s е стандартната маса, т.е. масата в покой при нормални условия. В светлината на...

Боранова вдигна ръка с предупредително насочен показалец. Конев спря и добави с неудобство:

— Но всъщност няма значение.

— Секретен материал, нали, Юрий? — засмя се Морисън.

— Как може — гласът на Дежньов прозвуча с непривична сприхавост — вие да чувате всички тези неща за времето и стандартната маса, и какво ли не още, а аз да не усещам нищо? Дали защото не съм учен?

— Съмнявам се, че има нещо общо — отговори Морисън. — Мозъците са различни. Може би се различават както кръвта. Кръвта си е кръв, но не винаги можете да прелеете кръвта от един човек на друг. Може би мозъкът ви се различава от този на Шапиров достатъчно, за да нямат сензорна връзка.

— Само моят ли?

— Не само вашия? Може би има милиарди умове, което не могат да приемат нищо от Шапиров. Ще забележите, че София и Наталия могат да приемат едни и същи неща, които аз и Юрий не можем, и обратното.

— Двама мъже и две жени — раздразнено каза Дежньов, — а аз какво съм?

— Губиш ни времето, Аркадий — нетърпеливо се намеси Конев. — Нека не обсъждаме безкрайно всяко нещо, което приемаме. Трябва повече да слушаме и по-малко да обсъждаме. Ако ти, Аркадий, се съсредоточиш по-сериозно, може би също ще усетиш нещо.

Настъпи тишина.

Нарушаваха я епизодичните тихи промърморвания от този, или онзи, който беше приел някакъв образ или поредица от думи. Дежньов се обади само веднъж:

— Усещам глад, но може би чувството е мое.

— Несъмнено — сухо каза Боранова. — Утеши се с мисълта, че щом излезем оттук, ще ти позволим втора и трета порция от всяка ястие, и неограничено количество водка.

При тази мисъл Дежньов се усмихна почти похотливо.

— Като че ли не приемаме нищо математическо или поне необичайно — заяви Морисън. — Настоявам, че дори и при Шапиров голямата част от мислите са заети с незначителни подробности.

— Въпреки това — изсумтя Конев — ще слушаме.

— Още колко, Юрий?

— До края на аксона. До самия му край.

— А след това възнамерявате ли да преминем през синапса или ще се върнем обратно? — запита Морисън.

— Ще се доближим доколкото можем до синапса. По този начин ще бъдем в непосредствена близост до съседната нервна клетка. Може би в тази критична свързваща точка скептичните вълни могат да се приемат по-лесно, отколкото където и да е другаде.

— Съгласен съм, Юрий, но не ти си капитана — каза Дежньов.
— Наташа, цветенце, ти също ли го желаеш?

— Защо не? Юрий е прав. Синапсът е уникално място и не знаем нищо за него.

— Питам, само защото половината от енергията ни е изчерпана. Още колко ще стоим в тялото?

— Достатъчно — отвърна Боранова, — за да достигнем синапса.
И отново настана тишина.

Корабът продължаваше да се движи по огромната дължина на аксона. Конев все повече командваше останалите.

— Каквото и да приемете, докладвайте! Няма значение дали е смислено или не, дали е дума или изречение. Ако е образ, опишете го. Дори и да мислите, че е ваша собствена мисъл, съобщете я и при най-слабото съмнение.

— Ще се получи безсмислено дърдорене — каза Дежньов, очевидно все още раздразнен от нечувствителния си мозък.

— Разбира се, но два или три безсмислени намека могат да решат всичко. Преди да сме разбрали всичкото, не можем да отсеем безсмислиците.

— Ако почувствам нещо, за което мисля, че не е мое — продължи Дежньов — трябва ли да го кажа?

— Особено ти — кимна Конев. — Щом си толкова нечувствителен към мислите, всичко което приемеш би могло да бъде от особена важност. А сега, моля, никакви разговори. Всяка секунда от разговора може да означава нещо пропуснато.

И започна поредица от несвързани фрази, от които, по мнението на Морисън, не беше възможно да се разбере нищо.

Получи се малка изненада, когато изведнъж Калинина заяви:

— „Нобелова награда“.

Конев вдигна рязко глава и понечи да отговори, но щом осъзна кой говори, замлъкна.

— И вие ли го приехте, Юрий? — Морисън се опита да не звучи подигравателно.

— Почти едновременно — кимна Конев.

— Това е първото съвпадение при мъж и жена. Предполагам, че Шапиров е мислел за наградата във връзка с допълнението си към миниатюризационната теория.

— Несъмнено. Но Нобеловата му награда беше осигурена и за онова, което вече направи в областта на миниатюризацията.

— Която е секретна и следователно неизвестна.

— Да. Но щом веднъж усъвършенстваме процеса, няма повече да е неизвестен.

— Да се надяваме — иронично подхвърли Морисън.

— Не се държим по-тайнствено от вас, американците — сопна се Конев.

— Добре. Не споря — и Морисън широко се усмихна на Конев, който го гледаше през рамото си. Това още повече ядоса младия човек.

— Хокинг — рече изведнъж Дежньов.

Веждите на Морисън се повдигнаха учудено. Не беше очаквал подобно нещо.

— Какво е това, Аркадий? — недоволно попита Боранова.

— Казах „Хокинг“ — повтори Дежньов — Изведнъж се появи в ума ми. Казахте да ви съобщавам всичко, което усетя.

— Това е английска дума — обясни Боранова — и означава наплювам.

— Или продавам — весело додаде Морисън.

— Английският ми не е достатъчно добър, за да знам тази дума. Мислех, че е нечие име.

— И наистина е така — намеси се Конев с неудобство. — Стивън Хокинг. Велик английски физик-теоретик, живял преди около век. И аз мислех за него, но смятах, че мислите са мои.

— Браво, Аркадий! — каза Морисън. — Може да се окаже полезно.

Лицето на Дежньов се озари от усмивка.

— Значи не съм напълно безполезен. Както казваше баща ми: „Дори думите на мъдреца да са малко, пак си струва да ги чуеш.“

След един безкраен половин час, Морисън попита внимателно:

— Всъщност постигаме ли нещо? Струва ми се, че повече фрази и образи не ни говорят нищо. „Нобелова награда“ ни казва, че Шапиров мисли за спечелването ѝ, но ние и без това го знаем. От „Хокинг“ разбираме, че трудовете на великия физик може би имат голямо значение във връзка с добавката към миниатюризационната теория, но не и каква е то.

Възрази му не Конев, както очакваше Морисън, а Боранова. Конев, който може би се приготвяше да отговори, в случая изглежда желаше капитана да понесе отговорността.

— Албърт, изправени сме пред една огромна загадка. Шапиров е в кома и мозъка му не мисли дисциплинирано или подредено. Мислите му проблясват необуздано, може би случайно, в онези части, които са останали незасегнати. Ще съберем всичко, а по-късно то ще бъде изучено от онези от нас, които добре познават миниатюризацията теория. Може би те ще съзрат смисъл там, където вие не виждате нищо. И може би едно разбираемо късче, в един ъгъл от цялото, ще даде светлина, която ще се разпростре и върху останалото. Това което правим има смисъл и е правилно.

— Освен това, Албърт — добави Конев, — има още нещо, което можем да опитаме. Наближаваме синапса. Този аксон ще свърши и ще се разцепи в множество нишки, всяка от които се доближава, но не се съединява с дендритите на съседния неврон.

— Знам това — нетърпеливо каза Морисън.

— Нервните импулси, в това число и скептичните вълни, трябва да прескочат празнотата на синапса и при този преход преобладаващите мисли ще затихват по-слабо от останалите. На кратко, ако ние също преминем през синапса, поне за известно време ще можем да приемаме онова, което желаем, без да се намесва маловажния шум.

— Така ли? — дяволито попита Морисън. — Идеята за различното затихване е нова за мене.

— Тя е резултат от усърдната работа на Съветския съюз в тази област.

— А-ха!

— Какво искате да кажете с това „А-ха“? — разгореци се веднага Конев. — Нима отричате значимостта на работата ни?

— Не, не.

— Разбира се, че е да. Щом е съветска работа, тя не означава нищо.

— Просто исках да кажа, че нито съм чел, нито съм чувал за нея — Морисън опита да се защити.

— Изследванията са извършени от мадам Настяспенская. Предполагам, че сте чували за нея.

— Да, чувал съм.

— Но не сте чели статиите й, нали?

— Юрий, не мога да се справя с англо-езичната литература, какво остава за...

— Е, щом приключим, ще се погрижа да получите копия от статиите ѝ и ще можете да се образовате.

— Благодаря, но мога ли все пак да кажа, че откритието ми се струва невероятно. Ако определени типове мисловна дейност преминават през синапсите по-добре от останалите, тогава, вземайки предвид стотиците милиарди синапси в мозъка, които постоянно се използват, като окончателен резултат от всичките мисли ще оцелеят само една малка част.

— Обяснението не е толкова просто — възрази Конев. — Маловажните мисли не се премахват. Те продължават да се движат с по-ниска интензивност и не затихват до безкрайност. Просто в непосредствена близост до синапса важните мисли са относително по-силни за известно време.

— Съществуват ли някакви доказателства? Или е само предположение?

— Има косвени доказателства. Сигурен съм, че с помощта на миниатюризацията тези доказателства ще бъдат подсилени. При някои хора синапсният ефект е по-силен от обичайното. Как биха могли творческите личности да се съсредоточават толкова пълноценно и за толкова дълго време, ако не можеха да се откъсват от незначителните мисли? И обратното, защо блестящите учени са традиционно разсеяни?

— Много добре. Ако открием нещо, няма да търся обосновката му.

— Но какво ще стане щом стигнем до края на аксона? — попита Дежньов. — Потокът течност, който използваме, ще завие в обратна посока и ще ни понесе отново към противоположния край на аксона. Трябва ли да си пробия път през мембраната?

— Не — отговори Конев. — Не, разбира се. Ще повредим клетката. Трябва да приемем зарядната характеристика на ацетилхолина. Той пренася нервните импулси през синапса.

— София, нали можеш да придадеш на кораба характеристиките на ацетилхолина?

— Мога — отвърна Калинина, — но ацетилхолиновите молекули не са ли активни само извън клетката?

— Въпреки това клетката може би има механизъм за изхвърлянето им. Ще опитаме.

И пътуването през привидно безкрайния аксон продължи.

64.

Краят на аксона се появи неочаквано. Без намек, без предупреждение.

Пръв го забеляза Конев. Наблюдаваше и знаеше какво трябва да гледа, но Морисън му отдаде дължимото. Самият той също наблюдаваше и знаеше какво трябва да очаква и все пак не го видя, когато се появи.

За да бъдем точни, Конев седеше на предната седалка, докато Морисън гледаше зад главата му. Но това не беше извинение.

На удивително слабата светлина на корабния прожектор пред тях се виждаше отвор и въпреки това течението започваше да завива покрай него.

Аксонът започваше да се разцепва в разклонения, в дендрити, също като онези в другия край на неврона, където се намираше тялото на клетката с ядрото в него. Дендритите на аксона в далечния край на клетката бяха по-малко и по-тънки, но все пак съществуваха. Несъмнено част от клетъчния поток се вливаше в тях, но корабът се движеше с главното течение, който извиваше и не можеха да разчитат на тези по-малки разклонения.

Трябваше да се мушнат в първия забелязан дендрит, ако изобщо успееш да го направят.

— Ето там, Аркадий — извика Конев, сочейки с ръка и едва тогава останалите разбраха, че приближават края на аксона. — Използвай двигателите, Аркадий, и се вмъкни в отвора.

Морисън почувства мекото боботене на двигатели, които тласнаха кораба към края на течението. Дендрита, към който се насочваха, представляваше тръба, отклоняваща се встрани, огромна по техните мащаби, толкова огромна, че можеше да се види само една малка извивка от периферията ѝ.

Продължиха да се приближават към нея. Морисън усети, че се наклонява към дендрита, като че ли с тялото си можеше да помогне на маневрата.

Но достигането на тръбата не се оказа трудно — просто се движеха през въртопите на течността, през водовъртежите от водни молекули, които се успокояваха в бавни кръгове и след това се плъзгаха в нов поток, извиващ в друга посока.

Корабът извърши преминаването и изведнъж се гмурна в отвора на тръбата.

— Изключи двигателите! — възбудено викна Конев.

— Не още — промърмори Дежньов. — Възможно е да попаднем прекалено близо до насрещния поток, който излиза от това нещо. Нека да приближа кораба още малко към стената.

Направи го. Не отне много време. На практика сега се движеха заедно с течението, а не срещу него. Накрая Дежньов изключи двигатели, приглади назад мократа си, сивееща коса и поемайки дълбоко дъх, заяви:

— Всичко, което правим, отнема тонове енергия. Имаме ограничения, Юрий, имаме ограничения.

— По-късно ще мислим за тях — нетърпеливо рече Конев.

— Ще можем ли? — попита Дежньов. — Баща ми често казваше: „По-късно обикновено е твърде късно.“ Наталия, не оставяй всичко на Юрий. Не вярвам на отношението му към енергийните ни запаси.

— Успокой се, Аркадий. Ще се погрижа да възпра Юрий, ако се наложи. Юрий, дендрита не е много дълъг, нали?

— Скоро ще достигнем края му, Наталия.

— В такъв случай, София, моля те, погрижи се да имаме готовност за приемането на ацетилхолиновата характеристика щом се наложи.

— Ще ми кажеш кога — рече Калинина.

— Няма да се наложи. Сигурна съм, че Юрий ще викне като казак, щом се появи края. В този момент ще смениш характеристиката.

Продължиха да се плъзгат през последния тръбен остатък на неврона, в който бяха навлезли преди доста време. На Морисън му се стори, че може да види извивката на дендрита над него, тъй като той продължаваше да се стеснява, но това беше само илюзия. Разумът му казваше, че дори в най-тесната си част, тръбата ще бъде широка няколко километра спрямо настоящите им молекулярни размери.

Както беше предвидила Боранова, Конев може би несъзнателно извиси гласа си във вик:

— Краят е пред нас. Бързо! Ацетилхолин преди да сме завили в обратна посока.

Пръстите на Калинина пробягаха по клавиатурата. Вътре в кораба нямаше никакъв признак, че нещо се е променило, но някъде напред се намираше ацетилхолинов рецептор или по-скоро стотици рецептори. Зарядите щяха да се зацепят — положителен към отрицателен, отрицателен към положителен, създавайки силно привличане между кораба и рецептора.

Бяха издърпани от течението и запратени към, и през стената на дендрита. Няколко минути продължиха да се придвижват през междуклетъчната среда между дендрита на неврона, който току-що напуснаха и дендрита на съседния неврон.

Морисън не видя почти нищо. Корабът се плъзгаше покрай или по-скоро през сложна протеинова молекула, а след това забеляза образуването на вдлъбнатина, както при навлизането им в първия неврон.

Конев беше разкопчал колана си и стоеше прав. Очевидно беше твърде възбуден, за да осъзнае, че е по-добре да бъде седнал.

— А сега, според хипотезата на Настяспенская — Конев почти заекваше, — филтрирането на важните мисли е най-явно непосредствено след синапса. При доближаване на клетъчното тяло разликата намалява. Така че щом попаднем в съседния дендрит, отворете умовете си. Бъдете готови. Каквото и да чуете, казвайте го високо. Описвайте всеки образ. Аз ще записвам всичко. Ти също, Аркадий. Албърт, и вие също. Вече сме вътре. Започваме!

ГЛАВА 15

САМ!

*Добрата компания спестява дори и страха
от смъртта.*

Дежньов-старши

Морисън наблюдаваше безпристрастно. Не възнамеряваше да участва активно. Ако нещо се вмъкнеше в ума му, щеше да го съобщи. Не би било научно да не го направи.

От лявата му страна Калинина изглеждаше мрачна, а пръстите ѝ бездействаха. Наклони се към нея и прошепна:

— Върнахте ли ни отново към Л-глюкозата?

Тя кимна.

— Знаете ли за тази хипотеза на Настяспенская?

— Не е в моята област. Никога не съм я чувала.

— Вярвате ли в нея?

Но Калинина не се остави да я хванат в капан.

— Не съм подготвена нито да вярвам, нито да не вярвам. Но той ѝ вярва. Защото го желае.

— Усещате ли нещо?

— Нищо повече от преди.

Дежньов разбира се мълчеше. От време на време Боранова подхвърляше една-две думи, които обаче звучаха напълно неубедително в ушите на Морисън.

Единствено Конев не губеше ентусиазма си. В един момент извика:

— Някой прие ли го? Някой друг? „Кръгов ритъм“. „Кръгов ритъм.“

Не последва пряк отговор и след малко Морисън запитва:

— Какво означава това, Юрий?

Конев не отговори. Дори стана още по-мълчалив и беше погълнат от празно виране напред, в посоката, в която флуида носеше кораба.

— Е, Юрий? — попита Боранова.

— Не го разбирам — дрезгаво отвърна Конев.

— Юрий, синко — каза Дежньов, — може би този неврон е повреден и не мисли много. Ще трябва да опитаме още един, а може би и още един. Първият просто може да е бил късмета на новациите.

Конев му метна гневен поглед.

— Не работим с отделни клетки. Намираме се в група клетки, милион или повече, които според теорията на Албърт образуват център на творческото мислене. Каквото мисли една, с малки изменения мислят и останалите.

— Надявам се, че съм показал точно това — вмъкна Морисън.

— Тогава няма нужда да преминаваме от клетка в клетка, нали? — каза Дежньов.

— Няма да има полза — потвърди Морисън.

— Добре — тежко рече Дежньов, — защото нямаме време и енергия. И сега какво ще правим?

— Нищо не разбирам — каза Конев в последвалото мълчание. — Настяспенская не може да греши.

Калинина съзнателно бавно разкопча колана си и се изправи.

— Искam да кажа нещо и не желая да ме прекъсвате. Наталия, изслушай ме! Отидохме достатъчно далече. Този експеримент трябваше да бъде направен, макар че по мое мнение беше обречен на провал. Е, провалихме се — тя вдигна тънкия си показалец към Конев, без да го поглежда. — Някои хора искат да променят Вселената по тяхно усмотрение. Каквото не им харесва — преправят го със сила или воля. Само че Вселената е извън нечия воля, колкото и да я притискаш. Не знам дали Настяспенская е права или не. Не знам дали теорията на Албърт е вярна или не. Но знам едно — каквото и да мислят, каквото и да мисли всеки учен за мозъка, те имат предвид приемливо нормален мозък. Мозъкът на академик Шапиров не е нормален. Двайсет процента от него не функционират — те са мъртви. Останалите сигурно са увредени и факта, че е в кома от седмици, го потвърждава. Всеки разумен човек би осъзнал, че Шапиров не може да мисли по нормален начин. Неговият мозък е като армия в... в отстъпление. Като фабрика с разстроено оборудване. Проблясва случайно, излъчвайки разбити мисли, разпръсквайки парчета, отломки памет. Някои хора — тя отново посочи — няма да го признаят, тъй като считат, че ако настояват достатъчно силно и шумно, очевидното ще отстъпи, а невъзможното ще се сбъдне.

Конев също се освободи и стана. Бавно се обърна и погледна към Калинина. Морисън се удиви. Конев наистина я гледаше. И на лицето

му нямаше нито гняв, нито омраза, нито презрение. Погледът му беше гузен, с отсянка на презрение към самия него.

И все пак гласът на Конев остана спокоен и твърд, премествайки погледа си от Калинина към Боранова:

— Наталия, тази гледна точка беше ли спомената преди да се впуснем в това пътешествие?

— Имаш предвид, дали София ми е казвала всичко това и преди? Не го е казвала.

— Имаме ли причини да се тормозим с членове на екипажа, които нямат вяра в делото ни? Защо такава личност се е съгласила да участва в това пътешествие?

— Защото съм учен — отвърна Калинина, като също се обърна към Боранова. — Защото исках да изпробвам въздействието на изкуственото електрическо поле върху биохимичните взаимодействия. Това беше направено, така че за мен пътешествието е успех, а също и за Аркадий, защото кораба се държа според очакванията, и за Албърт, тъй като сега доказателствата за теорията му са по-силни, отколкото преди да дойде тук, и за тебе, Наталия, понеже ни доведе тук и вероятно ще ни върнеш обратно невредими. Но за един — тя посочи Конев — то беше провал, а умственото равновесие на претърпелия поражение би било подпомогнато от честното признание на провала.

„Отмъщава си“, каза си Морисън.

Но Конев не се сви под атаката на Калинина. Остана изненадващо спокоен и каза отново на Боранова:

— Не е така. Това е изопачаване на истината. От самото начало беше ясно, че не можем да очакваме Шапиров да мисли така, както мислеше когато беше напълно здрав. Беше напълно вероятно да получим значещи късчета примесени с безсмислици и маловажни неща. Така и стана. Надявах се да получим по-висок процент значеща информация в този неврон, непосредствено след синапса. Но сгреших. Това прави задачата ни по-трудна, но не и невъзможна. Приехме повече от сто фрази и образи, които успяхме да спасим от мисленето на Шапиров. Не забравяйте „ n по s е равно на m върху s “, което може да се окаже важно. Нямаме причина да мислим за това, като за нещо незначително.

— Мислил ли си, Юрий — попита Боранова, — че е възможно тази част от математически израз да представлява нещо, което

Шапиров да е търсил и да е открил, че липсва?

— Помислих за това, но защо в такъв случай трябва да стои в ума му? Със сигурност си струва да се проучи. И колко ли от онова, което ни се струва маловажно и безсмислено, ще промени значението си, ако само една фраза ни даде нужния намек. С всяка стъпка напред нещата могат по-лесно да заемат своето място. В този момент определено нямаме причини да заявим, че това пътешествие или част от него е провал.

Боранова леко кимна.

— Е, нека се надяваме, че си прав, Юрий, но както вече попита Аркадий, какво ще правим сега? По твоё мнение какво трябва да направим?

— Има едно нещо, което все още не сме изпробвали — много бавно каза Конев. — Опитвахме приемане извън неврон, в неврона, в аксона, в дендритите, през синапса, но във всеки отделен случай се намирахме в кораба, зад тези навярно изолиращи стени.

— В такъв случай ти предлагаш да се направи опит извън кораба, в самата клетъчна течност? Помни, че този наблюдател пак ще бъде в пластмасовия костюм.

— Синтетичният костюм не е толкова дебел, колкото пластмасовия корпус на кораба. Вероятно изолиращия ефект ще бъде по-малък. Освен това не е необходимо компютъра да се намира в костюма.

— Кого имате предвид? — попита Морисън с нарастваща тревога.

Конев го погледна хладно.

— Има само една възможност, Албърт. Компютърът е изработен по ваш проект и пасва на вашия мозък. По неволя вие сте най-чувствителен към мислите на Шапиров. Ще бъде голяма глупост да се изпрати някой друг. Вас имах предвид, Албърт.

Стомахът на Морисън се сви. Само не това! Не можеха да искат да го направи отново!

Опита се да го каже, но изглежда, че устата му беше напълно пресъхнала и не успя да издаде друг звук освен гърлено съскане. В ума му проблясна, че беше започнал да се наслаждава на усещането да не е страхливец, да броди безстрашно из мозъка. Но в крайна сметка си оставаше страхливец.

— Само не това! — изкрещя той, но гласа не беше неговия. Беше с една октава по-висок. Беше извикала Калинина.

Тя беше извърнала глава към Боранова, подпряла ръце на седалката, а кокалчетата на пръстите ѝ бяха побелели.

— Не го позволявай, Наталия — извика тя пламенно, а гърдите ѝ се повдигаха от възмущение. — Предложението е страхливо. Бедният Албърт веднъж вече беше навън. Едва не умря и ако не беше той, все още можехме да се лутаме в погрешния капиляр и никога да не достигнем до тази група клетки. Защо да го прави отново? Сега е ред на някой друг и понеже той го желае — никой не попита кой е „той“ — нека сам да го направи. Не трябва да го иска от другите.

Под страха на Морисън се прокрадна любопитство дали чувствата на Калинина бяха предизвикани от нарастващата ѝ обич към него или от стремежа да се противопоставя на всяко силно желание на Конев. В едно ъгълче в ума му беше останал достатъчно прагматизъм, за да повярва на второто.

Докато София говореше лицето на Конев бавно почервения.

— Тук няма страхливци — рече той. Изплю думите така, че да покаже ясно колко е засегнат. — Направих единственото възможно предложение. Ако изляза навън, за което имам голямо желание, мога да го направя само с устройството на Албърт, което с мене няма да работи толкова добре, колкото с него. Не можем по нечия прищявка да избираме този или онзи. Трябва да отиде онзи, който би получил най-добрите резултати. Няма никакво съмнение кой е той.

— Прав сте — отвърна Морисън, който най-сетне си беше възвърнал гласа, — но нямаме основания да смятаме, че извън кораба приемането ще е по-добро, отколкото вътре.

— Но и нямаме основания да мислим противното — възрази Конев. — И както би ви казал Дежньов, енергийните ни запаси, а заедно с него и оставащото време, намаляват. Трябва да излезете извън кораба, както преди и то незабавно.

— Съжалявам — слабо каза Морисън, надявайки се, че думите му ще прозвучат като окончателно решение. — Няма да напусна кораба.

Но Боранова очевидно беше взела решение.

— Боя се, че се налага, Албърт.

— Не.

— Юрий е прав. Само вие и вашето устройство можете да ни дадете нужната информация.

— Убеден съм, че информация няма да има.

Боранова протегна ръце с дланите нагоре.

— Може би сте прав, но не можем да се осланяме на предположения. Нека да проверим.

— Но...

— Албърт — прекъсна го Боранова, — обещавам ви, че ако го направите, когато настъпи времето да публикуваме резултатите си, вашето участие ще бъде честно съобщено. Ще станете известен като човека, създал правилната теория на мисленето, човека, разработил уреда, който доказва тази теория, човека, спасил кораба в капиляра и човека, открил мислите на Шапиров, излизайки смело в неврона, така както преди това излязъл в кръвта.

— Да не намекувате, че ако откажа, истината ще бъде скрита?

— Принуждавате ме открито да играя ролята на мошеник. Предпочитам да се задоволите с принудата. Да, не е нужно да се казва истината. В крайна сметка, това е единственото ми оръжие срещу вас. Не можем просто да ви изхвърлим от кораба, защото няма да имаме голяма полза. Нуждаем се от сътрудничеството ви за приемането на мислите на бедния Шапиров. Ще ви възнаградим за това, но само ако го направите.

Морисън обходи с поглед лицата на екипажа, търсейки помощ. Боранова го изучаваше с твърд поглед. Конев го наблюдаваше с вид на

победител. Дежньов гледаше с неудобство, не желаейки да взема страна. И Калинина — последната му надежда.

Морисън замислено се взря в нея и попита:

— Какво мислите, София?

Калинина се поколеба, после заяви със спокоен глас:

— Мисля, че е неправилно да ви заплашват по този начин. Подобна задача трябва да се изпълнява доброволно, а не под натиск.

Дежньов, който тихо си мърмореше нещо, вмъкна:

— Старият ми баща казваше: „Няма по-голяма принуда от съзнанието. Съвестта прави живота ненужно горчив.“

— По този въпрос нямам угризения на съвестта — каза Морисън. — Ще гласуваме ли?

— Безсмислено е — отговори Боранова. — Аз съм капитана и в подобни ситуации решенията взимам сама.

— Ако изляза навън и не почувствам нищо, ще ми повярвате ли?

— Да — кимна Боранова. — В края на краищата, ако поискате да сме ви благодарни, лесно бихте могли да измислите нещо звучащо полезно. Склонна съм да ви повярвам по-лесно, ако се върнете с нищо или с незначителна информация, отколкото ако заявите, че сте чули нещо от голяма важност.

— Трудно мога да бъда направен на глупак — каза Конев. — Ако се върне с нещо, което изглежда важно, лесно ще преценя дали наистина е така. А сега, стига дискусии. Да започваме!

И Морисън с разтуптяно сърце и свита гърло промълви:

— Много добре. Ще отида... но само за малко.

Морисън по своя инициатива съблече памучните си дрехи. Първия път — нима наистина беше само преди няколко часа? — му изглеждаше неблагоприятно. Сега беше почти рутинна работа.

Докато Калинина му помагаше да навлече забеляза, че с лекота може да глътне корема си. Въпреки обилната закуска, многото вода и парчето шоколад, стомаха му беше празен. Радваше се, че е така. Докато костюма обхващаше тялото му усети пристъп на гадене, а да повърне би било недопустимо. Преди да сложи шлема отказа предложеното парче шоколад, защото при мисълта за ядене го побиха тръпки.

Сложиха компютъра в ръцете му.

— Можете ли да работите? — попита Боранова.

Чу я без особено затруднение. Знаеше, че щом веднъж излезе от кораба няма да може да я чува. Задържа практически безтегловния компютър с една ръка, а с другата натисна няколко клавиша внимателно и доста несръчно.

— Мисля, че ще се справя — извика в отговор.

След това завързаха доста неудобно компютъра за двете му китки със здраво синтетично въже, вероятно от същия материал, от който бяха направени и кораба, и костюма му.

— Така няма да го изгубите — каза Боранова.

Влезе във въздушния шлюз. Почувства как го обхваща, как налягането се увеличава, докато изтегляха въздуха и се озова извън кораба.

Отново навън. Беше ги предупредил, че ще остане само за малко, но каква полза от това? Как би могъл да ги принуди, ако откажеха да го пуснат обратно? Вече съжаляваше, че беше позволил да го убедят да излезе от кораба, макар и със заплахи, но не посмя да оформи мисълта си. Нямаше да му донесе нищо добро.

Мушна компютъра под лявата си ръка, отчасти защото не разчиташе напълно на въжето, което го държеше и отчасти за да го предпази доколкото е възможно от клетъчното съдържание. Потърси

по повърхността на кораба някое място, където електрическият заряд на костюма му би се закрепил за противоположния заряд на корпуса.

Откри едно място, където можеше да закрепим гърба си за кораба. Електрическото поле не го държеше здраво и имаше известна свобода на действията. Все пак беше с размерите на атом и вероятно беше трудно да се съсредоточи електрическият заряд върху част от тялото му.

Всъщност дали беше така? Дали електроните, които бяха носителите на заряда, също не бяха миниатюризирани? Отново с негодувание почувства невежеството си в миниатюризационната теория.

Движението му заедно с вътрешноклетъчния поток не се усещаше, тъй като всичко останало се преместваше заедно с него. Но откри, че се намира в центъра на постоянно променяща се панорама. Между него и пейзажа се намираше само тънката пластмаса на костюма. Снопът светлина от фенерчето му се завъртеше заедно с шлема щом обърнеше глава и успяваше да види повече подробности.

Топките на водните молекули се триеха една в друга, подобно на неясни балони. Преминаваха покрай него в една или друга посока и повечето го игнорираха. От време на време някоя молекула, чийто електрически заряд срещаше противоположен заряд върху костюма му, се вкопчваше в него и се откъсваше чак след известно време. Като че ли молекулата се стремеше към него, но не можеше да превърне желанието в дело.

Между тях се забелязваха по-големи молекули, някои с големината на кораба, други още по-големи. Успяваше да ги види само защото светлината се отразяваше от тях тук-там по странен начин, подобно на отражението от призма. Всъщност не ги виждаше — умът му ги изграждаше от онова, което успяваше да зърне. Че изобщо успяваше да ги види се дължеше на знанията му за съдържанието на клетката. А може би само си въобразяваше.

На Морисън му се стори, че дори може да различи скелета на клетъчната вътрешност — големи структури, които оставаха неподвижни, докато течението ги отминаваше и които придаваха на клетката повече или по-малко постоянна форма. Структурите отминаваха толкова бързо, че едва успяваше да ги забележи преди да изчезнат. Само те създаваха усещането за бързото движение на

вътрешноклетъчния поток. Корабът, а заедно с него и той самия, се извиваха в плавни завои между тези устойчиви структури.

Всички тези наблюдения не отнеха много време, но стига толкова. Беше време да насочи вниманието си към компютъра.

Защо? Няма да приеме нищо. Морисън беше сигурен, но не можеше да действа само с убеждения, колкото и силни да са те. Възможно беше да греши. „Освен това дължа на останалите, а и на самия себе си, тези усилия“, помисли си той.

Несръчно се опита да настрои компютъра на максимална чувствителност, едва успявайки да натиска клавишите правилно. Успокояваше го поне факта, че батериите на компютъра работят нормално. Съсредоточи се, за да почувства потока от мисли, преминаващи край него.

Уредът си вършеше работата. Водните молекули преминаваха край него толкова нежно, колкото и край Морисън, без да им пречат. Компютърът изобразяваше скептичните вълни по-отчетливо, по-ясно и с повече детайли, отколкото изобщо беше виждал. Но въпреки това, не усещаше нищо освен слаб съскащ шепот, който не съдържаеше нито думи, нито образи, а само тъга.

Стоп! Как разбра, че шепота е тъжен? Очевидно оценката беше чисто субективна. Или беше приел някаква емоция? Дали Шапиров, с полумъртъв мозък и в дълбока кома, беше тъжен? Щеше ли да е изненадващо, ако е така?

Морисън погледна през рамо към кораба. Приетото беше достатъчно. Беше забелязал само тъга и нищо повече. Трябваше ли да сигнализира да го върнат обратно? Дали щяха да поискат да го направят? И ако го върнеха, и кажеше на Боранова, че не почувствал нищо, дали Конев нямаше да му каже гневно, че е бил навън само две минути и възможността да приеме нещо е била недостатъчна? Дали Конев нямаше да го накара отново да излезе?

А ако изчака още?

Всъщност можеше да изчака още. При тази степен на миниатюризация или поради някаква друга причина не беше почувствал особено затопляне.

Но ако изчакаше още, още две минути, или пет минути, или час, Конев пак можеше да каже: „Не е достатъчно.“

Можеше да забележи как Конев го гледа с мрачно и гневно изражение. Калинина се намираше точно зад него, тъй като беше махнала колана си и се беше преместила на мястото на Морисън. Гледаше загрижено навън.

Срещна погледа ѝ и тя понечи да му сигнализира нещо, но Боранова се наклони напред и хвана рамото ѝ. Калинина веднага се върна на седалката си. Налагаше се, каза си Морисън, тъй като трябваше да следи зарядовите характеристики на кораба, а сега и на самия него. Не можеше, не трябваше да изоставя работата си, независимо колко е притеснена.

За пълнота Морисън се опита да види Дежньов, но нужния ъгъл беше прекалено голям за възможностите на шлема да се върти. Вместо това забеляза недвусмислено въпросителните жестове на Конев.

Морисън сприхаво извърна глава, без да се опита да му даде някаква информация. Забеляза нещо в далечината, което се приближаваше към кораба с голяма скорост. Не различи никакви подробности, но потрепна, очаквайки течението да пренесе кораба и него, покрай обекта.

Приближаваше се неумолимо и Морисън се сви към корабния корпус.

Корабът заобиколи обекта, но недостатъчно и докато мержелеещото се чудовище преминаваше край Морисън, той почувства как нещо го придръпва към него.

В ума му проблясна, че Калинина е избрала някаква случайна характеристика на костюма му. Не знаеше край какво преминават, но по едно нещастно стечение на обстоятелствата, то имаше заряд, който пасваше на неговия собствен.

При нормални условия този факт не би имал значение. Корабът и структурата биха се разминали с такава скорост, че никакво привличане не би било достатъчно, за да го откъсне. Но той беше малък обект, без маса и инерция. За миг се почувства разпънат, като че ли структурата и кораба спореха за надмощие. Пред ужасените му очи кораба се забави за миг и след това течението го откъсна от него и го понесе.

Морисън залепна за обекта, а кораба, все още следващ течението, се движеше толкова бързо, че веднага изчезна от погледа му. Беше близо до него и в следващата секунда вече го нямаше.

Преди да осъзнае случилото се той остана сам и безпомощен — обект с размерите на атом в една мозъчна клетка. Слабата му връзка с живота и действителността — кораба — бе изчезнала завинаги.

Следващите няколко минути се губеха на Морисън. През това време нямаше представа къде се намира и какво се е случило. Осъзнаваше само пълната паниката, убеждението, че е на косъм от смъртта.

Но щом живота продължи, Морисън почти изпита съжаление. Дали топлината и влагата щяха да пълзят, може би по-бавно, но също така неумолимо както при предишното му излизане? Дали светлината щеше да загасне преди смъртта му? Трябваше ли да умре в пълна тъмнина и съвсем сам? Налудничаво си помисли, че не би могъл да разбере кога умира, тъй като и преди, и след това ще бъде в пълен мрак. Спомни си как в „Илиада“ Аякс се моли на Зевс, че ако трябва да умре, поне да е на дневна светлина. Поне да имаше някой да държи ръката му.

Какво да прави?

Просто да чака?

Къде всъщност беше грешката?

А, все още не беше мъртъв! Страхът беше отстъпил достатъчно място на слабото любопитство и на желанието за борба, и за живот.

Не би ли могъл някак си да се отлепи от това нещо? Изглеждаше някак позорно да умре като муха залепнала за мед. И с всеки миг кораба се отдалечаваше. Почти веднага си помисли, че вече е твърде далеч, за да успеят да го намерят, независимо какво щяха да направят.

Мисълта го докара до лудост и Морисън се замая с всички сили, за да се освободи. Не постигна нищо. Дойде му на ум, че само губи енергията си и увеличава топлината в костюма.

Плъзна длани по неясната структура, която го задържаше, но ръцете му отскочиха. Еднаквите заряди се отблъскваха.

Започна да опипва настрани — надясно, наляво, нагоре, надолу. Някъде трябваше да има противоположен заряд. Трябваше да се хване някъде и да се опита да се откъсне от структурата. Защо трепереха зъбите му? Страх? Отчаяние? Или и двете?

Дясната му ръка с щракане залепна за част от структурата, която я привлече. Стисна ръка, опитвайки се да преодолее електрическото привличане и да разкъса самата атомна структура, доколкото можеше да се говори за някакво имащо смисъл атомно подреждане без зарядите.

За миг Морисън почувства, че структурата се съпротивлява на силния натиск подобно на еластична гума. А след това, без предупреждение тя се разтроши в ръцете му. Удивено се загледа в ръцете си, опитвайки се да разбере какво се случи. Нямаше го усещането за разкъсване, за раздиране или изтръгване. Като че ли част от структурата просто беше изчезнала.

Морисън опита повторно, като опипваше тук-там, докато изчезна друга част. Какво ставаше?

Стоп! Боранова беше споменала, че миниатюризационното поле се простира малко извън кораба. Значи го имаше и извън костюма. Щом стиснеше с всичка сила, част от атомите, които докосваше биха се миниатюризирали и при това щяха да изгубят нормалните си свойства, и да се откъснат от другите атоми, с които първоначално са били свързани. Всичко, което докоснеше, ако го натиснеше достатъчно силно, щеше да се миниатюризира.

Следователно всеки атом или група атоми миниатюризирани по този начин щяха да изчезнат и да се превърнат в частица с маса много по-малка от тази на електрона. След това щеше да отлети със скорост близка до тази на светлината през веществото, която практически вече нямаше да съществува за тази частица и да изчезне.

Дали беше така? Сигурно беше така. Не намираше никакво друго разумно обяснение.

При тази мисъл Морисън започна буйно да бута с ръце и крака, докато накрая успя да се откъсне.

Вече не беше залепен за структурата. Превърна се в независимо тяло, носещо се заедно с вътрешноклетъчния поток.

Разбира се корабът беше недостижим, но поне се движеше сам. Колко глупаво! Колко глупаво! Каква полза от самостоятелното движение? По неговите мащаби кораба сигурно се намираше на десет, ако не и на двайсет километра.

Осени го друга мисъл, която го изуми. Беше миниатюризирал атомите, за да се освободи, но тази миниатюризация изискваше приток

на енергия. При тези размери не беше нужно голямо количество, тъй като трябваше да премахне нищожна маса, но откъде би дошла тази енергия?

Трябваше да дойде от собственото миниатюризационно поле на костюма. Следователно всеки атом, който беше миниатюризирал, беше отслабвал полето. Колко ли беше отслабнало полето, докато успее да се освободи?

И дали затова не чувстваше топлина? Дали миниатюризацията на околните атоми не отнемаше част от топлината, както отнемаше и енергия от миниатюризационното поле? Не, едва ли, тъй като не беше усетил някакво затопляне и преди да се освободи.

Хрумна му и друга мисъл, от която положението му стана още по-отчайващо. Ако се беше освободил от структурата с цената на енергия от собственото си поле, ако това поле беше отслабнало, значи се беше деминиатюризирал леко. Това не беше ли причината за спонтанната деминиатюризация?

Боранова беше говорила за опасността от подобна спонтанна деминиатюризация. Вероятността за такова събитие се увеличавала с намаляването на размерите на обекта. А сега той беше малък.

Докато се намираше на борда, беше част от цялото миниатюризационно поле на кораба. Беше част от обект с размерите на молекула. Докато беше залепнал за цитоскелета на клетката, беше част дори от по-голям обект. Но сега беше сам, отделен, непринадлежащ към нищо друго. Беше обект с размерите на атом.

Сега беше много по-вероятно да се деминиатюризира спонтанно, само че едва ли щеше наистина да е спонтанно — полето щеше да отслабва, миниатюризирайки околните нормални обекти.

Как би могъл да разбере дали се деминиатюризира? Ако беше вярно, процеса щеше да се извършва с експоненциална скорост. Отначало щеше да се деминиатюризира бавно, но с уголемяването на размерите си щеше да въздейства на по-голям обем околно вещество и щеше да започне да се увеличава с нарастваща скорост, след това още по-бързо и накрая щеше да се получи експлозия и да умре.

Но какво значение имаше дали се деминиатюризира? Ако процеса беше започнал, за кратко, просто за секунди, щеше да бъде мъртъв. Смъртта щеше да настъпи прекалено бързо, за да му направи

някакво впечатление. В единия миг щеше да е жив, а в следващия там нямаше да има нищо.

Каква по-добра смърт би могъл да иска? Трябваше ли да знае, че в следващата секунда ще умре?

Да, защото беше жив и беше човек, и искаше да знае, какво го прави жив и човек.

Как би могъл да разбере?

Морисън се вгледа в неясното мъждукане около себе си, към прииждащите водни молекули, които бавно се въртяха около него и едновременно и той, и молекулите се носеха по вътрешноклетъчното течение.

Ако размерите му се увеличаваха, те би трябвало да изглеждат по-малки и обратното.

Морисън се взря. Размерите им намаляваха и молекулите ставаха по-малки. Това смъртта ли беше? Или само си фантазираше?

Почакай! Не увеличават ли размерите си? Не се ли издуват? Не стават ли по-големи? Като балони? Значи ставаше по-малък.

Дали щеше да се смали до размерите на елементарна частица? По-малък от електрон? Дали нямаше да излети със скоростта на светлината и да експлодира на половината път до Луната, умирайки във вакуума преди изобщо да е разбрал, че е попаднал там?

Не, молекулите се смаляваха, не, нарастваха...

Морисън затвори очи и пое дълбоко дъх. Полудяваше. Дали не започваше да страда от някакво поражение на мозъка?

Тогава по-добре да умре. По-добре самотна смърт, отколкото мъртъв мозък в живо тяло.

Или може би водните молекули пулсираха? А защо трябваше да пулсират?

Мисли, Морисън, мисли! Ти си учен. Намери обяснение. Защо пулсират?

Знаеше защо полето можеше да отслабне — заради тенденцията да миниатюризира околната материя. Но защо трябваше да се засилва?

Нужна беше енергия, за да се засили. Откъде?

Ами околните молекули? Топлинната им енергия в даден обем беше случайна, тъй като се намираха при по-висока температура. Нормално топлината би трябвало да тече от околността към него, докато костюма и той самия достигнат температурата на кръвта. Тогава

щеше да умре заради неспособността си да се освободи от натрупаната топлина, както почти беше се случило при предишното му излизане от кораба.

Но топлината на тялото му не беше единствения фактор. Съществуваше и енергията на миниатюризационното поле. И при случайните удари на водните молекули не беше необходимо енергията да навлиза в него под формата на топлина, а под формата на миниатюризационна активация. Полето щеше да се засили и той щеше да се смали.

Предположението щеше да е вярно за случая, в който нормални обекти с по-висока температура заобикаляха миниатюризирания обект. Енергията можеше да навлезе от околната среда към миниатюризирания обект или като топлина, или като интензитет на полето. И сигурно колкото по-малък беше обекта, колкото по-силна беше миниатюризацията, толкова повече енергия получаваше полето, а не самия обект.

Вероятно корабът също пулсираше, постоянно увеличавайки и намалявайки размерите си, но промяната беше незабележима. Това обясняваше защо Брауновото движение не беше станало по-силно, въпреки че трябваше да стане и затова климатичната инсталация функционираше по-лесно. Миниатюризационното поле смекчаваше въздействието и в двата случая.

Но той, Морисън, сам в клетката, беше много по-малък, имаше по-малка маса и за него по-голямата част от енергийния приток идваше като миниатюризация, а не като топлина.

Морисън сви безпомощно юмруци. Пусна компютъра. Несъмнено останалите — Боранова и Конев знаеха за този ефект и можеха да му го обяснят. Отново бяха го отправили в опасност, без да го предупредят.

А сега, след като сам си го беше обяснил, каква полза имаше?

Изведнъж отвори очи.

Да, имаше пулсации. Вече знаеше какво да очаква и ги видя. Водните молекули се увеличаваха и свиваха в непостоянен ритъм, докато отдаваха енергия на полето, а след това я отнемаха.

Морисън се загледа в затъпяващи ритъм и откри, че беззвучно си мърмори:

— По-големи, по-малки, по-големи, по-малки, по-големи, по-малки.

Можеха да се увеличават само до определена големина. Разширението отразяваше собственото му свиване и енергията, която отдаваха, за да хранят това свиване беше ограничена. Клетъчните молекули имаха определена температура. От друга страна, те можеха да отнемат голямо количество топлина от него и щом приемеха достатъчно, остатъка щеше да се отдели бързо и той щеше да експлодира.

Следователно когато водните молекули се разширяваха, а той се смаляваше, беше в безопасност. Не би могъл да стане прекалено малък. Когато водните молекули намаляваха размерите си, а самия той нарастваше, не беше в безопасност. Ако водните молекули продължаха да се смаляват, докато станат твърде малки, за да започне обратния процес, той щеше да започне да нараства експлозивно.

— По-големи, по-малки, още по-малки, спрете!

Морисън си отдъхна, тъй като молекулите отново започнаха да нарастват.

Отново и отново! И всеки път — щеше ли да спре свиването им?

Като че ли си играеха с него, но имаше ли някакво значение? Нямаше значение, че докарваха до ръба на разрушението, а след това го грабваха обратно. Нямаше значение дори и да го направеха милиони пъти. Рано или късно въздуха му щеше да свърши и щеше да умре от бавно задушаване.

По-добре бърза смърт.

Калинина изпищя. Първа осъзна какво се беше случило и задъхано се развика:

— Изчезна! Изчезна!

Боранова не се сдържа да зададе въпроса с очевиден отговор:

— Кой изчезна?

Калинина широко разтвори очи.

— Кой изчезна ли? Как можеш да зададеш такъв въпрос? Албърт изчезна!

Боранова заби празен поглед в мястото където се намираше Морисън, а сега го нямаше.

— Какво се случи?

— Не съм сигурен — дрезгаво промърмори Дежньов. — Минахме много близо край един ъгъл. Изглежда, че закрепения отвън Албърт нарушаваше симетрията. Опитах се да завия покрай... покрай каквото и да беше, — но корабът не се подчини напълно.

— Една неподвижна макромомолекулярна органела го откъсна — поясни Конев, вдигайки глава от дланите си, с които беше скрил лицето си. — Трябва да се върнем за него. Може да е получил нужната информация.

Боранова най-сетне разбра очевидната ситуация. С бързо движение разкопча колана си и се изправи.

— Информация ли? Разбираш ли какво става? Миниатюризационното поле на Албърт е изолирано, а той е само с размерите на атом. Шансовете му да избегне спонтанната деминиатюризация са поне петдесет пъти по-малки от нашите. Малко повече време и шансовете ще станат твърде големи. С или без информацията, трябва да го намерим. Ако се деминиатюризира ще убие и Шапиров, и нас.

— Спорим за мотивите — отвърна Конев. — И двамата искаме да го намерим. Причините са на второ място.

— Не трябваше да го пращаме навън — додаде Калинина. — Знаех си, че е грешка.

— Вече е сторено — навъсено каза Боранова — и трябва да продължим от това положение. Аркадий!

— Опитвам се — отговори Дежньов. — Не учи пияницата да хълца.

— Не те уча на нищо, стари глупако. Заповядвам ти. Завий обратно. Назад! Назад!

— Не — възрази Дежньов. — Позволи на стария глупак да ти каже, че това е абсурд. Искаш да направя обратен завой и да тръгна срещу потока? Искаш да се опитам да преодолея течението?

— Ако стоим на едно място течението ще го докара до нас.

— Той е залепен за нещо. Течението няма да го докара — каза Дежньов. — Трябва да заобиколим дендрита от другата страна и да се оставим на потока да ни върне.

Боранова се хвана с две ръце за главата.

— Съжалявам, че те нарекох стар глупак, Аркадий, но ако се върнем с обратното течение ще го пропуснем.

— Нямаме друг избор — заяви Дежньов. — Нямаме достатъчно енергия, за да тръгнем срещу потока.

Конев се намеси с отпаднал, но разумен глас:

— Наталия, остави Аркадий да постъпи както желае. Няма да изгубим Албърт.

— Откъде знаеш, Юрий?

— Защото мога да го чуя. Или по-скоро да го усетя. Или по-скоро да усетя мислите на Шапиров от уреда му, който е неизолиран в клетката.

Последва кратко мълчание.

— Приемаш ли нещо? — попита Боранова с очевидно удивление.

— Разбира се. В тази посока — Конев посочи с ръка.

— Можеш да определиш посоката? Но как?

— Не съм сигурен как. Просто го чувствам... Намира се в тази посока!

— Аркадий, направи така, както беше решил — каза Боранова.

— Правя го независимо от думите ти, Наталия. Може и да си капитан, но аз съм кормчията, пред който е застанала смъртта. Какво имам да губя? Както казваше стария ми баща: „Ако си увиснал на въже над пропаст, не се мъчи да хванеш монетата изпаднала от джоба ти.“

Би било по-добре да имах истински механизъм за завиване, вместо да се опитвам да управлявам с три несиметрични двигателя.

Боранова беше престанала да го слуша. Взираше се в мрака без никаква полза.

— Какво чуваш, Юрий? Какво разбра от мислите на Шапиров?

— До момента нищо. Само шум. И мъка.

Калинина промърмори по-скоро на себе си:

— Мислиш ли, че част от ума на Шапиров разбира, че е в кома? Предполагаш, че част от ума му разбира, че е в капан и крещи да бъде освободена. В капан като Албърт? В капан... като нас?

— Не сме в капан, София — остро възрази Боранова. — Можем да се движим. Ще намерим Албърт. Ще се измъкнем от това тяло. Разбираш ли, София?

Ръката ѝ хвана рамото на другата жена, а пръстите ѝ се забиха дълбоко.

— Моля те — простена Калинина. — Разбирам.

— Само това ли приемаш? — Боранова се обърна към Конев. — Мъка?

— Но силна — след това с любопитство добави към Боранова — Нищо ли не усещаш?

— Съвсем нищо.

— Но чувството е толкова силно. По-силно от всичко, което почувствах докато Албърт беше в кораба. Бях прав като го накарах да излезе навън.

— Но можеш ли да различиш някакви истински мисли? Някакви думи?

— Може би съм твърде далеч. Може би Албърт не е фокусирал правилно машината си. А ти наистина ли не усещаш нищо?

Боранова решително поклати глава и хвърли бърз поглед към Калинина, която разтриваше рамото си.

— Аз също не усещам нищо.

— Никога не съм приемал от тези мистериозни усещания — додаде недоволно Дежньов.

— Ти прие „Хокинг“. Албърт предположи, че е възможно да има различни типове мозъци, както има различни кръвни групи. Може би той и аз сме от една и съща група. Може би е прав — заяви Конев.

— А сега откъде идва усещането? — попита Боранова.

— Оттам — този път Конев посочи по-близо до предната част на кораба. — Завиваш, нали, Аркадий?

— Да — потвърди Дежньов — и сега съм доста близо до неподвижната зона между двете течения. Възнамерявам да се доближа леко до обратното течение, така че да се завъртим обратно, но не твърде бързо.

— Добре — кимна Боранова. — Не трябва да го пропуснем. Юрий, можеш ли да прецениш силата на усещането? Става ли по-силно?

— Да, засилва се — Конев изглеждаше изненадан, като че ли не беше забелязал нарастването на интензитета, преди Боранова да го спомене.

— Не мислиш ли, че засилването е само въображаемо?

— Възможно е — каза Конев. — Всъщност не сме се приближили до него. Просто правим завои. Като че ли той ни приближава.

— Може би течението го е повлякло или е успял да се освободи. В такъв случай течението наистина би го приближавало към нас, ако успеем да завием и да останем практически на едно място.

— Може би.

— Юрий — властно каза Боранова, — просто се концентрирай върху усещането! Постоянно съобщавай на Аркадий за посоката откъдето идва, така че през цялото време да сме насочени към него. Аркадий, щом приближим Албърт трябва да завиеш отново към другия поток. Щом веднъж започнем да се движим заедно, ще е по-лесно да го доближим с помощта на моторите ни.

— Лесно е да се каже, особено щом не управляваш двигателите — изръмжа Дежньов.

— Лесно или трудно — забележителните вежди на Боранова се сключиха — направи го! Ако не... Не, няма никакво ако. Направи го!

Устните на Дежньов се размърдаха, но не излезе никакъв звук и над екипажа надвисна мълчание, освен потока от нечути усещания, които изпълваха мозъка на Конев, но не достигаха до умовете на останалите.

Конев остана прав, с лице обърнато към посоката, от която като че ли идваше усещането.

— Определено се засилва — промърмори той. Няколко секунди по-късно добави — Почти мога да различа някакви думи. Може би, ако се приближим достатъчно близо...

Изражението му стана още по-напрегнато, като че ли се опитваше да натъпче насила усещането в ума си, да отдели шума и да го раздели на отделни думи. Пръстът му продължи да сочи в една посока.

— Аркадий — заяви накрая Конев, — започни да завиваш обратно към зоната на затишието и бъди готов да се навлезеш в другото течение.

— Толкова бързо, колкото ми позволят моторите — рече Дежньов. След това добави тихо — Ако можех да управлявам този кораб с лекотата, с която вие чувате гласове...

— Право към мембраната — прекъсна го Конев, игнорирайки забележката му.

Калинина първа видя проблясъка на светлината.

— Ето го — извика тя. — Това е светлината на фенерчето му.

— Не е нужно да го виждам — каза Конев към Боранова. — Шумът е силен като вулканично изригване на Камчатка.

— Все още ли приемаш само шум, Юрий? А думи?

— Страх — отвърна Конев. — Неопределен страх.

— Ако поне малко знаех, че съм изпаднала в коматозно състояние — заяви Боранова, — щях да се чувствам точно така. Но как е успял да го осъзнае? Преди това приемахме думи и дори тихи и спокойни образи.

Дежньов се намеси, леко задъхан от вълнението на преследването, което несъзнателно го беше накарало да сдържа дишането си:

— Може би сме направили нещо с кораба. Възбудили сме мозъка му.

— Твърде малки сме — презрително рече Конев. — Не бихме могли да възбудим забележимо дори тази клетка.

— Приближаваме към Албърт — обяви Дежньов.

— София — намеси се Боранова, — можеш ли да различиш електрическата му характеристика.

— Съвсем слабо, Наталия.

— Добре, използвай всички възможности, за да го привлечем силно.

— Изглежда по-голям, Наталия

— Осцилира, сигурна съм — мрачно каза Боранова. — Щом веднъж се закрепим за кораба, ще стане част от нашето миниатюризационно поле и размерите му ще се стабилизират. Бързо, София!

Електрическото поле привлече Морисън и с лек удар той залепна за стената на кораба.

ГЛАВА 16

СМЪРТТА

*Щом веднъж слънцето залезе, става
тъмно. Нека това не те изненадва.*

Дежньов-старши

По-късно Морисън не успя да си спомни какво се е случило — нито преди, нито след връщането му на кораба. Колкото и да се мъчеше, не успя да си спомни нито да е видял как кораба идва за него, нито как са го взели, нито свалянето на синтетичния костюм.

Успя да си спомни, като се върна достатъчно назад, отчаянието и самотата на очакването да експлодира и да умре. След това си спомняше загриженото лице на София Калинина надвесено над него. Между двете нямаше нищо.

Не беше ли се случило вече нещо подобно? Двата инцидента свързани с грижите на Калинина за него бяха разделени от няколко часа, но се сливаха в едно.

— В правилната посока ли се движим? — гласът му беше дрезгав и почти неразбираем, а въпросът беше зададен на английски.

Калинина се поколеба, след което отговори бавно, също на английски с умерен акцент:

— Да, Албърт, но това беше преди време, когато бяхме в капиляра. Вие се върнахте и след това излязохте втори път. Сега сме в неврона. Помните ли?

Морисън се намръщи. Какво ставаше?

Бавно, накъсано спомените му се върнаха. Затвори очи и се опита да ги подреди.

— Как ме открихте? — този път въпросът беше на руски.

— Усетих, при това доста силно, мисловните вълни на Шапиров, идващи от вашия уред.

— От компютъра ми! Здрав ли е?

— Все още беше завързан за вас. Успяхте ли да приемете някакви истински мисли?

— Истински мисли? — Морисън зяпна неразбиращо. — Какви истински мисли? За какво говорите?

Конев очевидно проявяваше нетърпение, но стисна здраво устни и след това добави:

— Успях да приема мисловните вълни на Шапиров, движещи се през клетката от вашия уред, но те всъщност не бяха истински мисли или образи.

— В такъв случай какво усетихте?

— Мъка.

— Останалите не приехме нищо, но Юрий описа усещането като мъка на ум, който знае, че е в капана на комата, който знае, че е затворник. Вие приехте ли нещо по-конкретно?

— Не — Морисън погледна надолу и видя, че са го сложили да легне върху две седалки, а главата му лежи в скута на Калинина. Бяха му облекли памучните дрехи. Опита се да стане — Вода, моля.

Пи жадно, след което продължи:

— Не си спомням да съм чул или почувствал нещо. При моето състояние..

— Какво общо има състоянието ви? — остро каза Конев. — Вашият компютър предаваше информация. Почувствах я от значително разстояние. Как е възможно да не приемете нищо?

— Имах други проблеми, за които да мисля, Юрий. Бях изгубен и бях сигурен, че ще умра. При тези обстоятелства не обръщах внимание на нищо друго.

— Не ви вярвам, Албърт. Не ме лъжете!

— Не ви лъжа. Мадам Боранова! — успя да произнесе името й много официално, — настоявам за учтиво отношение към мене.

— Юрий — намеси се Боранова, — не започвай с обвинения. Ако имаш въпроси, питай!

— Тогава ще го кажа по друг начин. Усетих много силна емоция, макар че бях много далеч от компютъра по нашата миниатюризирана скала. Вие, Албърт, сте били до самия уред и той е настроен за вашия мозък, не за моя. Както изглежда мозъците ни са сходни, но не са еднакви и вие можете да приемате по-ясно от уреда, отколкото аз. В такъв случай как е възможно аз да усетя толкова много и въпреки това вие заявявате, че не сте приели нищо?

— Мислите ли, че съм имал време или желание за усещания? — напрегнато попита Морисън. — Бях пометен от кораба. Бях отделен, сам, изгубен.

— Разбирам го, но за да приемете нещо не е необходимо да полагате специални усилия. Усещането би навлязло в ума ви, въпреки

всичко друго.

— Повтарям ви, че не приех никакви усещания. Умът ми беше зает с мисълта, че съм само и ще умра. Как е възможно да не го разбирате? Мислех, че ще се нагрея и ще умра, както почти се случи предишния път — обхвана го неочаквано съмнение и той погледна към Калинина — Нали бяха два пъти?

— Да, Албърт — потвърди тя.

— И тогава осъзнах, че не се нагрявам. Вместо това ми се стори, че ставам по-голям и по-малък, че осцилирам. Вместо топлообмен се получи нещо като миниатюризационен обмен. Възможно ли е, Наталия?

Боранова се поколеба.

— Този ефект следва непосредствено от полевите уравнения на миниатюризацията. Никога не е изпробван, но очевидно вие го потвърдихте.

— Стори ми се, че размерите на околните предмети осцилират, че всичко околни водни молекули се свиват и разширяват. Реших, че по-логичното обяснение е, че аз осцилирам, а не всичко останало.

— Прав сте и информацията ви е от голямо значение. Може да се каже, че има известна компенсация за бъркотията при тази случка с вас.

— Албърт — възмутено каза Конев, — казвате ни, че сте били напълно способен за внимателно и рационално мислене, и все пак очаквате да ви повярваме, че не сте усетили нищо?

— Не можете ли да разберете — Морисън повиши глас, — вие, маниак такъв, че именно това внимателно и рационално мислене, както го нарекохте, беше изпълнило изцяло ума ми? Бях ужасен. При всяко свиване на молекулите край мене очаквах този процес да продължи безкрайно, което всъщност означава, че ще се разширявам неограничено или с други думи ще се получи спонтанна деминиатюризация, ще експлодирам и ще умра. Ни най-малко не ме беше грижа за приемането на мисловни вълни. Ако някоя се е промъкнала, при тези условия щях да я игнорирам. Това е истината.

Конев изкриви лице в презрителна гримаса.

— Когато имам важна работа, дори ако цял взвод войници са насочили пушките си срещу мене, аз ще продължа да я върша и в последните секунди преди да натиснат спусъците.

— Както казваше баща ми — промърмори Дежньов — „Всеки може да ходи безстрашно на лов за мечки, щом мечката я няма.“

Конев се обърна свирепо към него:

— Наслушах се за баща ти, стар пияница такъв.

— Повтори го пак, когато се върнем в Пещерата и ще откриеш, че си отишъл на лов за мечки, когато мечката е там.

— Нито дума повече, Юрий — намеси се Боранова. — Да не мислиш да се караш с всички?

— Наталия, възнамерявам да си върша работата. Албърт трябва отново да излезе.

— Не — извика ужасено Морисън. — Никога.

Дежньов, който гледаше Конев не много любвеобилно, подметна:

— Чуйте героя на Съветския съюз! Той трябва да си върши работата, затова Албърт трябва отново да излезе в клетката.

— Дежньов е прав, Юрий — заяви Боранова. — Похвали се, че дори взвод войници няма да прекъснат работата ти. Излез навън веднъж, както Албърт направи два пъти.

— Машината е негова — продължи да упорства Конев. — Настроена е за неговия мозък.

— Съгласна съм, но както сам каза, мозъка ти е от същия тип. Поне можеш да усещаш същото, което усеща и той. Докато той беше изгубен в вътрешноклетъчния поток, ти несъмнено усещаше скептичните вълни. При това беше на разстояние. Ако компютъра е в ръцете ти и си навън, сам ще можеш да събереш данни, което във всеки случай ще е от по-голямо значение за нас. Каква е ползата от подобратата възприемчивост на Албърт, щом не вярваш на думите му?

Сега всичко гледах Конев. Дори Калинина го наблюдаваше през дългите си ресници.

Морисън се изкашля леко и заяви:

— Страхувам се, че уринирах в костюма. Малко. Не много, мисля. Страхът има своята цена.

— Знам — отвърна Боранова. — Подсуших го и го почистих колкото можах. Това няма да спре Юрий. Малко урина не може да спре такъв целенасочен човек като него.

— Неуместния сарказъм на всички ви ме възмущава, но ще изляза навън в клетката. Наистина ли мислите, че се боя да го направя? Единственото ми възражение е, че Албърт е най-добрия приемник. Все

пак аз съм втори по възприемчивост и ако той няма да го направи, аз ще отида, като се убедя...

Конев замълча и Дежньов добави:

— Като се убедиш, че мечката не е там.

— Не, алкохолик такъв — горчиво каза Конев. — Като се убедя, че съм здраво закрепен за кораба. Албърт се откъсна, защото беше слабо закрепен, което е резултат от лошата работа, на част от екипажа, отговорен за тази дейност. Не искам да пострадам от подобна немарливост.

Калинина каза, без да се обръща към никого, с поглед вперен в пръстите си:

— Албърт попадна на структура, която точно му пасваше в електрически смисъл. Вероятността да се случи подобно нещо е много малка. Все пак ще се постарая да използвам по-необичайна характеристика както за кораба, така и за костюма, за да се избегнат случайностите.

— Съгласен съм — кимна Конев на Боранова и добави към Морисън — Казвате, че няма топлообмен?

— Няма забележим топлообмен — потвърди Морисън. — Само осцилации на размерите.

— В такъв случай няма да свалям дрехите си.

— Юрий, надявам се, разбираш, че не можеш да останеш навън за дълго. Не можем да проточваме до безкрайност риска за деминиатюризация.

— Разбирам — каза Конев и с помощта на Морисън навлече костюма.

Морисън наблюдаваше Конев през корпуса на кораба.

Два пъти вече беше навън. Беше гледал отвън навътре. А втория път за известно време не беше никъде и не гледаше никъде.

Чувстваше се малко огорчен, че Конев изглежда толкова спокоен. Конев не се обръщаше, за да гледа към кораба. Държеше компютъра на Морисън в ръце, следвайки кратките му инструкции как да увеличава и фокусира изображението. Изглеждаше напълно съсредоточен в работата си. Наистина ли беше толкова ледено спокоен? Дали щеше да продължи да работи, ако се откъснеше както Морисън? Вероятно. Морисън се почувства засрамен.

Погледна към останалите в кораба.

Дежньов стоеше при управлението. Трябваше да се придържа близо до клетъчната мембрана. Беше предложил да се насочат към спокойната зона между двете течения. Щяха да бъдат почти неподвижни или леко да се въртят от бавните водовъртежи и да избегнат риска от друго сблъскване, като това, което откъсна Морисън. Конев беше забранил. Скептичните вълни се движеха покрай мембраната и искаше да бъде близо до тях.

Дежньов също така предложи да обърне кораба наопаки. Посоките нагоре и надолу нямаха смисъл в клетката, както и в открития космос. Ако завъртеше кораба наопаки, въздушния шлюз щеше да се намира от другата страна на кораба, далеч от мембраната и Конев щеше да е в безопасност от цитоскелетните структури.

Предложението почти разгневи Конев. Изтъкна, че подобни структури би могло да има навсякъде в клетката. Във всеки случай не искаше между него и мембраната да се намира кораба.

И така, той беше навън, точно така, както желаше и Дежньов, който наблюдаваше внимателно уредите си, тихо си подсвиркуваше.

Боранова наблюдаваше показанията на апаратурата си и от време на време замислено поглеждаше към Конев. Калинина помръдваше неспокойно. Това беше точното определение. Очите ѝ стотици пъти поглеждаха към Конев и се отместваха встрани.

— Албърт, уреда е ваш — неочаквано заговори Боранова. — Мислите ли, че Юрий може да работи с него? Считате ли, че приема нещо?

— Настроих го предварително — усмихна се слабо Морисън. — Обясних му как да го фокусира. Няма какво толкова да прави. Все пак съм сигурен, че не приема нищо.

— Откъде знаете?

— Ако усещаше нещо щях да го чуя или по-точно да го усетя, така както той ме усети, когато бях навън в потока. Не усещам нищо, абсолютно нищо.

— Как е възможно? — Боранова изглеждаше изненадана. — Щом усещаше нещо, когато вие го държахте, защо да не усеща нищо, когато го държи?

— Може би условията са други. Вземете например тази агония, която Конев казва, че е почувствал, докато приемал излъчваните от компютъра ми мисли на Шапиров. Преди това не приехме нищо подобно.

— Знам. Бяхме се настроили почти идилично. Зелени поля. Уравнения.

— В такъв случай дали е възможно живата част от мозъка на Шапиров, ако е способна на усещания, едва сега да е осъзнала коматозното си състояние? Може би това се е случило през последния час...

— А защо да се е случило през последния час? Откакто сме в мозъка се случиха твърде много съвпадения.

— Може би сме въздействали на мозъка с присъствието си и като следствие сме предизвикали осъзнаването. Или може би наистина е съвпадение. Забавното със съвпаденията е, че наистина се случват. И може би осъзнаването на комата, което съвсем скоро го накара да чувства мъка, сега го е потопило в дълбока апатия.

— Все още не мога да повярвам — несигурно каза Боранова. — Наистина ли мислите, че Юрий не приема нищо?

— Нищо значително. Убеден съм.

— Може би трябва да го извикам.

— Така бих направил на ваше място, Наталия. Навън е вече десет минути. Ако не приема нищо, това време е напълно достатъчно.

— А ако приема нещо?

— Тогава ще откаже да влезе. Познавате Конев.

— Почукайте по корпуса, Албърт! Вие сте най-близо до лицето му.

Морисън почука и Конев се обърна към него. Лицето му се виждаше смътно през пластмасовия шлем, но определено беше намръщено. Боранова му махна да се качва.

Конев се поколеба, след това кимна.

— Ето го вашето доказателство — каза Морисън.

Конев влезе и видяха, че лицето му е зачервено. Разкопчаха шлема и Конев пое дълбоко въздух.

— Ух! Така е добре. Навън стана малко топло. Тъй като бях закрепен към кораба, осцилацията на размерите беше по-малка отколкото очаквах и топлообмена беше забележим. Помогнете ми да сваля костюма.

— Това ли е главната причина, заради която се върна? — попита Боранова с неочакван пристъп на надежда. — Заради топлината?

— Това беше основната причина.

— Усети ли нещо, Юрий?

— Не — намръщи се Конев. — Нищо. Съвсем нищо.

Морисън вдигна глава. На дясната му буза едно мускулче потрепна, но не се усмихна.

— Е, Наташа, малък капитане? — попита жизнерадостно Дежньов. — Какво следва сега? Някакви идеи?

Не получи отговор. Всъщност никой не забеляза въпроса му.

Конев все още бършеше гърдите и врата си. Погледът му към Морисън ни най-малко не беше сърдечен. Тъмните му очи пламтяха.

— Докато бяхте извън кораба предаването на усещания беше силно.

— Щом казвате — хладно отвърна Морисън, — но ви казах, че не си спомням нещо подобно.

— Може би има значение кой държи уреда.

— Не вярвам.

— Науката се основава не на вяра, а на доказателства. Защо не видим какво ще се случи когато излезете навън с компютъра си, така както направих аз? Ще ви вържем здраво, така че няма да се изгубите отново и ще можете да останете навън десет минути. Не повече.

— Няма да го направя — възпротиви се Морисън. — Вече го опитахме.

— И аз усетих мислите на Шапиров, макар вие да казвате, че не сте ги почувствали.

— Не сте усетили мислите му. Усетили сте само емоции. Не е имало думи.

— Защото сте изпуснали компютъра. Сам го казахте. Опитайте сега, без да го изпускате.

— Не. Няма да помогне.

— Изплашили сте се, защото се изгубихте. Този път няма да се откъснете, така както и аз. Няма да сте изплашен.

— Подценявате способността ми за уплаха, Юрий — Морисън сви рамене.

— Не е време за шеги — Конев изглеждаше отвратен.

— Не се шегувам. Лесно се плаша. Липсва ми вашата... каквото и да.

— Смелост?

— Добре. Щом искате признание, признавам, че ми липсва смелост.

Конев се обърна към Боранова.

— Наталия, ти си капитана. Заповядай на Албърт да опита още веднъж.

— Не мисля, че при тези условия мога да заповядвам — заяви Боранова. — Както каза самия той, каква полза ще имаме, ако обединим усилията си и го избутаме навън? Ако е неспособен да върши нищо, няма да получим резултат. Обаче мога да го помоля. Албърт?

— Спестете си думите — каза с досада Морисън.

— Още веднъж. Не повече от три минути, освен ако не приемеш някакви мисли.

— Няма да приема нищо. Убеден съм.

— Тогава само три минути, за да го докажем.

— Докога, Наталия? Ако не приема нищо, Юрий ще каже, че съзнателно съм разстроил компютъра си. Ако не си вярваме, няма да постигнем нищо. А ако например последвам примера на Конев, че несъгласието означава лъжа? Казах, че не усетих нито една мисъл или емоция на Шапиров, докато бях сам в вътрешноклетъчния поток. Конев твърди, че е приел. А някой друг? Вие, Наталия?

— Не. Не усетих нищо.

— София?

Калинина поклати отрицателно глава.

— Аркадий?

— Изглежда, че аз не съм твърде способен да приемам — отвърна с онеправдан глас Дежньов.

— Добре, значи Юрий остава сам. Откъде да знаем, че наистина е приел нещо? Няма да се държа нелюбезно като него. Няма да го обвинявам в лъжа. Но не е ли възможно желанието му да приеме нещо да го кара да си въобразява, че наистина е успял?

Лицето на Конев пребледня от гняв, но гласът му остана хладен, с изключение на слабото треперене:

— Забравете този спор. От часове сме в това тяло и ви моля да направите едно последно наблюдение, един последен експеримент, който може да оправдае всичко преживяно.

— Не — каза Морисън. — Последния плаща сметката. И преди съм го чувал.

— Албърт — обади се Боранова, — този път няма да има грешки. Един последен експеримент.

— Налага се да бъде последен експеримент — намеси се Дежньов. — Енергийните ни ресурси са по-малки, отколкото бих искал. Скъпо ни излезе да ви намерим, Албърт.

— И все пак ви намерихме — допълни Конев — без да отчитаме цената. Аз ви намерих — неочаквано се усмихна жестоко. — И нямаше да успея да ви открия, ако не приел излъчванията на уреда ви. Щеше да е невъзможно. Имаме доказателство, че онова, което съм усетил не е въображаемо. И тъй като ви открих, трябва да ми платите.

Ноздрите на Морисън се разшириха.

— Последвали сте ме, защото експлозията ми щеше да ви убие след няколко минути. Какво заплащане очаквате за това, че сте се опитвали да спасите собствения си жи...

Ненадейно корабът се метна встрани. Разлюля се се силно и Конев, който стоеше прав, залитна и се хвана за облегалката на креслото си.

— Какво беше това? — извика Боранова, вкопчвайки се с една ръка в контролните си уреди.

Калинина се приведе над компютъра си.

— Зърнах нещо, на на тази светлина се вижда трудно. Може би беше рибозома.

— Рибозома? — повтори учудено Морисън.

— Защо не? Те са разпръснати из цялата клетка. Рибозомите са органелите, които произвеждат протеин.

— Знам какво са — отвърна обидено Морисън.

— Така че тя ни блъсна. По-скоро при преминаването си ние сме я блъснали. Няма значение гледната точка. Просто получихме един силен удар като от Брауновото движение.

— По-лошо — намеси се Дежньов, сочейки ужасено навън. — Не приемаме топлина, а осцилираме.

Морисън, взирайки се с отчаяние, позна същото явление, което беше видял в клетката. Водните молекули очевидно се разширявах и свиваха.

— Спри го! Спри го! — изкрещя Конев.

— Опитвам се — отвърна Боранова през здраво стиснатите си устни. — Аркадий, спри двигателите и ми освободи цялата енергия! Изключи климатичната инсталация, светлината, всичко!

Боранова се надвеси над слабото сияние излъчвано от захранвания с батерии компютър. Освен светлината на компютрите на Боранова и на седящата до него Калинина, Морисън не виждаше нищо друго. В пълния мрак на клетката, разположена дълбоко в мозъка, не можеше да види как водните молекули се издуват и спадат.

Но не можеше да има никакво съмнение. Чувстваше вибрациите със стомаха си. В крайна сметка не осцилираха водните молекули. Осцилираше миниатюризационното поле и обектите в него, и той самият.

Всеки път щом корабът се разширяваше, което се виждаше като свиване на водните молекули, полето превръщаше част от енергията си в топлина и можеше да почувства вълната, която го облива. След това, щом Боранова вкараше енергия в полето и го принудеше да се свие, топлината изчезваше. За известно време осцилациите се забавиха и започнаха да отслабват.

Но след това вибрациите се засилиха и разбра, че Боранова се беше провалила. Не беше успяла да предотврати приближаващата спонтанна миниатюризация и след десет секунди щеше да е мъртъв. Той и всичко останали, и тялото, в което се намираха, щяха да експлодират в облак от водна пара и въглероден двуокис.

Почувства се замаян. Усети, че ще припадне и по свой страхлив начин ще изпревари смъртта със секунда, а последното му чувство ще бъде силен срам.

Секундите минаваха и Морисън не припадаше. Размърда се леко. „Не трябваше ли вече да е мъртъв?“ Следващият въпрос беше неизбежен: Има ли живот след смъртта? Бързо отхвърли тази възможност.

Чуваха се нечий ридания. Не! Някой дишаше тежко.

Отвори очи и откри, че гледа в сумрака към Калинина. Тъй като цялата налична енергия отиваше в усилията да се предотврати деминиатюризацията на кораба, можеше да я види само на слабата светлина на компютъра ѝ. Успя да различи приведената ѝ глава, разрошената ѝ коса. Дишаше със свистене през полуотворените си устни.

Морисън се огледа с неочакван прилив на надежда и живот. Като че ли осцилациите на кораба бяха намалели. Докато наблюдаваше отслабнаха още повече.

Калинина предпазливо спря и погледна встрани към него, а лицето и се изкриви в болезнена усмивка.

— Направих го — прошепна дрезгаво.

Светлината в кораба се засили бавно, почти колебливо и Дежньов изпусна дълбока, трепетна въздишка:

— Щом сега не умрях, надявам се да поживея още известно време. Както казваше баща ми: „Животът би бил непоносим, ако смъртта не беше още по-лоша.“ Благодаря ти, Наташа. Можеш завинаги да ми бъдеш капитан.

— Не бях аз — каза Боранова с толкова състарено лице, че Морисън нямаше да се изненада, ако видеше бели кичури в черната ѝ коса. — Просто не успях да напълня достатъчно енергия. Ти ли направи нещо, София.

Калинина беше затворила очи, но гърдите ѝ все още се издигаха тежко. Размърда се леко, като че ли не желаше да отговори на въпроса, като че ли не желаше нищо друго, освен да се наслади за малко на живота.

— Не знам. Може би.

— Какво направи? — попита Боранова.

— Не можех просто да чакам смъртта. Направих кораба електрически двойник на Д-глюкозната молекула и се надявах, че клетката ще свърши нормалната си работа и ще реагира с молекулата на АТФ — аденозинтрифосфата. При тази реакция, корабът се свързва с фосфатна група и печели енергия. Надявах се, че тази енергия ще подпомогне миниатюризационното поле. След това неутрализирах кораба и фосфатната група отпадна. Отново Д-глюкоза, печалба на енергия, неутрализация и така нататък, отново и отново — тя спря за да си поеме дъх. — И пак, и пак. Пръстите ми се движеха толкова бързо, че не бях сигурна дали натискам правилните клавиши. Вероятно съм ги натискала. И корабът спечели достатъчно енергия, за да се стабилизира полето.

— Как се досети? — каза Боранова. — Никога не съм чувала за подобно предположение...

— Нито пък аз — отвърна Калинина. — Просто тази сутрин, преди да се кача на кораба, се чудех какво бих направила... или какво би направил някой друг, ако започне спонтанна деминиатюризация. Помислих си, че ще е нужна енергия, но ако кораб не може да подаде достатъчно, клетката не би ли могла да ни я даде? Ако е възможно, може да се осъществи само с АТФ, какъвто има всяка клетка. Не знаех дали ще се получи. Трябваше да изразходвам енергия, да променям електрическите характеристики на кораба и беше възможно да прахосам повече, отколкото да получа от АТФ. Или пък енергията от АТФ можеше да не въздейства на кораба по такъв начин, че да се противопостави на деминиатюризацията. Всичко беше въпрос на риск.

Дежньов каза тихо, все едно че говореше на себе си:

— Както казваше старият ми баща: „Ако нямаш нищо за губене, рискувай спокойно.“ — след което добави по-оживено — Благодаря ти, малка София. Отсега нататък живота ми ти принадлежи. Готов съм да го дам за тебе при нужда. Дори ще отиде по-далече. Готов съм дори да се ожения за тебе, ако не ти се струва неподходящо.

— Рицарско предложение — усмихна се слабо Калинина, — но няма да искам да се жениш за мене. Животът ти, при нужда, е достатъчен.

Боранова беше се овладяла напълно.

— Ще бъде отбелязано с подробности в доклада. Бързото ти мислене и бързите ти действия спасиха всички.

Морисън не се довери на думите си. Почувства, че ще се разплаче. От признателност за спасения си живот? Или от възхищение от Калинина? Единственото, което успя да направи, беше да вземе ръката ѝ и да я целуне. След това се изкашля енергично и каза с необичайна мекота:

— Благодаря ви, София.

Изглеждаше смутена, но не отдръпна веднага ръката си.

— Можеше да не се получи — рече тя. — Не мислех, че ще сработи.

— Ако не беше се получило — додаде Дежньов, — нямаше да сме по-мъртви.

През цялото време само Юрий Конев не каза нито дума. Морисън се обърна към него. Седеше по обичайния си начин — съвсем изправен и с гръб към тях.

Морисън, чийто глас и гняв неочаквано се бяха върнали каза:

— Е, Юрий, какво ще кажете?

Конев метна бърз поглед над рамото си и отвърна:

— Нищо.

— Нищо? София спаси експедицията.

— Просто си свърши работата — вдигна рамене Конев.

— Работата си? Направи много повече — Морисън се наклони напред и сграбчи рамото на Конев. — Тя изобрети метод, който ни спаси. И при това спаси и вашия живот, идиот такъв. Тя е причината все още да сте жив. Можете поне да ѝ благодарите.

— Ще ѝ благодаря ако искам — отговори Конев, измъквайки рамото си от хватката на Морисън.

Ръцете на Морисън сграбчиха Конев за гърлото.

— Ти нещастен, егоистичен варварин — изръмжа Морисън, стискайки отчаяно. — Обичал си я по своя ненормален начин, а сега не искаш дори да ѝ благодариш. Поне една дума, боклук такъв.

Конев отново успя да се измъкне и двамата несръчно се сбиха. Пречеха им предпазните колани. Бяха се надигнали малко, но нито един не се движеше правилно при нулевата гравитация.

— Не го наранявай — изпищя Калинина.

„Няма да ме нарани“, помисли си Морисън, биейки се с всички сили. За последен път се беше бил когато беше на шестнайсет години и сега не се справяше много по-добре.

— Спрете! — проехтя остро гласа на Боранова. — И двамата!

Подчиниха се. И двамата.

— Албърт, не сте тук, за да учите някого на маниери. Юрий, не е нужно да се правиш на грубиян — то се получава по естествен начин. Ако не желаеш да признаеш, че София...

София се намеси с очевидно затруднение:

— Не моля за благодарности. Никого.

— Благодарности? — гневно каза Конев. — Нека всички кажем благодаря. Преди да започне деминиатюризацията се опитах да накарам този американски страхливец да ни благодари, че го спасихме. Не исках благодарност с думи. Не сме на танцова забава. Няма нужда от поклони и реверанси. Исках да покаже благодарността си, като излезе навън и се опита да приеме някоя от мислите на Шапиров. Той отказа. Кой е той, та да ме учи как и кога да казвам „благодаря“?

— Преди деминиатюризацията казах, че няма да го направя и сега го повтарям — заяви Морисън.

— Бием умрял кон — прекъсна ги Дежньов. — Свършихме енергията си като водка на сватба. От преследвания и деминиатюризации ни остана твърде малко енергия за нуждите на контролираната деминиатюризация. Трябва да се измъкваме оттук.

— Ако този човек излезе навън за няколко минути и се върне ще ни е нужна съвсем малко енергия — каза Конев. — След това можем да тръгваме.

За миг Конев и Морисън се спогледаха враждебно. Дежньов, с глас лишен от част от жизнеността му, каза:

— Бедният ми стар баща казваше: „Най-страшната фраза на руски е : «Това е в странно».“

Конев се обърна към него и гневно викна:

— Млъкни, Аркадий!

— Споменах — отвърна Дежньов — само защото е време да кажа: „Това е в странно.“

Боранова отметна косата си от челото. Морисън забеляза, че изглежда уморена, а косата ѝ е влажна от потта.

— Кое е странно, Аркадий? Да не си играем на думи.

— Потокът клетъчно вещество забавя скоростта си.

Последва кратко мълчание.

— Как разбра? — попита Боранова.

— Наташа, мила — отвърна тежко Дежньов, — ако седеше на моето място, щеше да знаеш, че клетката е изпълнена с кръстосани нишки...

— Цитоскелета — вмъкна Морисън.

— Благодаря, Албърт, дете мое — Дежньов направи широк замах с ръка. — Баща ми казваше: „По-важно е да познаваш самото нещо, отколкото името му.“ Все пак, не възразявам. Тези неща, каквото и да е името им, не спират нито клетъчния поток, нито кораба, но виждам проблясването им, когато преминаваме край тях. Е, сега проблясват по-бавно. Предполагам, че нишките не се движат, следователно ние се забавяме. И понеже не правя нищо, с което да намаля скоростта на кораба, допускам, че вътрешноклетъчния поток се забавя. Това се нарича логика, Албърт, така че не е нужно да ме образоваш по този въпрос.

— Мисля, че сме повредили клетката — каза слабо Калинина. В гласа ѝ прозвуча угризение.

— Една клетка повече или по-малко няма да навреди много на Шапиров, особено при състоянието в което се намира — успокои я Морисън. — Все пак няма да се изненадам, ако наистина клетката е мъртва. В края на краищата предполагам, че корабът ме е последвал яростно, за което ви благодаря, и вероятно е вибрирал толкова силно, че трептенията са се предавали на цялата клетка.

— Глупости — намръщи се Конев. — Ние сме с размерите на молекула, при това на малка молекула. Мислите ли, че каквото и да правим, независимо дали се движим или подскачаме, би могло да повреди цялата клетка?

— Не е нужно да спорим, Юрий — отвърна Морисън. — Изправени сме пред факт. Вътрешноклетъчният поток спира и това не е нормално.

— На първо място това е впечатление на Аркадий — заяви Конев, — а той не е невролог...

— Трябва ли да съм невролог, за да имам очи? — разпалено попита Дежньов, вдигайки ръка, като че ли искаше да удари другия.

Конев погледна Дежньов, но не потвърди забележката му.

— Освен това — продължи той — не знаем какво е нормално в една жива мозъчна клетка при това ниво на наблюдение. Може би в потока има затишия и завихряния, така че и да попаднем на нещо подобно, възможно е да е само временно.

— Свирите в гробище, Юрий — каза Морисън. — Истината е, че повече не можем да използваме тази клетка и нямаме достатъчно енергия, за да търсим наоколо друга.

Конев стисна зъби.

— Трябва да има още нещо, което да може да се направи. Не можем да се предадем.

— Наталия, вземете решение. Има ли някакъв смисъл по-нататъшното изследване на клетката? И имаме ли възможност да търсим друга клетка?

Боранова вдигна ръка и наклони глава в размисъл. Останалите се обърнаха към нея. Конев се възползва от възможността, сграбчи Морисън за ръката и го придърпа към себе си. Очите му бяха потъмнели от омраза.

— Защо смятате, че съм влюбен в... — той посочи с глава Калинина. — Какво ви дава право да мислите така? Кажете ми!

Морисън го погледна безучастно.

В този миг Боранова заговори, но думите ѝ не бяха отговор на въпроса на Морисън.

— Аркадий, какво правиш?

Дежньов, който се беше привел над управлението на кораба, вдигна глава.

— Връщам проводниците в предишното положение. Сглобявам радиото.

— Каза ли съм да правиш подобно нещо?

— Необходимостта ми каза да го направя.

— Не ти ли се струва, че ще е невъзможно да завиваме? — попита Конев.

Дежньов изръмжа и отговори с мрачна ирония:

— А не ти ли се струва, че няма нужда от повече завои?

— Каква необходимост те кара да го правиш, Аркадий? — запита Боранова.

— Не мисля, че само тази клетка не е в ред. Температурата около нас спада. Бавно.

— По твоите пресмятания? — изсмя се Конев.

— Не. По показанията на корабните уреди. От фоновото инфрачервено излъчване, което получаваме.

— От него нищо не може да се заключи — възрази Конев. — При нашите размери улавяме твърде малко фотони. Нивото постоянно би варирало.

— Ето така — кимна Дежньов и бясно размахна ръка нагоре-надолу. — Но все пак, макар и да се мята като лодка в тайфун, средното ниво слиза все по-надолу и по-надолу — и ръката му се спусна още по-надолу, без да спира да трепти.

— Защо температурата трябва да спада? — каза Боранова.

— Е, хайде, Наталия — усмихна се мрачно Морисън. — Мисля, че знаеш защо. Знам, че и Юрий знае защо. Аркадий иска да открие причината и това го кара да сглобява радиото.

Последва неудобно мълчание, с изключение на пъшкането и профанското мърморене на Дежньов, който се бореше с проводниците.

Морисън се взря в заобикалящата ги панорама, която, след като отново включиха корабния прожектор, пак се виждаше по обичайния незадоволителен начин. Обграждаше ги обичайното блещукане на малките и големи молекули, които се носеха заедно с тях. След като Дежньов го беше споменал, забеляза периодичното отражение на светлината от въжетата, които се простираха пред тях и отминаваха с голяма скорост.

Несъмнено това бяха тънки колагенови нишки, които запазваха формата на неврона и го предпазваха от превръщането му в груба сферична топка под въздействието на собственото му повърхностно напрежение. Ако не знаеше за наличието им, нямаше да ги забележи. Дойде му на ум, че Дежньов като навигатор трябваше да следи за всичко и нямаше нито пътеводител, нито инструкции, нито опит в

напълно непредвидимите ситуации, в които кораба можеше да попадне. Несъмнено задачата му го поставяше в по-голямо напрежение, отколкото останалите.

Сигурно останалите приемаха задълженията на Дежньов като нещо естествено. Не беше честно.

Дежньов се изправи. В едното си ухо имаше слушалка.

— Сега трябва да възстановя връзката. Чувате ли ме? Пещера... Пещера... Да — усмихна се той. — Съжалявам, но както ви казах, или свързка, или завиване. Как е при вас? ... Какво? ... Моля, повторете бавно. ... Да, така мисля.

Обърна се към останалите и каза:

— Другари, академик Пьотр Леонидович Шапиров е мъртъв. Всички признаци на живот са изчезнали преди трийсет минути и сега нашата задача е да напуснем тялото.

ГЛАВА 17

НАПУСКАНЕТО

*Ако можехме да излизаме толкова лесно,
колкото и да влизаме, живота щеше да е песен.*

Дежньов-старши

Над кораба надвисна мрачно мълчание.

Калинина зарови лице в дланите си и след един дълъг, мъчителен момент прошепна:

— Сигурен ли си, Аркадий?

И Дежньов, примигвайки, за да сдържи сълзите си, отвърна с въпрос:

— Дали съм сигурен? Човекът беше на границата на смъртта от седмици. Клетъчният поток се забавя, температурата спада и от Пещерата, където използват всички уреди, които някога са били изобретявани, казват, че е мъртъв. Какво друго ни остава, освен да повярваме?

— Бедния Шапиров — въздъхна Боранова. — Заслужаваше по-добра смърт.

— Можеше да издържи още един час.

— Юрий, той не е имал право на избор — намръщи се Боранова.

Морисън почувства хлад. Досега беше забелязвал само червените телца, някакви частички от вътрешността на клетката, от вътрешността на неврона. Светът му беше ограничен до най-близката околност.

Поглед навън, през прозрачните стени на кораба и за първи път забеляза материята, пласт върху пласт. При сегашните мащаба, при размер на кораба колкото глюкозна молекула, а самият той не по-голям от атом, тялото на Шапиров беше по-голямо отколкото цялата Земя.

И ето, той беше тук, заровен в една планета от мъртва органична материя. Почувства, че траурната пауза се проточва прекалено дълго. По-късно щяха да имат време, но сега...

— Как ще се измъкнем? — попита с глас, може би по-силен отколкото трябваше да бъде.

Боранова го погледна изненадано, а очите ѝ се разшириха. Морисън беше сигурен, че от скръб по Шапиров, беше забравила за миг, че трябва да излизат.

Прочисти гърлото си и с очевидно усилие придаде на гласа си обичайния делови тон:

— Като начало трябва да се деминиатюризираме малко.

— Защо само малко? — каза Морисън. — Защо веднага да не се деминиатюризираме до нормални размери? — след това, за да предотврати неизбежното възражение, добави — Ще причиним повреди на тялото на Шапиров, но той е мъртъв, а ние все още сме живи. Нашите нужди излизат на преден план.

Конев погледна укорително към Морисън.

— Албърт, дори и мъртвото тяло заслужава уважение, особено тялото на един велик учен като академик Пьотр Шапиров.

— Да, но определено не чак толкова, че да рискуваме живота си.

Нетърпението на Морисън нарастваше. Познаваше Шапиров бегло, повече от репутацията му. За него той не беше свръхчовека, какъвто беше за останалите.

— Като оставим настрана въпроса за уважението — намеси се Дежньов, — ние сме заобиколени от черепа на Шапиров. Ако се увеличим дотолкова, че да запълним черепа, ще трябва да го строшим с помощта на миниатюризационното поле, ще изгубим твърде много енергия и ще се деминиатюризираме експлозивно. Трябва да се измъкнем от черепа.

— Албърт е прав — заяви Боранова. — Да започваме. Ще деминиатюризирам кораба до размерите на клетка. Аркадий, поискай от хората в Пещерата да определят точното ни положение. Юрий, провери дали можеш да установиш позицията ни с церебрографа.

Морисън се загледа през корпуса към далечната клетъчна мембрана — един по-ярък и непрекъснат блясък, на чийто фон се виждаха случайните отражения на светлината от молекулите.

Първият признак за започващата деминиатюризация бе смаляването на молекулите. Всъщност това беше единствения начин, по който Морисън можеше да опише събитията.

Като че ли заоблените обекти, които изпълваха пространството около тях и които мозъка на Морисън по-скоро изграждаше от отраженията на светлината, вместо наистина да ги вижда, се свиха. Приличаха на балони, чиито въздух изтичаше, докато околната течност започна да изглежда равномерна.

Заедно с изглаждането на течността, далечните големи макромолекули — протеините, нуклеиновите киселини, все още големите клетъчни структури — също започнаха да се смаляват, ставайки по-ясно очертани. Отразените искрици светлина се сгъстиха.

Клетъчната мембрана започна да се приближава и също стана по-лесно различима. Идваше все по-близо и по-близо. Всъщност корабът се намираше в тесния дендрит, който излизаше от клетката. Щом щяха да се увеличават до размерите на клетка, трябваше да станат много по-големи от този израстък.

Мембраната очевидно щеше да се сблъска с кораба и Морисън автоматично стисна зъби и се сви, за да посрещне удара.

Удар нямаше. Мембраната се приближи съвсем близо, а след това просто се разкъса и изчезна. Оказа се прекалено тънка и твърде слабо свързана, за да издържи последиците от натиска на миниатюризационното поле. Въпреки че корабът вече се беше деминиатюризирал до известна степен, все още бяха много, много по-малко от нормалния свят. Молекулите на мембраната при навлизането си в полето се смаляваха, изгубваха контакт една с друга, така че целостта на структурата се разруши.

Морисън очаровано наблюдаваше процеса. Околността изглеждаше хаотична, докато не започна да различава междуклетъчната джунгла от колагенови нишки, с която се бяха сблъскали преди да навлязат в неврона. Джунглата продължи да се свива, докато колагеновите клони и въжета не се превърнаха в нишки.

— Засега толкова — обяви Боранова. — Трябва да можем да преминем през някоя малка вена.

— При всяко положение — изсумтя Дежньов. — Нямаме много енергия.

— Сигурно ще стигне, докато си пробием път навън от черепа.

— Да се надяваме — каза Дежньов. — За съжаление си само капитан на кораба, не и на законите на термодинамиката.

Боранова поклати глава, като че ли искаше да го упрекне.

— Аркадий, нека да определят позицията ни и... не ме поучавай.

— Наталия, убеден съм, че не е наложително да определят позицията ни. Не би могла да бъде съществено различна от точката, в която напуснахме капиляра. За цялото си скитане сме преминали от

единия неврон в съседния му. Разликата в позициите едва ли е измерима по нормалната микроскопична скала.

След няколко минути съобщиха координатите им.

— Както ви казах — рече Конев.

— Какво ѝ е хубаво на позицията, Юрий? — попита Морисън. — Не знаем накъде сме насочени и можем да се движим само в тази посока, каквато и да е тя. След като възстановихме радиовръзката, не можем да завиваме.

— Е, след като има само една посока, ще тръгнем натам. Сигурен съм, че бащата на Аркадий е казал нещо по този въпрос.

Дежньов веднага заговори:

— Той казваше: „Щом има само едно възможно действие, решенията се взимат лесно.“

— Виждате ли? — рече Конев. — И ще се убедите, че независимо от посоката ще намерим пътя навън. Напред, Аркадий!

Корабът се насочи напред, разоравайки крехките колагенови нишки, премина през един неврон и разкъса някакъв аксон. Не беше за вярване, че доскоро се намираха в един от тези аксони и той им изглеждаше като магистрала широка сто километра.

— Да предположим, че Шапиров беше жив, щом се наложеше да излизаме от тялото — сухо каза Морисън. — Какво щяхме да направим?

— Какво искате да кажете? — попита Боранова.

— Имам предвид, каква алтернатива имаме на този начин на движение? Нямаше ли да се наложи да определим позицията си? И за тази цел нямаше ли да се наложи да установим връзка? И след това нямаше ли да сме способни да се движим само в една посока — напред? Нямаше ли да се наложи да се деминиатюризираме, за да не пътуваме еквивалента на десетки хиляди километра, вместо само няколко? Накратко, нямаше ли да се наложи да си пробиваме път през живите неврони на живия Шапиров, за да си проправим път навън така, както сега разкъсваме умиращите и мъртвите неврони?

— Е... да — потвърди Боранова.

— Тогава, къде е уважението към живото тяло? Всъщност ние се поколебахме да нарушим целостта на едно мъртво тяло.

— Албърт, трябва да разберете, че операцията е извънредна и използваме непригоден кораб. Нямаме друг избор. Във всеки случай,

не беше ли ваше предложението да се деминиатюризираме на място, да строшим черепа и да оставим Шапиров без глава. Дори да беше жив, сегашния ни курс щеше да разруши десетина неврона, може би стотина, и едва ли това щеше да влоши забележимо положението на Шапиров. Мозъчните клетки умират през целия живот, също като червените телца.

— Не е точно така — мрачно рече Морисън. — Червените телца се постоянно се подменят. Но невроните — не.

Конев ги прекъсна със силен глас, като че гореше от нетърпение да прекъсне безполезния разговор.

— Аркадий, спри! Трябва отново да определим позицията си.

Всички на кораба замълчаха, като че ли разговорите биха могли да попречат на измерванията извършвани в Пещерата или да разсеят хората, които ги правят.

Накрая Дежньов прошепна резултатите на Конев, който каза:

— Поискай потвърждение, Аркадий. Убеди се, че си ги разбрал правилно.

Морисън разкопча колана си. Все още беше практически безтегловен, но определено се чувстваше по-тежък, отколкото през престоя им в клетката. Внимателно се издърпа нагоре, така че да може да наблюдава церебрографа над рамото на Конев.

Виждаха се две червени точки, съединени с тънка червена линия. Картата на дисплея се сгъсти малко, точките се приближиха, след това отново се увеличи, но в друга посока.

Пръстите на Конев работеха бързо по клавиатурата. Картата стана двойна и неразбираема, но Морисън знаеше, че Конев разполага с устройство, което може да я представи стереоскопично, придавайки й трето измерение.

Конев остави устройството и заяви:

— Наталия, този път шанса е на наша страна. Където и да се намираме и накъдето и да се движим, рано или късно бихме срещнали някоя малка вена. Но в случая сме на прав път. Не сме много далеч и ще я достигнем под такъв ъгъл, че ще можем да навлезем в нея.

Вътрешно Морисън изпусна въздишка на облекчение, но не можа да се стърпи и каза:

— А какво щяхте да направите, ако шанса беше поставил вената много далеч?

— Тогава — студено отвърна Конев — щях да накарам Дежньов да разглоби радиото и да завие към нея.

Дежньов обаче се обърна към Морисън, направи гримаса на несъгласие и безмълвно каза:

— Нямаме достатъчно енергия.

— Карай напред, Аркадий — заповедно се намеси Боранова — и влез във вената.

— Картата на Юрий е вярна — заяви Дежньов след няколко минути, — за което не бих се обзаложил с голям ентусиазъм. Вената е точно пред нас.

Морисън зяпна извиваща стена, която се стопяваше от погледа му нагоре и надолу, създавайки само неясно впечатление, че има плочеста структура. Морисън неспокойно си помисли, че кораба може и да не успее да се помести в нея.

— София — попита Боранова, — би ли могла да придадеш на кораба някаква електрическа характеристика, която да ни помогне да влезем във вената?

Калинина не изглеждаше много сигурна.

— Едва ли, Наталия — каза Морисън. — Може би отделните клетки все още не са напълно мъртви, но организацията в тях вече е разрушена. Едва ли някоя клетка в тялото би ни приела посредством пиноцитоза или какъвто и да е друг начин.

— В такъв случай какво да правя? — каза нещастно Дежньов. — Да си пробия път със сила?

— Разбира се — потвърди Конев. — Притисни кораба към стената. Малка част от нея ще се миниатюризира и ще можеш да се вмъкнеш. Няма да е необходимо да използваш прекалено двигателите.

— А-ха! — възкликна Дежньов — Говори експерта. Вената ще се миниатюризира и ще се разпадне с цената на енергия от нашето поле, повече енергия, отколкото ако си пробием път с моторите.

— Аркадий — намеси се Боранова, — не се гневи. Сега не му е времето. Употреби умерено двигателите и използвай първото отслабване на стената на вената от миниатюризацията, и се вмъкни. Използването на двете техники ще изразходи по-малко енергия, отколкото всяка от тях поотделно.

— Можем да се надяваме — каза Дежньов, — но казването не означава, че ще стане. Веднъж, когато бях малък, баща ми каза: „Жаркото признание, синко, не е гаранция за истината.“ Каза ми го, когато най-сериозно се заклех, че не съм счупил лулата му. Попита ме дали разбирам, какво ми казва. Отвърнах, че не разбирам и той ми го обясни подробно. След това ме натупа.

— Да, Аркадий — кимна Боранова, — но сега тръгвай.

— Няма да наводниш мозъка с кръв — каза Конев. — Сега, след като Шапиров е мъртъв, не би имало значение, но, така или иначе, кръвта вече не се движи. Практически нищо няма да изтече.

— Хм — рече Дежньов, — това поражда интересен въпрос. При нормални условия, след като влезем във вената, кръвния поток би ни понесъл в определена посока. Щом кръвта не тече ще трябва да използвам двигателите, но в каква посока?

— Щом веднъж проникнем във вената — спокойно обясни Конев, — ще завиеш надясно. Така казва церебрографът ми.

— Но ако няма течение, което да ме обърне надясно и ако вляза под ъгъл наляво?

— Аркадий, ще влезеш под ъгъл надясно. Церебрографът ми казва и това. А сега, няма ли да започнеш?

— Давай, Аркадий! — окуражи го Боранова. — Нямаме друга възможност, освен да се осланяме на церебрографа на Юрий.

Корабът се насочи напред и щом носа опря в стената, Морисън почувства как се напрегат моторите. След това стената просто поддаде, отдръпна се във всички посоки и кораба се озова вътре.

Дежньов незабавно спря двигателите. Корабът се придвижи с бързо намаляваща скорост, отскочи от далечната стена, без да й причини никакви повреди при краткия контакт, доколкото можа да види Морисън, и застана успоредно на оста на огромния тунел на вената. Ширината на кораба беше доста по-голяма от половината диаметър на кръвоносния съд.

— Е — попита Дежньов, — правилно ли сме ориентирани? Ако не сме, нищо не може да се направи. Не мога да се върна назад. Твърде плътно изпълваме вената, за да може Албърт да излезе и да ни завърти, а и нямаме достатъчно енергийни ресурси, за да се миниатюризираме и да направим завой.

— Насочени сме в правилната посока — сурово каза Конев. — Просто тръгни и скоро сам ще се убедиш. Кръвоносният съд ще става по-голям с движението.

— Да се надяваме. А ако се разширява, още колко ще трябва да пътуваме докато излезем от тялото?

— Все още не мога да каза — отговори Конев. — Трябва да проследя вената на церебрографа, да се консултирам с хората в Пещерата и да уговорим вкарването на игла, колкото е възможно по-близо до мястото, където ще излезем от черепа.

— Мога ли да обясня, че не можем да се движим вечно — рече Дежньов. — С всичките тези миниатюризации и деминиатюризации,

след завоите с ниска ефективност, погрешните капиляри и преследването на Албърт, сме изразходвали много повече енергия от предвиденото. Имахме много повече енергия, отколкото считахме за нужно и все пак почти я изразходихме.

— Нима искаш да кажеш, че нямаме енергия? — запита Боранова.

— Почти. Не го ли повтарям от известно време? Не ви ли предупредих, че се изчерпва?

— Но до каква степен сме я изчерпали? Да не искаш да кажеш, че няма да ни стигне, за да излезем извън черепа?

— При нормални условия щяхме да имаме достатъчно. Ако се намирахме в жива вена, можехме да разчитаме на кръвния поток, който щеше да ни отнесе. Но сега няма никакво течение. Шапиров е мъртъв и сърцето му не бие. Това означава, че ще трябва да се придвижваме на собствен ход и колкото по-студен става потока, толкова по-гъста ще става кръвта, двигателите ще трябва да работят повече и енергията ни ще се изчерпва по-бързо.

— Имаме да изминем само няколко сантиметра — каза Конев.

— Само няколко? — ядно рече Дежньов. — По-малко от една педя? Наистина ли? По нашите размери трябва да изминем километри.

— Не трябва ли да се деминиатюризираме още? — попита Морисън.

— Не можем — Дежньов вече говореше доста силно. — Нямаме достатъчно енергия. Неконтролируемата деминиатюризация не изисква енергия; напротив, тя освобождава енергия. Но контролируемата деминиатюризация... Вижте, Албърт, ако скочите от прозореца на висока сграда, ще достигнете без усилия до земята. Но ако искате да преживеете изпитанието и ако искате да се спуснете бавно, ще трябва да слезете по въже, за което ще са нужни доста усилия. Разбирате ли?

— Разбирам — промърмори Морисън.

Ръката на Калинина се прокрадна и леко стисна неговата.

— Не обръщайте внимание на Дежньов — тихо каза тя. — Мърмори и негодува, но ще ни откара.

— Аркадий — обади се Боранова, — ако разпалеността не е гаранция за истината, както току-що ни каза, тя не е и гаранция за хладния ум и правилното решение. По-скоро обратното. Така че защо

просто не тръгнеш по вената и може би енергията ще ни стигне до иглата.

Корабът тръгна и Морисън си помисли, че всеки изминат метър ги приближава към спринцовката.

Мисълта не беше много успокояваща. Не би имало голяма разлика, ако до иглата не им достигне малко или много. Все пак пулса му се нормализира и спокойно загледа бързо отминаващата стена.

Червените телца и тромбоцитите изглеждаха много по-многобройни, отколкото в артериите и капилярите, през които преминаха. Тогава кръвта течеше и наоколо имаше сравнително малко обекти, които се движеха заедно с тях. Сега разнообразните тела бяха неподвижни. Корабът отминаваше безчет обекти, като ги разблъскваше наляво и надясно, оставяйки ги полюляващи се зад себе си.

От време на време подминаваха случайни бели клетки, огромни, топчести и неподвижни. Сега белите клетки бяха напълно безразлични към наличието на преминаващи чужди тела. Дори веднъж корабът просто се шмугна през една бяла клетка и я остави разкъсана зад себе си.

— Движим се в правилна посока — заяви Конев. — Вената определено е по-широка от преди.

И наистина беше така. Морисън беше го забелязал, без да схване значението на факта. Беше прекалено погълнат от самото движение.

Почувства слаб пристъп на надежда. Щеше да бъде истинска беда, ако се движеха в погрешна посока. Вената щеше да се стесни и да се пръсне, оставяйки ги да се носят в сивото вещество, с може би недостатъчно гориво, за да открият и достигнат друга вена.

Конев записваше нещо, което Дежньов му диктуваше. Кимна и попита:

— Потвърдиха ли тези цифри, Аркадий? Добре!

Прекара известно време над церебрографа, след което обяви:

— Чуйте, знаят в коя вена се намираме и ще вкарат иглата в точката, която съм отбелязал на церебрографа. Ще я достигнем след по-малко от половин час. Аркадий, можем ли да се движим още половин час?

— Вероятно малко по-малко. Ако сърцето биеше...

— Да, знам, но не бие. Наталия, мога ли да видя записките ти за онова, което сме приели от мисловните процеси на Шапиров? Искam

да изпратят необработените данни навън, в Пещерата.

— Искаш да ги изпратиш за всеки случай? — попита Боранова.

— Точно това имам предвид. Дойдохме тук заради тези данни и не искам да се изгубят, ако не успеем да се измъкнем.

— Правилно, Юрий — кимна Боранова.

— Ако приемем — в гласа на Конев неочаквано прозвучаха гневни нотки, — че данните изобщо имат някаква стойност.

Отправи бърз поглед към Морисън. След това се наклони към Дежньов и двамата започнаха да предават информацията, от компютър на компютър, от малкия към големия, от вътрешността на вената към външния свят.

Калинина все още държеше ръката на Морисън, може би по-скоро за свое, отколкото за него успокоение.

— София, какво ще се случи — попита той, — ако енергията ни се изчерпи преди да достигнем до иглата?

Калинина повдигна вежди и отвърна:

— Просто ще трябва да останем на едно място. Хората в Пещерата ще се опитат да ни намерят където и да сме.

— Нали няма да се деминиатюризираме, щом енергията ни свърши?

— О, не. Миниатюризацията е метастабилно състояние. Спомнете си, че ви го обяснихме. Ще останем в него неопределено дълго. Възможно е... това случайно псевдо-Брауново движение на свиване и уголемяване да предизвика спонтанна деминиатюризация, но не и преди да са изминали... Кой знае?

— Години?

— Вероятно.

— Разбира се няма да имаме голяма полза — каза Морисън. — Ще умрем от задушаване. Без енергия няма да можем да рециклираме въздушните си запаси.

— Казах, че хората в Пещерата ще се опитат да ни намерят. Компютрите ни все още ще работят. Могат да срещат вената и да ни открият по електронен път или дори визуално.

— Как биха могли да открият една клетка между петдесет трилиона?

— Албърт, вие сте песимист — Калинина тупна с ръка. — Ние сме лесно различима клетка. При това можем да изпращаме

радиосигнали.

— Мисля, че ще е по-добре, ако открием иглата и не се налага да ни търсят.

— Аз също. Просто исках да ви кажа, че ако привършим енергията и не открием иглата, няма да настъпи края на света.

— А ако я намерим?

— Тогава ще ни изтеглят и енергийните източници на Пещерата ще се погрижат за деминиатюризацията ни.

— Не могат ли да го направят още сега?

— Заобиколени сме прекалено плътно от големия количество неминиатюризирано вещество и ще бъде много трудно да фокусират деминиатюризиращото поле точно върху нас. След като веднъж се озовем навън, условията ще бъдат напълно различни.

В този момент Дежньов заговори:

— Всичко ли предадохме, Юрий?

— Да. Всичко.

— В такъв случай моето задължение е да ти кажа, че имаме енергия само за още пет минути движение. Може би по-малко, но със сигурност не повече.

Морисън, който все още държеше ръката на Калинина, конвулсивно сви пръсти и младата жена трепна.

— Извинявайте, София.

Тя издърпа ръката си и силно я разтърка.

— Юрий, къде се намираме? — запита Боранова. — Можем ли да достигнем до иглата?

— Бих казал да — отвърна Конев. — По-бавно, Аркадий. Пести енергията, която ни е останала.

— Не, повярвайте ми — възрази Дежньов. — При сегашната скорост разцепваме кръвта със сравнително малко завихряне благодарение на аеродинамичната форма на кораба. Ако намалим скоростта, турбулентността ще нарасне и ще губим повече енергия.

— Но не трябва да подминем определеното място — каза Конев.

— Няма. Щом загася моторите, скоростта започва да пада, заради плътността на кръвта. При забавянето ни турбулентността нараства и започваме да спираме още по-бързо, така че след десет секунди сме напълно спрели. Ако имяхме нормалната си маса и инерция, бързото спадане на скоростта би ни размазало в предната част на кораба.

— В такъв случай, ще спреш щом ти кажа.

Морисън се беше надигнал и отново гледаше над рамото на Конев. Прецени, че вероятно церебрографа работеше с най-голямото си увеличение. Тънката червена линия, която отбелязваше траекторията на кораба само от пресмятания, сега беше дебела и приближаваше до малко зелено кръгче, което вероятно представляваше позицията на иглата.

Но все пак позицията им се определяше само от пресмятания и беше възможно да има малка грешка. Конев непрекъснато местеше погледа си между церебрографа и гледката пред тях.

— Трябваше да се насочим към някоя артерия — неочаквано подхвърли Морисън. — След смъртта те са празни. Нямаше да губим енергия заради съпротивлението и турбулентцията.

— Безполезна идея — възрази Конев. — Корабът не може да се движи във въздуха — вероятно щеше да продължи да говори, но в този миг се сепна и извика — Спри, Аркадий! Спри!

Дежньов блъсна напред с дланта си ръчката пред себе си. Тя се отмести и Морисън почувства леко люшване напред, кораба забави движението си и почти незабавно спря.

Конев посочи с ръка. Виждаше се голям кръг, светец оранжево.

— Използват влакнеста оптика, за да сигурни, че върха свети. Казаха, че няма да го пропусна.

— Но ние го пропуснахме — напрегнато рече Морисън. — Виждаме го, но не сме там. За да стигнем дотам, трябва да завием, а това означава Дежньов отново да прекъсне връзката.

— Няма да има полза — отвърна Дежньов. — Имам достатъчно енергия за още четиридесет и пет секунди, но определено няма да мога да потегля, след като съм спрял. Повече не можем да се движим.

— Е, ами сега? — започна Морисън почти със стон.

— Е, ами сега има друг вид възможно движение. От другата страна на тази игла има разумни същества. Аркадий, кажи им да я вкарат съвсем бавно.

Оранжевият кръг бавно се разшири и стана леко елиптичен.

— Няма да ни уцели — вмъкна Морисън.

Конев не му отвърна, а се наведе към Дежньов, за да може да говори направо по предавателя. За миг оранжевата елипса се сплеска още повече, но движението ѝ спря веднага след командата на Конев. След това се превърна в почти правилен кръг. Иглата беше съвсем близо и сочеше право към тях.

Неочаквана всички околни обекти се раздвижиха. Смъртните очертания на червените телца и на случайните тромбоцити се размърдаха и се насочиха към кръга. Корабът също се раздвижи.

Морисън погледна нагоре и наоколо, докато оранжевия кръг ги обхвана отвсякъде, след това се плъзна покрай кораба, сви се бързо и изчезна.

— Всмукаха ни — обяви със задоволство Конев. — Вече можем спокойно да седнем. Те ще се погрижат за останалото.

78.

Морисън се опитваше с всички сили да изтрие мисълта от съзнанието си, да затвори ума си. Или щяха да се върнат обратно към стандартния свят, към нормалното, към реалността, или щяха да умрат като микроби и Вселената щеше да продължи без тях, както, между другото, неизбежно щеше да се случи след двацет, трийсет, четиридесет години.

Затвори очи и се опита да не реагира на нищо, дори и на биенето на сърцето си. Усети леко докосване по лявата си ръка. Сигурно беше Калинина. Отдръпна ръката си, не изведнъж, а полека, с думите:

— Не сега.

Малко по-късно се обади Боранова:

— Аркадий, кажи им да евакуират секция В и да използват дистанционно управление. Ако си отидем, няма защо да повличаме и други хора с нас.

Морисън се зачуди дали наистина секция В беше евакуирана. Самият той би я евакуирал, ако му заповядаха, би я евакуирал дори и без заповед, но сигурно имаше безумци, които горяха от нетърпение да присъстват при безопасното завръщане на първия екип, изследвал живо човешко тяло. Сигурно така щяха да разказват на внуците си.

Какво ли щеше да стане с тези хора, ако се случеше да нямат внуци, ако умряха прекалено млади, за да ги видят, ако техните деца решаха никога да нямат деца, ако...

Смътно усещаше, че целенасочено се занимава с безсмислици и маловажни неща. Човек не би могъл наистина да не мисли за нищо, особено ако е посветил живота си на мисленето, но просто можеше да не разсъждава за нищо важно. В края на краищата имаше толкова много възможни мисли, които бяха по-скоро маловажни, отколкото важни, по-скоро незначителни, отколкото жизненоважни, по-скоро безсмислени, отколкото смислени, че...

Като че ли беше заспал. Когато по-късно си припомняше, почти беше убеден, че е станало точно това. Не мислеше, че е толкова хладнокръвен, но всъщност това не беше хладнокръвие, а по-скоро

слабост; бягство от напрежението; усещане, че някой друг взима решенията, че най-накрая може напълно да се отпусне. А може би, макар и да не искаше да го признае, просто му беше дошло много и беше изгубил съзнание.

Отново усети леко докосване по лявата си ръка и този път не се отдръпна. Размърда се и отвори очи. Видя, че са осветени от нормална светлина. Прекалено нормална — заболяха го очите. Примигна бързо и очите му се насълзиха.

— Албърт, събудете се! — Калинина се беше навела над него.

Потърка очи и започна да схваща естественото обяснение на нещата.

— Пристигнахме ли?

— Да. Всичко е наред. Всички сме невредими и чакаме само вас. Вие сте най-близо до вратата.

Морисън погледна към отворената врата и понечи да се изправи, надигна се няколко инча и падна.

— Аз съм тежък!

— Знам — отвърна Калинина. — Самата аз се чувствам като слон. Просто се изправете бавно. Ще ви помогна.

— Не, не, всичко е наред — отблъсна предложената му ръка.

Залата беше препълнена. Ясно се виждаха лица, едно до друго, гледащи към него, усмихващи се, очакващи. Не искаше всички тези хора — съветски граждани — да видят как единствения американец става на крака с помощта на млада съветска жена.

Бавно, залитайки, но самостоятелно, той се изправи на крака, пристъпи към вратата и много внимателно слезе по малката стълбичка. Половин дузина ръце се протегнаха да му помогнат, игнорирайки думите му:

— Всичко е наред. Нямам нужда от помощ — след което изведнъж каза — Почакайте!

Преди да стъпи на твърда земя, той се обърна и погледна край Калинина, която стоеше точно зад него.

— Какво има, Албърт?

— Просто исках да хвърля един последен поглед на кораба, тъй като възнамерявам никога повече да го виждам, нито отдалеч, нито на филм или на снимка.

След това стъпи на земята, а останалите го последваха. Морисън видя с облекчение, че помагат и на останалите.

Вероятно щеше да има някаква импровизирана церемония, но Боранова пристъпи напред. Раздърпаният ѝ вид се различаваше съществено от обичайната, добре поддържана форма, още повече че носеше само тънка памучна дреха, която зле прикриваше зрелите форми на тялото ѝ.

— Приятели, сигурна съм че ще отбележим това фантастично пътешествие с подходяща церемония, но, моля ви, не сме в състояние да се присъединим към вас. Трябва да си починем и да се възстановим след тежките часове, така че ви моля да ни извините.

Изпратиха ги с викове и френетично махане. Единствено Дежньов се владееше достатъчно, за да приеме предложената му чаша, която съдържаше или водка, или вода. Морисън не се съмняваше, която от алтернативите отговаря на истината. След първата глътка широката усмивка на потното лице на Дежньов го потвърди.

— Колко време бяхме на кораба? — Морисън се обърна към Калинина.

— Мисля, че повече от единайсет часа.

Морисън поклати глава.

— Като че ли са минали единайсет години.

— Знам — отвърна тя със слаба усмивка, — но на часовниците им липсва въображение.

— Това един от афоризмите на Дежньов ли е, София?

— Не. Мой собствен.

— Искане ми се — каза Морисън — да отида до тоалетната, да се изкъпя, да се преоблека, да се навечерям добре, да се накрещя и напищя и да се наспя добре. Мисля, че тоалетната е на първо място.

— Ще имате всичко — отговори Калинина, — както и всички останали.

Така и стана, а вечерята се стори на Морисън особено вкусна. По време на престоя им на кораба напрежението беше подтискало апетита, но тази нужда просто бе отложена. Щом веднъж Морисън се почувства в безопасност, удобно, чист и облечен, гладът го загриза свирепо.

Главното блюдо беше печена гъска с огромни размери. Дежньов я разреза с думите:

— Бъдете сдържани, приятели мои, защото баща ми казваше: „Прекаленото ядене убива по-бързо от недояждането.“

С тези думи той сложи на себе си много по-голяма порция, отколкото на останалите.

Единственият страничен на масата беше висок, слаб, рус мъж, който бе представен като военния комендант на Пещерата, нещо, което можеше да се види веднага, тъй като беше в пълна униформа с множество медали. Останалите се държаха извънредно учтиво с него и в същото време изглеждаха много притеснени.

Докато вечеряше, Морисън почувства как напрежението се завръща. Коменданта често поглеждаше към него с мрачно изражение, но без да каже нищо. Не посмя да зададе важният въпрос в негово присъствие, а когато накрая той си тръгна, Морисън неочаквано се почувства прекалено изморен. Ако възникнеха някакви възражения, нямаше да успее да спори по подходящ начин.

И когато накрая се строполи в леглото, последната му полусъзнателна мисъл беше, че усложнения ще има.

Закуската беше късно и Морисън откри, че е сервирано за двама. Само Боранова се присъедини към него.

Изпита слабо разочарование, понеже очакваше да види София Калинина, но не попита за нея. Имаше други, по-важни въпроси.

Боранова изглеждаше изморена, като че ли не беше си доспала, но въпреки това изражението ѝ беше щастливо. Може би щастлива беше твърде силна дума. По-скоро изглеждаше доволна.

— Снощи дълго разговарях с коменданта и осъществих двустранна видео-връзка с Москва. Добре защитена. Разговарях лично с другаря Рашкин, който явно беше извънредно доволен. Не обича много показността, но ми каза, че е следил вчерашните събития и докато връзката с нас е била прекъсната, не е могъл нито да яде, нито да прави нещо друго, освен да се разхожда напред-назад. Може би преувеличаваше. Каза дори, че се е разплакал от радост, когато научил, че сме в безопасност и затова съм склонна да му повярвам. Потайните хора могат да бъдат емоционални когато бента се отприщи.

— Звучи добре за вас, Наталия.

— Не само за мен, но и за целия проект. Разбирате, предполагам, че съгласно графика не планирахме изследване на живо човешко тяло през следващите пет години. Факта, че успяхме да го направим с напълно неподходящ кораб и се върнахме живи е голям успех. Дори бюрократите в Москва разбират под какво напрежение работихме.

— Съмнявам се, че наистина постигнахме целите си.

— Имате предвид мислите на Шапиров? Това, разбира се, беше само една мечта на Юрий. Всъщност имахме късмет, че ни накара да преследваме мечтата му. Иначе никога не бихме се впуснали в подобно пътешествие. Провалът на тази мечта не засенчва успеха ни. Ако се бяхме провалили щеше да има много критики за безразсъдството, с което сме се решили на подобен опит. Но сега ние сме първите хора, влезли в живо човешко тяло и успели да се върнат живи. В историята ще остане записано, че първи са били Съветите. Още доста години няма да има подобен чужд успех. Съветските лидери го разбират добре

и са много доволни. Ще бъдем подсигурени с пари за проекта за дълго, ако от време на време организираме по някой показан успех.

Боранова се усмихна широко, Морисън ѝ кимна и вежливо се усмихна в отговор. Отряза от омлета с шунка, който беше поръчал и попита:

— Дали ще бъде дипломатично да се наблегне, че в екипажа е имало и един американец? Изобщо някъде споменава ли се за мене?

— Е, Албърт, не ни смятайте за толкова лоши. Обърнахме специално внимание на подвига ви при завъртането на кораба с голи ръце и с риск за живота.

— А смъртта на Шапиров? Надявам се, че няма да обвинят нас?

— Смъртта му беше неизбежна. Всички знаят, че го поддържахме жив само с помощта на съвременни медицински методи. Съмнявам се, че в докладите ще бъде обърнато голямо внимание на този факт.

— Във всеки случай кошмара приключи.

— Кошмара ли? Изчакайте месец-два и ще видите как ще се превърне в вълнуващ епизод, за който ще си спомняте с удоволствие.

— Съмнявам се.

— Ще видите. Ако доживеете да видите други подобни пътешествия, ще имате възможността да казвате: „Да, но аз участвах в най-първото“ и никога няма да се уморите да разказвате тази история на внуците си.

„Това е началото“, помисли си Морисън. На глас заяви:

— Виждам, че допускате, че някой ден ще видя внуците си. Наталия, какво ще стане с мен след като приключим със закуската?

— Ще излезете от Пещерата и ще се върнете в хотела.

— Не, не, Наталия. Искам да знам повече. Какво следва след това? Предупредих ви, че ако смятате да огласявате миниатюризационния проект и да организирате парад на Червения площад, аз няма да участвам.

— Изобщо не става дума за паради. Все още сме далече от огласяването, макар и да сме по-близо до него, отколкото бяхме онзи ден.

— Тогава нека да задавам открито въпроса си. Искам да се върна в Съединените щати. Веднага.

— Веднага щом е възможно. Предполагам, че ще има натиск от страна на вашето правителство.

— Надявам се — сухо рече Морисън.

— Няма да поискат да се върнете, преди да сте имали възможността да ни помогнете или — очите ѝ го погледнаха доста строго, — от тяхна гледна точка, да ни шпионирате. Но след като свършихте своята работа, а аз съм сигурна, че имат начин да го узнаят, те ще поискат връщането ви.

— А вие трябва да ме изпратите обратно. Обещавахте го много пъти.

— Ще спазим обещанието си.

— И няма нужда да мислите, че съм ви шпионирал. Не видях нищо освен онова, което пожелахте да ми покажете.

— Знам. И все пак считате ли, че когато се завърнете в Щатите няма подробно да ви разпитат за всичко, което сте видели?

— Предполагам, че сте го знаели още когато ме доведохте тук — сви рамене Морисън.

— Така е и няма да ни попречи да ви върнем. Напълно сме сигурни, че не бихте могли да съобщите на вашите хора нещо, което те вече не знаят. Пъхат си носа в нашите работи внимателно и умело...

— Както и вашите хора си пъхат носа в нашите работи — прекъсна я с известно възмущение Морисън.

— Несъмнено — отвърна Боранова, кимвайки небрежно. — Разбира се, ще им съобщите за нашия успех, но ние нямаме нищо против. До ден днешен американците настояват, че съветската наука и техника е второкласна. Ще им предадем добър урок. Все пак има едно нещо...

— А! — възкликна Морисън.

— Не е нещо значително, но е лъжа. Не трябва да казвате, че сме ви довели тук насила. При всички публични изявления, ако възникне подобен въпрос трябва да твърдите, че сте дошли тук доброволно, за да изпробвате теорията си при условия, които няма никъде другаде по света. Изглежда напълно правдоподобно. Бихте ли го направили?

— Правителството ми знае, че не е вярно.

— Да, но самите те ще ви принудят да излъжете. Едва ли биха искали да вкарат в света в криза заради подобен инцидент. Дори в така нареченото добро ново време подобна криза между Съедините щати и

Съветския съюз незабавно би предизвикала антагонизъм в останалата част на света. Съединените щати едва ли биха желали да признаят, че са позволили да бъдете отвлечен. Хайде, Албърт, лъжата е съвсем малка.

— Ако ме върнете веднага, както казахте — въздъхна Морисън, — ще си мълча по незначителния въпрос за отвличането.

— Използвахте условна форма. Казахте „ако“ — изражението на Боранова стана мрачно. — Очевидно ви е неприятно да повярвате, че съм почтена. Защо? Защото съм от Съветския съюз? Две поколения мир, две поколения съвместно съществуване, но старите навици си остават. Няма ли надежда за човечеството?

— Независимо дали новото време е добро или не, все още не харесваме държавната ви система.

— Кой ви дава право да ни съдите? Ние също не харесваме вашата. Но няма значение. Ако започнем да се караме, ще провалим деня, който би трябвало да е хубав за вас, а за мене е хубав със сигурност.

— Много добре. Няма да спорим.

— Тогава нека си кажем довиждане, Албърт, и съм сигурна, че някой ден ще се срещнем при по-добри обстоятелства — тя протегна ръка и Морисън я хвана. — Помолих София да ви придружи до хотела и да уреди отпътуването ви. Надявам се, че нямате нищо против?

— Не — Морисън силно стисна ръката ѝ. — София ми допада.

— Усетих го — усмихна се Боранова.

За Боранова денят беше щастлив и изтощението не пречеше на радостта ѝ.

Изтощението! Колко ли дни почивка, колко ли нощи сън, колко ли време в къщи с Николай и Александър щяха да го излекуват?

Но сега беше сама и за известно време нямаше никакви задължения. Подходящ момент за почивка.

Боранова се разположи удобно на кушетката в кабинета си и се отдаде на приятни мисли — похвала от Москва придружена с повишение, почивка на Крим със съпруга и сина ѝ. Заспа и мечтата почти се превърна в реалност. Сънуваше, че гони малкия Александър, който невнимателно влизаше в студената вода на Черно море, без да го е грижа, че може да се удави. Носеше барабан и удряше силно по-него, за да привлече вниманието му, а той упорито отказваше да се обърне.

Видението се разпадна и барабанните удари преминаха в думкане по вратата.

Смутено се надигна, приглади блузата си и се насочи раздражено към вратата. Раздразнението ѝ прерасна в гняв, щом видя намръщения Конев, вдигнал юмрук, за да продължи атаката си.

— Какво значи това, Юрий? — възмутено попита тя. — Така ли чукаш винаги? За теб няма ли звънец?

— Никой не отговори, но знаех, че си вътре.

Боранова го покани да влезе с късо кимване. Не гореше от нетърпение да го види, а и той не беше приятна гледка.

— Изобщо ли не си спал? Изглеждаш ужасно.

— Не ми остана време. Работих.

— Върху какво?

— А ти как мислиш, Наталия? Върху данните, които вчера получихме в мозъка.

Боранова почувства, че гнева ѝ се изпарява. В края на краищата това изследване беше мечтата на Конев. Радостта от оцеляването беше сладка за всички останали, но не и за Конев. Само той чувстваше, че се е провалил.

— Седни, Юрий. Опитай се да го приемеш. Мисловният анализ не сработи, а и не би могъл. Шапиров беше прекалено зле. Беше пред смъртта още когато влизахме.

Конев погледна с празен поглед Боранова, като че ли не чуваше думите ѝ.

— Къде е Албърт Морисън?

— Юрий, не е нужно да го преследваш. Направи каквото можа, но мозъка на Шапиров умираше. Чуй ме! Мозъкът умираше.

Отново празен поглед.

— Наталия, за какво говориш?

— Данните, които събрахме. Предполагаемите данни, към които се стремеше. Пътешествието е един истински успех, дори и без тях.

— Успех дори и без тях? — поклати глава Конев. — Не знаеш какво говориш. Къде е Морисън?

— Отиде си, Юрий. Свършено е. Връща се в Съединените щати. Обещах му.

— Но това е невъзможно — Конев широко отвори очи. — Не може да си отиде. Не трябва да си отива!

— Е? — спокойно рече Боранова. — А ти за какво говориш?

Конев се изправи.

— Прегледах всичките данни, глупава жено и всичко е ясно. Трябва да задържим Морисън. На всяка цена трябва да го спрем.

— Как смееш да ме оскърбяваш, Юрий — лицето на Боранова почервения. — Веднага ми обясни или ще те отстраня от проекта. Каква е тази твоя нова мания по отношение на Албърт?

Конев вдигна ръце донякъде, като че ли чувстваше непреодолимо желание да удари някого, но нямаше нищо подходящо.

— Съжалявам, съжалявам! — прошепна той. — Взимам си думите обратно. Но трябва да ме разбереш. През цялото време, докато стояхме в мозъка и се опитвахме да се доберем до мислите на Шапиров, Албърт Морисън ни е лъгал. Знаел е какво става. Сигурно е знаел и внимателно ни е насочвал в грешна посока. Трябва да го притежаваме, Наталия, него и устройството му. Никога няма да му позволим да си отиде.

ГЛАВА 18

ЗАВРЪЩАНЕ?

*Бедата при триумфа е, че човек може да е
от страната на победените.*

Дежньов-старши

Морисън се опитваше с всички сили да сдържа чувствата си. Радостта беше неизбежна. Отиваше си в къщи. Щеше да бъде свободен. Щеше да бъде в безопасност. Нещо повече, щеше...

Но все още не смееше дори да си го помисли. Юрий Конев беше ужасно интелигентен, а и вече беше станал подозрителен. Ако се съсредоточеше, може би някак щеше да отгатне мислите на Морисън по изражението на лицето му.

Или само си играеха с него? Монетата има две страни.

Дали не възнамеряваха да сломят духа му и да го използват за своите цели? Стар номер — даваш надежда и след това я разбиваш. Но все пак по-добре, отколкото изобщо без надежда.

Възможно ли беше Наталия Боранова да е способна на подобно нещо? Та тя не се поколеба да го отвлече със сила, когато ѝ отказа да дойде доброволно. Колко далеч би отишла? Нищо ли не можеше да я спре?

При появата на София Калинина сърцето му затупа облекчено. Тя не би могла да участва в подобна измама.

Повярва го още по-силно, когато тя му се усмихна, по-щастлива от всякога. Взе ръката му и я мушна под своята.

— Отивате си в къщи. Толкова се радвам за вас — не беше възможно тези думи, интонацията им, изражението ѝ да са част от внимателно подготвена лъжа.

Въпреки това рече предпазливо:

— Надявам се, че си отивам?

— Разбира се, че си отивате. Возили ли сте се някога на скимер^[1]?

За момент Морисън се запъна в руската дума, след което употреби преведена английска фраза:

— Имате предвид ССЗ? Самолет със слънчево захранване?

— Този е съветски дизайн. Много по-добър. Двигателите му са леки. Не винаги може да се разчита на слънцето.

— Тогава защо използвате скимер?

Бързо се придвижваха по коридора, който извеждаше от Пещерата.

— Защо не? Ще сме в Маленкий град след петнайсет минути. Щом никога не сте се возили на скимер, ще ви хареса. Още един начин да отпразнуваме завръщането ви.

— Височината ме изнервя. Дали ще е безопасно?

— Напълно. Освен това не мога да устоя на изкушението. Сега сме в превъзходно положение, а не се знае колко дълго ще е така. Получаваме всичко каквото поискаме — поне засега. Казах: „Искам скимер.“, лицата им грейнаха и отговориха: „Разбира се, д-р Калинина. Ще ви очаква.“ До онзи ден щеше да е необходимо да попълня специална разяснителна бланка дори и за допълнителна порция борш. Днес съм герой на Съветския съюз, неофициално засега. Всички сме герои. И вие, Албърт.

— Надявам се, че няма да се наложи да остана за официалната церемония? — попита все още предпазливо Морисън.

— Естествено официалната церемония ще се проведе в Пещерата и изобщо няма да бъде помпозна. Несъмнено вашата грамота ще ви бъде предадена. Може би нашият посланик ще ви я връчи при скромна церемония във Вашингтон.

— Не е нужно — възрази Морисън. — Бих оценил високо оказаната ми чест, но би било най-добре да я получа по пощата.

Коридора, по който вървяха беше непознат на Морисън и достатъчно дълъг, за да го накара притеснено да се чуди къде ли отиват. Страховете му бяха напразни, тъй като излязоха на малко летище.

Не можеше да сбърка скимера. С дълги крила, блестящ на слънцето от слоя фотоклетки, които покриваха цялата му горна повърхност, той много приличаше на американските ССЗ. Обаче американските самолети разчитаха изцяло на слънчевите батерии. Скимерът имаше малки помощни двигатели — бензинови, без съмнение. Калинина можеше да го представи като съветско подобрение, но Морисън подозираше, че просто съветските фотоелементи не са толкова ефикасни, колкото американските.

До скимера стоеше механик. Калинина се приближи с широки, уверени крачки.

— Наред ли е скимера?

— Като мечта. — отвърна механика.

Тя се усмихна и кимна, но щом механика отстъпи встрани промърмори на Морисън:

— Ще го проверя, разбира се. Виждала съм мечти, които се превръщат в кошмари.

Морисън огледа скимера със смесица от любопитство и опасение. Приличаше на скелет на самолет, чиито елементи са някак по-тънки и по-дълги, отколкото би трябвало да бъдат. Кабината беше малка, досущ сапунен мехур, залепнал под огромния размах на крилата и дългата, източена назад носеща конструкция.

За да се качи Калинина трябваше почти да се свие на две. Морисън наблюдаваше как работи с уредите за управление. Тръгна по пистата, зави и се върна. След това увеличи оборотите на перките и ги остава бавно да спрат, изключи всичко и слезе.

— Работи идеално — обяви тя. — Горивото е подходящо, а слънцето свети силно. Не бихме могли да искаме повече.

Морисън кимна и се огледа:

— А пилота? Къде е той?

— Където е той? — Калинина замръзна. — Полът има ли някакво значение за изпълнението на задачата? Аз ще карам собствения си скимер.

— Вие? — възкликна Морисън напълно автоматично.

— Да, аз! Защо не? Имам разрешително и майсторски клас пилот. Качвайте се.

— Извинявайте — заекна Морисън. — Летя рядко и управлението на самолет ми изглежда почти като нещо мистично. Просто предполагах, че един пилот не прави нищо друго освен да пилотира, а щом някой друг прави нещо друго, той не би могъл да бъде пилот. Разбирате ли какво имам предвид?

— Дори не се опитвам, Албърт. Качвайте се!

Морисън се покатери, следвайки указанията. Опитва се да предпази главата си от някоя част на скимера или по-скоро да предпази самия скимер от повреда.

Седна и ужасено се загледа надясно, към липсващата странична стена на скимера.

— Няма ли врата?

— Защо ви е врата? Би развалила чудесното усещане от полета. Сложете предпазния колан и ще бъдете в пълна безопасност. Чакайте, ще ви покажа. Готов ли сте?

Калинина седна до него. Изглеждаше напълно уверена и доволна от себе си. Допираха се един до друг и поне тази близост му действаше успокоително.

— Примирих се — каза той. — Повече от това не мога да се приготвя.

— Не бъдете глупав. Ще ви хареса. Ще използваме двигателите, за да се издигнем.

Звукът на моторите се извиси в пронизително бръмчене, а от перките се понесе ритмично пляскане. Скимерът бавно се издигна и зави. Наклони се на една страна при завоя и Морисън се надвеси над отворената страна, увиснал само на колана си. С мъка подтисна импулса да сграбчи Калинина, воден не от някакви еротични помисли, а просто от съображения за собствената си сигурност.

Скимерът се изправи и Калинина каза:

— А сега слушайте!

Изключи двигателите и натисна бутон, с надпис на кирилица „слънчеви двигатели“. Бръмченето престана и перките се отпуснаха бездейно, а витлото за хоризонтално движение се завъртя. Скимерът бавно и почти безшумно се плъзна напред.

— Вслушайте се в тишината! — прошепна Калинина. — Като че ли се носим в нищото.

Морисън неспокойно погледна надолу.

— Няма да паднем — успокои го Калинина. — Имаме достатъчно енергия в акумулаторите, за да изминем километри, дори ако някой облак закрие слънцето или някоя схема предизвика повреда в слънчевите батерии. А ако и енергията свърши, скимерът е повече от половин безмоторен самолет и пак ще успеем да се приземим невредими. Не мисля, че бих могла да разбия самолета, дори и нарочно. Единствената реална опасност е някой внезапен порив на вятъра, но сега времето е тихо.

Морисън преглътна и промълви:

— Движението е плавно.

— Разбира се. Няма да развием по-голяма скорост от автомобил, но усещането е много по-приятно. Обичам това чувство. Опитайте да

се отпуснете и гледайте небето. Няма нищо по-спокойно от полета със скимер.

— От колко време летите?

— Получих документа си за майстор-пилот когато бях на двайсет и четири. Тогава го получи и Ю... и той. Прекарвахме много спокойно летни следобеди във въздуха с подобен скимер. Дори веднъж и двамата бяхме със състезателни скимери и описвахме във въздуха любовните си възли — лицето ѝ слабо се изкриви при спомена.

Морисън си помисли, че може би беше взела скимера за краткия полет до Маленкий град, само за да преживее отново за миг спомените си и заради нищо друго.

— Тези полети могат да се окажат много опасни.

— Всъщност не, ако знаете какво правите. Веднъж летяхме над подножието на Кавказ и наистина можеше да стане опасно. Някой внезапен порив на вятъра лесно можеше да размаже скимера в хълмовете и наистина нямаше да бъде приятно, но бяхме млади и безгрижни. И все пак може би за мене щеше да бъде по-добре, ако се беше случило.

Гласът ѝ заглъхна и за миг лицето ѝ помрачня, но след това някаква мисъл отново я накара да се усмихне.

Морисън почувства как недоверието му отново се надига. Защо мисълта за Конев я караше да бъде щастлива, след като на миниатюризирания кораб не желаше дори да го погледне?

— Изглежда нямате нищо против да говорите за него, София? — след което умишлено добави забранената дума — Имам предвид Юрий. Дори ми се струва, че този разговор ви прави щастлива. Защо?

— Уверявам ви, Албърт, не сантименталните мисли ме правят щастлива — процеди през зъби Калинина. — Гневът и разочарованието и... и скръбта правят човека злобен. Искам отмъщение и съм достатъчно подла, е, имам предвид нормалното човешко чувство, че да се му се насладя, когато дойде момента.

— Отмъщение ли? Не ви разбирам.

— Много е просто, Албърт. Отне ми любовта и лиши дъщеря ми от баща, когато няхах възможност да отвърна на удара. Докато мечтаеше да превърне миниатюризацията в използваем процес с малък разход на енергия и да стане в отплата най-известния учен в света, а може би в цялата история, това не го безпокоеше.

— Но се провали. Не получихме нужната информация от мозъка на Шапиров. Знаете, че не успя.

— Да, но вие не го познавате. Никога не се предава. Действията му се ръководят от яростта. Видях го мимоходом как ви наблюдаваше, след като приключихме пътуването в тялото на Шапиров. Мога да прочета мислите му само от едно мигане на клепачите му. Той мисли, че вие имате отговора.

— Мисли, че знам какво има в мозъка на Шапиров? Не. Как бих могъл да го знам?

— Албърт, няма значение дали знаете нещо или не. Той мисли, че вие знаете нещо и повече от всичко на света желае да притежава вас и вашето устройство, повече дори отколкото иска мене или детето си. А аз ви измъквам от ръцете му, Албърт. Със собствените си ръце ви измъквам от Пещерата и ще ви видя как отлитате за родината си. И ще го видя как се поболява от неосъществените си амбиции.

Морисън удивено се загледа в нея, докато скимера се носеше равномерно, подчинявайки се на твърдата ѝ ръка върху лоста за управление. Не беше и помислял, че Калинина е способна на подобна унищожителна и злобна радост.

[1] От англ. *skimmer* — плъзгам се — Б. пр. ↑

82.

Боранова слушаше емоционалния и задъхан разказ на Конев, и усети, че вълната на вътрешната му убеденост я повлича. Веднъж вече се беше случвало, когато Конев беше убеден, че могат да прочетат мислите в умиращия ум на Шапиров и че Морисън, американския неврофизик е ключа към загадката.

— Звучи напълно налудничаво.

— Какво значение има как звучи, щом е истина? — отвърна Конев.

— А, значи е вярно?

— Сигурен съм.

— Трябваше Аркадий да е тук — промърмори Боранова, — за да ни каже как баща му го е убедил, че увереността не е гаранция за истината.

— Нито пък е гаранция за обратното. Ако се съгласиш с онова, което казвам, трябва също да признаеш и че не можем да му позволим да си отиде. Сега със сигурност, а вероятно никога.

— Твърде късно е — Боранова силно поклати глава. — Нищо не може да се направи. Съединените щати го искат и правителството се съгласи да го пусне. Не можем да се откажем от взетото решение, без да предизвикаме световна криза.

— Наталия, като вземем предвид каква е цената, можем да рискуваме. Няма да избухне световна криза. Месец-два ще има шумни разговори и много позиране, а след това, ако сме получили нужното можем да го оставим да си върви, ако е абсолютно наложително или можем да организираме малка катастрофа...

Боранова скочи на крака разгневена.

— Не! Предложението ти е немислимо. Сега сме двацет и първи век, а не двацети.

— Наталия, в което и столетие да живеем, изправени сме пред дилемата дали Вселената ще бъде наша или тяхна.

— Знаеш, че не можеш да убедиш Москва, че точно това е залога. Правителството получи онова, което искаше — безопасно

пътуване в човешко тяло. И за момента е всичко, което желаят. Никога няма да разберат, че сме искали да прочетем мислите на Шапиров. Никога няма да им го кажем.

— Точно тук е грешката ни.

— Хайде, Юрий. Знаеш ли колко време отне да ги убедя, че трябва да доведем Албърт насила, ако не се съгласи да дойде доброволно? Не искаха да се изправят пред криза, дори и толкова малка, колкото сегашната. А сега ще искаш от тях да приемат една много по-голяма криза. Не само, че ще се провалиш, но и ще ги накараш да преразгледат идването на Албърт тук. Не можем да си го позволим.

— Правителството не е едно цяло. Има много ръководители, които са убедени, че твърде енергично отстъпваме на американците и че цената, която плащаме за равновесието на силите е прекалено висока. Имам достъп до някои хора...

— Отдавна го знам. Играеш опасна игра, Юрий. И по-добри хора от тебе са били залавяни в подобни интриги и са стигали до плачевен край.

— Трябва да поема този риск. Мога да променя мнението на правителството. Но за целта ни е нужен Албърт Морисън. Ако си отиде, всичко е свършено. Кога трябва да тръгне?

— Довечера. София и аз решихме, че е по-добре да сме поненатрапчиви и не е нужно излишно да провокираме онези, които са против сътрудничеството с американците. Така че нощта е по-добра от деня.

Конев се втренчи в нея, а очите му се разшириха толкова, като че ли щяха да изхвъркнат.

— София? — дрезгаво попита той. — Какво общо има тя?

— Отговаря за подробностите по отпътуването на Албърт. Само го пожела.

— Тя ли го пожела?

— Да. Мисля, че искаше още малко да е с него — след това добави със зловна нотка — Може би не си го забелязал, но тя доста харесва американеца.

— Ни най-малко — усмихна се презрително Конев. — Познавам я. Ако изобщо познавам нещо добре, това е тя. Знам всички мисли в главата ѝ. Тя иска да го измъкне от мен. Докато е седяла до него в

кораба и е наблюдавала всяко негово движение, навярно е отгатнала важността му и възнамерява да ми го отнеме. Няма да изчака нощта. Ще се опита веднага да го изпрати.

Скочи и излезе тичешком от стаята.

— Юрий! — извика Боранова след него. — Юрий, какво смяташ да правиш?

— Да я спра — долетя отговора.

Боранова замислено се загледа след него. Можеше да го спре. Имаше достатъчно власт. И все пак...

А ако беше прав? А ако наистина залога беше цялата Вселена? Ако го спреше всичко, всичко щеше да попадне в ръцете на американците. Ако го оставеше да действа, може да възникне криза, за каквато не са и помисляли от поколения.

Трябваше веднага да вземе решение.

Започна да разсъждава отначало.

Ако го спреше, щеше да е направила нещо. Ако след това се окажеше, че е прав, вината, че го е спряла и е изгубила Вселената щеше да се струпва върху нея. Ако го спреше и се окажеше, че е грешал, действията ѝ щяха да бъдат забравени. Нямахте нищо страшно в грешка, която не е направена.

Обаче ако не го спреше, цялата вина се струпваше на главата на Конев. Ако успееше някак да предотврати завръщането на Морисън в Съединените щати и ако правителството по унизителен начин бъдеше принудено да го върне, щяха да обвинят Конев. Боранова не губеше нищо, тъй като той се втурна, без да ѝ каже какво възнамерява да прави. Можеше да предложи приемливото обяснение, че не е и помисляла, че би могъл да наруши заповедта на правителството. Щеше да бъде оправдана. От друга страна, ако Конев предотвратеше завръщането на Морисън и докажеше, че е прав, а правителството спечелеше битката на волите, която щеше да последва, можеше да претендира, че не е направила нищо, за да го спре. Би могла да каже, че е действал с нейно разрешение.

Значи ако го спреше в най-лошия случай щеше да бъде виновна, а в най-добрия щеше да заеме неутралната позиция. Ако не направеше нищо, в най-добрия случай щеше да бъде възнаградена, а в най-лошия нямаше да се случи нищо.

Така че Боранова не направи нищо.

83.

Морисън реши, че Калинина е права. Минутите минаваха, чувстваше се все по-удобно в скимера, дори започна да изпитва слабо удоволствие.

Земята се виждаше ясно през решетката, която изграждаше корпуса на самолета. Намираше се на около трийсет метра под тях и равномерно се плъзгаше назад.

Калинина стоеше пред уредите за управление и изглеждаше напълно погълната от заниманието си, макар че Морисън не виждаше какво толкова има за правене. Вероятно уелото и търпеливо наблюдение правеше възможно поддържането на курса, без ежеминутни корекции.

— София, какво ще се случи ако попаднем в насрещен вятър?

— Ще трябва да използвам двигателите и да изразходвам гориво — отговори тя, без да вдига очи от уредите. — Ако вятъра е силен, няма никаква полза от скимера. За щастие днес времето е идеално за полет със скимер.

За първи път откакто напусна Съединените щати, не, за първи път от доста време насам Морисън започна да се чувства в добро разположение на духа. Започна да си мисли как ще се върне в Съединените щати. За първи път се осмеляваше да си го помисли.

— Какво следва, след като отидем в хотела в Маленкий град?

— Ще вземем кола до летището — решително отвърна София, — а след това ще се качите на борда на самолета за Америка.

— Кога?

— Довечера, съгласно графика. Ще се опитам да го ускоря.

— Бързате ли да се отървете от мен? — попита почти весело Морисън.

— Да. Точно така — отговори веднага Калинина за негово учудване.

Загледа се в профила ѝ. Омразата отдавна беше изчезнала от лицето ѝ, но в изражението ѝ имаше някакво скрито нетърпение, което

накара Морисън да се разтрепери. Представата за завръщането му в Съединените щати започна да се стопява по краищата.

— Нещо не е ли наред, София?

— Не, засега всичко е наред. Просто очаквам, че той ще тръгне след нас. Вълкът е излязъл на лов, така че трябва да ви отведе колкото е възможно по-бързо.

Под тях лежеше Маленкий град, при все че всъщност не беше точно град. Малък по име, градът наистина не беше голям и във всички посоки преминаваше в равнинната местност.

Хората, работещи по миниатюризационния проект го използваха само за спане и сега, през деня, изглеждаше пуст. Тук-там имаше по някое превозно средство, виждаха се малко пешеходци и разбира се имаше деца, играещи по прашните улици.

Мярна му се мисълта, че не знаеше къде, върху огромната площ на Съветския съюз, се намират Маленкий град и Пещерата. Някъде в брезовите гори или в тундрата. Началото на лятото беше топло и почвата изглеждаше суха. Може би се намираше в Централна Азия или в степите в европейската част, близо до Каспийско море. Не можеше да прецени.

Скимерът се спускаше по-плавно от издигането. Морисън не би повярвал, че е възможно толкова равномерно спускане. Колелата докоснаха земята и почти веднага спряха. Намираха се зад хотела, чиито малки размери се виждаха от въздуха.

Калинина пъргаво скочи от скимера и махна на Морисън, който се измъкна по-спокойно.

— Какво ще стане със скимера?

— Ще се върна с него в Пещерата, ако времето се задържи — отвърна безгрижно тя. — Елате, ще ви заведа във вашата стая, за да си починете малко и да обмислим следващите ни действия.

— Искате да кажете, стая с войници, които да ме пазят?

— Никакви войници няма да ви пазят — възрази нетърпеливо Калинина. — Сега не се страхуваме, че можете да избягате — огледа се наоколо и добави, — макар че бих предпочела да има войници.

Морисън също се огледа с известно нетърпение и реши, че самият той не желае присъствието на войниците. Ако Конев дойдеше, за да го върне обратно, както явно се страхуваше Калинина, зад гърба му вероятно щеше да има войници.

За съжаление тази мисъл не го успокои.

Морисън не беше виждал хотела отвън през деня — не беше свободен, за да го разглежда. Вероятно се използваше само от официални лица или специални гости като него, доколкото можеше да се причисли към тази категория. Учуди се дали се пълни, макар и да е малък. Двете нощи, които прекара в него бяха спокойни. Не си спомняше да е чул шум по коридорите, а столовата също беше празна, когато се хранеше в нея.

Приблжиха се до входа точно в момента, когато си мислеше за столовата. Отстрани, седнала на слънце и задълбочена в някаква книга, седеше някаква пълна жена с червеникаво-кафява коса. Ниско на носа ѝ бяха кацнали очила. Морисън се учуди от тази проява на архаизъм. Очилата бяха рядкост. Операцията на очите беше нещо обикновено и нормалното зрение беше наистина нещо нормално.

Морисън не успя веднага да я познае, защото очилата и замисления вид на лицето ѝ бяха променили изражението ѝ. Може би нямаше да се досети, ако не мислеше за столовата. Тази жена беше сервитьорката, към която се обърна за помощ преди три вечери и която го издаде — Валерия Палерон.

— Добър ден, другарко Палерон — грубо рече Морисън. Гласът му беше остър, а изражението недружелюбно.

Не изглеждаше притеснена от тона му. Погледна го, свали очилата си и отвърна:

— А, другаря американец. Върнали сте цял и невредим. Поздравления!

— За какво?

— Целият град говори само за това. Имало е експеримент, който се е оказал голям успех.

— Не би трябвало целия град да говори за това — остро се намеси Калинина с мрачно изражение. — Нямаме нужда от приказливи езици.

— Какви приказливи езици? — духовито попита сервитьорката. — Кой тук не работи в Пещерата или няма близки там? Защо да не знаем и да не говорим за нея? И мога ли да не го чуя? Мога ли да спра ушите си? Не бих могла едновременно да нося таблата и да си запушвам ушите. Чух, че сте се справили много добре и са ви похвалили — обърна се тя към Морисън.

Морисън сви рамене.

— Този човек — продължи сервитьорката, обръщайки се към намръщената Калинина, чието нетърпение нарастваше — искаше да си тръгне, преди да е имал възможността да участва в това велико дело. Обърна се към мене, келнерката, с молба да му помогна да избяга. Разбира се, докладвах веднага и това го направи нещастен. Дори и сега, вижте го как ме гледа — тя го посочи с пръст. — Но помислете каква услуга ви направих. Ако не бях предотвратила онова, което бяхте замислили, нямаше да постигнете този голям успех и да станете причина за гордост в Маленкий град, а може би дори и в Москва. И сигурно тази малка царица ви обича заради това.

— Ако веднага не прекратиш това безобразие — каза Калинина, — ще докладвам на когото трябва.

— И какво от това? — отвърна Палерон с ръце на кръста и вдигнати вежди. — Върша си работата, почтена гражданка съм и не съм направили нищо лошо. Какво можете да докладвате? А освен това за вас е дошла една разкошна кола.

— Не виждам никаква кола — рече Калинина.

— На паркинга е, от другата страна на хотела.

— Защо смяташ, че е за нас.

— Вие сте единствените важни личности, които са се приближавали до хотела. За кого да е тогава? За портиера? Или за администратора?

— Елате, Албърт — каза Калинина. — Губим си времето.

Профуча покрай сервитьорката, преминавайки толкова близо край нея, че я настъпи по крака, може би не случайно. Морисън кротко я последва.

— Мразя тази жена — промърмори Калинина, докато се изкачваха по стълбите към стаята на Морисън на втория етаж.

— Мислите ли, че е наблюдател на Централния координационен комитет? — попита Морисън.

— Кой знае? Но в нея има нещо лошо. Обладана е от демона на дързостта. Не си знае мястото.

— Мястото ли? Значи в Съветския съюз има класови различия?

— Не ставайте саркастичен, Албърт. Твърди се, че и в Съединените щати няма класови различия, но сигурно на практика те съществуват. Така е и при нас. Знам теорията, но никой човек не може

да живее само с нея. Ако бащата на Аркадий не го е казал, трябвало е да го направи.

Изкачиха се по стълбите до онази стая, която по-рано беше на Морисън и очевидно все още беше запазена за него. Морисън я огледа с лека неприязън. Липсваше и чар, макар че слънчевата светлина я правеше по-малко мрачна, отколкото си я спомняше, а и перспективата за завръщане в къщи придаваше блясък на всичко.

Калинина седна в по-хубавото от двете кресла в стаята, кръстоса крака и леко залюля горния. Морисън седна на ръба на леглото и замислено се загледа в краката ѝ. Никога не бе имал възможността да се радва на собственото си спокойствие при натиск и му изглеждаше доста необичайно да наблюдава как някой друг е по-нервен от него самия.

— София, изглеждате силно обезпокоена? Какво не е наред?

— Казах ви. Тази жена, Палерон, ме безпокои.

— Не би могла толкова да ви разстрои. Какво не е наред?

— Не обичам очакването. По това време на годината дните са дълги. До залеза остават още девет часа.

— Забавно е, че остават само часове. Дипломатическите маневри можеха да се проточат с месеци — каза го с лекота, но мисълта накара стомаха му да се свие на ледена топка.

— Не и в подобни случаи. И преди съм виждала как се процедира. Участват шведите. Самолетът, който идва, не е американски. Нашето правителство все още се плаши от мисълта да допусне дълбоко в територията ни американски самолет. Но шведите... е, по взаимно съгласие те служат като посредник между двете страни и полагат всички усилия, за да се избегнат възможните търкания.

— В Съединените щати считаме, че Швеция в най-добрия случай е хладна към нас. Мисля, че щеше да е по-добре, ако бяхме избрали Великобритания.

— О, хайде, можехте да кажете и Тексас. Може би Швеция е хладна към вас, но значително по-малко отколкото към нас. Във всеки случай посредникът е Швеция, а техният принцип е, че ако е необходимо да се преодолее някаква криза, най-добре е да се действа бързо.

— Изглежда ми прекалено прибързано. Аз съм този, който трябва да бърза, тъй като съм най-нетърпелив да си тръгна. Какво значение имат няколко часа за вас?

— Казах ви. Той е по петите ни — Калинина произнесе натъртено местоимението.

— Юрий? Какво може да направи? Ако вашето правителство се е съгласило...

— В правителството има хора, които може би не желаят да ви дадат толкова лесно и нашия... приятел познава добре някои от тях.

Морисън постави пръст пред устните си и се огледа.

— Страхувате се да не ни подслушват? Още един американски мит? Подслушвателните устройства се откриват толкова лесно и толкова лесно се заблуждават. Нося със себе си малък детектор и никога не съм откривала поне едно.

— Тогава говорете каквото искате — сви рамене Морисън.

— Нашият приятел не е политически екстремист, но смята, че може да използва онези, които са по върховете. Предполагам, че и в Америка има екстремисти.

— Такива, които мислят, че политиката ни по отношение на Съветския съюз е прекалено мека? — кимна Морисън. — Срещал съм неколцина.

— Значи ме разбрахте. Амбициите му го унищожават и ако екстремизма ще помогне на плановете му, тогава ще стане екстремист.

— Не вярвам да мислите, че може да организира нещо като преврат в Москва и да докара на власт консерваторите, и всичко това само за да ми попречи да си тръгна тази вечер.

— Албърт, неправилно сте ме разбрали. Ако по някакъв начин успее да предотврати тръгването ви и да предизвика криза, може би ще склони някого в правителството да застане зад него и да отложи тръгването ви за дълго време. Когато е обхванат от манията си нашият приятел може да бъде много убедителен. Може да влияе дори и на Наталия.

Калинина замълча и прехапа долната си устна. Накрая вдигна глава и продължи:

— Не се е отказал от вас и няма да го направи. Сигурна съм. Трябва да ви отведе оттук.

Стана неочаквано и с бързи стъпки прекоси стаята, с такъв вид, като че ли възнамеряваше да накара Вселената да ѝ се подчини. Спря пред вратата, послуша се и изведнъж я отвори.

Валерия Палерон, чието учтиво изражение бързо премина в изненада, стоеше отвън с вдигната ръка, като че ли се канеше да почука.

— Какво искаш? — непроницаемо попита Калинина.

— Аз? — рече сервитьорката. — Нищо не искам. Въпросът е дали вие не искате нещо. Дойдох да ви попитам, дали не желаете чай.

— Не сме искали чай.

— Не казвам, че сте искали. Дойдох от учтивост.

— Тогава си върви от учтивост! И не се връщай!

Палерон, изчервявайки се, премести поглед от Калинина към Морисън и процеди през зъби:

— Може би прекъснах момент на нежност.

— Махай се! — каза Калинина.

Затвори вратата, изчака достатъчно дълго, за да се преброи бавно до десет, мърдайки беззвучно устни, след което отново рязко я отвори. Отвън нямаше никой.

Затвори вратата, заключи я и отиде до другия край на стаята.

— Изглежда е била от доста време отвън — рече тихо Калинина.
— Чух тътрене на крака.

— Ако модерната техника е отживелица, предполагам, че е нараснала стойността на старомодното подслушване — заяви Морисън.

— Да, но за кого?

— Смятате ли, че би могла да го прави за Юрий? Едва ли има толкова пари, че да наема шпиони. А може би има?

— Вероятно не са нужни много пари. Жена като тази би го направила и само за удоволствие.

Последва кратко мълчание, след което Морисън додаде:

— София, щом е възможно да сте заобиколена с шпиони, защо не дойдете в Америка с мен?

— Какво? — изглежда не беше го чула.

— Знаете, че можете да имате неприятности, задето сте ми помогнали.

— Защо? Имам официални документи, с които ще ви кача на самолета. Изпълнявам заповед.

— Възможно е да не ви помогне, ако решат да търсят изкупителна жертва. София, защо просто не се качите на самолета и не дойдете с мене в Америка?

— Просто така? А какво ще стане с дете ми?

— Ще изпратим някого за нея.

— Ние ще изпратим някого? Какво предлагате?

— Не съм сигурен — Морисън слабо се изчерви. — Разбира се можем да бъдем приятели. Ще имате нужда от приятели в една нова страна.

— Невъзможно е, Албърт. Оценявам любезността и загрижеността ви... или съжалението ви, но е невъзможно.

— Напротив, възможно е. София, живеем в двайсет и първи век, не в двайсети век. Хората могат свободно да се движат навсякъде по света.

— Драги Албърт — каза Калинина, — склонен сте да теоретизирате. Да, хората свободно могат да се движат, но всяка нация има своите изключения. Съветският съюз няма да позволи на висококвалифициран учен с опит в област свързана с миниатюризацията да напусне страната. Помислете и ще видите, че е напълно основателно. Ако ви придружа ще последва незабавен съветски протест, сигурно ще заявят, че съм била отвлечена. По всички краища на света ще се понесе вой да бъде върната, за да се избегне криза. Швеция ще действа толкова бързо за мене, колкото и за вас.

— Но аз наистина бях отвлечен.

— Ще има много хора, които ще повярват в отвлечането ми или ще предпочетат да повярват в него. Ще ме върнат от Съединените щати така, както вас ви връщат обратно от Съветския съюз. По този начин през последните шест десетилетия са избегнати десетки кризи. Не е ли по-добре така, отколкото война?

— Ако настоявате, твърдо и постоянно, че искате да останете в Съединените щати...

— Тогава никога вече няма да видя детето си, а може би и живота ми ще е в опасност. Освен това не искам да отивам в Съединените щати.

Морисън я погледна изненадано.

— Трудно ли ви е да повярвате? — попита Калинина. — Искате ли да останете в Съветския съюз?

— Не, разбира се. Моята страна... — той спря на средата на изречението.

— Точно така. Говорите безспирно за човечеството, за важността от гледна точка на света, но ако изстържем всичко до емоциите ви, остава родината ви. Аз също имам родина, език, литература, култура, начин на живот. Не искам да ги изоставям.

— Както кажете, София — въздъхна Морисън.

— Не мога повече да издържам в тази стая, Албърт. Нека да се качваме на колата и ще ви откарам там, където ни чака шведския самолет.

— Вероятно още не е дошъл.

— Тогава по-добре да изчакаме на летището, отколкото да стоим тук. Поне ще сме сигурни, че веднага щом пристигне ще се качите на борда. Искам да видя, че сте в безопасност, Албърт. А след това искам да видя лицето му.

Беше излязла от стаята и стъпките ѝ се чуваха по стълбището. Морисън побърза да я последва. Наистина не съжаляваше, че си тръгва.

Преминаха по коридор застлан с килим и излязоха през една странична врата.

Близо до стената се намираше лъскава черна лимузина.

— Определено ни снабдяват с луксозен транспорт — малко задъхано рече Морисън. — Можете ли да карате това нещо?

— Без проблеми — усмихна се Калинина и неочаквано спря, а усмивката ѝ замръзна.

Изад ъгъла на хотела пристъпи Конев. Той също спря. Известно време и двамата не помръднаха, като че ли бяха две горгони, всяка от които се беше превърнала в камък от погледа на другата.

Морисън пръв наруши мълчанието.

— Да не би да сте дошли да ме изпратите, Юрий? — каза той малко дрезгаво. — Ако е така, довиждане. Заминавам.

Изречението прозвуча фалшиво в ушите му. Сърцето му туптеше силно.

Юрий отмести очи, колкото да отправи бърз поглед към Морисън, след което ги върна в първоначалната посока.

— Елате, София — рече Морисън.

Със същия успех можеше да не казва нищо. Когато най-накрая тя заговори, думите ѝ бяха към Конев:

— Какво искаш? — остро попита тя.

— Американеца — отвърна Конев с глас, който не беше по-мек от нейния.

— Ще го отведе.

— Недей! Нуждаем се от него. Той ни измами — гласът на Конев стана по-тих.

— Така твърдиш ти — каза Калинина. — Имам заповед. Трябва да го отведе до самолета и да видя как се качва. Не можеш да го вземеш.

— Не е нужен само на мен. Нужен е на нацията.

— Кажи ми! Хайде, кажи ми! Кажи, че Майка Русия се нуждае от него и ще се изсмея в лицето ти.

— Не твърдя подобно нещо. Съветският съюз има нужда от него.

— Безпокоиш се само за себе си. Махни се от пътя ми!

Конев застана между лимузината и останалите двама.

— Не! Не разбираш колко е важно да остане тук. Повярвай ми! Вече изпратих доклад в Москва.

— Сигурна съм. Мога също да предположа до кого е доклада. Но стария мърморко няма да успее да направи нищо. Само вдига шум и всичко добре го знаем. Няма да посмее да каже дума в президиума. Дори да го направи, Албърт отдавна ще си е отишъл.

— Не. Няма да си отиде.

— София, аз ще се погрижа за него. Отвори вратата на лимузината — заяви Морисън.

Усети, че леко трепери. Конев не беше едър, но изглеждаше жилив и очевидно беше решен на всичко. Морисън не вярваше, че от него може да излезе добър гладиатор при каквито и да са условия, а сега определено не се чувстваше във форма.

Калинина вдигна ръка с длан към Морисън.

— Стойте там, Албърт! — след това се обърна към Конев. — Как ще ме спреш? Имаш ли оръжие?

— Не — погледна изненадано Конев. — Не, разбира се. Носенето на оръжие е незаконно.

— Така ли? Но аз имам — тя измъкна от джоба на якето си малък предмет, който почти се скриваше в юмрука ѝ, а малкото му дуло проблесна между показалеца и средния ѝ пръст.

— Парализатор — отстъпи Конев, а очите му се разшириха.

— Разбира се. По-лошо от пистолет, нали? Помислих си, че можеш да се опиташ да ни попречиш и се приготвих.

— Носенето на парализатор също е незаконна.

— В такъв случай можеш да докладваш, а аз ще обясня, че съм го взела, за да изпълня заповедите, въпреки престъпната ти намеса. Сигурно ще получи похвала.

— Няма да получиш. София... — Конев направи крачка напред.

Тя отстъпи крачка назад.

— Не се приближавай! Готова съм да стрелям и бих го направила дори и да стоиш там, където си. Не забравяй какво прави парализатора. Разбърква мозъка ти. Не ми ли го каза веднъж? Ще изпаднеш в безсъзнание и ще се събудиш с частична амнезия. Ще са ти нужни часове, а може би и дни, за да се възстановиш. Чувала съм, че някои хора никога не са се възстановили напълно. Представи си, че забележителния ти мозък никога не успее да възстанови фините си гънки.

— София! — каза отново Конев.

— Защо използваш името ми? — каза тя през почти стиснати устни. — Последния път, когато го употреби, каза: „София, никога вече няма да си говорим, никога вече няма да гледаме един към друг.“ Сега ми говориш, гледаш към мен. Махай се и спазвай обещанието си, жалък...

Морисън не разбра руската дума, която Калинина употреби.

— София — каза за трети път пребледнелия Конев, — изслушай ме! Щом искаш, вярвай, че всяка дума, която някога съм казвал е лъжа, но сега ме изслушай! Американецът е смъртоносна заплаха за Съветския съюз. Ако обичаш родината си...

— Уморена съм от любов. И какво ми даде тя?

— А на мен какво ми даде? — прошепна Конев.

— Ти обичаш само себе си — горчиво възкликна Калинина.

— Не! Продължаваш да го твърдиш, но не е вярно. Ако сега говоря за себе си, то е само защото аз мога да спася родината ни.

— Вярваш ли си? — попита Калинина. — Наистина ли го вярваш? Ти си луд.

— Ни най-малко. Знам собствената си цена. Няма да позволя на нищо да ме възпре, дори и на тебе. Заради нашата страна и моята работа, аз те изоставих, изоставих и детето си. Трябваше да се разкъсам на две и да изхвърля по-добрата част от себе си.

— Твоето дете? Нима поемаш отговорността?

Конев отпусна глава.

— Как иначе можех да те накарам да се махнеш? Как иначе можех да бъда сигурен, че нищо няма да попречи на работата ми? Обичам те. Винаги съм те обичал. През цялото време знаех, че детето е мое и не би могло да бъде на никой друг.

— Толкова силно ли искаш Албърт? — парализатора в ръката ѝ не потрепваше. — Казваш, че детето е твое, че ме обичаш само за да ти дам Албърт, а след това отново ще го отречеш? Колко ниско е мнението ти за интелигентността ми.

— Как мога да те убедя? — поклати глава Конев. — Е, след като съзнателно съм отхвърлил всичко, не мога да очаквам отново да си го върна, нали? Но ще ми върнеш ли американеца за благото на нашата нация? А след това можеш да ме отхвърлиш. Ще ми позволиш ли да ти обясня защо се нуждаем от него?

— Няма да повярвам на обясненията ти — Калинина отправи бърз поглед към Морисън. — Албърт, чувате ли този човек? Не знаете с каква жестокост отхвърли мен и дъщеря ми. Сега очаква да му повярвам, че през цялото време ме е обичал.

И Морисън се чу да казва:

— Вярно е, София. Обича ви и винаги ви е обичал отчаяно.

Калинина замръзна. Свободната ѝ ръка посочи към Морисън, докато очите ѝ не се отделяха от Конев.

— Откъде знаете, Албърт? И вас ли е излъгал?

— Той знае — изкрещя възбудено Конев. — Признава го. Видя ли? Почувствал го е с компютъра. Ако сега ме оставиш да ти обясня, ще повярваш на всичко.

— Албърт, вярно ли е? — попита Калинина. — Потвърждават ли думите на Юрий?

Морисън млъкна, за съжаление прекалено късно, но очите му го издаваха.

— София, моята любов не се е променяла — заяви Конев. — Страдах като тебе. Но дай ми американеца и всичко ще свърши. Повече няма да се опитвам да избягвам пречките. Ще върша работата си и ще имам теб и моето дете, каквото и да ми струва. И проклет да съм, ако не се справя и с двете задължения.

Калинина се взря в Конев, а очите ѝ неочаквано плувнаха в сълзи.

— Искам да ти повярвам — прошепна тя.

— Тогава повярвай. Американецът ти го каза.

Като насън Калинина тръгна към Конев, с парализатора насочен настрани.

— Вашите заповеди... към самолета! — изкрещя Морисън и се втурна към тях.

Но се сблъска с нечие тяло. Обхванаха го нечийи ръце, стиснаха го здраво и нечий глас каза в ухото му:

— Спокойно, другарю американец! Не нападай двама добри съветски граждани.

Беше Валерия Палерон, която го държеше със здрава хватка.

Калинина също така плътно се прилепи до Конев, макар и с друга цел. Парализаторът все още стоеше в отпуснатата ѝ дясна ръка.

— Другарю академик, другарю доктор! — викна Палерон. — Ще ни видят. Да се върнем в стаята на американеца. Хайде, другарю американец, и се дръжте кротко или бъда принудена да ви нараня.

Конев зърна погледа на Морисън и му отправи триумфална усмивка. Имаше всичко — жена си, детето си и американеца си. Мечтата на Морисън да се върне в Америка се спуска като сапунен мехур и изчезна.

ГЛАВА 19

ОБРАТ

Обаче при триумфа няма губещи.
Дежньов-старши

Морисън отново седна в хотелската стая, за която през последните петнайсет минути си мислеше, че никога вече няма да види. Беше близо до пълното отчаяние, по-близо дори и отколкото когато беше сам и изгубен в клетъчния поток на неврона.

И каква полза? Отново и отново тази мисъл преминаваше през главата, като думи, ехтящи в пещера. Беше губещ. Винаги е бил губещ.

Почти цял ден си мислеше, че София Калинина изпитва привличане към него, но разбира се не беше така. Не беше нищо повече от оръжие срещу Конев. Когато Конев я извика, когато ѝ махна с ръка, тя се върна при него. Повече нямаше нужда от оръжия — нито от Морисън, нито от парализатора.

Мрачно погледна към тях. Стояха заедно в слънчевата светлина, струяща през прозореца — те в светлина, той в сянка, както винаги би трябвало да бъде.

Шептяха си, толкова погълнати един от друг, че Калинина изглежда не усещаше, че все още държи парализатора. За миг подгъна колене, като че ли възнамеряваше да се отърве от тежестта му, като го остави на леглото. Конев и каза нещо, и отново цялото ѝ внимание беше погълнато от него, без да обръща внимание на съществуването на парализатора.

— Вашето правителство няма да одобри действията ви — дрезгаво извика Морисън. — Имате заповед да ме освободите.

Конев вдигна глава, а очите му слабо проблеснаха, като че ли с мъка склони да обърне внимание на пленника си. В крайна сметка не му се налагаше да пази Морисън във физическия смисъл на думата. Сервитьорката, Валерия Палерон, вършеше тази дейност с най-голяма ефективност. Стоеше на около метър от Морисън и очите ѝ, някак развеселени, все едно че работата ѝ доставяше удоволствие, не се откъсваха от него.

— Моето правителство няма нужда да се безпокои за вас, Албърт — каза Конев. — Скоро ще промени мнението си.

Калинина вдигна ръка, сякаш искаше да възрази, но Конев я хвана.

— Не се безпокой, София — продължи той. — Цялата информация, с която разполагам, вече е изпратена в Москва. Ще ги накара да размислят. Скоро ще ми се обадят по личния ми канал и щом им кажа, че Морисън е невредим в ръцете ни, ще предприемат действия. Сигурен съм, че имат достатъчно убедителност, за да накарат Стария човек да види какви са причините. Обещавам ти.

— Албърт? — загрижено каза Калинина.

— София, може би искате да ми кажете, че съжалявате, че сте зачертали съществуването ми само при една дума на човека, когото като че ли мразехте?

— Не съм зачертала съществуването ви, Албърт — изчерви се Калинина. — Ще работите тук така, както бихте работили в родината си, с тази разлика, че тук ще бъдете наистина оценен.

— Благодаря ви — отвърна Морисън, намирайки в себе си малък запас от сарказъм. — Щом вие се чувствате щастлива заради мене, какво значение имат моите чувства?

— Другарю американец — нетърпеливо се намеси Палерон, — говорите прекалено много. Защо не седнете? Седнете! — тя го бутна към едното кресло. — Можете да почакате тихо, тъй като не можете да направите нищо друго.

Обърна се към Калинина, чиито рамене Конев покровителствено беше обхванал с ръка и добави:

— А вие, малка царице, все още ли възнамерявате да стреляте по хубавия си любовник, та държите толкова застрашително този парализатор в ръка? Ще можете да го прегърнете по-здраво, ако и двете ви ръце са свободни.

Палерон протегна ръка към парализатора и Калинина ѝ го даде, без да каже дума.

— Всъщност — продължи тя, — успокоих се като го взех. Страхувах се, че в пламъка на новооткритата ви любов можете да започнете да стреляте във всички посоки. Не е безопасно да го държите, малка моя.

Върна се към Морисън, все още изучавайки и въртейки на всички страни парализатора.

— Не го насочвай към мен, жено — размърда се неспокойно Морисън. — Може да гръмне.

— Няма да гръмне, ако не го искам, другарю американец — високомерно отвърна Палерон. — Знам как да го използвам.

Усмихна се към Конев и Калинина. След като се освободи от оръжието, Калинина беше обхванала с две ръце шията на Конев и го целуваше с бързи, нежни докосвания на устните си. Палерон добави към тях, но всъщност без наистина да им говори, тъй като те не я слушаха:

— Знам как да го използвам. Ето така! И ето така!

Първо Конев, а след това и Калинина се строполиха на пода.

Палерон се обърна към Морисън.

— А сега ми помогнете, идиот такъв. Трябва да побързаме.

Последните думи бяха казани на английски.

Морисън я разбра трудно. Просто стоеше втренчен в нея.

Палерон го хвана за рамото и го разтърси, сякаш искаше да го събуди от дълбок сън.

— Хайде. Хванете го за краката.

Морисън механично се подчини. Палерон смъкна тънкото одеяло от леглото, след което вдигнаха Конев, а после и Калинина. Изпъна ги по дължината на тесния единичен дюшек, след това претърси Калинина с бързи, опитни движения.

— А-ха! — възкликна тя, взирайки се в един прегънат лист хартия, запечатан с печат, което несъмнено подсказваше, че е държавен документ. Мушна го в джоба на белия си жакет и продължи претърсването. Намери и други неща, например чифт малки ключета. Бързо премина на Конев и откъсна един малък метален диск закрепен от вътрешната страна на ревера му.

— Личния му преподавател — поясни тя и също го пусна в джоба си.

Най-накрая измъкна черен правоъгълен предмет.

— Това е ваше, нали?

Морисън изсумтя. Беше компютърната му програма. Дори не знаеше, че е в Конев. Сграбчи я отчаяно.

Палерон обърна Калинина и Конев един към друг, подпирайки ги така, че да не паднат. След това постави ръката на Конев върху Калинина и ги зави с одеялото, като го подпъхна под двамата, за да ги закрепим по-здраво.

— Не ме гледайте така, Морисън — рече тя след като приключи. — Елате!

Хвана го здраво за мишницата.

— Където отиваме? — възпротиви се той. — Какво става?

— Ще ви кажа по-късно. Сега нито дума. Нямаме време за губене. Нито минута. Нито секунда. Елате — в думите ѝ се появи слаба злоба и Морисън се подчини.

Излязоха от стаята и се промъкнаха по стълбите, колкото можеха по-безшумно. Морисън я следваше и имитираше движенията ѝ. По коридора застлан с килим и навън, към лимузината.

Палерон отвори предната врата с един от ключовете, които взе от Калинина и рече безцеремонно:

— Качвайте се!

— Къде отиваме?

— Качвайте се! — всъщност тя го набута в лимузината.

Бързо се настани зад кормилото. Морисън подтисна желанието си да я попита дали знае да кара. Най-сетне в зашеметения му мозък започна да се промъква мисълта, че Палерон не е обикновена сервитьорка.

Но че играеше ролята на такава беше очевидно по слабия мирис на лук, който все още се носеше от нея и се смесваше доста неуместно с по-богатия и по-приятен аромат на лимузината.

Палерон включи двигателя, огледа паркинга, който беше празен с изключение на една котка тръгнала на някъде по своя работа и се насочи през песъчливата площадка към алеята, водеща към съседния път.

Лимузината бавно набра скорост и когато стрелката на спидометъра най-сетне достигна деветдесет и пет километровото деление, вече се движеше по двулентова магистрала. От време на време в обратна посока преминаваше по някой автомобил. Морисън откри, че отново е способен да мисли нормално.

Погледна загрижено назад. Далече зад тях една кола завиваше в отбивката, която току-що бяха отминали. Като че ли никой не ги преследваше.

Морисън се обърна към Палерон. Владееш положението, но изглеждаше мрачна. Започна да разбира не само, че не е келнерка по професия, но и едва ли е съветски гражданин. Английският ѝ носеше силен градски акцент, който не можеше да се научи в европейските училища или да се придобие по такъв начин, че да звучи достоверно в ушите на Морисън.

— Чакайте пред хотела с книгата, за да видите кога София и аз ще дойдем — заговори Морисън.

— Познахте — отвърна Палерон.

— Вие сте американски агент, нали?

— Ставате все по-проницателен.

— Къде отиваме?

— Към летището, откъдето ще ви вземе шведския самолет. Трябваше да взема инструкциите от Калинина.

— Знаете ли как се отива там?

— Да, разбира се. Живея в Маленкий град значително по-дълго от вашата Калинина. Но отговорете ми, защо ѝ казахте, че този човек, Конев, я обича? Тя просто очакваше да го чуе от трети човек. Желаете да се потвърди и вие ѝ направихте тази услуга. По този начин цялата игра пое Конев. Защо го направихте?

— Само по една причина — кротко отвърна Морисън. — Беше самата истина.

— Истината? — Палерон с объркан вид поклати глава. — Не живеете в реалния свят. Сигурна съм. Изненадана съм, че някой не ви е ударил по главата и не ви е заровил, просто така, за ваше добро. Освен това, откъде знаете, че е истината?

— Знам... — започна Морисън. — Съжалявах я. Вчера спаси живота ми. Спаси живота на всички ни. Всъщност, Конев също ми спаси живота.

— Предполагам, че всички сте спасявали живота си един на друг.

— Така се получи на практика.

— Но това е било вчера. Днес сте започнал наново и не е трябвало да позволявате на вчерашния ден да ви въздейства. Никога нямаше да се върне при него, ако не беше глупавата ви забележка. Можеше да се кълне колкото иска, че я обича и всякакви подобни глупости, но тя нямаше да му повярва. Нямаше да посмее. Да се остави отново да я правят на глупачка? Никога! Още някоя минута и щеше да го зашемети с парализатора и тогава щяхте да ѝ кажете: „Да, дете, това момче наистина те обича.“ и това щеше да ѝ е достатъчно. Казвам ви, Морисън, не трябва да излизате без придружител.

— Откъде знаете всичко това? — неспокойно се размърда Морисън.

— Бях на пода между седалките в тази кола, готова да дойда с вас и Калинина, за да се убедя, че ви е отвела. И тогава извадихте глупавия си номер. Какво ми оставаше, освен да ви хвана и да ви предпазя от някой изстрел на парализатора, да ви отведе обратно в

стаята, където щяхме да бъдем по-прикрити и да се опитам някак да се добера до парализатора?

— Благодаря ви.

— Няма нищо. Освен това ги сложих така, че да изглеждат като влюбена двойка. Всеки, който влезе, ще изскочи с думите: „Извинете ме!“, а това ще ни даде още време.

— След колко време ще дойдат в съзнание?

— Не знам. Зависи колко точно съм настроила излъчването, от състоянието на ума на всеки от тях и кой знае още от какво. Но щом се събудят, ще им трябва известно време, за да си спомнят какво се е случило. Надявам се, че при тяхното положение първото, което ще си спомнят е, че са влюбени. Това ще ги забави още малко. Когато си спомнят за вас и за играта с Москва, ще бъде твърде късно.

— Дали ще бъдат увредени завинаги?

Палерон хвърли бърз поглед към загриженото лице на Морисън.

— Тревожете се за тях, нали? Защо? Какви са ви те?

— Е... корабни другари.

— Предполагам, че ще се възстановят — Палерон издаде неприличен звук. — Може би ще са по-добре, ако някое от тези техни свръхчувствителни нервни окончания се повреди. Ще се съберат и ще се получи хубаво семейство.

— А с вас какво ще стане? По-добре елате с мене.

— Не бъдете глупак. Шведите няма да ме вземат. Имат заповеди да вземат един човек и ще ви тестват, за да се убедят, че наистина сте вие. Имат отпечатыци от пръстите ви и характеристиката на ретината ви. Ако вземат някой друг или вземат двама, ще възникне нов инцидент, а шведите са твърде хитри, за да го допуснат.

— Но тогава какво ще стане с вас?

— Е, като начало ще кажа, че сте измъкнали парализатора и сте стреляли по двамата, след което сте ме накарали да ви закарам до летището, защото не сте знаели местоположението му. Нареди ли сте ми да спра на входа, след това сте ме парализирали, а парализатора сте хвърлили в колата. Утре сутринта ще се върна в Маленкий град, все едно че току-що се съвземам от зашеметяването.

— Но Конев и Калинина ще отрекат историята ви.

— Не гледаха към мен, когато стрелях, а и почти никой не си спомня самия момент на зашеметяването. Освен това съветското

правителство знае, че са имали заповед да ви върнат и ако не са ви върнали, каквото и да каже Конев няма да му донесе добро. Правителството ще се изправи пред fait accompli^[1]. Готова съм да се обзаложа на рубла срещу копейка, или по-добре на долар срещу копейка, че ще предпочетат да забравят цялата история, а аз просто ще се върна към сервитьорството.

— Ще възникнат подозрения към вас.

— Тогава ще му мисля — отвърна тя. — Ничего! Каквото ще става, ще става — слабо се усмихна.

Продължаваха да се движат по магистралата.

— Не трябва ли да се движим малко по-бързо? — неуверено попита Морисън.

— Нито километър повече — възрази твърдо Палерон. — Движим се на границата на позволената скорост, а Съветите наблюдават с радар всеки сантиметър от пътищата. Липсва им чувство за хумор за превишената скорост и не възнамерявам заради петнайсет спестени минути да прекарам часове, опитвайки се да се измъкна от полицейското управление.

Минаваше обяд и Морисън започна да усеща слабото, предупредително стържение на глада.

— Имате ли представа какво е съобщил Конев за мен в Москва?

— Не знам — поклати глава Палерон. — Каквото и да е било, той получи отговор преди петнайсет минути по личния си канал. Не го ли чухте?

— Не.

— Няма да изкарате дълго в моя занаят. Естествено не получиха отговор, така че независимо с кого в Москва е разговарял Конев, той ще се опита да открие защо. Някой ще ги открие, те ще кажат, че сте на път към летището. Ще ни последват, за да се опитат да ви попречат. Като колесниците на фараона.

— Нямаме си Мойсей да разцепи на две Червено море — промърмори Морисън.

— Ако се доберем до летището, ще имаме шведите. Няма да ви дадат на никого.

— Какво биха могли да направят срещу военните?

— Няма да бъдат военните. Ще бъде някой функционер, който работи за екстремистката фракция. Той ще се опита да измами

шведите. Но ние имаме официални документи, с които ви предаваме на тях и шведите няма да позволят да бъдат измамени. Просто трябва да стигнем първи.

— Не мислите ли, че трябва да се движим по-бързо?

Палерон поклати непреклонно глава.

Половин час по-късно Палерон посочи с ръка и каза:

— Пристигнахме и имаме късмет. Шведският самолет е подранил.

Спря колата, натисна един бутон и вратата от неговата страна се отвори.

— Вървете сам. Не искам да ме виждат, но чуйте... — тя се наклони към него. — Името ми е Ешби. Когато стигнете във Вашингтон, кажете им, че ако считат, че е време да ме измъкват оттук... аз съм готова. Запомнихте ли?

— Запомних.

Морисън излезе от колата, примижавайки от силната светлина. В далечината униформен мъж, облечен не в съветска униформа, му махна с ръка.

Морисън се втурна към него. При бягането нямаше ограничения в скоростта и макар никой да не го преследваше, нямаше да се изненада, ако някой изникнеше от земята и се опиташе да го спре.

Обърна се, махна за последен път към колата, макар че никой не му отвърна и продължи да бяга.

Човекът, който му помахаше, тръгна към него, отначало с бавни крачки, след това се затича и го подхвана, сякаш Морисън щеше да падне. Сега Морисън видя, че носеше униформата на Европейската федерация.

— Бихте ли ми казали името си? — попита на английски мъжът. За безкрайно облекчение на Морисън акцента му беше шведски.

— Албърт Джонас Морисън — отвърна той и двамата тръгнаха към самолета, и към малката група, очакваща да провери самоличността му.

[1] fait accompli (фр.) — свършен факт — Б.пр. ↑

Морисън седна до прозореца на самолета, напрегнат и изтощен. Загледа се надолу, докато земята бързо отминаваше на изток. Обедът, състоящ се основно от херинга и варени картофи, успокои тялото, но не и духа му.

Нима след вчерашното пътешествие в кръвоносната система и мозъка завинаги щеше да се опасява от някаква надвиснала беда? Никога ли вече нямаше да възприема Вселената приятелски? Никога ли вече нямаше да ходи из нея със спокойното съзнание, че никой и нищо не му желае злото?

Или просто не беше успял да се възстанови?

Разбира се, разумът му говореше, че все още има причини да не се чувства в пълна безопасност. Все още под самолета се простираше съветска земя.

Дали все още имаше време за съюзника на Конев в Москва, който и да беше той, да изпрати самолети по петите на шведите? Имаше ли достатъчно власт да го направи? Дали фараонските колесници нямаше да полетят във въздуха и да продължат преследването?

За миг сърцето му спря, щом наистина видя в далечината един самолет, след това друг.

Обърна се към стюардесата, която седеше от другата страна на пътеката. Не се наложи да я пита. Очевидно тя прочете правилно притесненото му изражение.

— Самолети на федерацията — поясни тя. — Напуснахме съветска територия. Самолетите са с шведски екипаж.

След като преминаха над Ламанша, към ескорта се присъединиха американски самолети. Поне беше сигурен, че е в безопасност от колесниците.

Но мислите не му даваха покой. Ракети? Дали някой наистина би предприел военно действие? Опита се да се успокои. Никой в Съветския съюз, дори и президента им, не би предприел подобен ход без консултации, а те щяха да отнемат часове, може би дни.

Няма да има ракети.

И все пак едва когато самолета се приземи в покрайнините на Вашингтон, Морисън си позволи да почувства, че всичко е свършило и вече е в безопасност в родината си.

Беше събота сутринта и Морисън си почиваше. Погрижи се за естествените си нужди. Закуси и се изми. Дори беше отчасти облечен.

Сега лежеше по гръб на леглото, с ръце под главата си. Навън беше облачно, а прозорецът беше само наполовина прозрачен, защото желаше да остане сам. В часовете след като слезе от самолета и го докараха в настоящото му скривалище, край него имаше достатъчно официални лица, за да го накарат да се чуди дали в Съединените щати е по-добре, отколкото беше в Съветския съюз.

Докторите най-накрая завършиха изследванията си, първите въпроси бяха задавани дори по време на вечерята и най-накрая го оставиха да спи в стая, намираща се в нещо, напоящо крепост, заради сигурността му.

Е, поне не го очакваше миниатюризация. Тази мисъл беше достатъчна, за да го успокои.

Сигналната лампа на вратата премигна и Морисън се присегна над главата си, за да натисне бутона, който правеше вратата прозрачна само от неговата страна. Физиономията беше позната и Морисън натисна друг бутон, който позволяваше вратата да бъде отворена отвън.

Влязоха двама мъже. Заговори човекът с познатата физиономия:

— Надявам се, че ме помните.

Морисън не помръдна от леглото. Сега беше центъра, около който се въртеше всичко и искаше да се възползва от привилегиите на положението си. Просто вдигна ръка за поздрав и отговори:

— Вие сте агента, който искаше да отида в Съветския съюз. Родано, нали?

— Да, Френсис Родано. А това е професор Робърт Дж. Фраяр. Предполагам, че го познавате.

Морисън се поколеба, след това учтиво свали краката си от леглото и се изправи.

— Здравейте, професоре. Познавам ви, разбира се. Доста често съм ви виждал по холовизията. Приятно ми е да се запознаем лично.

Фраяр, един от „видимите“ учени, чиито снимки по холовизията го бяха направили известен по целия свят, се усмихна слабо. Имаше кръгло лице, бледосини очи, очевидно постоянна гънка между веждите, червеникави бузи, яко тяло и навика постоянно да се оглежда неспокойно.

— Вие, както разбирам, сте Албърт Джонас Морисън.

— Точно така — отвърна спокойно Морисън. — Мистър Родано ще го потвърди. Моля, седнете и ме извинете, че ще остана легнал. Ще ми е нужна около година, за да си почина.

Двамата посетители се разположиха на широкия диван и се наклониха към Морисън. Родано се усмихна нерешително.

— Не мога да ви обещаю толкова дълга почивка, д-р Морисън. Поне засега. Между другото, получихме съобщение от Ешби. Помните ли я?

— Сервитьорката, която обърна нещата в наша полза? Разбира се. Без нея...

— Знаем същината на историята, Морисън. Искате да знаете, че двамата ви приятели са се възстановили и очевидно все още са привързани един към друг.

— А Ешби? Каза ми, че е готова за търговане, ако Вашингтон сметне за нужно. Съобщих го снощи.

— Да, ще я измъкнем по един или друг начин. А сега, страхувам се, че отново трябва да ви обезпокоим.

— Още колко ще продължи това? — намръщи се Морисън.

— Не знам. Трябва да се примирите. Професор Фраяр, защо не продължите?

Фраяр кимна.

— Д-р Морисън, имате ли нещо против, ако си водя бележки? Не, ще го кажа по друг начин. Ще си водя записки, Морисън.

Измъкна от куфарчето си малка компютърна клавиатура с модерен дизайн.

— Къде ще отидат тези бележки, професоре? — учтиво попита Родано.

— В записващото ми устройство, м-р Родано.

— А то къде е, професоре?

— В кабинета ми, в министерството на отбраната, м-р Родано — след което добави с известно раздражение, заради втрещения поглед

на другия — В моя сейф, в офиса ми в министерството. И сейфа, и записващото устройство имат сложен шифър. Това задоволява ли ви?

— Продължавайте, професоре.

Фраяр се обърна към Морисън и запита:

— Морисън, вярно ли е, че са ви миниатюризирали? Вас, лично?

— Да. При най-силната миниатюризация, бях с размерите на атом, като част от кораб с размери на глюкозна молекула. Прекарах повече от половин ден в живо човешко тяло, отначало в кръвоносната система, а след това в мозъка.

— И това е вярно? Няма ли възможност да са ви заблудили или измамили?

— Моля ви, професор Фраяр. Ако съм бил заблуден или хипнотизиран, сегашните ми показания нямат никаква стойност. Не бихме могли да продължим, ако не приемете факта, че съм с нормално съзнание и събитията, които ще съобщя, напълно отговарят на действителността.

— Прав сте — стисна устни Фраяр. — Трябва да направим това предположение преди да започнем. Ще приема, че сте нормален и може да ви се вярва, без предубеждения относно по-нататъшното преразглеждане на тези предположения.

— Разбира се — кимна Морисън.

— В такъв случай — Фраяр се обърна към Родано — започваме с една важна забележка. Миниатюризацията е възможна и Съветите наистина я владеят, и могат да миниатюризират всяко живо същество, без да му причинят очевидни повреди.

— Вероятно — продължи той към Морисън, — Съветите твърдят, че извършват миниатюризацията като намаляват константата на Планк.

— Да, така е.

— Разбира се, че е така. Няма друг начин, по който да се направи. Обясниха ли ви процедурата, с която се извършва намаляването?

— Не. Можете също така да направите предположението, че съветските учени, с които работих, са нормални като нас. Не биха ми дали просто така нещо, което не искат да знаем.

— Много добре. Предположението е направено. Сега ни разкажете какво точно се случи с вас в Съветския съюз. Не ни го

описвайте като приключенска история, а само като наблюдения на професионален физик.

Морисън започна да разказва. Всъщност не съжеляваше, че го прави. Искаше да се отърве от тези знания. Не желаше да носи отговорността, че е единствения американец, който ги знае. Разказа историята с подробности, което отне няколко часа. Не спря, преди да седнат пред обед, сервиран от обслужването по стаите.

Докато ядяха десерта, Фраяр каза:

— Нека да обобщя, доколкото мога по памет. Като начало, миниатюризацията не въздейства на хода на времето, нито на квантовите взаимодействия, т.е. електромагнитните, слабите и силните взаимодействия. Обаче въздейства на гравитационното взаимодействие, което намалява пропорционално на масата, както и би следвало да бъде. Така ли е?

Морисън кимна.

— Светлината — продължи Фраяр — или най-общо казано електромагнитните излъчвания могат да прекосяват навън и навътре миниатюризационното поле, но не и звука. Нормалната материя се отблъсква слабо от миниатюризационното поле, но при натиск може да бъде накарана да навлезе в него и да се миниатюризира, с цената на загуба на енергия от полето.

Морисън отново кимна.

— Колкото повече се миниатюризира даден обект, толкова по-малко енергия е нужна за по-нататъшната му миниатюризация. Знаете ли дали енергийните разходи намаляват пропорционално на оставащата маса при всеки етап на миниатюризацията?

— Изглежда логично — отговори Морисън, — но не си спомням някой да е споменавал за количествената природа на явлението.

— Тогава да продължим. Колкото по-миниатюризиран е даден обект, толкова по-голяма е вероятността за спонтанна деминиатюризация. Това се отнася по-скоро за цялата маса, намираща се в полето, отколкото за някоя нейна част. Спонтанната деминиатюризация е била по-вероятна когато сте бил отделен от кораба, отколкото когато сте бил част от него. Прав ли съм?

— Така го разбрах.

— И съветските ви спътници са признали, че е невъзможно да се максимизира и да се направят предметите по-тежки, отколкото са

всъщност.

— Отново повтарям, че така го разбрах. Трябва да разберете, професор Фраяр, че само мога да повтора онова, което съм чул. Възможно е умишлено да са ме заблудили или да са сгрешили защото собствените им знания са недостатъчни.

— Да, да, разбирам. Имате ли някакви основания да вярвате, че умишлено са ви заблуждавали?

— Не. Изглеждаха ми искрени.

— Е, може би. И сега, най-интересно ми се стори, че Брауновото движение е в равновесие с миниатюризационните осцилации и колкото по-голяма е степента на миниатюризация, толкова по-силно това равновесие се измества към осцилациите, далеч от обикновеното Брауново движение.

— Това е мое лично наблюдение, професоре, и не почива на нещо, което ми е било казано.

— А изместването на равновесието има ли нещо общо със скоростта на спонтанната деминиатюризация?

— Тази идея е моя. Не мога да я потвърдя с факти.

— Хмм! — Фраяр замислено отпи от кафето си. — Бедата е там, че цялата информация е повърхностна. Разбираме какво е поведението на миниатюризационното поле, но не знаем как се създава. Казахте, че при намаляването на константата на Планк, скоростта на светлината остава непроменена?

— Да, но както подчертах, това означава, че поддържането на миниатюризационното поле изисква огромно количество енергия. Ако успеят да обединят константата на Планк със скоростта на светлината и да увеличават втората, като намаляват първата... Но все още не могат да го правят.

— Така твърдят те. Предполага се, че е било в ума на Шапиров, но не сте успели да го откриете.

— Точно така.

Фраяр потъна в мисли за няколко минути. След това поклати глава:

— Ще прегледаме всичко, което ни казахте и ще видим какво може да се извлече от него, но се страхувам, че няма да ни помогне.

— Защо? — попита Родано.

— Защото не засяга същината. Ако някой никога не е виждал робот или не е чувал за частите му, би могъл да опише главата му и движението на крайниците му, звученето на гласа му, как се подчинява на заповеди и така нататък. Но от наблюденията си няма да разбере как работи позитронния мозък или какво е молекулярен клапан. Дори няма да има представа, че съществуват, нито пък учените, които трябва да работят въз основа на наблюденията му. Съветите има някакъв метод за създаване на това поле, но не знаем нищо за него. Нищо от онова, което разказа Морисън не може да ни помогне. Може би са публикували някакви материали, които водят към него, без да разберат, че в тях има нещо важно. Подобно нещо се е случило в средата на двайсети век, когато първите статии по разцепването на ядрото са били публикувани, преди да се разбере, че трябва да се държат в тайна. Но Съветите не са направили подобно грешка с миниатюризацията. Не успяхме да получим информация по въпроса нито с шпионаж, нито от някоя ключова личност, която да премине на наша страна. Ще се консултирам с колегите си от съвета, но като цяло, д-р Морисън, боя се, че приключението ви в Съветския съюз, колкото и да е смело, и заслужаващо похвала, освен потвърждението, че миниатюризацията съществува, беше безполезно. Съжалявам, мистър Родано, но цялата история можеше изобщо да не се случва.

Изражението на Морисън не се промени, докато Фраяр правеше заключението си. Доля си още кафе, прибави сметана и отпи без да бърза.

— Знаете ли, Фраяр, напълно грешите.

— Да не би да се опитвате да ми кажете, че знаете нещо за създаването на миниатюризационното поле? — погледна го Фраяр. — Казахте, че...

— Онова, което ще кажа, няма нищо общо с миниатюризацията. Касае единствено моята работа. Съветите ме отведоха в Маленкий град и в Пещерата, за да използвам компютърната си програма за прочитането на мислите от мозъка на Шапиров. Претърпяхме неуспех, което не е учудващо, като се вземе предвид, че Шапиров беше в кома и почти мъртъв. От друга страна, Шапиров, което е бил забележително проникателен, след като прочел няколко мои статии, е говорил за моята програма като за „ретранслаторна станция“. Всъщност, наистина се оказа такава.

— Ретранслаторна станция? — лицето на Фраяр придоби озадачено изражение. — Какво означава това?

— След като попаднахме в невроните на Шапиров, вместо да чете мислите му, моят компютър действаше като ретранслатор, предавайки мислите от един член на екипажа на друг.

Изражението на Фраяр премина в негодувание.

— Искате да кажете телепатично устройство?

— Точно така. Отначало почувствах силна любов и сексуално привличане към една млада жена, която беше заедно с мен на миниатюризирания кораб. Естествено, приех, че мисълта е моя, тъй като тя е много привлекателна жена. Въпреки това не забелязах никакви подобни съзнателни чувства. Едва след няколко такива случая разбрах, че приемам мислите на един мъж от кораба. Той и младата жена се бяха разделили, но въпреки това страстта между тях оставаше.

— Сигурен ли сте, че при тези условия, на борда на кораба, сте разтълкували правилно тези мисли? — усмихна се толерантно Фраяр.

— В края на краищата вие сте бил под голямо напрежение. Приехте ли подобни мисли и от младата дама?

— Не. На няколко пъти младият мъж и аз неволно разменихме мисли. Когато си помислих за съпругата си и децата си, той си помисли за жена и две деца. Когато се изгубих в неврона, той прие чувството ми за паника. Сметнал, че е доловил нещастieto на Шапиров с помощта на моя компютър, който беше с мене, докато се носех по течението. Но това бяха моите чувства, не на Шапиров. Не успях да разменя мисли с нито една от жените на борда, но самите те обменяха мисли. Щом се опитаха да приемах някоя мисъл на Шапиров, усещаха сходни думи и чувства — една от друга, разбира се — но младият мъж и аз не ги приемахме.

— Предполагате, че има разлика между половете? — скептично подхвърли Фраяр.

— Всъщност не. Пилотът на кораба, мъж, не прие нищо, нито от жените, нито от мъжете, въпреки, че веднъж улови нечия мисъл. Не бих могъл да кажа от кого. Моето мнение е, че както има различни кръвни групи, така има и различни типове мозъци, вероятно само няколко, и телепатичната връзка може да бъде най-лесно осъществена между два мозъка от един и същ тип.

— Дори и така да, д-р Морисън — вмъкна Родано. — Какво от това?

— Нека ви обясня — продължи Морисън. — От години работя върху определянето на областите и характеристиките на абстрактните мисли в човешкия мозък, без някакъв съществен успех. Приемал съм случайни образи, но не съм ги тълкувал правилно. Мислех, че идват от мозъка на изследваното животно, но сега подозирам, че са идвали от някой стоящ наблизо човек, който е изпитвал силно чувство или е бил дълбоко замислен. Не съм обръщал внимание. Грешката е моя. Все пак, тъй като бях засегнат от общото безразличие, нарастващото недоверие и присмехите на колегите си, никога не съм публикувал улавянето на образи. Вместо това модифицирах програмата си, за да повиша чувствителността ѝ. Някои от тези промени също никога не са публикувани. И така, навлязох в кръвта на Шапиров с устройство, което можеше да служи почти като телепатичен ретранслатор повече от всичко друго, което съм имал преди. И сега, след като дебалата ми

глава разбра най-сетне какво притежавам, знам какво трябва да променя в програмата си. Сигурен съм.

— Нека го кажа направо, Морисън — рече Фраяр. — Заявявайте ми, че като резултат от фантастичното ви пътешествие в тялото на Шапиров, вие сте сигурен как да измените уреда си, така че да стане практически използваемо телепатично устройство?

— До известна степен, да.

— Би било нещо изключително... ако можете да го демонстрирате — скептицизмът в гласа на Фраяр не изчезваше.

— По-изключително, отколкото може би си мислите — отвърна Морисън с известна рязкост. — Знаете, разбира се, че телескопите, независимо дали са оптични или радиотелескопи, могат да бъдат изградени от отделни елементи разположени върху голяма площ и ако се координират с компютър, могат да изпълняват функциите на един голям телескоп, много по-голям, отколкото може да бъде построен на практика.

— Да. Но какво от това?

— Споменах го като аналогия. Убеден съм, че мога да демонстрирам нещо сходно във връзка с мозъка. Ако имаме шест телепатично обединени мозъка, тези шест мозъка биха действали като един единствен голям мозък, който би имал интелигентност и проникателност много по-големи от човешките. Помислете за напредъка в науката и технологиите, които могат да бъдат направени, а също и напредъка в други области, към които са насочени човешките стремежи. Бихме създали умствен супермен, без да преминаваме през отегчителната еволюция или опасностите на генното инженерство.

— Много интересно, ако е вярно — рече Фраяр, очевидно заинтригуван и явно неубеден.

— Но има една хитрост — продължи Морисън. — Извършвах експериментите си върху животни, като поставях проводници, свързващи мозъка им с моя компютър. Това е било, сега го разбирам напълно, не напълно прецизно. Колкото и да се стараем, в най-добрия случай ще имаме груба телепатична система. Онова, от което се нуждаем е, да навлезем в мозъка и да поставим в неврона миниатюризиран и съответно програмиран компютър, където той ще действа като ретранслатор. И телепатичният процес ще стане много по-интензивен.

— А бедния човек, на когото ще причините тази повреда — додаде Фраяр, — ще експлодира, щом устройството се деминиатюризира.

— Животинският мозък е много по-прост от човешкия — сериозно рече Морисън, — тъй като има много по-малко неврони, които са много по-просто подредени. Но отделният неврон в заешкия мозък едва ли е значително по-прост от човешки неврон. Като ретранслатор може да се използва и робот.

— И тогава — добави Родано — американските мозъци, работейки заедно, биха могли да открият тайната на миниатюризацията и може би ще изпреварят Съветите, като открият връзката между константата на Планк и скоростта на светлината.

— Да — ентусиазирано рече Морисън. — И един съветски учен, Юрий Конев, с когото обменяхме мисли, също го разбра. По тази причина се опита да ме задържи заедно с програмата ми, въпреки разпорежданията на собственото си правителство. Съмнявам се, че без мен и програмата ми би могъл скоро да възпроизведе работата ми. Може би ще му потръбват години. Всъщност това не е областта, в която работи.

— Продължавайте — каза Родано. — Започвам да ви разбирам.

— Това е положението. Сега имаме някаква груба телепатия. Дори без миниатюризацията би могла да ни помогне да изпреварим Съветите, но може и да не успеем. Не можем да бъдем сигурни, че ще постигнем нещо без миниатюризацията и без поставянето на правилно програмиран компютър в животински неврон като ретранслатор. От друга страна, Съветския съюз има груба форма на миниатюризация. Може би в естествения ход на изследванията ще открият начин за обединяване на квантовата механика и теорията на относителността, така че да се създаде наистина ефикасно миниатюризационно устройство, но това може да отнеме много време. Така че, щом ние имаме телепатията, но нямаме миниатюризацията, а те имат миниатюризацията, но нямат телепатията, може би след много време ще победим. А може би те ще победят. Нацията, която успее, практически ще знае как да се придвижва с неограничена скорост и Вселената ще ѝ принадлежи. Нацията, която загуби, ще изчезне. Поне институциите ѝ ще изчезнат. Би било добре, ако спечелим състезанието, но може би те ще победят. Състезанието може да

разруши крехкия мир, който се поддържа вече от две поколения и да доведе да унищожителна война. От друга страна, ако ние и Съветите желаем да работим заедно и да използваме усъвършенстваната и силна телепатия с помощта на миниатюризирана ретранслаторна станция в жив неврон, можем наведнъж и за кратко време да се сдобием с онова, което биха ни дали антигравитацията и безкрайната скорост. Вселената ще принадлежи и на Съединените щати, и на Съветския съюз. Всъщност на цялото земно кълбо, на Земята, на човечеството. Защо не, господа? Никой няма да изгуби. Всички ще спечелят.

Фраяр и Родано удивено го гледаха. Накрая Фраяр преглътна с мъка и каза:

— Звучи добре, ако наистина владеее телепатията.

— Имате ли време да изслушате обясненията ми?

— Разполагам с цялото време, което ви е нужно — отвърна Фраяр.

На Морисън му бяха нужни няколко часа, за да обясни в подробности теорията си. Накрая се отпусна назад и заяви:

— Почти е време за вечеря. Вече знам, че вие, а и другите, ще искате да ме разпитвате, ще искате да ви сглобя система, която да демонстрира приложимостта на телепатията. Това ще ми отнеме... е, остатъка от живота ми, доколкото разбирам. Но сега искам едно нещо.

— Какво е то? — попита Родано.

— Дайте ми малко време като начало. Моля ви! Доста ми се насъбра. Дайте ми двайсет и четири часа, до утре вечерта. Нека да почета, да ям, да мисля, да почивам, да спя. Само един ден, ако нямам нищо напротив и след това съм на ваше разположение.

— Звучи напълно приемливо — каза Родано, докато се изправяше. — Ще уредя каквото мога. Двайсет и четирите часа са ваши. Използвайте ги. Съгласен съм, че после ще имате изключително малко време за себе си. И отсега нататък, за доста време, ставате най-добре охраняваната личност в Америка, без да изключваме президента.

— Добре — обяви Морисън. — Ще поръчам вечеря за един.

91.

Родано и Фраяр довършваха вечерята си. Вечерята беше необикновено тиха, в изолирана и охранявана стая.

— Кажете ми, д-р Фраяр — каза Родано, след като приключиха, — считате ли, че Морисън е прав за телепатията?

Фраяр въздъхна и отвърна предпазливо:

— Ще се консултирам с някои мои колеги, които са по-сведущи по въпросите свързани с мозъка от мене, но чувствам, че е прав. И аз имам един въпрос към вас.

— Да?

— Мислите ли, че Морисън е прав за нуждата от сътрудничество в тази област между Съединените щати и Съветския съюз?

Проточи се доста дълга пауза. Накрая Родано отговори:

— Да, мисля, че и тук е прав. Разбира се от всички страни ще се надигне вой, но не можем да рискуваме Съветите да го постигнат преди нас. Всички ще го разберат. Ще трябва да го разберат.

— А Съветите? Дали и те ще го приемат?

— И те ще трябва да го разберат. Не могат да рискуват да ги изпреварим. Освен това останалият свят несъмнено ще разбере какво става и ще се надигне врява за мир и изисквания да не се започва нова студена война. Може би ще отнеме няколко години, но накрая ще си сътрудничим.

Родано поклати глава и добави:

— Но знаете ли кое ми се струва наистина странно, професор Фраяр?

— Кое от всичките тези събития би могло да не ви се стори странно?

— Нищо, предполагам, но най-странно ми се струва следното. Срегнах се миналата неделя с Морисън, за да го накарам да отиде в Съветския съюз. Тогава сърцето ми се сви. Стори ми се, че е човек без кураж, една нула, без никакви достойнства, освен в академичен смисъл. Не мислех, че може да му се разчита за изпълнението на каквото и да е. Просто го изпращах на смърт. Така си мислех и така

казах на един колега на другия ден и... и все още мисля така. Той е нищо и е цяло чудо, че оцеля, за което трябва да благодарим на други. И все пак...

— И все пак?

— И все пак се върна, направил невероятно научно откритие и поставил началото на процес, при който Съединените щати и Съветския съюз ще бъдат принудени да си сътрудничат против волята си. Като връх на всичко, той направи от себе си най-важната личност, а след като публикуваме тези събития и най-известния учен по целия свят, а може би и на всички времена. В известен смисъл, той разруши политическата система на света и изгради нова или поне постави началото на строежа на нова система. И всичко това от неделя вечерта до днес, събота вечерта. Направи го за шест дни. Тази мисъл е някак плашеща.

Фраяр се облегна и се разсмя.

— По-плашеща е отколкото си мислите. Възнамерява да почива на седмия ден.

Източник: <http://bezmonitor.com>
Copyright 1988 by Bantam Books

Издание:

ФАНТАСТИЧНО ПЪТЕШЕСТВИЕ II. НАПРАВЛЕНИЕ —
МОЗЪКА. 1993. Изд. Бард, София. Роман. Превод: [от англ.] Радослав
ХРИСТОВ [Fantastic Voyage II: Destination Brain, by Isaac ASIMOV
(1988)]. Редактор: Теодор МИХАЙЛОВ. Предговор: Въведение от
автора — с.7. Художествено оформление на корицата: „Megachrom“,
Петър ХРИСТОВ. Формат: 84/108/32 (125×195 мм). Печатни коли: 30.
Офс. изд. Тираж: 10 000 бр. Печат: Полиграфюг, Хасково. Страници:
480. Цена: 36.00 лв.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.